

11/11/11

Th. Sol.

N° 1118.

Polem. 1578.

FRANCISCI LE ROY
INSVLANI

ESOCIETATE JESU
DOCTORIS THEOLOGI

EXERCITATIONVM THEOLOGICARVM
ADVERSVS HÆRESES ÆVI PRESENTIS.

SECTARVM, QUÆ RELIGIONIS
Reformationem præcedunt,

LABYRINTHVS INEXTRICABILIS.

IN QVO DEMONSTRATUR: NOVATORVM
fidem, atque Doctrinam universam versari in cir-
culo, nec ipsos proinde habere in rebus fidei Con-
troverfis ubi pedem figant, nisi ad Ecclesiæ Catho-
licæ sensum, traditionemve recurrant.

*Va prophetis insipientibus, qui sequuntur spiritum suum, &
nihil vident. Ezech. 13.*

*Vt iam non simus parvuli fluctuantes & circumferamur omni
vento Doctrinæ, Ephes. 4.*

*Bibliotheca
Collegij Soc. Jesu, Mona.
chij. 1688.*

AVENIONE, Apud P. OFFRAY. ET VENEVNT.

LVGDVNI,

Apud IOANNEM CERTE sub signo
Trinitatis.

M. DC. LXXVII.
CVM PERMISSIONE.

**Bayerische
Staatsbibliothek
München**

Handwritten:
B
College of ...
...

AVTORIS AD CANDIDVM
LECTOREM.

DE HVIVS OPERIS OCCASIONE,
SCOPO, INSCRIPTIONE.

P R Æ F A T I O.

Non exiguum fluxit temporis
spatium, Lector candide, &
in Christo dilecte; ex quo da-
tis in lucem, quæ fidelium
pietatis, solidæque virtuti, inter Catho-
licos exaugendæ servirent, nonnullis
meis lucubrationibus, incessit animum
cupiditas, & isti alteri, Catholici docto-
ris officio, quantum finerent occupatio-
nes aliæ, operæ quidpiam laborisque
commodandi: ut nempe tot ex ordine
nostro præclaris scriptoribus, qui ex spe-
ciali instituti nostri ratione de Errantium
salute, ac reductione solliciti, iam olim
susceptum, adversus novellas hæreses,
acre, nec improsperum, certamen, ho-
dieque indefessi continuant, succenturia-

P R Æ F A T I O.

*Virg. 2.
Æneid.*

tus quodammodo, iisque permixtus, & ipse senili dexterâ, non *imbelle* fortassis, *nec sine ictu*, in communem hostem *telum* jacerem; eiusque muneris partem aliquam in me derivarem, quod in Ecclesiæ Catholicæ filiis commendat S. Doctor Augustinus, libr. *de Agone Christiano* c. 12. *Ecclesia Catholica*, inquiens, *impetus eorum* (hæreticorum scilicet, & aliorum infidelium) *prioribus temporibus frangens, magis roborata est, non resistendo, sed perferendo. Nunc verò insidiosas eorum quæstiones, fide irridet, diligentiam discutit, intelligentiam dissolvit.* Sic ille.

Verumtamen cum duplex occurrat in re præsentî, adversus hostes Ecclesiæ bellandi ratio: specialis una; quâ sigillatim de hoc, illove controverso Religionis dogmate, disputatio instituitur, eorumque circa illud error, inscitiaque convincitur. Generalis altera; quâ eorundem insulsus ac temerarius in negotio fidei procedendi modus, doctrinæ vanitas & inconstantia, dogmatum improbitas; perversitasque demonstratur, nullum ex professo impugnando, nisi causâ exempli, & quantum opus est ad eum effectum, qui
inten

P R Æ F A T I O.

intenditur. Priorem quidem rationem, principio sectandam susceperam, & iam nominatim, de corporis Christi in Sacramento veritate, quod eius mysterij difficultas plerisque Novatorum, ab Ecclesiâ Romano-Catholica dissidendi, occasio seu prætextus existat, non pauca chartis mandaveram: cum animadverso, quod ea bellandi ratio, propter materiæ amplitudinem, longioris esset operæ; idque non aliud esse videretur, quam malæ arboris sigillatim ramos præcidere, qui radice salvâ facile repullulent: visum est potius, & ante omnia, quod contendit posterior ratio, securim ad radicem ponere; illud in univèrsum ostendendo; nihil solidum esse aut subsistens in Religione, quæ prætenditur Reformata, sed sub specioso Reformationis prætextu, nihil nisi dogmata, partim Deo indigna, partim in Christum, eiusque legem contumeliosa, partim ad omnem vitæ licentiam, morumque corruptionem spectantia, in eâ latere.

Cui rei, quemadmodum animo & spe confido, non parum conducet, prima hæc pars, nostrarum adversus hæreses Exercitationum.

P R Æ F A T I O.

Quam , non abhorrente à scopo meo appellatione , Labyrinthum sectarum, quæ Religionis reformationem prætendunt, (eo nomine , non solum Calvinianam , sed & Lutheranam , Zuinglianamque complexus) inscribo.

Nam tametsi extare non nesciam, eo nomine tractatus varios , ab utraque parte contrariarum factionum, editos : attamen nisi me meus vehementer fallit animus, speciali jure in eum, quem propono, tractatum ea cadere , atque quadrare , deprehendetur appellatio. In quo videlicet, istud speciatim & multifariam ostensurus sum : desertâ Ecclesiæ Catholicæ disciplinâ , apud sectarios nullam supere fidei normam aut regulam, in qua acquiescat hominis prudentis animus, sed quamcunque in partem se versent, ipsos inextricabilibus conflictari erroribus ; neque ullum usquam patere, litium exitum ; cum tota eorum disciplina, versetur in circulo, & assiduè recurrat ad ipsum difficultatum principium.

Quod sanè vel ipsa demonstrat, eorum in doctrinâ fidei instabilitas, & inconstantia : quando neque ipsi sectarum con-
dito

P R Æ F A T I O.

ditores, in iis quæ semel excogitarant & adamaverant, dogmatis, perstiterere constantes, eorumque doctrina confestim in sectas varias sibi que adversas, concisa sit; & quoudiana sit assiduaque eorum hominum, de secta in sectam transgressio, rursumque ad eam, quam deseruerant, regressio.

Quò apprimè facit, illa B. Hieronymi, in caput 16. Ezechielis, versu 44. animadversio. *Semper enim, inquit, errantiam fluctuant pedes, nec sunt solida vestigia, quæ contra veritatem sunt: sed huc illucque discurrunt, & circumferuntur omni vento doctrinae, dum de falsitate transeunt ad aliam falsitatem, & cum in primis frustra se sudasse cognoscunt, ad secunda, tertiæque transcendunt.* Aut, ut ante illum, *L. 7. Strom. c. 9.* uno verbo expressit, Clemens Alexandrinus. *Necesse est illos per diversa devios errare, cum verum iter amiserint.*

Verùm ad hanc meam cogitationem, opportunissima sunt Ambrosij verba, in Psalmum 118. enarratione 8. ubi, ad illum versum: *Cogitavi vias meas, & converti pedes meos in testimonia tua; ne scilicet (inquit) vestigium in invia & tortuosa defle-*
etiam

P R Æ F A T I O.

Etiam. Frequenter enim subdit) ignorantes iter, si strata viarum sequentur, perveniunt quò desiderant pervenire, & carent erroris anfractu. Sin autem usurpent scire quod nesciunt, sed putent aliqua sequenda compendia, à publici actus itinere recedentes, erroris Labyrinthos frequenter incurrunt, ut eos de itinere deflexisse pœniteat; & ideo post multa laborum dispendia, ad iter quod reliquerunt, redire contendunt.

Etenim, si rectè attendimus, hæc ipsa apprimè proprièque in Novatores nostros conveniunt; qui, obtentu sectandi viæ compendia, libertatem, inquam, Evangelicam, & iustitiam solius fidei, strata viarum, id est, communem ac publicam Ecclesiæ Catholicæ doctrinam, viam utique salutis, per tot anteriora sæcula, tot sanctorum Patrum, doctorum, Martyrum, certissimis vestigiis, usurpata, tritamque deferentes, & in devia ac tortuosa declinantes, in variorum errorum anfractus, & Labyrinthos (quæ ipsa vox nostra est) incurrant irremeabiles. Seu, ut simili sensu, & voce itidem nobis usurpatâ, scripsisse video Tertullianum: *de unâ viâ, obliquos multos tramites, & Inextricabiles scindunt.* Quali

P R Æ F A T I O.

Quali in Labyrintho quandoque sese deprehensum, ingenuè fatetur Theodorus Beza epistola i. ad Andream Duditium, in qua ita loquitur. *Exercuerunt me diu & multum illa ipsæ, quas describis cogitationes. Scilicet: nostros palantes omni doctrina vento, & in altum sublato, modò ad hanc, modò ad illam partem deferri. Horum, quæ sit hodie de Religione sententia, scire fortasse possis; sed quæ cras de eadem futura sit opinio, neque tu certò affirmare queas. A capite ad calcem si percurras, nihil propemodum reperias ab uno affirmari, quod alter statim non impium esse clamitet. In quo tandem Religionis capite, congruunt inter se Ecclesiæ, quæ Romano Pontifici, bellum indixerunt? Sic ibi.*

Quibus utique cogitationibus diu multumque se exercitum testatur Beza: donec nimirum, illos quasi scrupulos, adulta oppressit pertinacia, aut erroris sensum, ipsa errandi assiduitas obduxit.

Quanquam has ipsas, iisque affines, à nobis adducendas, cogitationes, ubi de æternâ animæ salute agitur, seriâ esse, atque attentâ animi reflexione dignas, præsens demonstrabit exercitatio.

In

P R Æ F A T I O.

Conc. 2. in
Ps: 38.

In quâ , si quandoque fortassis , paulò
prolixius,fortius , exaggeratiùs , videbor
agere , excusabit me , seu ardor prælij,
seu studium fraternæ salutis : hortante
nos itidem his verbis S. Augustino:
*Tanto magis debemus commemorare va-
nitatem hæreticorum , quanto magis quæri-
mus salutem eorum.*

L. contra
Donat. post.
collat. c. 24

Illud insuper non vanè monebitur le-
ctor meus : id inter cætera in hoc tracta-
tu studuisse me;ut crebris ipsorum adver-
sariorum testimoniis in rem meam ute-
rer, & , quod dici solet , tanquam de ipso
bove lora sumerem : quòd hac ratione
magis elucescat efficacitas, aut (ut potius
istius magni Doctoris voces rursus usur-
pem) *violentia veritatis ; quolibet aculeo,
quibuslibet ungulis fortior , ad exprimendam
confessionem.*

Ac quando in tantâ , sive locorum ci-
tandorum, sive etiam autorum varietate,
fieri nequit,ut vel locos singulos,ex ipsis
qui citantur autoribus,haurirem , vel ab
aliis relatos,cum eorundem textu confer-
rem:quod proximum fuit, id à me sedulò
curatum est;ut eos non nisi ab iis scripto-
ribus,quos eo in genere versatissimos esse
constaret,

P R Æ F A T I O.

constaret, veluti mutuarer, & quorum fidem, ne ipsis quidem adversariis suspectam fuisse, compertum haberem.

Quos si qua in parte sua fefellerit diligentia: non tamen idcirco suspectandus erit noster hic labor, aut conatus etiam ea in parte effectum frustrandus: quando alioqui tot indubitatis testimoniis referta est ista tractatio, ut vel eorum pars dimidia, Novatorum erroribus obruendis, opprimendisque, sufficere possit. Quemadmodum neque duello victor fuisse negandus est, qui non uno letali ictu adversarium conficiat, tametsi hic nonnullas istius petitiones eluserit.

Ad extremum; Deum, Patrem luminum, omnibus precibus obsecro; ut per huius operis occasionem, suam gratiam illorum oculos aperiat, quorum utilitati ac saluti præsertim elaboratum est. Quod si hunc exoptatum fructum, vel scriptoris præpedierit indignitas, vel lectorum eluserit pertinacia: illa altera spes supererit, eritque solatio; me ad nonnullos fortasse vacillantes, in Catholicam fidem formandos, aut saltem probos Catholicos, in eadem tenacius retinendos, extremam hæc ætate meam, non nihil operæ contulisse.

His

P R Æ F A T I O.

His salve, mi Lector, & cum his moni-
tis, subi, si lubet, Labyrinthum hunc: & si
non propensis, aut faventibus, oculis, pro-
pterea forsitan, quòd animo, & mente
dissimiliter affectus es: at humanis saltem
& æquis, illum vel obiter lustrare, quæso,
ne dedignare.

IOANNES PAVLVS OLIVA
PRÆPOSITVS GENERALIS
SOCIETATIS JESU.

U M partem primam Exercitationum
Theologicarum adversus hæreses æui
præsentis à P. FRANCISCO LE
ROY, nostræ Societatis Sacerdote,
conscriptam, aliquot Theologi eiusdem Socie-
tatis recognoverint, & in lucem edi posse pro-
baverint, potestatem facimus, vt typis mandetur,
si iis ad quos pertinet, ita videbitur. Datum
Romæ die trigesima Decembris 1675.

IOANNES PAVLVS OLIVA.

IMPRIMATUR,
SI VIDEBITVR REVERENDISSIMO PATRI,
MAGISTRO SAC. PAL. APOST.
I. de Angelis Archiep. urbis vices-gerens.
Imprimatur.

F. RAIMVNDVS CAPISVCCVS, Ord.
Præd. Sacri Palat. Apost. Magister.

ERRATA.

E R R A T A.

Paginâ 3. lineâ 4. reuincunur, lege reuincuntur. p. 6.
l. 14. defenderent, l. defenderet. p. 10. l. 24. pante. l. par-
te. p. 13. l. antep. Sanctis, l. Sancti. p. 14. l. 31. fatur, l. fa-
tetur. p. 16. l. 2. accipisse. l. accepisse. p. 27. l. 15. ipsa,
l. ipso. p. 41. l. 25. non igitur singulis priuatim, sed Ec-
clesiæ. l. non igitur singuli priuatim, sed Ecclesia.

Ibid. l. 29. repræsentatæ, l. repræsentata. p. 48. l. 14. five,
l. sine. ibid. l. 31. quæ, l. qui. p. 49. l. 8. seu, l. sed.

Ibid. l. 9. quid, l. quod. p. 50. l. 33. nulla, l. nullo. p. 54.
l. vlt. neme l. nemo. p. 59. l. 9. alipquando l. aliquando. p. 98.
l. 3. religionos. l. religiones. p. 116. l. 10. pro l. præ. p. 117.
l. 10. reformata l. reformatas. p. 143 l. 1. Puitanis l. Puri-
tanis. p. 154. l. 28. excæcæcauit l. excœcauit. p. 156. l. 16.
caliciem, l. calicem.

Ibid. l. vlt. qaod l. quod. p. 167. l. 22. possunt l. possum.
p. 173. l. 23. cum re l. cum rei. p. 192. l. 5. Azio l. Ario. p.
218. l. 2. idem. Calvino l. idem cum Calvino. p. 223. l. 24.
cripsisse l. scripsisse. ibid. l. 32. tuam l. suam. p. 234. l. vlt.
atqee l. atque. p. 235. l. 1. Theandrita l. Theandrica. p. 255.
l. 18. Et componendæ l. Ei componendæ. p. 256. l. 1. ciui-
libet l. cuilibet. p. 290. l. 14. messii l. Lessii.

Ibid. lissus l. missus. p. 304. l. 22. Carlstadium l. Carolsta-
dium. p. 306. l. 21. princees l. princeps. p. 309. l. 2. cæui, l.
næui.

Ibid. l. 3. na l. cā. p. 317. l. 15. Synoodo. l. Synodo.
p. 320. l. 26. sibi l. sint. p. 355. l. 1. fires igitur nouit l.
fides igitur non sit. p. 370. l. 18. ud l. ad. p. 378. l. 10. elut
l. velut. Ibid. l. 16. quias l. quasi. p. 382. l. 25. pessundantis.
l. pessundatis. p. 396. l. 2. expresseum l. expressum. p. 405.
l. 12. sed l. se. p. 406. l. 7. consilii l. concilii. p. 411. l. 16.
approbavimus l. probavimus.

SYLLABVS

SYLLABVS

CAPITVM HVIVS OPERIS.

CAPVT PRIMUM.

*B omni a vo consueſſe Hæreticos ; verbum
Dei ſcriptum, velut unicam, atque per-
fectam fidei regulam , prætere.*

pag. 1

CAPVT II.

*Qui libri ſcripturæ ſint canonici , non poſſe præci-
ſè ex ipſâ ſcriptura, ſed ex ſolâ Eccleſiæ tradi-
tione haberi.*

pag. 7

CAPVT III.

*In propoſita difficultate ; ineptè à Calvino, ad
ſpiritum cuiuſque privatum recurri.*

pag. 12

CAPVT IV.

*Magis univerſè oſtenditur , ſcripturam divinam
per ſe præciſè ſumptam , ad fidei dogmata ſan-
cienda , non uſquequaque ſufficientem eſſe.*

pag. 19

CAPVT V.

*Nonnulla aliæ rationes ad idem propoſitum ad-
ductæ.*

P. 25

CAPVT VI.

*Proprium eſſe hæreſis genium , in rebus fidei con-
troverſis , adverſus publicum Eccleſiæ ſenſum,
privatas quaſdam inſpirationes , revelationesve
prætere.*

pag. 20

6 CAP.

S Y L L A B U S

C A P V T V I I.

*Perfatuum videri, in sacra doctrina controversiis;
non ad publicum Ecclesiae sensum, sed ad priva-
tam cuiusque fidelis persuasionem recurrere. p.37*

C A P V T V I I I.

*Prorsus absurdum esse; & vel ipso Calvino indice,
erroribus & scandalis obnoxium: privatam quem-
libet divini verbi intelligentiam, & dogmatum
fidei discretionem, sibi arrogare. pag.46*

C A P V T I X.

*Nullum Calvinistam certum esse de suo spiritu;
ac proinde, neque de legitimo scripturarum in-
tellectu, securum esse. pag.57*

C A P V T X.

*Insistitur eidem argumento; & exinde spiritus
privati ad fines suos inutilitas ostenditur. pa.61*

C A P V T X I.

*Quantâ arrogantia Reformatores nostri, sibi suis-
que spiritum veritatis adesse iactent; quem SS.
Patribus, immò & Apostolis Christi post Pen-
tecosten, similiter adfuisse negent. pag.67*

C A P V T X I I.

*Reprimitur insolens arrogansque, Lutheri iactan-
tia [Certum esse, doctrinam suam habere se de
cælo] affirmatissimè denuntiantis. p.75*

C A P V T X I I I.

*Speciali ratione conficitur: Doctrinam Lutheri, non
de cælo, nec à Deo haustam, sed ex Orco, & à
Diabolo profectam esse. pag.81*

C A P V T X I V.

*Calvinum, aut Calvinistas; quòd eis propriè spi-
ritus privatus competat, nullâ satis firmâ ratio-
ne probare posse. pag.89*

C A P.

C A P I T V M.
CAPVT XV.

Novitias sectas à Deo non esse, ex ipsarum fructibus apertè colligi. Atque in-primis, ex inductâ per illas in orbem Christianum, magnâ vitæ licentiâ, ac supremâ morum improbitate. p.99

CAPVT XVI.

Extenditur ad Calvinistas, eorumve mores, à nobis suscepta demonstratio. p.106

CAPVT XVII.

Pari ratione, consimilibusque testimoniis ostenditur easdem sectas, ac nominatim Calvinianam, viam pronam ac latam ad Atheismum patefacere. pag.112

CAPVT XVIII.

Confirmantur jam dicta, ex eo quòd spiritus A catholicus, sit mendax & fallax spiritus. Quod primum de Lutherano ostensum. p.126

CAPVT XIX.

Idipsum traditur de Calvinistarum spiritu. pag.138

CAPVT XX.

Et olim, & modò, usitatum esse Hereticis ipsum scripturæ divinæ textum, ad usus suos variè corrumpere atque adulterare. pag.144

CAPVT XXI.

Quàm non bonâ fide tractent Calvinistæ scripturas divinas, in eorum facile principe, Theodoro Beza, speciatim ostenditur. pag.153

CAPVT XXII.

Quàm iniustè sese pro Evangelicis haberi velint, qui, non modò corrumpunt Evangelium, sed ipsum autorem Evangelij, Christum Dominum, omni studio deprimere conantur. p.160

S Y L L A B U S
CAPVT XXIII.

Perabsurdè scripturam sacram, ut legitimam credendorum regulam prætendi ab iis, qui eam fatentur non usquequaque, nec per omnia, infallibilem esse.

pag. 169

CAPVT XXIV.

Quàm impiè Lutherus cum aëclis, legem veterem; eiusque latorem Moysen, accuset, damnet; ipsumque adeò decalogum prorsus elidere acque abolere satagat.

P. 174.

CAPVT XXV.

Ostenditur, quemadmodum Lutherus, & quidam alij, polygamiam, & libellum repudiij, inter Christianos licita esse adversus Evangelium, docuerunt.

pag. 178

CAPVT XXVI.

De attentatâ à nostris Evangelicis, supremâ atque omnimodâ, legis Evangelicæ abrogatione.

pag. 186

CAPVT XXVII.

Refelluntur Zuinglij & Calvinij ad argumentum, iam propositum, responsiones.

pag. 197

CAPVT XXVIII.

De eo, quod ex suâ doctrinâ infert Lutherus: solam infidelitatem esse peccatum.

pag. 209

CAPVT XXIX.

De opposito sectariorum pronuntiato: omnia, etiam fidelium, opera esse peccata, eaque per se mortifera.

pag. 217

CAPVT XXX.

De altero Lutheri corollario: Timorem divinorum iudiciorum, fidelium cordibus; non à Deo, sed à Diabolo immitti.

pag. 229

CAP.

C A P I T V M.

C A P V T X X X I.

Appendix, & conclusio antè dictorum. pag. 232

C A P V T X X X I I.

Quibus aliis modis, Reformati nostri, novi Testamenti auctoritatem concutiant atque convelant. pag. 241

C A P V T X X X I I I.

Calvinum, impiâ temeritate, Evangelicorum Christi sermonum, censorem & correctorem agere. pag. 249

C A P V T X X X I V.

Confessionem fidei Reformatæ Gallicanam, ne ab ipsis quidem Calvinistis, pro verâ & indubitatâ fidei regulâ habendam esse. pag. 252

C A P V T X X X V.

Variis exemplis ostenditur, ipsos Reformatos, Confessionem fidei suæ, pro indubitatâ credendorum regulâ non habere. pag. 263

C A P V T X X X V I.

Affertionis suprâ positæ aliunde petita confirmatio pag. 269.

C A P V T X X X V I I.

Eundem in finem, aliud Bezanum pronuntiatum. pag. 277

C A P V T X X X V I I I.

Quàm non fraternè se tractent fratres Evangelici, quos Beza contendit, ad unam eandemque Christi Ecclesiam pertinere. pag. 284

C A P V T X X X I X.

Confessionem Augustanam, multiplicem, variam, sibi que contrariam existere; ut proinde nemini Lutherano satis constare possit, quid secundùm illam, sibi sit certâ fide tenendum. pag. 294

C A P.

SYLLABVS

CAPVT XL.

Lutherum & assecclas, in tradendâ fidei doctrinâ, non veritati aut conscientia, sed tempori, usui- que seruijsse. pag. 298

CAPVT XLI.

Idem de Calvino & Sacramentariis ostenditur. pag. 306

CAPVT XLII.

Calvini sectarios in constituendâ fidei regulâ, varios, instabiles, & inconstantes esse P. 314

CAPVT XLIII.

Declaratur altera doctrinâ proposita ratio p. 321

CAPVT XLIV.

Quàm absurdos in sensus inducat Calvinii sequaces, temerè usurpata in fidei rebus analogia ratio. pag. 331

CAPVT XLV.

proprium atque perpetuum, & olim fuisse, & modò existere, sectariorum cacoëthes; non sensum suum ad scripturas divinas, sed ipsas scripturas ad sensus suos anticipatos, accommodare, Eamque primitivam omnium heresum originem esse. p. 340

CAPVT XLVI.

Ex dictis nominatim deducitur; quàm falsò Calvinus, eiusque pulli, de accurato, præ Catholicis, puri verbi Dei studio, usque gloriantur. p. 351

CAPVT XLVII.

Fidem Calvinistarum specialem scripturâ divinâ, ut propriâ regulâ non niti. pag. 355

CAPVT XLVIII.

Deducitur ex Calviniani dictis, prædictam fidem specialem, unicum & adequatum fidei Calviniane actum esse; &, quod hinc sequitur, nullum fidei

CAPITV M.

fidei Calvinianæ assensum, verbum Dei scriptum, pro regulâ propriâ habere. p. 360

CAPVT XLIX.

De eo, quod Calvinii sequaces, in fidei inter se controversiis, ad Principes, aut Magistratus seculares, tanquam ad ultimos atque supremos, in Religionis materia, Indices recurrunt atque confugiunt. pag. 366

CAPVT L.

Adduntur nonnulla ad maiorem dictorum explanationem. pag. 375

CAPVT LI.

In Synodi Calvinianæ processu, Drodraci pronuper habitæ, velut in illustri speculo, quàm nusquam consistat eius sectæ disciplina, manifestè conspicì posse. pag. 380

CAPVT LII.

In quo, quid tandem emolumentum, detrimentive, ex eâ Synodo captum fuerit, expenditur. p. 383

CAPVT LIII.

Ex decursu operis infertur: sectis reformatis nihil solidi aut certi inesse: sed eas, sub speciosis pretextibus, inanem duntaxat ideam, & fallax simulacrum Evangelicæ veritatis exhibere. pag. 392

CAPVT LIV.

In quo expenditur Tertulliani locus egregius, ex quo ad extremum elucescat simplex ac prudens Ecclesiæ Catholicæ, præ tortuosâ ac fallaci adversariorum, in fidei causâ procedendi ratio. pag. 400.

SYLLABVS
CAPVT LV.

*Ex ipsorum adversariorum ingenua confessione,
absque recurſu ad traditionem sensumque Eccle-
ſiæ Catholica, præſentes fidei controverſias, nul-
lum unquam finem habituras.* pag. 405

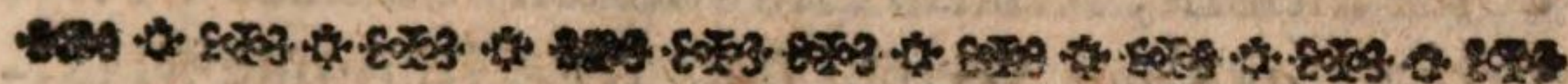
CAPVT LVI.

*Extrema mea, atque amica, ad Novatores, ſi quæ
hæc legerint, de repetendo Veteris Eccleſiæ
gremio, ex Sanctorum præſertim Auguſtini &
Vincentij Lirinensis dictis, concepta communi-
tio.* pag. 411

LABYRINTHVS INEXTRICABILIS

SECTARVM , QUÆ
RELIGIONIS REFORMATIONEM
PRÆTENDVNT.

CAPUT PRIMUM.

Ab omni ævo consuesse hæreticos, verbum Dei scriptum, velut unicam atque perfectam fidei regulam, prætere.

UIT is iam inde ab ipsis Ecclesiæ Christianæ exordiis, eorum qui adversus illam, novis excogitatis hæresum formis, insurrexere, proprius genius, vsusque constans: vt se, pro vnicâ, eâque integrâ atque perfectâ, fidei, seu regula, seu normâ, scripturas sacras agnoscere prætenderent. Sive, vt specioso puri verbi Dei, prætextu, simplicioribus, incautioribusve imponderent: sive, vt eâ ratione, obiectum si-

bi antiquitatis sensum, conciliorum decreta, patrum traditionem, vno quasi flatu, si fieri posset, disjicerent ac dissiparent.

Enim-vero de vetustis illis suæ ætatis hæreticis, ita loquitur Tertullian. libro de Præscriptionibus c. 15. *Sed ipsi & de scripturis agunt, & de scripturis suadent. Aliunde scilicet loqui libris possent, de rebus dei; nisi ex scripturis fidei.* Quos equidem (scripturas, velut figmentis suis vnicè faventes iactare solitos) tradit, observatione inveteratâ, & ab ipsa Apostolorum ætate, deductâ præscriptione, re-
tundendos.

Subsecuti dein Ariani negabant vocem *homonition*, quod in scripturâ non extaret, esse admittendam. Et apud S. Hilarium libro contra constantium, Arianus sic loquens auditur: *Nolo verba, quæ non Scripta sunt legi.* Itemque Maximinus apud Augustinum libro 1. contra eundem: *Hæ verò voces* (aiebat) *quæ extra scripturam sunt, in nullo casu à nobis recipiuntur.*

Pelagiani autem apud eundem lib. de natura & gratia, cap. 39. *Credamus* (aiunt) *quod legimus, & quod non legimus, nefas credamus asserere.*

Eutyches denique in Concilio Chalcedonensi, actione 1. interrogabat Patres; *in qua scriptura iacent due nature?* omitto alios, qui legi possunt apud Coccium in Thesauro Catholico.

Horum igitur aliorumque maiorum suorum, æmuli Novatores nostri, (vt omnes in Ecclesiæ Catholicæ odio congruunt) & ipsi scripturam, pro vnica fidei regulâ, se habere iactant,
exclu

exclusâ omni traditione non scriptâ, Patrum cō-
sensu, authoritate Conciliorum &c. quia nem-
pe (vt rectè libro citato Tertullianus) *necessa- Cap. 17.*
riò nolunt agnoscere ea per quæ revincuntur.

Ita enim expressè Calvinus epistolâ contra
Præcentorem Lugdunensem: *Nihil credendum*
est quod non expressum sit. Cui consentiunt ipsius
in Gallia discipuli consentaneè ad articulum
5. Confessionis suæ, quâ profitentur scripturam
sacram, esse omnis veritatis regulam: Et ad id
quod rursus Calvinus l.4. *Instit. c.8. §. 8.* vbi:
Esto, inquit, hoc firmum axicma: non aliud haben-
dum esse Dei verbum, cui detur in Ecclesia locus,
quàm quod lege primum & Prophetis, deinde scrip-
tis Apostolicis continetur.

Consentit Zuinglius in explanatione articuli
64. vbi sibi bellus venustulusque visus est, ita
proloquens: *Mox incipis, clamare: Patres, nempe*
Patres sic tradiderunt. Sed ego non Patres tibi re-
fero, non Matres! sed verbum Dei requiro.

Tandem Reformatorum Protopatriarcha Lu-
therus, cum in caput 1. Epistolæ ad Galatas, sub-
modesto calamo ista scripsisset: *Neque aliam*
doctrinam in Ecclesia tradi & audiri debere, quàm
verbum Dei, hoc est sacram scripturam; in libro,
quem scripsit adversus Regem Angliæ, insolenti-
tius effervescens, voce tumidâ ac tumultuâ:
Ego, inquit, adversus dicta Patrum, hominum An-
gelorum, demonum. pono, non antiquum consen-
sum, non multitudinem hominum, sed unius maiesta-
tis æternæ verbum.

Rursumque alibi, etiam magis intolerando
fastu, & eâ vocum arrogantia, quæ facilè prodat

discipulum eius , de quo scriptum est : *Ipse est rex super universos filios superbia* ; in libro nimirum *de servo arbitrio* contra Erasmus , editione primâ, sic excandescit : *Deponite quidquid armatura suppeditabunt veteres Orthodoxi , Theologorum Scholæ, authoritas Conciliorum & Pontificum, consensus tot sæculorum, ac totius populi Christiani , nihil recipimus , nisi scripturas ; sed sic, ut penes nos solos sit certa authoritas interpretandi. Quod nos interpretamur , hoc sensit spiritus sanctus: quod adferunt alij , quamvis magni , quamvis multi , à spiritu satana , & alienata mente profectum est.*

Quibus adde , quod ait libro contra statuta Ecclesiæ, & alibi non semel : *Iudex esse volo , non modò hominum, verùm & cunctorum Angelorum.* Sic ille, equidem novi typi Apostolus & exotici moris Evangelista.

Quibus animus non est, quicquam in præsentia opponere nisi pauculas illas , humillimi, sed summi, Doctoris, Augustini voces; supparem huic Fausti Manichæi insaniam libro contra ipsum II. cap. 2. sic retundentis : *Tu ergo es regula veritatis quidquid contra te fuerit , non est verum?*

Interea contra hanc communem, vti vidimus, perpetuamque hæresum, adversus Ecclesiam Catholicam, per temporum intervalla insurgentium professionem ; firma stat atque inconcussa ipsius Ecclesiæ sententia : scripturam sacram esse quidem primam atque supremam fidei divinæ , sive credendorum , regulam ; non tamen adeò per se vnicè sufficientem , quin variis casibus , ad fidei dogmata , sive pernoscenda , sive tuenda , illi
adjun

IN EXTRICABILIS.

adiungenda sit ipsius Ecclesiæ, iam ab initio ad ea tempora, continuata atque deducta traditio.

Quæ sanè veritas, tum ipsius scripturæ autoritate comprobari, tum perpetuo atque constanti Patrum consensu, efficaciter confirmari potest; & variis modis in ipso decursu fundabitur. Verum quia hoc ipsum, quod efficere contendimus, nervoso quodam compendio traditum expositumque videre est in prisci scriptoris S. Vincentij Lirinensis aureo libello, quem ipse inscripsit: *commonitorium adversus profanas vocum novitates*; placuit ex illo (omissis nunc aliis) quasi in antecessum, quædam, quæ præsertim ad rem faciant, delibare, iisque aditum ad subsequenter dissertationem præmunire.

Is igitur, principio operis, ipsam in primis adstruit Catholicam veritatem: edicens, ex communi nimirum sanctorum Patrum Doctorumque iudicio; quod, *quicumque velit, exurgentium hæresum fraudes deprehendere, laqueosque vitare, & in fide sanâ sanus atque integer permanere, duplici modo munire fidem, Domino adiuvante deberet; primo scilicet divine legis autoritate, tum deinde Ecclesiæ Catholice traditione*, subditque hunc semper viguisse morem in Ecclesia Dei. Cap. 1.

Et aliis exemplis prætermiſſis, unicum profert ab Apostolicâ sede petita, ex facto scilicet Stephani Papæ: Agrippini Carthagenensis Episcopi errori, (qui baptizatos ab hæreticis rebaptizabat) resistentis, & contrariam traditionem opponentis; atquæ adeò in Epistolâ, quæ tunc in Africam Cap. 2.

missa est, his verbis sancientis : *Nihil novandum, nisi quod traditum est.*

Ait autem se, istud exemplum, potissimum ab Apostolicâ sede petere: *ut omnes luce Clarius vident* (ad quam Lucem utinam oculos aperiant Novatores nostri) *Beatorum Apostolorum beata successio quantâ vi semper , quanto studio , quantâ contentione defenderit suscepta semel religionis integritatem.*

Porro , quod ad Vincentij ætatem religiosè custodivit sedes Apostolica (erat autem ille Augustini ævo suppar; quippe Cassiano æqualis) ut nempe receptas traditiones , adversus hæreses emergentes studiosissimè defenderent ; hoc quoque Stephani successoribus, ad hæc usque tempora curæ fuisse , vel ipsi sentiunt adversarij.

Intelligebant enim & ipsi quoque, ut præclaras eiusdem Vincentij voces adjiciam: *nihil aliud rationem pietatis admittere ; nisi ut omnia, quâ fide à patribus suscepta forent , eâdem fide filiis consignarentur ; nosque religionem, non quâ vellemus, ducere ; sed potius, quâ illa duceret, sequi oportere: idque esse proprium Christiana modestia & gravitatis, non sua posteris tradere, sed à maioribus accepta servare.*

Quod profectò salutare monitum intelligere, ac sequi nolunt , qui scripturæ prætextu, ad novitium sensum suum intellectæ , instituta maiorum, & priscae fidei sinceritatem, temere insolenterque corrumpunt.

Quibus utinam vel illa profit quam extremam appono, ad eam ipsam rem peropportuna eiusdem auctoris observatio. Etenim cum animadverteret

verteret suæ doctrinæ objici posse, quod etiam nū
nobis obiectant sectarij : *Cū perfectus sit scrip-
turarum Canon, sibi que ad omnia satis superque suf-
ficiat; quid opus est ut ei Ecclesiastica intelligen-
tia iungatur autoritas?* Cap. 2.

Ad id respondet : eā gratiā id opus esse : quia
videlicet scripturam sacram , pro ipsa suā altitudi-
ne , non uno eodemque sensu universi accipiunt; sed
eiusdem eloquia aliter, atq; aliter alius atque alius,
interpretatur: ut pœne quot homines sunt, tot illinc
sententiæ erui posse videantur. Aliter namq; illam
Novatianus, aliter Photinus, aliter Sabellius, &c.
(dicamus nos: aliter Lutherus , aliter Calvinus,
aliter Zuinglius) exponit. Atque idcirco multum
necesse est, propter tantos tam varij erroris anfractus
ut Prophetica & Apostolica interpretationis linea,
secundū Ecclesiastici, & Catholici sensus normam
dirigatur. Hæc ille per omnia appositissimè , &
quoad hoc caput attinet , præ cæteris scriptori-
bus, exquisitè.

Sed nunc adversus hunc pervetustum & ranci-
dum Novatorum errorem , specialius agere in-
sistamus.

CAPUT II.

*Qui libri scriptura sint Canonici non posse præcisè
ex ipsa scripturâ , sed ex solâ Ecclesiæ
traditione haberi.*

PRIUSquam quodcunque dogma, veluti à Deo
in scripturis revelatum credamus; nobis certò

constare debet, hos vel illos scripturæ libros, ex quibus dogmatis veritas probatur, esse canonicos, siue re ipsa esse scripturam divinam, & continere in se verbum Dei.

Alioqui enim cur potius, exempli gratiâ ea credimus, quæ traduntur in S. Marci Evangelio, quam in eo, quod præfert nomen S. Thomæ; nisi quia persuasi sumus, illud re ipsa Canonicum, hoc autem apocryphum esse?

Atqui de hoc nobis certò constare nequit præcisè ex ipsa scripturâ; sed, quantum quidem fert hic rerum status, ex solâ innotescit Ecclesiæ Catholicæ traditione. Ergo, saltem ex ea parte, falsus est ille fidei Reformatæ articulus, quo asseritur scriptura sacra esse regula omnis veritatis.

Propositio subsumpta, in quâ solâ est difficultas, traditur in primis à Patribus Tertuliano lib. de Præscriptionibus capit. 21. Irenæo lib. 3. c. 4. &c.

Facitque præsertim celebre dictum Augustini, lib. contra Epistolam fundamenti capit. 5. *Ego Evangelio non crederem, nisi me Ecclesiæ commoveret autoritas.*

Quod magni Doctoris verbum, præter morem commendans ipse Lutherus nobisque eâ ex parte favens, lib. de captivitate Babylonica, ita loquitur: *Hoc sanè habet Ecclesia quod potest discernere verbum Dei à verbis hominum: sicut Augustinus confitetur, se Evangelio credidisse, motum autoritate Ecclesiæ, quæ hoc esse Evangelium prædicabat.*

Atque ad hoc ipsum Scripturam per se non
suffice

I N E X T R I C A B I L I S.

sufficere ; ipso experimento evidens est, & quasi manu palpari potest. In quâ enim , quæso scripturæ parte, aut quibus in locis, expressum habetur eos omnes libros determinatè , quos seu Lutherani, seu Calvinistæ pro Canonicis , habent, reipsa esse verbum Dei: cum de eorum plerisque nulla scriptura reflexè loquatur : nec verò sufficere possit, quòd ij de quorum autoritate quæritur, sese testentur esse divinos.

Alioqui omnes qui pro divinis vèditantur, pro talibus agnoscendi essent: cum è diverso ex Ezechiele v. g. manifestum sit , non defuisse falsos Cap. 13. Prophetas, qui dicerent, *ait Dominus , ait Dominus; cum Dominus non esset locutus.*

Et quamvis fortassis aliquis liber Canonicus, alium librum reflexè commendet, provt epistolas Pauli, commendat Petrus epistolæ 2. cap. 3. attamen & hoc ipsum rarum & singulare est; & hoc dato , erit aliunde ipsius libri A, commendantis librum B, autoritas comprobanda : quod fieri non poterit , absque processu in infinitum, aut vitiosa & inutili petitione principij. Et semper restaret quæstio ; utrùm videlicet hic codex epistolarum Pauli, sit ille reipsa, quem commendat Petrus in Epistola : pro quo etiam denique recurrendum esset ad Ecclesiæ autoritatem.

Cuius rationis evidentiâ convicti plures Protestantes Angli , apud Ioannem Brerleium aliàs Breverleum in opere inscripto : *Apologia Protestantium pro Romana Ecclesia* , (cuius nos auctoris in referendis sectariorum locis diligentiam, in his Tractatibus libenter nec parcè utemur) tanquam eum casum à suâ generali regulâ exciperent,

rent, censuerunt id quod hîc tradimus, extra controversiam esse debere. Ita enim videas istic, inter alios, loquentem Hokerum l. 2. *De Ecclesiastica politia* : *Ante omnia, inquit, scire interest, quidam libri pro Canonicis habendi sint. Quod quidem è scripturis ipsis haberi non posse, omnes consentiunt. Non enim est, ut subinde addit; verbum Dei quod efficit, aut unquam efficere potest, ut securi simus illud esse verbum Dei, sed sola Ecclesia id præstat. Et rursus ipsius Ecclesie autoritate, tanquam motivo externo, scripturas sacras dignosci, nemo est qui nesciat.*

Tract. I. c. 3. sect. II. §. I.

Adjicio eidem consentientem Covellum: qui, *Proculdubio, inquit, probabilis est illa opinio Romanensium, si ultra non procedant, quâ dicunt scripturas in se quidem sanctas & divinas esse; ut tales autem à nobis agnosci per Ecclesie autoritatem.*

Denique, ut testatur suprâ laudatus autor, plures alij è Protestantibus, nobiscum planè consentientes, concedunt Ecclesie potestatem, veras scripturas à falsis discernendi, & verbum Dei ab inventis hominum; adeoque hoc illi privilegium à spiritu sancto esse concessum.

Neque eâ in parte dispar est Lutheranorum Germanorum conditio.

Disp. I. de fide q. 5. n. 130.

Quippe qui in Colloquio Ratisponensi anni 1601. (cuius pars erat, qui de his testatur Adamus Tannerus,) eodem argumento compulsi sunt denique fateri; quinam libri sint, vel non sint Canonici, haberi ex traditione & testificatione Ecclesie: sed hanc traditionem negarunt pertinere ad dogmata aut articulos fidei, de quibus esset controversia: sed tantum ad historiam à spiritu sancto traditam.

Quasi

Quasi verò per hoc salvaretur ipsorum professio; quâ generaliter adstruebatur, nihil esse certâ fide credendum, quod non vel expressè contineatur in scripturâ, vel ex eâ deducatur per evidentem consequentiam. Aut perinde quasi, eo, de quo sermo est, admissio (sive illud dogma, aut articulus fidei appelletur, sive non) non sit facilis ad alias quoque traditiones stabiliendas progressio. Et nominatim, ut ad hoc ipsi vel inviti compellantur: omnes libros, quos Ecclesia Catholica pro Canonicis habet, pro Canonicis agnoscere; quandoquidem de illis omnibus, eius Ecclesiæ, cuius autoritate ducti, scripturas ipsas recipiebant, par esset traditio & testificatio.

Propter quæ, & alia eiusmodi in eadem Germaniâ David Paræus Calvinista, ab affinibus suis Lutheranis, eo in colloquio rem malè gestam, & causam communem proditam esse, conquestus est. Etenim, ut ait apud Tannerum nu. 143. *Si tantum, vel precipuè, ex traditione seu testificatione Ecclesiæ, id crederemus*, (nimirum hos vel illos libros esse Canonicos, quod prius, quàm ea quæ in eâ scriptura continentur; nobis credendum est) *utique principium fidei, immò tota fides nostra niteretur testimonio Ecclesiæ: scriptura verò non esset unica norma fidei & dogmatum*; quod tamen volebant adversarij, seu Lutherani.

Addit igitur: eo in colloquio, ad argumentum Catholicorum negari non debuisse; quin illa de libris Canonicis assertio, sit dogma Catholicâ fide credendum, & articulus fidei: sed negandum fuisse, illud non contineri in scripturâ.

Quod

Quod tamen posterius, cum, ut ostensum est, & rectè viderunt Protestantes citati, sit prorsus absurdum & improbabile: hinc iam subluere & apparere incipit lectori meo, quas in angustias & Labyrinthos redigat eiusmodi homines, pruritus quidam, sive libido novitatis, & procax studium sese Ecclesiæ Romano-Catholicæ opponendi. Quod non vnâ deinceps occasione inculcabitur.

C A P V T I I I.

In proposita difficultate, ineprè à Calvino ad spiritum cuiusque privatum recurri.

IOannes Calvinus obiectionis à nobis factæ difficultatem sentiens, cum neque ex ipsa scripturâ, quinam eius libri habendi essent Canonici, satis probari posse perspiceret; neque eâ gratiâ ad Ecclesiæ Catholicæ auctoritatem recurrere, reliquæ suæ doctrinæ satis consentaneum esse sentiret: eam Philosophandi rationem excogitavit, ut diceret; de ipsâ librorum Canonorum veritate, neutro horum modo satis constare; sed id per privatam spiritus sancti testificationem, & persuasionem interiorem, unicuique credentium compertum esse.

Ita enim expressum habetur in supradictâ cōfessione fidei, conceptâ nomine Gallorum, qui *vivere cupiant secundum puritatem Evangelij Domini nostri IESU CHRISTI*, & Regi Franciæ
eorum

eorum nomine oblatâ : cuius articulus IV. est huiusmodi. *Agnosceimus hos libros* (quos nempe articulo 3. enumeraverant) *Canonicos esse , & certissimam fidei nostræ regulam ; non tam ex communi Ecclesiæ consensu , quàm per testimonium & interiorē persuasionem Spiritus Sancti , qui nō facit illos discernere ab aliis libris Ecclesiastici ;* &c. Sic illi ; quod tamen assertum priusquam directè refello ; placet duo quædam circa illud animadvertere.

Primū ; verba illa , *non tam ex communi Ecclesiæ consensu* , eo in articulo perplexè & malignè esse posita perinde atque si in eo librorum sanctorum Canone constituendo, communis Ecclesiæ consensūs rationem aliquam habuerint ; cū tamen diversum , & multis partibus deficientem Canonem, adstruant.

Alterum : neque Calvinistas ipsos, hoc modo tueri Doctrinæ Confessionis suæ consequentiam. Nam cū manifestum sit in hoc rerum statu necessariam esse ad salutem, veritatem illam, quod exempli gratia hi vel illi libri sint Canonici & scriptura sacra; eaque veritas, vti fatentur , non contineatur , nec exprimatur in ipsâ scripturâ: quomodo absolutè & universè verum erit, quod articulo V. subiungitur ; *Verbum Dei contentum in scripturis sanctis esse regulam omnis veritatis* , &c. quandoquidem eius veritatis, de qua agitur , regula aut norma non sit ipsa scriptura divina, sed secundū nos quidem traditio Ecclesiæ Catholicæ; secundū Calvinum atque sequaces, testificatio & persuasio interior spiritus sanctis: verū his omissis; adversus hanc ipsam testificationem interiorem directè facit.

Primū;

Primùm ; quod ex ipsâ rei naturâ perabsurdum videatur, & ordinatissimæ Dei providentiæ in Ecclesia suâ constituendâ & gubernanda, nullo modò conveniens; vt prima & generalis credendorum regula (qualis est scriptura divina, seu libri Canonici) eaque totam communitatem per sese obligans ; per se directè non promulgetur ipsi communitati credentium ; sed occultâ quadam, atque arcanâ testificatione sigillatim insinuetur credentibus ; ex quo consequenter, & velut per accidens , innotescat vniuersis.

Contrarium enim dictat communis sensus & recta ratio ; secundùm quam, tum legistatores, tum morales Philosophi , vt axioma habent, quod l.9.Cod.de legibus, in hæc verba constitutū est : *leges sacratissimæ , quæ constringunt hominum vitas, intelligi ab omnibus debent*: idque (ex eorundem sensu vsuque) cū sint communis & publica vivendi regula, per communem & publicam promulgationem.

Atque ita videmus legem decalogi v.g. non sigillatim à Deo impressam cordibus fidelium, sed publicè per Moysen in monte Sina promulgatam. legem item novam à S. Petro in die Pentecostes promulgatam populo ; atque inde per Apostolos, eorumve in Ecclesiâ gubernandâ successores , inter credentes divulgatam ; non autem singulorum animis per se ab ipso Deo insinuatam. Quâ ratione convictus à Calvinistis VVittakerus adversus Stapletonum scribens; fatetur *traditionem Ecclesiasticam esse argumētum, quo argui & convinci possit , qui libri Canonici sunt, qui non sunt: nam spiritus sancti testimonium cū privatum*

privatum & arcanum sit, ad alios docendos & refellendos accommodatum non est.

Deinde probatur in re propositâ recurrendum esse, non ad spiritum cuiusque, sed ad sensum atque traditionem Ecclesiæ; quòd divinæ veritatis, atque adeò verbi Dei, custodia, non singulis hominibus à Christo, sed ipsi Ecclesiæ eiusve Rectoribus, commissa sit. Quæ idcirco 1. Tim. 3. dicitur *columna & firmamentum veritatis: quibus verbis*, ipsomet Calvino interprete lib. 4. inst. c. 1. §. 9. *Significat Paulus: ne intercidat veritas Dei in mundo, Ecclesiam esse fidam eius custodem, quia eius ministerio & operâ, voluit Deus puram verbi sui prædicationem conservari.* Ab eâ igitur, & non à singulis (qui utique non sunt columna & firmamentum veritatis,) accipiendum est, quodnam sit legitimum verbum Dei; sive, qui libri re ipsa sint scriptura divina, & hoc sensu, Canonici.

Atque ex his ipsis Calvinii verbis ulterius inferas, quod non parum facit, ad controversiarum, quas hic tractamus, declarationem: ne intercideret veritas Dei in mundo, oportuisse, ut usque ad Lutheri & Calvinii tempora, superfuerit in mundo vera aliqua Ecclesia, in qua pura verbi Dei prædicatio, & consequenter ipsum verum ac purum Dei verbum, sive ipsa divinæ scripturæ veritas, à maioribus accepta conservaretur, & traderetur ad posteros. Quæ quidem alia esse non potuit, quàm Ecclesia Catholica: præter quam (ut ipsi agnoscunt) nulla alia fuit vera Dei Ecclesia, saltem visibilis.

Neque enim, opinor, nisi ridiculè quis dixerit, legitimum scripturæ canonem, usque ad id temporis

poris conservatum fuisse, ab Ecclesia aliqua invisibili, eumque ab ea, visibiliter accipisse Calvinum, &c.

Quò spectat, quòd ipse Calvinus cap. citato §. 4. expressè dicat, per necessariam esse visibilis Ecclesiae cognitionem: *quando non est alius in vitam ingressus, nisi nos ipsa concipiat in utero, nisi pariat, nisi nos alat suis uberibus*; verà scilicet & purà verbi Dei prædicatione. Ergo & verbi Dei puram prædicationem, & veram scripturam accepit Calvinus ab Ecclesia visibili, eà videlicet in cuius utero conceptus fuit, in quâ per baptismum renatus est, quæ non alia fuit quam Catholica Ecclesia, ut est manifestum.

Ipso denique ingenuè, nec vno loco, agnoscante Luthero, & nominatim in Epistola ad Anabaptistas: *in Papatu esse veram Scripturam, verum baptismum, verum Sacramentum altaris, veram remissionem peccatorum* &c. atque hæc exinde ad reformatos pervenisse. *Alioqui* ut addit, *quid de istis omnibus sciremus?*

Neque hic fortasse dixerit Calvinista quispiam devenisse quidem à Papatu ad Reformatos librorum canonicorum notitiam: sed cum inter eos, qui verè essent Canonici, plures admiscerentur, qui re ipsa tales non essent, oportuisse verè Canonicos discerni à non canonicis: quod iam non potuit absolutè haberi ex consensu Ecclesiae, sed solum per testimonium & persuasionem interiorum Spiritus Sancti.

Contrà enim facit; quod, etiam istà ratione, contrà quàm contendit ipse Calvinus, intercidisset veritas Dei in mundo: neque enim in Ecclesiâ Catholâ

Catholicâ , apud quam fuerunt conservatæ divi-
næ Scripturæ , inventa fuisset , pura prædicatio
verbi Dei ; quia ibi non est pura verbi Dei præ-
dicatio, vbi pro legitimo Dei verbo aliquod adul-
terinum vendicatur.

Postremò : recursus ille ad spiritum cuiusque
privatum , non tantum ex rei naturâ minus ido-
neus , aut sufficiens est in re præsentî; sed, vt ipsa
demonstrat experientia, ambiguus, perplexus, &
fallax est. Etenim cum inter ipsos Reformatos
non conveniat quinam reipsa sint libri cano-
nici ; Calvinò v. g. nonnullos admittente , quos
rejecit Lutherus, & contra; utrisque interim spiri-
tum internum , quo id discernant , allegantibus
& sibi asserentibus , iam hoc ipso incertum ac
perplexum remanet , penes quos reipsa reperia-
tur verus spiritus. Non enim utrisque competere
potest; futurus alioqui sibi contrarius : neque po-
test pars una efficaciter probare , sibi illum po-
tius , quàm alteri parti , convenire. Nam illæ
Scripturæ , quæ allegantur : *Unctio docet vos de
omnibus. Ipse spiritus testimonium reddit , &c.*
quidquid sit de earum sensu , indifferentes sunt,
nec magis loquuntur de Calvinistis, quàm de Lu-
theranis. Præterquam quòd in hoc iam involua-
tur inutilis petitio principij ; dum ex Scripturâ
probatuur spiritus privatus ; & ex spiritu privato
adstruitur veritas ipsius scripturæ, sed hæc & si-
milis magis declarabimus, infra ; vbi, aliâ occa-
sione, eundem Calvinii spiritum privatum, magis
ex professo exagitabimus.

Addo hîc duntaxat, etiam intra Calvinii scho-
lam, similem aliquam dissensionem, & vt ita lo-

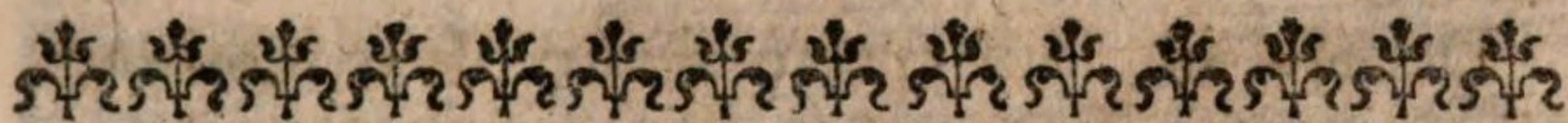
quar, saporis interni differentiam, inveniri : si-
quidem Sebastianus Castellio , (seu vt alij scri-
bunt, Castalio, vivente Calvino Genevensis Lu-
dimagister, teste ipso Beza in vita Calvinii, sen-
tiebat Canticum Canticorum , non esse librum
Canonicum , sed colloquium profanè amato-
rium ipsius Salomonis cum amica quadam sua;
ut proinde illud abradi iusserit ex Canone , cum
magnâ reliquorum eiusdem sectæ offensione.

Atqui ille quidem, cum Calvinismum profi-
teretur, perinde poterat, ad interiorem Spiritus
sancti persuasionem recurrere ; vi cuius diceret;
se se quodam velut spirituali sapore, sentire in
eo Salomonis Cantico, nihil sanè divini spiritus,
sed multum profani ac lascivi amoris , inesse.

Ipsè etiam Beza, docuit , historiam Adulteræ
Ioan. 8. v.3. meritò esse suspectam , propterea
quòd varij interpretes Græci ejus non memine-
runt : cum interim è diverso Calvinus , quia ea-
dem semper à latinis recepta fuit, dicat, non esse,
cur eam in usum nostrum accommodare (& sci-
licet, eam pro canonica habere) recusamus. Cum
& alioqui in Bibliis Polyglottis , Londini anno
1657. editis eadem historia habeatur , non tan-
tùm in textu Græco, sed etiam in versionibus Sy-
riacâ, Persicâ, Arabicâ, Æthiopicâ.

Ut jam nihil dicam , de magna inter Calvi-
nistas, versionum scripturæ diversitate , & con-
trarietate. Ipso Castellione v.g. versionem Be-
zæ, ut innumeris erroribus refertam improban-
te ; Beza autem Castellionis versionem , etiam
ut impiam , rejiciente : de quo nos plura in-
feriùs.

Quæ satis ostendunt, manifestè falli, aut fallere velle, Calvinum; dùm gregalibus suis infallibilem attribuit interiorem Spiritus sancti persuasionem, quâ veritatem sacrorum librorum, & consequenter versionum ejus, certò discernant ac dijudicent. Sed mox plura, ut dixi. Ecce interim, ut undique malè fultus labat, ô Reformati, ille vestræ fidei, seu confessionis, articulus: à quo tamen unicè pendet fidei vestræ regula, quam vos profitemini esse solum verbum Dei scriptum.

CAPUT IV.

Magis universè ostenditur, scripturam divinam per se præcisè sumptam, ad fidei dogmata sancienda, non usquequaque sufficientem esse.

PROPOSITIO hæc multis rationibus probari ac declarari potest: nos eas, quæ generales sunt complectemur in præsentia: specialius postea, eas, quæ adversus sectas singulas propriè faciunt, provt feret, pertractaturi.

Prima igitur, eaque communis, propositionis nostræ probatio, ex eo fundamento petitur, quòd Scriptura Sacra secundum se sumpta, adhibitâ etiam locorum inter se collatione, adhuc multis in locis, etiam in quibus de fidei nostræ primariis mysteriis agitur, non ita clara sit, atque aperta, quin sensus varios admittere possit; præ-

sertim apud difficilia & morosa quorundam ingenia. Proindeque non sit per se usquequaque sufficiens, ad exortas de ipsius sensû controversias dirimendas.

Atque varia esse in libris sacris per se perplexa & intellectu difficilia vel ex ipsâ in primis scripturâ constat : nominatim ex Apostoli Petri epist. 2. cap. 3. ubi de Pauli epistolis agens, dicit in eis contineri *quædam difficilia intellectu, quæ indocti & instabiles depravant* (sive, ut est in Græco, detorquent) *ad suam ipsorum perditionem.*

Deinde idipsum apertè demonstrat, communis virorum, summo ingenio, doctrina, virtute præditorum; puta Augustini, Hieronymi, Chrysostomi, & tot aliorum, experientia : qui cum omnem vitam in ipsius scripturæ flagrantissimo studio posuissent, eius multis in locis obscuritatem difficultatè mve experti & testificati sunt. Augustinus certè epistola 111. *Obscura est scriptura*, inquit, *& remota à sensibus hominum.* Et lib. 18. de Civitate Dei, cap. 32. agnoscit in scripturâ multa esse umbrosa, quæ mentem quærentis exerceant. Tandemque epist. 119. cap. 1. modestissimè fatetur in ipsis sanctis Scripturis, se multò plura nescire, quàm scire.

Similiterque S. Hieronymus in caput 7. Eccl. ait : *Vir qui eruditus fuerit in scriptura, quanto plura scire cæperit, tanto ei in his quotidie oritur maior obscuritas.* Vt supremâ quadam sive arrogantia, sive cæcitate, aut falsi loquentiâ laborasse oporteat, illos Novatorum coryphæos, Calvinum scilicet atque Lutherum. Dum hic in
Præfa

Præfatione articulorum à Leone X. damnatorum, disertè pronuntiat: *Scripturam esse, ipsam per se facillimam, apertissimam sui ipsius interpretationem; tandemque clariorem omnium Patrum commentariis.* Et libro de servo arbitrio, de se audacissimè gloriatur: *Difficultatis nihil esse in sacris litteris, nullumque sibi afferri posse locum, quem ipse non facile interpretetur.*

Ille autem suæ Institutionis libro 1. cap. 7. §. 2. confidenter fortiterque pronuntiat; velut illum observo tunc maximè facere, quando ratione, destituitur: *Non obscuriorem veritatis suæ sensum ultro scripturam præ se ferre; quàm coloris sui res albas ac nigras; saporis, suaves atque amaras.* Sic ille.

Quorum utrivis non immeritò occinas, verbum illud divini spiritus ad superbissimum Regem Tyri: *Ecce sapientior es tu Daniele: omne secretum non est absconditum à te.* Ezech' 8.

Sapientior, inquam, tot illis præclaris veteris Ecclesiæ luminibus; qui, modestè de se sentientes, neque tam acuto ad illum scripturæ quasi colorem discernendum percipiendumque visu, neque ad saporem tam perfecto gustatu sese præditos esse senserunt.

Quid, quod ipse Calvinus, velut ejus quod priùs in eadem suâ Institutione scripserat immemor, l. 3. c. 2. §. 4. de sui ipsius experimento fidem faciens, ita è diverso loquitur: *Quotidie legendo in multos locos (scripturæ scilicet) incidimus, qui nos ignorantia coarguunt. At hoc freno in modestia nos Deus retinet, ut optimus etiam quisque doctor, ad discendum paratus sit.*

Lutherus pariter in suâ præfatione in Psalmos, quasi jam seipso sapientior ista pulchrè scribit, ut Augustinum jam loqui putes: *Multa, ait, sibi (circa Psalterij intelligentiam videlicet) reservavit spiritus, quo nos semper discipulos habeat; multa solum ostendit, ut alliciat; multa tradit, ut afficiat.* Et ista Lutherus.

Veruntamen, quid his hominibus facias; qui, ut est in proverbio, eodem ore calidum & frigidum efflantes, satis ostendunt, se in eorum esse numero, quos & instabiles suprâ appellat Petrus Apostolus, Scripturas sacras, aut in iis tradita mysteria, ad suam ipsorum perditionem, depravantes.

Neque hætenus dictis, saltem universè opponi potest, (quod primum est adversariorum effugium) ea, quæ in scripturâ etiam viris doctis minùs pervia sunt, duntaxat esse res minutiores, neque ad præcipua fidei nostræ mysteria, aut scitu necessaria dogmata, pertinentes.

Contrà enim facit: quod & Arianis v.g. obscuræ visæ sunt illæ scripturæ, quæ mysterij SS. Trinitatis veritatem, & Nestorianis quæ divinæ Incarnationis substantiam, adstruunt. Et Iudæis, illæ, quæ in veteri testamento veri Messiae adventum præmonstrant ac præstruunt.

Unde est illud Augustini vulgatum pronuntiatum. *Iudæi legunt, & non intelligunt, habentes velamen positum super cor suum. Quod à suis spiritualibus oculis auferri, rogabat Propheta, cum diceret: Revela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tuâ. Item: Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam.*

Sed

Sed neque ab illis , contra quos agimus , negari potest ; in epistola Pauli ad Romanos , tradi præcipua quædam fidei dogmata,putà de prædestinatione, justificatione, fide & operibus : & tamen , teste Hieronymo, viro (siquis alius) in sacris Scripturis exercitatissimo , epistolâ ad Algasiam quæst.8. ipsaque adeò, etiam sectariorum experientiâ;*Omnis epistola ad Romanos nimis obscuritatibus involuta est.*

Denique si scriptura divina,quoad ipsa saltem præcipua fidei mysteria , adeò ac ipsi dicunt perspicua atque clara est ; cur igitur etiam in præcipuis illis mysteriis , de legitimo scripturæ sensu, ipsi inter sese , puta Lutherani à Calvinistis, immò ipsi inter se eiusdem sectæ professores atque Doctores, tam pertinaciter dissentiunt? Cur verba illa : *Hoc est corpus meum* ; quæ Catholicis , in sensu obvio atque proprio, clarissima apparent ; Sacramentariis adeò videntur obscura, ideòque ea ad sensus improprios , eosque inter se diversissimos , detorquent ; & ipse Calvinus eam omnem rem modo novo, & sive in Ecclesia Catholica , sive in aliorum Hæreticorum Synagogis, antea inaudito, interpretatur.

Cur denique ubi inter ipsos de aliquo dogmate , ipsoque adeò scripturæ sensu , gravior aliqua controversia suboritur , ei sopiendæ colloquia instituunt, Synodos congregant, scripturas excutiunt , tandemque de ipso verbi Dei legitimo sensu decernunt? Hæc omnia supervacua, & frustra sint , si ipsa scriptura , uti dictitant , per seipsam clarissima , apertissima , facillima est?

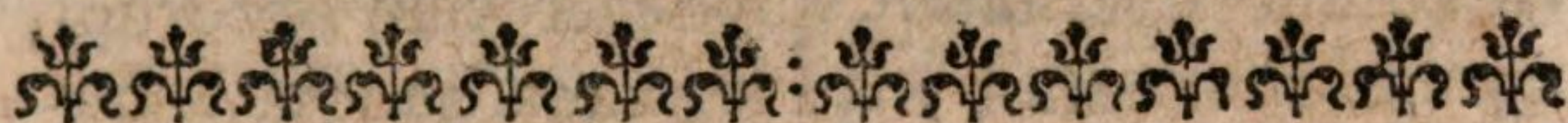
Sed neque hic valet generatim, illud alterum illorum effugium: scripturam nimirum dici per seipsam claram esse; in quantum, ut ajunt, sui ipsius interpretes est; ita ut, si quispiam obscurior locus occurrat, possit per ipsam scripturam, hoc est, per alios scripturæ locos, collatione factâ, clarus evadere examinanti.

Etenim in primis contrarium apparet, in controversiis, inter sectarum coryphæos atque Doctores; qui utique Biblia Sacra, diurnâ nocturnaue manu assidue versarunt, & quâ valuerunt diligentia, scripturæ locos conferentes, quis eorum esset sensus legitimus, quantum profitentur, optimâ fide indagaverunt. Nam cum, hoc non obstante, inter ipsos minùs conveniat; necesse est adhuc, scripturæ sensum, atque adeò dogmatis veritatem, obscuram restare; aut alteros saltem putà Lutheranos, aut Calvinistas, in re manifestâ cæcutire.

Et verò, ut demus certis casibus (qui rariores sunt) plures inveniri scripturæ locos ad idem dogma pertinentes, & quorum inter se institui possit collatio, ad rei veritatem deprehendendam: tamen quia non est per se evidens, uter ex altero tanquam clariori explicandus sit; cum qui uni clarior apparet, alteri videatur obscurior; & qui priùs erat clarissimus, ipsâ collatione subinde reddatur obscurissimus: hinc etiam universè verum non est; quod ad controversias ex ipsâ scripturâ dirimendas, sufficiat ista variorum locorum collatio.

Quod quidem apertè declaratur, in exemplo suprâ posito, de verbis Christi: *Hoc est corpus meum:*

meum: qui locus per se & in sensu obvio, clarissim^{us} videtur Catholicis & Lutheranis, Zuinglianis autem & Calvinistis, ex collatione cum aliis locis, videtur obscurissimus. Ut qui v.g. existiment, verba illa Ioannis 6. *Spiritus est qui vivificat: caro non prodest quicquam: verba quæ ego locutus sum vobis, spiritus & vita sunt*; quæ complures sensus patiuntur, priorum veritati non repugnantes; clariora esse, & efficaciora, ad veram & realem corporis Christi in Sacramento præsentiam negandam, quàm priora illa ad adstruendam. Atque hæc de primâ ac primariâ propositionis nostræ probatione.

CAPUT V.

Nonnullæ aliæ rationes ad idem propositum adductæ.

VLteriùs autem exinde probatur confirmatùrve suprâ posita à nobis propositio: Quòd omnes hæreses, ex perverso sensu Sacræ Scripturæ, coortæ sint: omnes adeò hæresum autores (velut SS. Patres de suo quisque sæculo testantur) divinas litteras pro se facere protervè jactarint, idque subinde cùm ea verisimilitudine, ut nisi ascito traditionis præsidio, non possent, facile ex scripturis convinci; aut per eas solitariè & per se sumptas, finis controversiis in Ecclesia exortis imponi.

Tertullianum suprâ vidimus, testantem sui

ævi hæreticos ; hæreses suas , de scripturis suadere solitos.

Hilarius lib.2. ad Constantium Augustum : *Memento (inquit) neminem hæreticorum esse, qui se nunc, non secundum scripturas predicare ea, quibus blasphematur, mentiatur.* Augustinus Epist.222. *Omnes hæretici, inquit, qui scripturas in autoritate recipiunt, ipsas sibi videntur sectari ; cum suos potius sectentur errores ; ac per hoc, non quod eas contemnant, sed quod non intelligunt, hæretici sunt.*

Non intelligunt autem ; quia spiritu suo in iis examinandis ducuntur, neque recurrunt ad sensum Ecclesiæ ; quæ, uti dictum, est, eo sensu est columna veritatis, quod sacrorum librorum, non tantum custos, sed legitima quoque interpretis est.

Et libro de Genesi imperfecto cap.1. *Multi hæretici (inquit S. Doctor) ad suam sententiam, quæ præter fidem est Catholica Ecclesiæ expositionem scripturarum divinarum habere consueverunt. Quas utique (ut addit libro 3.contra Donatistas cap.19.) tenent ad speciem, non ad salutem.*

Cap. 35.

Tandemque, ut vel in hoc etiam, consuetum hodièque nostris Novatoribus morem, possis agnoscere : ita generatim de Hæreticis scribit, Tract. alias citato Vincentius Lirinensis : *Sive apud suos, sive apud alienos, sive publicè, sive in sermonibus, sive in libris, sive in convivis, sive in plateis, nihil unquam penè de suo proferunt, quod non etiam scripturæ verbis adumbrare conentur.* Sic ille.

Sed placet hæc ipsa & Lutheri testimonio confirmare : quippe qui scribens in caput 14. Genesios:

neseos : dicit , *omnibus sæculis , nomine Dei & scripturâ , satanam ad blasphemias abusum esse , & expressiùs in rem nostram , in præfatione cuiusdam historiæ apud Gaulterium ; hac ipsa de causa non dubitavit , Sacram scripturam appellare Librum hæreticorum.*

Postrema denique propositionis nostræ ratio ex eo petatur , quòd celeberrima quæque Ecclesiæ sanctæ Concilia (quorum prima quatuor libenter admittit ipse Calvinus) in fidei Catholiciæ definitione , seu declaratione , non tam scripturas per se spectatas , quàm , provt habebat recepta Ecclesiæ traditio , intellectas , pro fundamento suorum decretorum habuerint.

Sic enim expresse de ipsa Concilio Nicæno primo , in quo Arii error damnatus est , testatur qui ei Concilio interfuit S. Athanasius , libro de decretis Nicænæ Synodi , contra Eusebium ; ubi : *Ecce nos quidem , inquit , à patribus ad patres per manus traditam fuisse hanc sententiam demonstravimus.* Et Theodoretus lib. 1. Historiæ cap. 8. disertissimè ait : *Arium damnatum traditione non scripta.* Idemque de aliis Synodis ; & nominatim de 2. Nicæna (quæ est septima Generalis) videre est in Actione 2. ubi Patres decreto de sacris imaginibus habendis & venerandis , subscribentes , id maximâ ex parte protestantur , se juxta veterem traditionem , decretum illud recipere. Universè autem suprâ laudatus Lirinensis , capite 32. *Hoc , inquit , semper , neque quicquam præterea , hæreticorum novitatibus excitata , Conciliorum suorum decretis Catholica perfecit Ecclesia ; nisi , ut quod prius à majoribus solâ traditione suscepit ,*

ceperat, hoc deinde posteris etiam per scripturæ chirographum consignaret. Sic ille.

At si obiter hæreas, quo pede hîc possit stare Calvinus, qui non recipit traditiones, nec Nicænam primam v.g. audet rejicere. Ille quidem sibi hac in parte, bellè cavere visus est, dum libro 4. Instit. cap.9. §. 8. ita præclare loquitur: *Priscas illas Synodos, ut Nicænam &c. libenter amplectimur, reveremurque ut sacrosanctas, quantum attinet ad fidei dogmata. Nihil enim continent, quàm puram & nativam scripturæ interpretationem, quam SS. Patres, spirituali prudentia, ad frangendos Religionis hostes, accommodarunt, Sic ille.*

At enim, præterquam quod in Admonitione ad fratres Polonos, illas improbet Nicæni Symboli voces, quibus Dei filius, dicitur *Deus de Deo*: quod tamen symbolum, verbo Dei consentaneum, articulo 5. suæ confessionis admiserat: præterea, inquam, meminisse debuerat, sese alibi eas scripturas, quibus Patres adversus Arianos usi sunt, in sensum alium, detorquere: nominatim autem de palmari illo loco ex Ioannis 10. capite: *Ego & Pater unum sumus*: reformatâ scilicet modestiâ sic pronuntiare: *Abusi sunt hoc loco veteres, ut probarent Christum Patri ὁμοούσιον. Neque enim Christus de unitate substantiæ disputat, sed de consensu, quem cum Patre habet. Quæ nempe est ipsa Arianorum ad eum locum responsio.*

Vbi ergo nunc illa, pura & nativa scripturæ interpretatio; quam ipsomet Calvino teste SS. Patres spirituali prudentiâ ad frangendos Religionis

gionis hostes , accommodarunt , five adhibuerunt ?

Quibus adde , eundem Calvinum , opusculo *de verâ Ecclesiâ*, in eodem Concilio aliud nihil, præter fœnum , stramen , ligna , stipulas agnoscere.

Verùm eâ ipsâ in materiâ , eodem cum Magistro suo vertiginis spiritu agitatum Bezam, etiam obiter, Lector, attende.

Quippe qui in primis unâ ex parte, prædictam Synodum, uti & Ephesinam &c. non tantum recipit , & libenter amplectitur cum Calvino , sed eandem adeò extollit, epistolâ 81. ut dicat : *Confessu Synodi Nicænæ , nihil unquam sanctius, nihil augustius ab Apostolorum tempore sol unquam aspexit.* Additque : *constare uno Dei verbo Patres nixos fuisse.*

Ex alterâ autem ; in Præfatione novi Testamenti, ait ; quod in Concilio Nicæno Satan jaciebat fundamenta primatus Romani Pontificis, invocationis Divorum , adorationis imaginum, liberi arbitrij, meriti , indulgentiarum , & eiusmodi spurcicias.

Quæ quidem inter se quis conciliet ? Nam quomodo verum est ; nihil sanctius fuisse illo confesso, in quo, id ita agente Satana, tot spurciciarum fundamenta jaciebantur ; & nominatim Anti-christiani primatûs Romani Pontificis ? Cujus tamen primatus , non fundamenta duntaxat illic jacta sunt, sed è contrâ, declarata antiquitas, & ab ipsâ synodo roborata : uti demonstrant scriptores Catholici , ex ipsius synodi decretis , partim ex Concilio Chalcedonensi, partim,

tim, & præcipuè, ex Arabicâ & Chaldaicâ Nicenorum canonum translatione (quando illa aliqui interciderunt) petitis.

Sed, ut ad extremum, rei seriæ jocularium quiddam aspergam: quando, juxta Calvinum, Romana sedes, nonnisi post magnum Gregorium, præsumpto manifestè primatu, Anti-christiana facta est: magnam oportet, & operosam, extitisse eam molem, cujus fundamenta in Concilio Nicæno jacta, nonnisi post annos trecentos, in spectabilem aliquam formam assurrexerint.

CAPUT VI.

Proprium esse hæresis genium, in rebus fidei controversis, adversus publicum Ecclesiæ sensum, privatas quasdam inspirationes, revelationesve, prætere.

NOvatorum plerique, cum pro discernendo, in re controversâ, vero alicujus Scripturæ sensu, Ecclesiæ Catholicæ definitione, seu traditione rejectâ, non haberent aliud κριτήριον seu judicativum discerniculûmve, quo recurrerent; dixerunt; sese, veluti veras scripturas à falsis, ita legitimum earum sensum ab apparenti tantum, privatâ quadam inspiratione Dei, & intimo quasi sapore spirituali, discernere; neque alium ulteriùs controversiarum, in fidei negotio, judicem sive arbitrum, requirendum aut agnoscendum esse.

Ad

Ad quod equidem omnis libertatis & licentiae in Religionis rebus, asylum, recurrisse denique Libertinos nescio quos, aut fanaticos Anabaptistas, nihil adeò mirum est.

Sed quod etiam Ioannes Calvinus, vir neque hebes, neque incallidus, privatum fidelis cuiusque spiritum; de quo interim sitne ater, an albus, aliunde disquirendum esset; velut ultimum rerum credendarum fundamentum, seu legitimi scripturae sensus criterium constituerit, idque vel ipse seriò persuasum habuerit, vel cordatis suae sectae hominibus persuasurum se crediderit, equidem satis mirari non possum.

Cæterum id minùs mirabitur, qui attenderit, quod præfert lemma præsentis capituli: Perpetuum itidem fuisse Hæreticorum genium; ut, ab Ecclesiâ Catholicâ secessionem facientes, & à receptâ ejus doctrinâ, ad profanas vocum novitates, transilientes, quò facti sui invidiam, hoc tanquam obtentu protegerent; sese doctrinam suam per arcanam spiritus persuasionem, aut Deo aliter illos privatim illuminante; accepisse prætenderent. Quod sanè & experimento, crebrisque exemplis compertum: & Patres variij speciatim observavere.

Et quidem S. Augustinus, quosdam, etiam ex *Tract. 45.*
iis qui Christi nomine gloriantur, memorans, qui *n. 10am.*
se videntes, non solùm jactant, sed etiam à Chri-
sto illuminatos videri volunt. Sunt autem, subdit,
haeretici. Illos videlicet eo ipso veluti caractere designans.

Expressiùs autem Magnus Gregorius, ad illa *L. 5. Moral.*
Iobi cap. 4. Porro ad me dictum est verbum abs- *cap. 18.*
conditum.

conditum, & quasi furtivè suscepit auris mea venas susurri ejus. Quæ verba, non sancti Iob, sed unius sunt ex amicis ejus; per quos eo loco censet S. Pontifex, hæreticos adumbrari: de quibus sic loquitur. Verbum absconditum hæretici audire se simulant, ut auditorum mentibus, quandam prædicationis suæ reverentiam obducant. Communem scientiam habere refugiunt, ne cæteris æquales æstimentur. Occulta vel nova semper exquirunt, quæ dum alij nesciunt, apud imperitorum mentes, ipsi de scientiæ singularitate gloriantur. Quam occultant, ut diximus, insinuant; quia scilicet, ut admirationem ostendere valeant, hanc se latenter accepisse confirmant.

Et capite sequenti. Sæpe hæretici, Deum sibi imaginabiliter fingunt, quem intueri spiritualiter nequeunt, ejusque vocem, quasi auræ lenis, audire se perhibent; quia ad secreta illius cognoscenda quasi se esse cæteris familiariores gaudent. Non enim ea docent, quæ Deus publicè loquitur (per Ecclesiam suam videlicet, veluti publicam atque communem divinæ locutionis interpretem) sed quæ eorum auri (ut quidem dictitant) quasi latenter inspirantur.

Quæ postremæ Pontificis sapientissimi voces, in huius ævi sectarios, & nominatim Calvinistas, apprimè conveniunt. Quippè qui, eo ipso quod pro ultimâ fidei normâ, sive ultimâ regulæ credendi applicatione, ad spiritum privatum, unicuique fideli, legitimum scripturæ sensum, & cæteris occultas, arcanasque veritates, latenter inspirantem, recurrunt; jam non ea quæ Deus publicè loquitur, docent; sed ea quæ suus cuique
spiritus

spiritus privatim insinuat, populis credenda proponunt. Nam tametsi omnes, verbum Dei, quod in scripturis sacris publicè loquitur, sese velut unicam fidei, regulam sequi perhibeant: tamen & apertum ac manifestum scripturæ sensum, ubi is privato ipsorum spiritui minùs arri-det, ad improprias interpretationes, atque ab hætenus receptâ Ecclesiæ sententiâ alienas, pro animi sui libidine deflectunt. Aut si quando de ipso scripturæ sensu legitima aliqua suboritur dubitatio: quo proinde casu nondum Deus palam, aut prorsus apertè loquitur: non ad publicum Ecclesiæ iudicium determinationemve (cui utique, uti mox expressiùs dicam, à Christo, non tantùm divinarum scripturarum fidelis custodia, verùm etiam de sensu legitimo certa determinatio commissâ est) se referunt; sed rursus ad verbum absconditum, & sibi latenter factas inspirationes refugiunt: neque interim quod Christus suis promisit Apostolis, ullis signis, aut virtutibus, veluti publicâ Dei tacitè loquentis voce, latenter accepta dogmata confirmant.

Atque hæc ex Beato Gregorio. Sed enim huic magno Pontifici præiverat verbis eundem in sensum præclaris, etiam sæculis æculo anterior (ut & hinc colligas, eandem perpetuò extitisse hæresum indolem) in Commonitorio suo Vincentius Lirinensis: ubi commemorato, quemadmodum hæretici omnes, scripturas jactent innumeras, verùm non in sensu Ecclesiæ Catholicæ intellectas, id confirmans subdit: *Audent polliceri & docere, quod in Ecclesiâ suâ, id est, in communione sua conventiculo, magna & specialis, &* Cap. 37.

C prosus

prorsus personalis (notentur hæ voces) *quædam* *su Dei gratia* ; adeò ut *sine labore*, *sine ullo studio*, *sine ullâ industriâ*, *etiamsi*, *nec quarant*, *nec pe-*
tant, *nec pulsant*, quicumque illi ad numerum suum
 pertinent, tamen ita divinitus dispensentur, ut
 angelicis euecti manibus (quod ait respiciens ad
 verba tentatoris, Matth. 4. quæ ibidem protule-
 rat) id est, angelicâ protectione servati nunquam
 possint offendere pedem suum, id est, nunquam
 scandalizari. Sic ibi. Quorum quidem extre-
 ma manifestè in Calvinistas congruunt, fidem
 semel ab ipsis susceptam amitti non posse prædi-
 cantes, sed illæ voces : *specialis & prorsus perso-*
nalis Dei gratia ; non obscurè innuunt, assertam
 ab illis, unicuique privatim inditam, divini spi-
 ritus de legitimo scripturæ sensu clarè discer-
 nendo, illustrationem ; aut etiam illam, quam
 jactant, fidem specialem ; sive indubitata, quam
 apud illos unusquisque fidelis habeat, de sua
 perseverantia atque salute, persuasionem.

Lib. I. dial.
c. I.

His adde, quod suprâ laudatus B. Papa Grego-
 rius, alio Tractatu sapienter admonet : *Esse qui-*
dem nonnullos, qui ita per magisterium spiritus in-
trinssecus docentur, ut etsi eis exterius humani ma-
gisterij disciplina desit, magistri intimi censura
non desit. Eorum tamē libertas ab infirmis in exem-
plum non est habenda : ne dum se quisque similiter
sancto spiritu impletum præsumat, discipulus homi-
nis esse despiciat, & magister erroris fiat.

Et verò Annales Ecclesiasticos, aut Tractatus
 eorum, qui de hæresibus scripserunt, attendenti,
 manifestè apparebit, plerosque earum condito-
 res, quò personæ suæ, sive doctrinæ, autoritatem
 conci

conciliarent; quemadmodum olim Numa Pompilius, ex nocturno suo cum Ægeria congressu, & Q. Sertorius ex Dianæ per cervam candidam admonitu, arcanæ rerum variarum peritiæ famam apud populum captavere: ita illos, five ex occultâ cum Dei spiritu, aut Angelis ejus, in vulgus jactatâ familiaritate, five etiam sese pro Christi Apostolis, aut pro Paracletto, & Christo ipso venditando, doctrinam suam vulgò ffeci sse plausibilem; eoque commento complures in fraudem induxisse. Ita enim in primis Simon Magus, hæresiarcharum in novâ lege dux & exemplar, uti legimus Actorum 8. cap. *Seducebat gentem Samaria, dicens se esse aliquem magnum: favente ei populo universo, atque dicente: Hic est virtus Dei, quæ vocatur magna.*

Et veluti de eo, in caput 24. Matthæi, testatur B. Hieronymus, scripta sua his titulis consignabat: *Ego sum sermo Dei, ego speciosus, ego Paracletus, ego omnipotens, ego omnia Dei.* Et sic ille quidem, apud eos, qui Deum verum agnoscerent: nam apud Romanos v. g. eorum se phrasi accommodans, sese Iovem dicebat, meretricem autem suam, Minervam; teste Augustino, de Hæresibus capite 1.

Montanus itidem Cataphrygum autor, sese Paracletum esse jactabat, & sibi adhærentes Priscam & Maximillam, tanquam Prophetissas haberi volebat.

Manichæus porrò, juxta nomen suum, stultissimæ sectæ repertor, sese Iesu Christi inscribebat Apostolum. Sic enim incipit apud Augustinum, ejus epistola, quam vocant, *fundamenti*:

Manichæus Apostolus Iesu Christi, providentia Dei Patris: Hæc sunt salutaria verba, de perenni ac vivo fonte &c. Aut illa alia, apud Epiphanium, hæresi 66. *Manichæus Apostolus Iesu Christi: cùm ad corrigendum genus humanum missus fuërim &c.* Quam quidem formulam ab infano illo mutuare poterat, sibi que usurpare Calvinus; ut qui & Deum per os suum loqui testificatus sit, idcirco à Beza *os Domini*, & Galliæ dictus Apostolus; & sese venisse ad reformandum orbem Christianum, tum ipso assumpto Religionis reformatæ nomine, tum confessionis suæ articulo 31. haud obscure professus.

Sed & ipsum Faustum Manichæum, spiritum sanctum plenariâ autoritate corporaliter esse in se, persuadere, conatum, testis est etiam Augustinus *libro 6. confess. cap. 5.*

*Præmon. ad
l. de corrup-
telis &c.*

Porro ut ad recentiores descendam: quemadmodum olim Mahometes per Angelum Gabrielem; ita per Razielem, Guilielmus Postelluos, varia se mysteria accepisse profitebatur. At Michaël Servetus, se unicum jactabat universi orbis terrarum Prophetam. Ioannes Loydensis, se esse Christum. David Georgius, apud Canisium, etiam se Christo majorem: tandemque Guilielmus Hacquetus, apud Fitzsimon in Britannomachia, sese Christo parem, orbisque totius principem ac Regem faciebat.

Neque verò levem hoc in genere fastum, præsumptionemve divini spiritus, spirant illa Lutheri, Tractatu adversus falsò nominatum statum Ecclesiasticum. Vbi: *En appello me (inquit) Ecclesiasten Dei gratiâ; & eo titulo insignivi meipsum,*

psum, eumque titulum mihi sumo magnifico vestri & satanae contemptu. Et, si Evangelistam, me etiam, Dei gratiâ, nominarem &c. Certus enim sum, sic Christum me nominare, & pro Ecclesiaste me habere, qui mea doctrina Magister est; eumque testem non dubito esse futurum in die illo magni iudicii, hanc doctrinam non esse meam, sed spiritus Domini, purique & sinceri Evangelij. Et rursum postea: Dei enim doctrina est, Dei, inquam, & non mea.

De quibus, & his affinibus, ejusdem quinti Evangelistæ verbis, aliâ occasione nobis magis ex professo dicendum.

CAPUT VII.

Perfatuum videri, in sacra doctrina controversis, non ad publicum Ecclesiae sensum, sed ad privatam cujusque fidelis persuasionem, recurrere.

ARgumentum hoc delibavimus supra, cum de principio, quo libri canonici à non canonicis discerni possint esset nobis cum Calvinistis suscepta disceptatio: ubi ostendimus, neque opportuno rerum ordini, neque consuetudini Dei providentiæ congruere; ut quarum rerum declaratio ac notitia directè & per se universam respicit Ecclesiam, eæ non publicè atque solenni voce ei denuntientur; ex quo earum notitia, exinde dimanet ad singulos;

sed privatim atque seorsum intimentur singulis, & sic, ex consequenti, ipsi innotescant Ecclesiæ universitati.

Sed quoniam idem principium ab illis latius generaliusque extenditur, ad omnes videlicet casus, in quibus de dogmatibus fidei, aut ipso scripturæ legitimo sensu, contingit inter nos, atque illos, esse controversiam; erit nobis hoc loco, ejus commenti infusitas, & (ut loqui cæpimus) fatuitas, specialius demonstranda.

Principiò autem illud ponimus : Ecclesiam Dei vivi, non hoc sensu tantum dici columnam & firmamentum veritatis, quòd sacrorum librorum, fida sit custos & quasi depositaria; verum etiam, quòd legitima sit & publica verbi Dei interpres, atque, ut ita loquar, fidelis condita & proma veritatum, quas nobis Dei sapientia, velut ad salutem nostram conducibiles, quomodocumque revelaverit.

Alioqui enim quomodo dicetur firmamentum veritatis, si circa prædictas veritates aut falli possit, aut fallere? Quemadmodum scilicet, etiam in adversariorum sententiâ, spiritus privatus; si per illum possent Calvinistæ, scripturas quidem veras à falsis, non autem scripturæ sensum legitimum, seu verum à falso, dignoscere.

Et sanè, cum scriptura divina, si per se nudè spectetur, instar sit gladii ancipitis, quo quis & benè, & malè uti possit : quod manifestum sit, ex eo, quòd nulla hæresis tam absurda sit, quæ pro se scripturam non alleget, aut (ut Tertullianus)
non

non cantet aliquid de scriptura: dicente etiam ex acatholicis nonnemine, *scriptura litteram, esse gladium Antichristi*: consequens est per Christum, non satis fore provisum suæ Ecclesiæ, si ei duntaxat commisisset scripturarum sacrarum custodiam & non ei simul tradidisset spiritum veritatis, quo (veluti clavi) earum sensum aperiret.

Quemadmodum non satis providisset familiæ suæ si quis peregrè proficiscens vxori thesaurum suum relinqueret, non traditâ clavi, quâ ex eo, quæ opus essent, educere posset.

Atque huc bellè facit Irenæi locus libro 3. c. 4. ubi sic loquitur: *Veritatem facile est ab Ecclesia sumere; cum Apostoli, quasi in depositorium dives, plenissimè ea contulerunt omnia, quæ sunt veritatis.*

Et illa Augustini concione 3. in Psalmum 30. *contradicunt linguis multis diversæ hæreses, diversa schismata personant, linguæ multæ contradicunt veritati doctrinæ. Tu curre ad tabernaculum Dei, Ecclesiam Catholicam tene, à regula veritatis noli discedere, & protegèris à contradictione linguarum.*

Nec verò necesse est, plures autoritates eum in finem congerere; cum ipsum Calvinum habeamus (quidquid alibi, inconstanter, more suo, in contrarium tradiderit) ei veritati apertè faventem, l. 4. instit. c. 1. §. 5. ubi: *Videmus, inquit, ut Deus, qui possit momento suos perficere (eos nimirum per spiritum privatum erudiendo de omnibus) nolit eos adolescere in virilem ætatem, nisi ad vocatione Ecclesiæ.* Subjicit autem: *Ac si-*

cut olim non fuit contentus solâ lege, sed Sacerdotes addidit interpretes, ex quorum labiis populus inquireret verum illius sensum : ita hodie, &c.

Quibus quidem verbis manifestè respicit, ad id quod scriptum est, Malachiæ c.2. *Labia enim Sacerdotis custodient scientiam, & legem requirant ex ore ejus : quia Angelus Domini exercituum est.* Vbi, cùm circa legem dubitatio inciderit, non jubentur singuli, interiorum spiritus persuasionem, velut oraculum familiare consulere, sed ad Ecclesiæ Sacerdotes recurrere : ita & hodie, inquit Calvinus.

Quo item modo, pro lege novâ edicit Paulus ad Ephesios 4. cap. constitutos à Christo in Ecclesiâ suâ Pastores & Doctores, in *adificationem corporis Christi ; & ut occurramus omnes in unitatem fidei, nec simus parvuli fluctuantes ; ut alibi monuimus.*

1. Tim. 6.
Cap. 17.

Eodemque facit, quod illas ejusdem Apostoli voces : *ô Timothee, depositum custodi ;* ita exponit Vincentius Lirinensis : *Quid est depositum ? Id est, quod tibi traditum, non à te inventum est : quod accepisti, non quod excogitasti.* Denique, quod huc præsertim facit ; *non usurpationis privata, sed publicæ traditionis.*

Addere liceat, quod nobis consentiens, sapienter tradit, è Calvinii scholâ eruditus vir, Joannes Sarranus, in libro quem scripsit, de Religione concordia. Vbi, cùm quæsiisset : *fasne erit cuilibet de tantis mysteriis dicere sententiam pro arbitrio ?* Respondet, ad Malachiæ locum, à Calvino suprâ insinuatam, aspiciens : *Iubet disertè Deus, ut Sacerdotis labiū velut labium suum, interrogemus.*

Et

Et post multa : allegatâ in idipsum Petri Apostoli autoritate , pro parte nostrâ , ita concludit : *Petrus negat , scripturam esse idias iπιδόσεως, id est, Epist. 2. c. 1. privata explanationis : quem nos locum , inquit, sa- v. 20. pe laudamus, quia sæpè nobis utilis est.*

Atque ex his istud in primis sumimus, in rem præsentem. Quod , cùm ex ipsa scripturâ constet ; non singulos fideles, sed Ecclesiam Dei vivi, esse columnam & firmamentum veritatis ; idque stare non possit , nisi eadem Ecclesia , non solum custos sit ac depositaria sacrorum librorum , sed etiam eorum, quæ continent, legitima certa , & omnibus exposita, interpret. Hoc, inquam, posito, perfatuum sit, ubi de controversiis fidei , & legitimo super iis scripturæ sensu discernendo , agitur ; illâ neglectâ publicâ , & universali, & semper constante & fixâ credendorum normâ, ad spiritum cuiusque privatum, cæcum, latebrosus, & neque iis, qui illo polle- re feruntur satis perspectum , attendere : atque hoc inducto , omnis hæresis , & pertinaciæ asylo, Ecclesiæ Dei (ut infrâ ostendam) nullum certum dogma, nullum dissensionum terminum, aut finem relinquere.

Non igitur singulis privatim , sed Ecclesiæ, putâ in suo Capite, Romano Pontifice , aut per Rectores suos , in œcumenico & legitimo Concilio, & perpetuo illius sensu, & usu, quoad fieri potest , repræsentatæ (stultum quippe esset , & humanitûs impossibile , singulorum fidelium sensum , de articulo controverso, exquiri) legitima est fidei, & veritatis sibi commissæ , interpret ; eidemque propriè , non singulis privatim, appromissus

appromissus est à Christo Spiritus sanctus, qui doceat eam omnem veritatem.

Qua in re perabsurdum sese ostendit Calvinus; dum illum spiritum veritatis, non minùs singulis (immò etiam magis) quàm ipsi Ecclesiæ, appromissum esse, commentus est.

Sic etenim illum animadvertas, Institutionis suæ lib.4. cap.8. §.11. cùm illas Salvatoris promissiones commemorasset: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi.* Item: *Ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis, &c.* expressè docere, eas, non minùs fidelibus singulis, deinceps futuris, quàm universæ Ecclesiæ datas esse.

At ibidem tamen §.10. quò Conciliorum Ecclesiæ autoritatem elevet, atque declinet; eam ipsam spiritus veritatis directionem, quam singulis concedit fidelibus, Ecclesiæ Christi in Concilio universali congregatæ denegans; irridet Doctores Catholicos, qui pro confesso sumentes, universale Concilium esse veram Ecclesiæ imaginem, hoc principio sumpto, simul absque dubio statuunt, regi immediatè à Spiritu sancto ejusmodi Concilia, adeoque errare non posse. Quod, cùm levi brachio, & quasi contemptim rejecisset: *Eant nunc, inquit, Romanenses, & affixum alligatumque suis Conciliis Spiritum sanctum pro more jacent.*

Ad extremum autem, negotium omne, velut decretorio stylo concludens: *Hoc perpetuum esse nego, inquit, ut vera sit ac certa scriptura*

ptura interpretatio, quæ Concilij: (scilicet etiam generalis, & legitimè congregati, atque approbati, de quo ibidem erat sermo) suffragius fuerit recepta. Ista Calvinus.

Sed, præterquam, quòd ea non facilè concilies, cum his, quæ ex eo suprà retulimus, aut quæ etiam tradit in Epistolam ad Ephesios cap.4. ubi, *Fanaticos* vocat eos, qui *arcanas spiritus revelationes sibi fingunt; & superbos, qui privatam lectionem sufficere sibi putant, ut nihil indigeant communi Ecclesie ministerio;* quibus alia postea addemus. His, inquam, prætermis- sis: id tantum quæso te, Lector; quàm abso- num censeas atque abhorrens, quod ex ejus dictis deducebamus: certiorum esse cujusque fidelis, illo utique privato spiritu, & tan- quam entheo motu, instincti, in fidei rebus dijudicandis auctoritatem, quàm veri & legi- timi Concilii, ex fidelium conventu coacti, eorumque communi sensu ac definitione con- clusi.

Primum enim intelligi nequit; quod si sin- gulis congregatorum assistit spiritus Dei, ita ut illis manifestum sit, quid, juxta verbum Dei, de hoc vel illo articulo tenendum sit; iisdem jam congregatis in Christi nomine, non æquè, aut potius, adsit is ipse Dei spi- ritus, ita ut eorum consensu & conspiratione, clariùs certiusque appareat, quid de articulis contròversis definiendum, tenendum, & toti populo, velut fidei dogma proponendum sit.

Nemo enim, nisi delirus, somniet, eo ipso
quod

quod congregentur in Christi nomine, destitui illos privatim divino spiritu: cum è diverso ipse Salvator testetur, sese specialiter assistere pluribus in nomine suo congregatis. Sicut scriptum est Matth. 18. *Ubi sunt duo vel tres congregati in nomine, meo, ibi sum in medio eorum.*

Lib. 7. epist. cap. 110.

rum. Ex quibus infert Magnus Gregorius: *Si adeste dignatur, ubi duo vel tres fuerint: quanto magis non deerit, ubi plures convenerint Sacerdo-*

Lib. 3. ep. 25.

tes? Et ante illum Doctor Ambrosius: *Quanto magis ubi plena est in nomine Domini congregatio?*

Et simile quiddam nobis suggerit ipse Calvinus; dum libro 3. cap. 11. §. 2. & alibi, docet: non esse contemnendum Ecclesiæ iudicium &c. quia, ut subdit, *testatur Dominus, tale fidelium iudicium, non esse aliud, quàm sententiæ suæ promulgationem. Eos autem errare non posse, nec à Dei iudicio dissentire; qui nonnisi ex lege Dei iudicant, quæ non incerta est aut terrena opinio, sed sancta Dei voluntas; & cæleste oraculum.* Sic ille.

Denique Calvinianus iste ad spiritum cuiusque privatim recursus, repagnat sensui & praxi universalis Ecclesiæ, ab ejus prima fundatione, ad hæc usque tempora, deductæ. Semper enim usus obtinuit, ut cum de aliquo fidei articulo, aut scripturarum ad ullum spectantium intelligentia, gravior controversia esset oborta, non quisque privato suo sensui permetteretur (quod fuisset, rem omnem in sua perplexitate relinquere, vel divisiones & schismata in fidei negotio perpetuò alere) sed ut super

eâ re exquireretur sensus Ecclesiæ Catholicæ; & vel consuleretur Romanus Pontifex, velut ejus Caput, & ipsius Christi in terris Vicarius, vel, (ubi opponentium se multitudo & pertinacia efficacius remedium exigeret) cogerentur Concilia generalia: quorum legitime congregatorum, à Sede Apostolicâ confirmatæ definitioni, parere cogerentur fideles omnes; & qui non parerent, haberentur hæretici, & anathemate ab ipsa Ecclesiâ divisi.

Sic enim cùm in Ecclesia, orta esset Ariana hæresis, & , verbi gratiâ, de illorum verborum (*Ego & Pater unum sumus*) legitimo sensu, quæstio non levis mota fuisset; autoritate legitimâ, coactum est Concilium Nicænum primum, in quo damnatus est Arius, & ejus sequaces ab Ecclesiâ ejecti. Similiter contra Nestorium, coactum est Ephesinum Concilium; & in eo scripturæ de verbi divini Incarnatione, explicatæ. Tandem, aliis omissis, etiam contra Berengarium, qui realem Christi præsentiam in Eucharistia negabat, variis Synodis coactis, ipse sæpius damnatus est, & verborum Christi sensus legitimus comprobatus, & traditio Catholica defensa.

Quid, quod & ipsi Apostoli, tametsi Dei spiritu præditi, attamen exortam Antiochiæ de legalium observatione controversiam composaturi, convenerint Ierosolymam, cum senioribus, & nonnisi multa conquisitione factâ, rem definierint, his verbis usi: *Visum est Spiritui sancto, & nobis*. Quò scilicet, posteris exemplo præirent, & legitimi Concilii formam,

formam , necessitatem , utilitatem demon-
strarent.

Sed neq ipsi Reformati nostri, à Synodis subin-
de congregandis abstinere. Quâ formâ autem,
quo fructu, quâ Doctrinæ suæ consequentiâ , id
præstent, suo loco videbimus.

Interim Calvino in re præsentī placuit adver-
sus Ecclesiam Catholicam, utroque pede, ut ita
loquar , calcitrare : quando & Concilijs legiti-
mis , quam illa concedit , auctoritatem proteruè
abnegat ; & fidelibus singulis, quam illa nun-
quam agnoverit , rerum fidei ex spiritu priva-
to distributionem, temerè & inconsultè attribuit.

Non attendens, aut sanè dissimulans, quod, uti
mox videbimus, alibi scripsit; ex eo capite neces-
sariò subnasci errores , dissensiones , scandala;
vnoquoque nimirum , eo prætextu , fidem pro-
priam sibi modulante , neque appàrente apud
iplos Reformatos , ullo alio iudice , qui li-
tem determinet , & finem controversijs im-
ponat. Quod modò expressiùs demonstrādum est.

CAPUT VIII.

*Prorsus absurdum esse; & , vel ipso Calvino iudice,
erroribus & scandalis obnoxium : privatam
quemlibet divini verbi intelligentiam , & dog-
matum fidei discretionem , sibi arrogare.*

Communissima est, præsertim inter Calvini-
stas, Novatorum persuasio : fas esse eorum
cuilibet,

cui libet, quantumvis rudi & inexperto, ex ipso verbo Dei, de Doctrina fidei ferre sententiam: testaturque Gualterius noster, tritum esse in Gallia Calvinistarum dogma, quod etiam Ioannes Fagius, Albenacensis Minister, non semel pro concione protulerit: *Nullum esse opificem, qui, modò legere norit, Evangelium non intelligat.* Et quamvis Calvinus, in eius dogmatis exercitio non levem difficultatem inveniat; tamen eo ipso, quòd, uti vidimus, spiritum veritatis dicat, non minùs (immò magis) singulis fidelibus, quàm toti Ecclesiæ esse promissum; compellitur consequenter loquendo, eam facultatem cui libet fidei concedere.

Quemadmodum eam disertissimè concedit Lubbertus, rigidus Calvinista, libro 6. de principiis Christianorum dogmatum cap. 13. ita proloquens. *Omnes publicos iudices, ut interpretando errare posse ostendimus; ita in iudicando errare posse asserimus. Privati iudices, sunt singuli fideles. Hi etiam potestatem habent, iudicandi de Doctrinis & interpretationibus.* Et rursus: *Deus dedit cui libet fidei non tantum spiritum intelligendi, sed etiam spiritum discernendi falsam doctrinam à vera.*

Addit huic Brerleius Bilsonum nescio quem; libro cui titulus: *Discrimen obedientie Christiane* &c. Simili modo philosophantem, *Populus discernere debet, quis recta docet, priusquam credat.* Et iterum: *Populus estimator & index est, & hanc iudicandi potestatem ad unumquemque privatum hominem pertinere, asserit Brentius.* Cuius voces etiam magis insulas atque absurdas

das , non ita post exactè referemus.

Et favet denique ibidem relatus Antonius Voltonus , in responsione ad articulos Papisticos dicens : *Protestans indoctus testimonio divini Spiritus innititur, quo de veritate scripturarum in genere fit certior.* Sic illi.

At audieruntne fortassis vnquam, illam magni Doctoris Augustini , libro de vtilitate credendi cap.7. sapientissimam obiurgationem ? *Nul-
lâ imbutus poëtica disciplinâ, Terentianum Mau-
rum , sine Magistro attingere non auderes. Tu in
eos libros , qui quoquo modo se habeant , Sancti
tamen divinarumque rerum pleni, sine duce irrum-
pis; & de his sive praeceptore audes ferre senten-
tiam.*

*Hiero. Epist.
ad Paulu-
num.*

Neque terret illos , Bethlehemitici Leonis , toto orbe auditus ille rugitus ; cum nempè simili-
lis licentia , in Ecclesiam Dei cæpisset invehi,
epistolâ quadam , similiter inculcantis ; quod ne
viles quidem artifices , absque doctore possint
esse quod cupiunt : *sola* , inquit , *scripturarum ars
est , quam sibi passim omnes vendicant. Hanc gar-
rula anus , hanc senex delirus , hanc sophista verbo-
sus , præsument , lacerant , docent , antequàm dis-
cant.* Et vt hodiernos mores magis expressos
agnoscas : *Alij prob pudor , inquit , discunt à
feminis , quod viros doceant &c.*

l.4. Inst. c.1.

m.5. & c.15.

act. & isa.

59.

Quod si hos contemnent , & audient sanè
Magistrum & Prophetam suum , ipsum Calvi-
num , qui locis pluribus , ita seriò in ipsos in-
surgit : *Refellitur eorum improbitas , quæ fidem
plenis buccis iactantes , Ecclesiae ministerium , im-
piè non minùs , quàm superbe contemnunt. Hi lu-
dibrio*

librio Deum planè habent, qui præteritis Ministris per quos loquitur Deus, Deum se Magistrum recipere simulant.

Qui tamen si Doctore suo, modestè tranquilleque respondeant; se, per Dei gratiam, quòd fideles sint persuasum habere; neque Magistrum habere Deum (ut quidem, arbitrentur) simulare se; seu ex ipsiusmet Doctoris sui asserto dogmate, quòd omnibus suis fidelibus, adesse spiritum veritatis pronuntiaverit; sese interiori Dei Spiritu agitari, quo sufficienter, de omni fidei Christianæ articulo, informantur: juxta quod scriptum est, & ab ipso sæpiùs inculcatum: *Po-Isa. 54. ter. 3. nam universos filios tuos, doctos à Domino. Et non docebit ultra vir proximum suum, dicens: Cognosce Dominum omnes enim cognoscent me, à minimo usque ad maximum, ait Dominus.*

Quibus verbis apparet, eos, qui à Deo docti dicuntur, ulteriori magisterio non indigere.

Quid autem ad ista responsurus sit, servatâ prioris doctrinæ suæ consequentiâ, Calvinus; ægrè profectò dispicio.

Quid quod rursus alibi, etiam acerbiùs eo nomine invehitur in suos; & eam, quam dixi persuasionem, veluti multorum schismatum, errorum, scandalorum labem, & originem traducit. Ita enim illum loquentem audias, Præfatione in suam Psychopannychian: *Nos, nescio quâ desidiâ, vel potiùs contemptu, verbum Dei recipimus; ut cum tres syllabas didicerimus, statim opinione sapientiæ turgeamus, & tantùm non crepemus, nobis divites ac reges. Hinc tam multos videas, qui in omnium sæculorum ignorantiam tragicè vociferantur,*

ferantur, non minùs ipsi indocti. Sed quid facias? Christiani videri volunt, & dicuntur; quia aliqua capita locorum communium delibarent; & cum nescire aliquid pudeat, de omnibus quasi ex tripode, respondent. Hinc rursus tot schismata, tot errores, tot fidei nostræ scandala. Qua occasione nomen Dei blasphematur inter impios. Et ista Calvinus: Quæ tametsi præsertim eò referre videatur, quò excessum eo in genere cohibeat; attamen obliquè ipsam mali quoque occasionem tangere videtur atque notare. Quam ipse alibi minùs dissimulanter aperuit.

Ut cum (ut suprà monebamus) in caput 4. Epistolæ ad Ephesios scribens; fanaticos appellat, qui arcanas revelationes sibi fingunt; & superbos qui privatam scripturæ lectionem sufficere sibi putant, ut nihil indigeant communi Ecclesiæ magisterio. Expressiùs autem, cum damna perpendens in Ecclesiâ exorta, ex permissa plebi lectione vulgari scripturarum & (quod annexum est) promissâ illi earundem intelligentiâ; in Præfatione novi Testamenti, Gallici, anni 1567. ingenuè agnoscit: Satanam multò plus esse lucraturum, vulgatâ hoc tempore scripturarum lectione, quàm priùs, cum fas plebi non esset, eas lectitare.

Atque, ut in ore duorum testium stet verbum istud; paria videas, etiam de suis queri Lutherum, Tomo 1. Germanico VVittemb. ubi: Evangelici nostri (inquit) nobiles, cives, atque adeò ipsi rustici, qui aliàs simplices & sinceri solebant esse, trhasonicè jactitare audent, sibi jam nulla prædicatore opus esse. Et præfatione in Catechismum

techismum majorem; *Delicatuli isti* (ait) *vel unicâ tantum lectione assequuntur, ut repente omnes ubique Doctores post se relinquant, sciantque omnia, nec ullius doctrinâ aut institutione opus amplius habeant.* Hæc ille.

Verumtamen neque istis deerit, quod Doctoris sui, seu increpationi, seu admirationi repellant. Allegabunt enim & isti pro se, sese præditos spiritu Dei, & juxta scripturam, esse omnes doctos à Domino; neque aliorum indigere doctrinâ; ipso etiam Luthero docente, fideles omnes posse privatim de quacumque fidei veritate judicare.

Quod quidem desumi apertè potest, ex hoc quod Lutherus, in Assertionibus, art. 115. & sequentibus, Conciliorum etiam œcumenicorum autoritatem, cum Calvino, ita deprimat, ut dicat: *quidquid illa definierint, id omne cujusvis privati hominis judicio subiectum esse; atque adeò quid credendum sit, quid non credendum, relinquendum judicio cujusvis viri spiritualis; cujusvis utique (ut ante dixit) privati fidelis; supponens omninò, quemque fidelem spiritualem, sive Dei spiritu, ad id judicandum, præditum esse.*

Quâ in re consonat Magistro suo Ioannes Brentius; cujus ista fertur mirabilis sanè oratio, in Prolegomenis contra Petrum à Soto, & in confessione VVittembergenfi. *Rectores Ecclesiarum & Pastores ovium Christi, potestatem quidem habent docendi, sed oves debent ferre judicium, utrùm illi vocem Christi, vel aliorum proponant.* Et postea: *Quapropter decernant, constituent, ordinent Papa, Episcopi, Concilia &c. quidquid ve-*

lint, non impediemus; sed penes nos, qui oves Christi sumus, & vocem ejus audimus, erit iudicium; utrum vera, & consentanea voci Pastoris nostri proponant, vel non; ac ipsi nobis credere, nostræ censuræ, ac sententiæ subsistere, & obtemperare debent. Ita Brentius autor & parens ubiquistarum.

Sed quantum hic chaos, & confusio rerum; quanta ordinis à Christo in Ecclesia constituti; & quàm horrenda, perturbatio;

Nam illud imprimis, quàm inscitè prolatū: posse oves Christi, ex hoc quòd vocem ejus audiant Pastoris sibi à Christo traditi vocem contemnere; quasi ipsa Pastorum vox non sit vox Christi ipso de illis expressè pronuntiante, Lucæ 10. *Qui vos audit; & qui vos spernit, me spernit.* Immò è contrà, per hoc ipsum dignoscuntur esse legitimæ oves Christi, quod Pastorum ab ipso constitutorum, ipsiusque Ecclesiæ, voci obtemperent, Sancto itidem Augustino Ep. 120. c. 6. confirmante, quod, *una vox est Christi & Ecclesiæ.*

Quanta rursus istic, & quam inconsiderata apparet dictorum inconsequentia! Cùm videlicet Brentius asserat, potestatem illam de dogmatis fidei iudicandi ad vnumquemque privatum fidelem utique & spirituales, pertinere: eum interim spiritum, iis, quibus à Christo commissæ est docendi potestas, non concedere; perinde atque si; & ipsi non sint oves Christi, neque vocem ejus audiant. Aut, si consequenter eundem spiritum iisdem concedendum putet: quàm ex ipsis terminis absurdum & paradoxum erit, cùm, in eo quod dixi pares sint, oportere Pastores

Pastores, subditorum sensui spiritum suum accommodare, & ipsos Doctores auditorum suorum sententiæ subscribere. Qua in parte sese sapientiores ostendit Calvinus, dum ait, ludibrio ab ijs haberi Deum, qui præteritis Ministris, *per quos*, ut ait, *loquitur Deus*, arcanum Dei magisterium prætendentes, suo sensui privato ac persuasioni confidunt.

Ex quo tamen, quæ est præsentis capituli intentio, ad extremum possumus, adversus ipsum Calvinum eiusque sectarios, concludere: consequenter dicendum videri, non omnibus eius fidelibus spiritum veritatis competere; non enim ijs imperitioribus, quos inde redarguit, quod Deum Magistrum se recipere simulent; quòd dicere non posset, si illos crederet esse spiritu veritatis præditos, ac proinde reipsa Deum Magistrum in semetipsis habere.

Sed neque in sectarijs eius, per hanc occasionem orirentur dissensiones & scandala, si omnes reipsa agerentur eodem spiritu: cum unus idemque Dei spiritus, non possit dogmata pugnantia, sed puram duntaxat, simplicemque veritatem, suggerere.

Quod si, non omnium fidelium Calvini, reipsa sit spiritus privatus: iam eâ ex parte, in eius Ecclesia, perplexitas oritur & confusio. Cum discerni non possit, quinam præ alijs eo spiritu præditi sint, atque adeò penes quos vera scripturarum interpretatio, & dogmatum fidei sinceritas, inveniatur. Non enim quantum existimo, ad alium spiritum recurrent, quo deprehen-

datur, penes quos sit ille prior spiritus, de quo hactenus locuti sumus.

Accedit ad horum confirmationem ; præfatam Calvinisticam assertionem omnino convincendam videri , ipsâ , si tentetur , experientiâ.

Nam si, exempli causâ , constituamus in præfentiâ nostrâ quempiam simplicem novitiumque Calvinistam, & nulladum de spiritu privato vnicuique fidei indito , informatione præoccupatûm, eique à nobis offeratur locus scripturæ perdifficilis, atque ex eo quærat nostrûm quispiam, quod olim ex Eunuchò Philippus, Act. 8. *Putasne intelligis, quæ legis?* Quis , inquam, hoc casu, eum existimet ; extemporali spiritus privati suggestionem, difficilis loci sensum genuinum expositurum ; & non potius, si cordatus sit , dicturum cum Eunuchò : *Et quomodo possum, si non aliquis ostenderit mihi.* Aut , si eum locum forte præsumat, aut tentet , exponere ; in sensum aliquem prorsus abhorrentem, aut sectæ suæ etiam contrarium, declinaturum esse?

Atque , ut exemplo prorsus obvio rem hanc declarem : si eodem ex homine, nullâ, uti dicebâ, in contrarium anticipationem prævento exquiratur sensus verborum Christi Matth. 19. *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata* ; quis dubitet, quin continuò responsurus sit : sensum esse obvium & simplicem ; nempe ad salutem necessariam esse mandatorum Dei observationem ? non autem dicturum ex proprio sectæ spiritu hæc verba à Christo prolata esse ironicè ; ad quam utique violentam & fatuam expositionem , nemo sapiens credet

crederet devenisse Calvinum ex interiori divini spiritus instinctu, sed solâ compulsus difficilem nondum aliter solvendi, desperatione.

Sed & quâdo ipsi Reformatores nostri, nō tantum legitimum scripturæ sensum, sed ab ipsa radice, qui libri sint Canonici, ex articulo 4. Confessionis suæ, per interioris spiritus sancti testimonium, se discernere profitentur: placet ex inde petitâ instantiâ, argumentum nostrum etiam ulterius promovere. Quæro enim ex illis; an quicumque olim ab initio Calvini sectæ aggregabantur, vel eam hodieque sectantur, potuerint olim possintque modò, nullâ eam in partem à Ministris acceptâ disciplinâ, ex ipsâ duntaxat eorū librorū lectione, vi privati spiritus, & intimo quodâ quasi sapore, discernere, qui secundum Calvinum, pro canonicis habēdi sint, quinon habendi?

Si affirmant: pro parte adversâ, provocabo ad experientiam. Et alicui de Calvini grege canonis suæ Confessionis ignaro, exhibitis, exempli gatiâ, Tobiae & Iobi libris, quorum istum rejicit, & hunc admittit Calvini confessio; instabo, ut suo spiritu discernat, an & quem illorum, pro canonico, aut non canonico habendum putet: certo certiùs misero hærebit aqua; nec inveniet unde librum, Iob à Tobia discernat. Cur enim potius, quàm Lutheranus aliquis: qui & ipse in eâ facti specie hærebit incertus; vel si quid ex sectæ suæ spiritu pronuntiet, dissimilem saporem inventurus est in libro Iob: quippe quem non recipit Canon Lutheranus.

Tum verò si negent, privilegium hoc, libros sacros à non sacris discernendi, singulis suis fi-

delibus, aut nunc aut olim indifferenter esse concessum. In primis in eo requiram doctrinæ consequentiam : quod nempe, cum singulis concedant spiritum libros divinos à non divinis discernendi ; cum hoc ante illud, prænosendum ac supponendum sit, instabo deinde : in quorum persona loquatur prædictus articulus 4. dum ita ait : *Agnoscamus hos libros esse canonicos, & per testimonium & persuasionem interiorem Spiritus sancti.* Nisi enim totius & universi Calviniani cœtus, uno quasi spiritu in eam veritatem conspirantis, is articulus conflatus sit, juxta ipsum Calvinum non erit certa & indubitata definitio. Multò autem minùs ; si, velut de totâ ipsâ confessione præsumi potest ex unius Calvini aut Bezæ privato spiritu (quem instabilem fuisse, mendacem, blasphemum satis constet) principio concepta, à cæteris deinde eorum autoritate ductis, non autem ex propriâ cujusque spiritus persuasionem, probata & confirmata sit.

Sed quidquid de istis speciatim quis senserit, aut dixerit : negari non potest quod prædiximus, incertum manere in secta Calvinii ; an penes omnes ac singulos, aut penes aliquos duntaxat, & quos, resideat ille, de quo loquimur, spiritus ; & hinc incertum esse, penes quos resideat ipsa dogmatum fidei veritas. Quia cum hic spiritus, apud illos sit regula fidei, aut saltem propria atque proxima regulæ fidei, sive verbi Dei, ad res credendas applicatio ; quâ parte vacillat aut incertus est ille spiritus ; eâdem necesse est, ipsam quoque dogmatum veritatem ac fidem, vacillare atque incertam esse.

CAPUT

CAPUT IX.

*Nullum Calvinistam certum esse de suo spiritu, ac
proinde neque de legitimo scripturarum
intellectu securum esse.*

Verumtamen quidquid de Calvini mente,
ejusve doctrinæ in re præsentis, cohærentiâ,
pronuntiandum quis existimet; volo nunc cum
ejus sectariis quasi pede collato, strictiùs agere;
& ex ipsis Calvini principiis apertè, nisi valdè
fallor, evincere; non omnes illius fideles pri-
vato spiritu esse donatos; & si qui eo donati
sint, tum ipsis, tum aliis, occultum id & incom-
pertum esse: proindeque eundem spiritum, ad
fidei veritates internoſcendas, aut determinan-
das, nulâ ex parte conducere.

Igitur priusquam; eâ super re, vos, fratres,
conveniam; velim vos habere præ oculis duo
quædam Magistri vestri dogmata, & tanquam
articulos fidei vestræ. Quorum primum est:
*Veram fidem infundi solis electis & prædesti-
natis.*

Sic enim expresse docet Propheta vester,
lib.3. Inst.c.11. §.11. *In fidem (inquiens) non il-
luminantur, nec Evangelii efficaciam verè sen-
tiunt, nisi qui præordinati sunt ad salutem.* Et ad-
jungens paulò post: *Reprobos non recipere cer-
tum fidei lumen.*

Alterum: *Veram fidem semel susceptam nun-
quam*

quam amitti. Ita enim ille, Harmoniâ in Matthæi cap. 13. v. 20. *Cordibus fidelium semel infixâ Dei veritas, nunquam effluit, sed usque in finem viget.* Et mox: *Porro, ut nunquam extinguatur spiritus ille; ita & fidem, quam semel insculpsit piorum cordibus, evanescere & perire, impossibile est.* Ex quibus & illud etiam habetur: Spiritum illum ac veram fidem ab invicem separari non posse. His positis, ex vobis libens intelligam, qui Religionis Reformatæ nomine gloriamini; utrùm, qui post annos complures vobiscum exactos, atque in doctrinâ Calvinî pertinaciter tuendâ, absque ullâ hæsitatione positos, ad extremum (Deo illuminante) in sinum sese Romano-Catholicæ Ecclesiæ receperunt: aut etiam à vobis (velut Petrus Martyr) ad Zuinglium defecerunt: Hi, inquam, illum Dei spiritum, quo scripturas veras à falsis, articulos fidei legitimos à spuriiis, interiori quodam sapore discernerent, reipsâ possederint: an non?

Si affirmatis: ergo verè fideles fuerunt; cum spiritus ille nonnisi verè fidelium sit, uti dicitis. Et hinc ulterius: ergo jam illi fidem semel susceptam, amittere: quod tamen vos ipsi, cum Magistro vestro, jam dicebatis esse impossibile.

Si autem negatis: quæram ulterius, an signo aliquo seu critirio discerni possent; si non ab ipsis, qui velut dicitis, illo spiritu destituti erant (quantumvis interim, perinde atque vos illo se præditos firmiter crederent, aut perinde atque hi nunc existimant, qui quomodocumque à vobis denique defecturi sunt) sed saltem à vobis,
qui

qui vos de eo spiritu jactatis, certâ notione discerni possent, illi non verè fideles à verè fidelibus.

Non eò, opinor, devenietis audaciæ, ut affirmetis. Et alioqui etiamnum possetis, quinam è cætu vestro, à vobis deinceps defecturi sint, velut prophetico spiritu designare atque prædicere: quod ipsi repugnat experientiæ.

Dicere autem; ex hoc quòd à vobis alipquando defecerint apertè colligi; illos verâ fide ac spiritu Dei caruisse: aut saltem, quò denique, parum constanter confugit Calvinus apud Gaulterium, quò dicta sua inter se, aut cùm Christi & Apostoli verbis (quibus ipsi testantur, nonnullos per inconstantiam, avaritiam &c. à verâ fide excidere) conciliare videretur; eorum fidem fuisse admodum imbecillam. Hoc, inquam; præterquam, quòd gratis & absque verisimilitudine dicitur; cùm negandum non sit, fieri posse, & reipsa fieri; ut qui v. g. de vestris erroribus, non minùs quàm Paulus de Iudaismo persuasus sit, Deo duritiem cordis ejus frangente, respiscat, & veræ, sive Romanæ adjungatur Ecclesiæ. Adhuc nihil facit ad rem præsentem.

Siquidem quæretur ulterius: utrùm illa fides, quæ imbecilla appellatur, fuerit vera & certa fides ex sua specie, & secundum suam substantiam. An tantum quædam adumbratio, seu inchoatio fidei, quæ propriè & verè istud nominis non mereatur. Quemadmodum invenio, lib.3. Inst.c.2.§.9. & 10. Calvinum sese quodammodo explicantem, dum ait: *In reprobis sanè dici inesse fidẽ sed per cataphresin. Verùm hac fidei, seu umbra,*
seu

seu imago, indigna est fidei appellatione. Si prius quis dicat: rursus efficitur quod negabatis, veram scilicet fidem, semel susceptum, amitti posse.

Si posterius: redit difficultas huic loco propria. Nempe non posse à vobis discerni, quoniam inter vos, Dei spiritu interiore donati sint; & hinc ulterius: incertum esse; quidquid à vobis, in controversiis occurrentibus, definitur aut traditur, ut dogma fidei: Ipsumque adeò spiritum vestrum privatum, esse, fallacem controversiarum dirimendarum normam, & aliam vobis eum ad finem esse quærendam.

Et verò etiam unicuique vestrum, suspectum esse debere spiritum suum, aut etiam fidem suam; facile patebit, attendenti ea quæ loco citato in hæc verba subjungit Calvinus: *Tot vanitatis recessus habet, tot mendacii latebris scatet cor humanum; tam fraudulenta hypochrissi tectum, ut seipsum sæpè fallat.* Et rursus: *Experientia ostendit, reprobos interdum, simili ferè sensu atque electos affici, ut ne suo quidem iudicio, quicquam ab electis differant.*

1. Tim. 1. Sed attendi postremo loco velim illas ejusdem voces, in epistolâ suâ 68. *Assidue, inquit, in mentem veniat illud Pauli: quosdam à fide excidisse, quòd alienati fuissent à bona conscientia: ne ipsi quoque tam horrendi naufragij simus exempla aliis.* Ex quo loco clarum est ex Calvini sensu, eos etiam qui se vera fide, ac Dei spiritu præditos certò existiment, à fide tamen posse excidere, & hinc ulterius de suæ fidei sinceritate, ac spiritus sui veritate non immeritò dubitare posse.

Quæ

Quæ tamen quàm parùm convenient, cum aliis ipsius Calvini dictis, & nominatim cùm eo quod libro 3. cap. 2. §. 16. tam operosè tradit : *In summâ* (inquiens) *verè fidelis non est, nisi qui solida persuasione Deum sibi proprium benevoluntque patrem esse persuasus, de ejus benignitate omnia sibi pollicetur; nisi qui, divina erga se benevolentia promissionibus fretus, indubitatam salutis expectationem præsumit.* Id, inquam, & per se liquere credo consideranti; neque otium est, hoc loco pluribus ostendere.

CAPUT X.

Insistitur eidem argumento; & exinde spiritus privati ad fines suos inutilitas concluditur.

VErùm ut hujus argumenti vis paulò amplius appareat, placet id quod hîc intendimus, in hac specie facti, ob lectoris oculos proponere.

Exorta est pronuper in Batavis, inter Gommaristas & Arminianos, de grege Calvinî, acerrima super divinâ prædestinatione controversia. Quæ ut sopiretur, quemadmodum postea luculentius exponam, indicta est, & coacta Dordraci, ex Germania, Gallia, Anglia &c. Calvinî symmystarum Synodus, appellata Nationalis; in qua, communi Patrum decreto ac definitione, Arminius cum suis damnatus est, & diro confessus anathemate. At quamobrem istud, ô belli

belli Patres ? quando & ille ex vobis erat , & sedis Romanæ inimicissimus, confessioni Calvinianæ subscribebat ; & interiori Spiritus sancti persuasione , perinde atque vos , sese præditum existimabat ?

At illum dicetis (quæ est argumenti à nobis propositi ratio) miserè delusum ; & quidquid credere videretur, neque fidem veram, neque legitimum Spiritus sancti testimonium , aut persuasionem interiorum de dogmatis controversis, habuisse. Quippini, obsecro ?

Quia ejus doctrina , legitimo sensui verborum Pauli (ut quidem creditis) manifestè repugnans inventa est. Audio. Verùm ego credebam, juxta professionem vestram ; quis legitimus sit, in re controversa scripturæ sensus , à vobis discerni ex interiori Spiritus sancti persuasione : & jam video vos , vice versâ, ex legitimo scripturæ sensu, colligere atque discernere, quisnam legitimus sit interior spiritus, aut (quod eodem redit) quisnam legitimo spiritu interiore præditus sit.

Quod est in re ipsa dicere atque probare , habere vos , aut quemlibet vestrûm, verum ac genuinum spiritum interiore, ex eo quod iste spiritus , vero ac genuino scripturæ sensui consentaneus sit ; & rursus, huic esse verum ac genuinum scripturæ sensum, ex hoc quod interior Dei spiritus, vobis ita dictet ac suadeat.

In quo uti Logici loquuntur, manifesta inest petitio principii , sive vitiosa ejusdem per idem probatio. Perinde atque si præcisè probares, Ioannem esse revera filium Petri , quia Petrus
revera

revera est Pater Ioannis ; & rursum Petrum esse Ioannis patrem , ex hoc quòd Ioannes sit filius ejus.

Quod quidem non esset ratiocinari , sed nugas agere, & inepto circulo, idipsum quod probandum erat, ad sui probationem assumere.

Nec est quod quis , arreptâ occasione, nobis objectet ; similem nos circulum , aut ejusdem per idem probationem committere : quando videlicet & Ecclesiæ autoritatem probamus ex scripturâ divinâ ; putâ ex verbis Pauli 1. Tim. c.3. ubi Ecclesia Dei vivi *dicitur columna & firmamentum veritatis* ; & vicissim hanc esse scripturam divinam, probamus , sive colligimus , ex ipsa Ecclesiæ Dei autoritate.

Observandum quippe est ; nunquam nos in eodem processu , sive cum v. g. horum alterum determinatè probandum est , alterum vicissim, ex eo quod probandum est , confirmare : quod jam equidem esset , in illud vitium, quod in adversariis reprehendimus , incidere. Sed , si quis fortasse de Ecclesiæ Catholicæ autoritate rectè sentiens , libri alicujus canonici , exempli causâ Apocalypseos, autoritatem suspectam habeat, aut de loci cujusdam aliquantum perplexi sensu, minùs rectè sentire videatur : ei convincendo, recurram ad autoritatem Ecclesiæ, ostendens librum, de quo quæritur, ab eâ pro canonico agnosci ; aut eum locum, ab eadem , in alium sensum, quàm ipse intendat, intelligi. Et ibi sistam, quia jam quæstio & controversia finita est.

Quod si quis è contra, librorum scripturæ canonicorum autoritatem perspectam habens, agnoscere

scere nolit Ecclesiæ Catholicæ , in rebus fidei definiendis , aut certò proponendis, autoritatem: adversus hunc utar, tum ipsâ scripturâ , demonstrans legitimam Christi Ecclesiam , quæ à nobis habenda est , vt columna & firmamentum veritatis , non aliam esse , nisi eam, quæ supra Petrum ab ipso Christo immobiliter fundata est ; tum cæteris, quas appellamus , veræ Ecclesiæ Notis; dicens cum eminentissimo Doctore Augustino:
In Ecclesia Catholica multa sunt, quæ in eius gremio me iustissimè teneant. Tenet consensio populorum , tenet autoritas , miraculis inchoata , spe nutrita , charitate aucta, vetustate firmata. Tenet ab ipsa Petri sede, usque ad præsentem Episcopatum successio sacerdotum. Tenet postremò ipsum Catholica nomen , quod non sine causa, inter tam multas hæreses, ista sola Ecclesia obtinuit.

*Contra ep.
Manich. c. 4.*

Ita neque ad spiritum privatum , omnis fallaciæ fontem , & licentiæ quidlibet pro arbitrio credendi velamentum , in meo processu recurro; neque , vitioso circulo , idem per idem probo; sed viâ planâ, rectâ ac regiâ, & cum eâ , quæ spectatâ negotij conditione meritò potest, prudentiâ & maturitate, procedo.

Ad extremum, vt ad vos revertar , quos principio convenire me memini ; ex traditis præsentis ac superiori capite, & tum ratione , ex principijs scholæ vestræ deducta , tum ipsius etiam Calvinii (quidquid aliàs dixerit) autoritate, validè firmatis ; apertè , ni fallor efficitur : nominem vestrûm , ô Reformati , absolutè certum esse posse, quòd veræ fidei dono præditus sit ; cum ex una parte , (quod tam multis contigit:) possit quisque

quisque vestrum à susceptâ sectâ differre, & ex altero vestro principio, vera fides semel suscepta nequeat amitti. Ex quo clarè habetur, unicuique vestrum consimiliter incertum esse; sitne privatim à Deo donatus spiritu illo veritatis; quem nempè dicitis non concedi, nisi verè fidelibus. Ergo ulterius, nemo vestrum absolutè certus est, quod in se habeat veram fidei normam, sive amissim, quâ (ubi res est controversa) possit legitimum scripturæ sensum à falso discernere: atque hinc denique, nemo est absolutè certus, quod in tali casu habeat veram & certam rerum fidei intelligentiam; & ita vacillat in vobis fides; sive, incertum remanet unicuique vestrum quid in tali casu sit reipsa sibi credendum. Ergo vester ille spiritus privatus, ad eum finem, propter quem à vobis est excogitatus, ineptus & inutilis est.

Quod si fortè quis instet: neque nobis singulis absolutè certum esse, quod actu fidei divinæ, eoque (ex ipso modo tendendi) prorsus certo & infallibili reipsa credamus ea, quæ nobis credenda proponuntur.

Respondebimus in primis: ex principiis doctrinæ nostræ, non cogi nos in ipso fidei exercitio, ejusmodi actus nostri absolutam certitudinem, velut experimento compertam habere: prout de fide sua, admittunt, & admittere debent adversarij.

Nam cum nos Spiritum veritatis, quo in credendo dirigimur, non nobis privatim arrogemus, sed ex Salvatoris promisso, agnoscamus per se atque directè Catholicæ concessum Ecclesiæ;

neque enim singuli (quod sæpè inculcandum est) sed ipsa per se Ecclesia , est columna & firmamentum veritatis, eo ipso quod Ecclesia Catholica , dogma aliquod nobis proponit , tanquam ad fidem pertinens , nobis certum est , id verum esse , tanquam à Deo revelatum. Eique proinde propositioni simpliciter acquiescentes, proposito dogmati subijcimus intelligentiam nostram , & fidem nostram seriò ad illud extendimus : quantumvis fortassis aliquando dicamus contingere , ut ex parte nostrâ re ipsa desit aliquid ad actus nostri puritatem , certitudinem, firmitatem. Quod equidem non impedit , quò minus reflexè , ut ita loquar , agnoscamus dogma propositum ex parte objecti certissimum esse.

In quem sensum intelligi potest, quod Tractatu 81. in Ioannem scripsit Beatus Augustinus: *Quantum quisque amat Ecclesiam Christi , tantum habet Spiritum sanctum.* Quia nempe quò quis arctiùs adhæret Ecclesiæ corpori , hoc ipso ampliùs de Spiritu illam animante ac dirigente participatur.

CAPUT XI.

Quantâ arrogantia Reformatores nostri, sibi suisque spiritum veritatis adesse jactent; quem SS. Patribus, immò & Apostolis Christi post Pentecosten, similiter adfuisse negent.

IN rebus fidei controversis, recursum ad spiritum privatum, veluti fatuum & ad eos fines inutilem, ita per tot priora sæcula, inauditum fuisse in Ecclesiâ Dei, ipsos annales Ecclesiasticos, aut Patrum scripta pervolventi apertissimum & certissimum est. Vt qui è diverso animadvertit, ubicunque aliqua de scripturæ sensu, aut traditione etiam non scripta, exorta esset dubitatio; semper usitatum, quod rursus lib. i. contra Cresconium c. 32. sapienter admonet Magnus Augustinus; *ut quisquis falli metuit obscuritate questionis, eandem Ecclesiam consulat, quam sine ulla ambiguitate, sancta scriptura demonstrat.* Ita videlicet, ut vel Apostolicâ Sede consultâ, sensus exquireretur Ecclesiæ; vel, ubi res esset majoris moliminis, coacto legitimo plenarioque Concilio, quid tenendum esset, definiretur.

Quod quidem etiam ex toto decursu harum apparebit Exercitationum; neque oppositum, si vel se ruperint, demonstrabunt adversarii: iis nempe exceptis, qui ea propter ab omnibus hæretici sunt habiti, quod ab Ecclesiâ secessionem

facientes, uti suprà vidimus, compulsi sunt, ad magis arcanas ac, cæcas vias confugere, quò adversus apertam Ecclesiæ Catholicæ fidem, ejusmodi obtentu errores suos velarent atque protegerent.

Verùm hoc omisso, lubet in præsentia aliâ ratione, & quibusdam, rursus quasi fidiculis adhibitis, eandem veritatem ex ipsorum ore extorquere.

Quæro enim ex ipso Calvino, ejusve asseclis, quicumque ad spiritum illum intestinum arcanumque veluti normam credendorum, aut discerniculum legitimi sensus scripturæ divinæ, confugiunt; eodémne spiritu præditos fuisse arbitrentur, priscæ ac primævæ Ecclesiæ Patres atque Doctores sanctissimos, excelsos heroas, quibus ipsi comparati, quasi locustæ videbuntur; Justinum, inquam, Irenæum, Athanasium, Basilium, Nazianzenum, Chrysostomum, Ambrosium, Augustinum, & tot alios; qui, ut Augustini rursus voces usurpem, *cælorum instar, à terra suspensi, Deum portantes, præceptis tonantes, sapientiâ coruscantes, addere liceat, miraculorum gloriâ, ac prodigiorum splendore fulgurantes*; Ecclesiam Dei illuminarunt, defenderunt, confirmaverunt: an eos è contrà, arcano illo Dei spiritu, quo se donatos ipsi jactitant, destitutos fuisse existiment?

Nam. 14.

In Ps. 18.

Quid hîc dicturos censes, Lector optime? Vtrimque enim angustia sunt; & utroque cornu instat dilemma.

Dicentne fortassis, & illos eodem fuisse spiritu præditos, ne sibi præ illis nimiùm arrogare videantur,

videantur, eaque re odium offensionemve sibi conflent inexpiabilem?

At continuò contrà instabimus: quando, uti postea specialius demonstrandum est, negare non potest, neque verò negat Calvinus; eos ipsos Patres in variis fidei articulis; putà in altaris sacrificio, sanctorum invocatione, oratione pro mortuis, aliisque similibus, suæ sectæ adversos repugnantesque fuisse; consequenter hoc loco sibi esse dicendum: articulos illos, non esse re ipsa verbo Dei contrarios, si in illis discernendis adstruendisque, interiore Dei spiritu ducti fuerint SS. Patres, ut jam ponitur. Et hinc ulterius errare nostros Evangelicos, dum illos articulos Evangelio aut verbo Dei consentaneos non esse pronuntiant. Neque verò ipsos legitimo regi Dei spiritu, sed falso & fallace illudi: cum idem Dei spiritus contrarius sibi esse non possit. Aut sanè, quo jure à nobis jam postulabunt, ut sibi credamus; eò quòd, ut aiunt, agantur interno Dei spiritu? Si ipsi non credant SS. Patribus, quos jam admiserint, eodem secum Dei spiritu donatos?

Dicentne igitur, eo spiritu privatos fuisse PP. Sanctissimos, eosdemque Ecclesiæ Dei summos Magistros atque Doctores?

At hoc jam insanæ & intolerandæ audaciæ est; homines, ut ita loquar, nudius tertius exortos, & [Christi verbo] *in nomine suo* venientes, Ioan. 5. nullis miraculis, missionē suam ac prædicationē confirmantes, nullā cœlesti sapientia, aut eximiâ vitæ sanctitate conspicuos, sed superbos, tumidos, carni & sanguini mancipatos, ad hæc du-

plices animo , & inconstantes in omnibus viis suis, & eodem ore sibi contraria & compugnantiā tradentes : hos , inquam , arrogare sibi suisque intimum quendam ac specialem Dei Spiritum , & familiare velut oraculum ; quo de omni fidei veritate , ac scripturæ sensu , etiam adversus hætenus , & per tot sæcula receptam Ecclesiæ Catholicæ sententiam , certò ac liquidò iudicent , & quasi ex tripode pronuntient. Quem interim Spiritum negent à Deo accepisse , prisca illa & illustrissima Ecclesiæ lumina, sanctissimos, inquam, atque divinos mundi Doctores , Spiritus sancti præclara organa , & ad infidelium conversionem electa à Deo instrumenta.

Quasi Christus Ecclesiæ Sponsus , suam hætenus Sponsam despexerit , quæ potius sub sua primordia illo Spiritu principali confirmari debuerat : tandemque his novissimis diebus , homines nescio quos è cæno ac pulvere suscitarit, eosque speciali & insolita virtute ex alto imbutos ad Ecclesiæ suæ reformationem submiserit; eandem scilicet priorum doctorum inscitiam , fædis erroribus deformatam , Evangelicæ (quod aiunt) puritati , ac nativo decori restituturos.

Atque istud palam , nec dissimulanter de priscis Patribus pronuntiant Novatores nostri; quoties eos in aliquo sibi adversos esse , diffiteri non possunt : prout liquere potest , ex his , quæ eam in rem , sæculo 1. veritate 2. §. 6. collecta proponit noster Gaulterius ; ex quibus nonnulla hîc apponemus gratiâ exempli.

De S. Hieronymo, inter alia plura convitia ita scribit Calvinus in 1. Cor. caput 7. *Hieronymus*
exceatus

Excecatus nescio quo zelo (proindeque carens Spiritu Dei) non labitur tantum in falsas opiniones, sed precipitanter ruit.

Idem l. i. instit. c. i i. §. 5. Gregorium Magnum, quem tamen habet pro sancto, & vero Romano Pontifice; quia sacras imagines dixerit esse libros idiotarum disertè negat, in scholâ Spiritus Dei edoctum fuisse.

At ipsi Calvini discipuli, in suæ fidei clypeo, de S. Irenæo agentes, quod alicubi Deipatam Virginem, appellarit Evæ Advocatam, aiunt ea verba potius esse Idololatæ cuiuspiam; aut si Irenæi sint, *Ireneum minime habuisse veram confessionis fidei sanctæ Religionis Christianæ intelligentiam.*

De Sanctis autem Cypriano, Augustino, &c. quòd preces pro mortuis approbaverint, aiunt (pro sua nempe Evangelicâ modestiâ) *talem doctrinam, præcipiti eorum stupiditati esse adscribendam, cum vacui essent à Spiritu Dei.* Hæc & plura laudatus autor.

Verumtamen est indignius quiddam atrociusque quod his adjiciam; & tale, ut nesciam, nùm id è sectariis cordatus quisquã æquo animo sufferre possit. Id autem est huiusmodi. Istos videlicet novi Evangelij Conditores, Spiritum illum peculiarem, quo de legitimo scripturæ sensu, & ipsa dogmatum veritate, certi evadant, aulos esse non sibi modò, sed etiam vulgo suorum sequacium, asserere; quem tamen negarent habuisse Christi Apostolos, etiam post acceptum Spiritum sanctum in die Pentecostes; quippe quos censeant, etiam per ea tempora, in fidei

rebus errasse. Quod quidem postremum in quàm rectè congruat cum illo Calvini pronuntiato; fidem semel acceptam amitti non posse, videant qui ita senserint.

Proferentur autem loca, ne quis eis falso quidquam affingi, cavillari possit. Lutherus igitur in caput 1. Epist. ad Galatas: *Petrus*, inquit, *primus Apostolorum extra verbum Dei docuit, & vixit.* Cujus voces assertans & exaggerans ipsius asscla Ioannes Brentius, in apologiâ confessionis cap. de Conciliis: *S. Petrus*, ait, *Apostolorum primus & Barnabas, etiam post acceptum Spiritum sanctum, unâ cum totâ Ecclesiâ Hierosolymitanâ, errarunt.*

Calvinus autem in caput 2. Ep. ad Galatas; ita de Petro scribit. *Petrus in gratiâ Iudæorum discessionem fecerat à gentibus, ita ut ab Ecclesiâ communione eas arceret, nisi abdicatâ Evangelij libertate, legis iugum subirent.* Quæ non tantum audacter & temerè, sed quod ad expressam Apostoli mentem attinet, etiam falsò scripta esse, convincit ipsius Petri sententia, prolata disertè in Concilio Ierosolymitano.

Verum, quod ad rem facit, Calvinistæ complures apud Brorlesum Tract. 2. c. 2. sect. 10. §. 2. expressis verbis tradiderunt, Apostolos etiam post spiritus sancti in illos descensum, errasse. Inter quos Vvittakerus, contra Bellarminum &c. cum sibi obiecisset: *sed fortè dicent adhuc Petrum Ecclesiæ caput non errasse.* Immo (respondet) ille etiam erravit, de legis ceremonialis abrogatione. *Hæc erat res fidei; & in hoc erravit Petrus.* Omitto alios.

Igitur

Igitur ex mente Reformatorū, errarunt in fide omnes SS. Patres; etiā post Spiritus sancti descensum errarunt in fide Apostoli; erravit & Petrus Ecclesiæ caput, & super quem firmiter fundata est Christi Ecclesia. At modò errare non potest Calvino addicta muliercula, errare non potest vilis artifex, qui neque fortasse norit litteras. Quia nempe, si istos audimus, SS. Patribus, & ipsis Apostolis, datus non fuit Spiritus ille specialis ac privatus; quem, tametsi nullo fundamento, gloriantur & iactant, concedi sectariis suis. Sed nimirum nostri Reformatores, soli sapiunt; & contempta omnis antiquitatis veneranda canitie, se non modò Patrum Doctorumque Ecclesiæ Doctores iactitant, ausis etiam quibusdam Lutheranis insanè scribere: *Quod si jam videret Augustinus, se Martini Lutheri discipulum profiteri non erubesceret.* Verum ut in hoc quoque veterum Hæresiarcharum Spiritum (qui teste S. Irenæo sese emendatores Apostolorum esse gloriabantur) in se transiisse demonstrent. Etiam Apostolis Christi, post acceptum etiam Spiritum sanctum, sese magis à Deo illuminatos prædicant, eosque erroris, etiam in fidei doctrinâ condemnant.

*Apud Brel.
Tr. 2. c. 2.
sect. 10. §. 9.
lib. 3. cap. 1.*

Atque ut ejus rei magis pate scat indignitas, attendi velim ac ponderari modò suggerendas Lutheri voces, quibus Satanicâ quadam superbiâ hac in parte sese manifestè præfert universis tum SS. Patribus, tum Apostolis Christi. Ita enim in primis loco suprâ citato, suam doctrinam exaggerat, ut dicat: *Esto Ecclesia, Augustinus,*

Q

& alij Doctores; item Petrus, Apollo, immò Angelus diversum doceant; tamen mea doctrina est eiusmodi, quæ solius Dei gloriam illustrat. Subdit autem verba suprà posita: *Petrus Apostolorum summus*, &c. in eo apertè sese ipsi Petro opponens atque anteponens. Similiter autem insanientem eum videas lib. de seruo arbitrio, contra Erasum editione 1. prout iam antè retulimus: *Nihil recipimus nisi scripturas, sed sic ut penes nos solos sit certa autoritas interpretandi. Quod nos interpretamur, hoc sensit spiritus sanctus: quod adferunt alij, quamvis magni, quamvis multi, à spiritu Satanae, & alienatâ mente, profectum est.*

Quibus iam, ut vides, vniuersum SS. Patrum cœtum, quâ parte ipsi aduersantur, non tantùm spiritu Dei destitutos, pronuntiat, sed etiam contrario spiritu Satanae inspiratos. Non intelligens id de se iustiùs præsumi atque proferri posse, ut qui sese, non parum ipsius Satanae, aut Angelorum eius, magisterio profecisse professus sit. Vti demonstrabitur non ita pòst; si priùs de eius hoc in genere arrogantia, nonnulla iam dictis adjecerimus.

CAPUT XII.

Reprimitur insolens, arrogansque Lutheri iactantia : [certum esse doctrinam suam habere se de celo] affirmatissimè denuntiantis.

EAm quidem insolentem iactantiam, vetustis omnibus hæreticis propriam familiaremque fuisse, ex his quæ de illis ante diximus, manifestum est. sed placet idipsum & de recentibus specialius : ostendere : quamque immeritò id sibi sumant, argumentis peculiaribus demonstrare.

Atque ipsum Lutherum iam suprà audivimus, in impudenti ac temulento scriptò, contra Henricum VIII. Regem Angliæ, pro more suo, eiusmodi amplum de seipso ac magnificum testimonium absque ullâ dicti sui probatione perhibentem : ubi ita loquitur inter cætera : *Certus sum quod doctrinam meam de celo (sive à Spiritu Sancto) habeam : & quod non possit sibi esse contraria.* Itemque, in libro, adversus falsò nominatum Ecclesiasticum ordinem Episcoporum, in hæc verba protestantem : *Christum testem futurum in illo die magni iudicii, hanc doctrinam non esse meam, sed Dei, sed Spiritus Domini, purique & sinceri Evangelij.* Et infrà : *Dei enim doctrina est, Dei, inquam, & non mea.* Quibus æmulari velle visus est salvatoris vocem, Ioannis 7. *Mea doctrina non est mea, sed eius qui misit me.* At

At enim eo in exemplo, ea observanda est differentia, quod Dominus noster, qui in quantum Deus, erat ipsa prima & summa veritas, & in quantum homo, plenus gratiæ & veritatis; suæ prædicationi tamen assertionive credi noluit, nisi suam à Patre missionem, signis manifestis, ac prodigiosis comprobaret operibus. Hinc enim est illud, quod ait Ioannis 5. capite: *Si ego testimonium perhibeo de meipso, testimonium meum, non est verum.* Id est, ibi sistendo, non est legitimum, aut fide dignum: addens idcirco Paulò post: *Opera quæ dedit Pater, ut perficiam ea; ipsa opera quæ ego facio, testimonium perhibent de me, quia Pater misit me.* Rursum, Matthæi 11. & Lucæ 7. legatis Ioannis interrogantibus, num ipse esset ille Messias, quem expectarent Iudæi; satiùs censuit mirabilibus operibus in ipsorum præsentia exhibitis, quàm simplici vocis assertionem responsum dare; duntaxat subjiciens: *Euntes renuntiate Ioanni, quæ audistis, & vidistis. Cæci vident, Claudi ambulant, &c.*

At verò è contrà, bonus Lutherus, nullis prolati argumentis, & tanquam tabulis, missionis suæ; & multis in contrarium occurrentibus; expectat ut simplici assertioni suæ, cæcâ quadam obedientiâ, ut olim Pythagoræ, discipuli sui, fidem præstent non insulsi homines.

Vanè equidem, & insipienter: præsertim cum clarè ostendi possit, (contrà quàm affirmat ipse Lutherus) ipsius doctrinam, multis & manifestis scaterere contradictionibus; de quo mox aliquid addemus.

Quod

Quod autem hîc ingerunt nonnulli Lutheri discipuli; ipsi, pro tabulis missionis suæ, esse ipsas divinas scripturas, quibus nempe ipsius doctrina planè consentiens est; quod quidem his verbis expressit Meisnerus ab Hermano Hugone relatus:

Exhibuit Lutherus patentissimas magni Iehouah in defens.
litteras Biblico codice comprehensas: nugas iterum *Consult.*
agunt, & in vitioso circulo ludunt. Nam quan- *Lessiana.*

quam hi non ita fatui sint, ut per hoc velint, ab ipsa scripturâ missionem Lutheri nominatim cõmendari (quamvis interim non desint ex illo grege, qui eius adventum à S. Paulo prædictum somnient) sed tantùm id intelligant in sensu indicato; quòd nempe Lutheri doctrina, ex hoc quod scripturæ divinæ sit planè consentiens, videatur ab ipsâ scripturâ accipere, de sui autoris Apostolatu, testimonium irrefragabile. Attamē hoc ipso, uti ferè solēt, apertè petunt principiū, & pro ratione responsi sui, id quod in quæstione est, adferūt.

Quod, ut intelligas; quæ subijcimus, quæso, lector, attende.

Controvertitur inter nos & Lutheranos; an Lutheri doctrina, sive (quod idem est) nova eius, & antiquitati cõtraria, sacræ scripturæ expositio, legitima sit, & ipsi Dei verbo consentanea. Negamus nos: affirmat, cum suâ scholâ Lutherus, idque ex eo probat, quòd doctrina sua, ab ipso Deo profecta sit, & speciali Spiritus Sancti inspiratione accepta. Sed cùm dictum istud, nullâ probatione, aut signo, confirmet, eoq; facilè negetur à nobis; accurrunt subsidio discipuli; dicuntque id ex eo probari, quod Magistri sui doctrina, seu ab eo prolata sacræ scripturæ expositio, ipsi verbo

verbo Dei sit manifestè consentanea ; atque has habere veluti patentes , immò patentissimas litteras missionis sive Apostolatus sui. Per quod patentissimè apparet , ad ipsum recurri controversiæ principium ; quod erat an doctrina , seu expositio Lutheri esset ipsi verbo Dei consentanea ; ad quod jam reditur ; atque id quod est in quæstione , & negabatur à nobis , adfertur denique pro ultimo fundamento contrariæ probationis.

Iam verò , quod idem Lutherus , ex eo quod sese doctrinam suam de cœlo habere assereret , convincendos nos credidit , eam sibi , non esse , nec posse esse contrariam ; in hoc nempe sese malum & infelicem dialecticum ostendit : ut qui contra omnes artis regulas , ex eo quod magis ignotum est , & nobis etiam improbabile , infirmare contendit veritatem certissimam , & quasi manu palpabilem ; quæ est , ipsius doctrinam innumeris , ut ita loquar , contradictionibus abundare.

Manifestum quippe id , oculos habenti , & Lutheri scripta inter se conferenti. Quo in genere , ut observat Lessius in consultatione : *Quæ fides & Religio sit capeffenda* , consideratione 9. ratione 6. de sola communione Eucharistiæ , ex ipsius operibus , ipso vivo notatæ sunt 36. contradictiones , à Gaspare Querhamer laico saxone ; & in lucem editæ cum maximâ Lutheri confusione , & autoritatis ipsius imminutione ; Extatque insuper Cœhlæi liber , inscriptus *Lutherus septiceps* , nihil aliud ferè continens quàm ejus contradictiones de omnibus penè controversis articulis , ipsius verbis expressas.

Sed

Sed & eâ de re extat aliud opusculum, inscriptum : *Antilogiarum Mart. Lutheri Babylonia*; innumeris in omni materiâ per quinquaginta duorum capitum locos communes refertum Antilogiis : Autore Ioanne Fabri, Episcopo Vienneſi. Tandemque ſi quis eò recurrere voluerit, compendij gratiâ, is in Theſauro Iudoci Coccij, libro 8. articulo 7. Antilogias Lutheri 80. inveniet, ſingularum locis, & verbis autoris, ad longum extenſis, deſcriptas.

Ex quo jam proinde liceat nobis argumentum iſtud, in caput autoris retorquere. Nam cum ipſo teſte, doctrina, quæ Deum autorem habeat, nequeat ſibi ipſi eſſe contraria; immò ut agnoſcit ipſe Lutherus in Aſſertionibus Teutonicis, articulo 25. *Qui ſemel mentitur, hic certiffimè ex Deo non eſt, & ſuſpectus in omnibus habetur*: Quomodo credemus ex Deo eſſe doctrinam, quæ locis innumeris, partim manifeſtæ falſitatis ac mendacij convincitur; partim etiam, ut poſt oſtendam, fraudulentis divini Verbi corruptionibus, Deoque indignis opinionibus, abundare cognoscitur.

Quibus in præſentiâ diſſimulatis; iſtud duntaxat nunc adiunxero: ipſam ſtyli Lutherani formam, ac ſcribendi methodum, nihil minùs ſapere quàm Spiritum Dei.

Evidens quippe eſt ipſum legenti, univerſum, ferè, quinti, ſeu Lutherani, Evangelij corpus, his quatuor tanquam elementis compoſitum eſſe. Primum odioſâ & intolerandâ ſuperbiâ, quâ etiam ſeſe ſupra Apoſtolos ipſos extollit. Quò non abs re ſcripſiſſe dicatur,
 Conradus

Conradus Regius, autor acatholicus, libro Germanico contra Hessium, *de cana Domini: Deus ob peccatum superbiae, quo se Lutherus (ut opera eius testantur) ceteris praeferbat; spiritum suum illi subtraxit, & loco eius, spiritum iracundum, fastuosum, mendacem dedit.* Deinde acerbâ mordacitate, procacibusque in qualvis personas contumelijs, nullâ dignitatis cuiusquam habitâ ratione. Qua in re, rectè philosophantē invenio Desiderium Erasmus; dum contra expostulationem Hulteni de Luthero loquens, ita ait, ex animi sui sententiâ: *Nec adhuc possum animo meo persuadere, Christi spiritum, quo nihil est mitius, inhabitare pectus illud, ex quo tanta scatet amarulentia.* Ipso etiam Luthe-

*In locis
comm. clas-
se 4.*

ro hanc de se hominum opîniorem his verbis agnoscente: *Video ab omnibus in me desiderari modestiam.* Et rursus: *omnes ferè in me damnant mordacitatem.*

Ad hæc scurrili & scenica dicacitate. Ac postremò insigni verborum & spurcitia, & libidinosi amoris exaggeratâ atque inculcatâ commendatione.

Quo quidem spiritu, infano, inquam, amore mulierum quàm occupatum animum haberet, vel illud ostendit, quod (ut plures scriptores testantur) in suâ Germanica sacrorum Bibliorum editione, tenere se non potuerit, quin ad caput 31. Prov. v. 10. notam hanc margini (dignum nempe tali Apostolo scholion) opportunè scilicet adscriberet: hunc inquam cuiusdam cantilenæ impudicæ versum, qui latinè sic sonat: *Nihil in terris dulcius amore femina, si quis eo frui possit.*

CAPUT XIII.

Speciali ratione conficitur: Doctrinam Lutheri, non de calo, nec à Deo haustam, sed ex orco, & à diabolo profectam esse.

Post omnia igitur, mihi cum Luthero velut cominus agendum est; neque iam per consequentiam, sed per se directè, & ex lat aperta ipsius confessione, demonstrandum; non veluti iactat, doctrinam suam se à Deo habere, sed eam à furvis Magistris, orci que incolis ei suggestam, atque insinuatam esse.

Siquidem in-primis, in libro de Missa angulari, alijsque tractatibus, ingenuè iuxta, inverecundè que fatetur; habuisse sese familiarem quendam & assiduum ex orco convictorem, cum quo videlicet, plus uno salis modio comederit; quem etià non erubuit alicubi scribere, illum secum in lecto, etiam crebriùs quàm suam Catharinam, condormivisse: eundemque sibi, longà disputatione præmissa, autorem fuisse, vt Missam impug-
naret, atque in eam rem argumenta sibi suppe-
ditasse.

*In colloq.
mensalib.
German. fol.
281.*

Ex quo satis apparet, quo ille Magistro sub suæ prætensæ reformationis initia, usus fuerit; & quo suggerente, doctrinæ suæ primordia, fortè & progressum, perfectionemque, uti mox ampliùs confirmabitur, acceperit. Etenim præter hunc assiduum paredrum, sive assessorem fami-
liarem

L. I. c. 9.

Loco cit. fol.
275.

liarem (qualem etiam Marco hæresiarchæ ad-
stitisse , cuius suggestione prophetare videretur,
testatur S. Irenæus) tradit insuper se habuisse, unū
alterumve , non infimæ sortis , sed primi quasi
subsellij Dæmones , atque adeò (ut ait) Theo-
logiæ Doctores inter Diabolos: à quibus utique
suam Theologiam acceperit : quippe velut addit,
in colloquijs Isleb. de verbo Dei fol. 23. (& un-
de id, nisi propriâ edoctus experienciâ?) *Diabo-
lum esse , qui sacras litteras bene docere solet.*

Quod expressius confirmans, Tomo 7. pag. 228.
apud Fitzsimon , ait : *Quando Diabolum collo
non habemus affixum , nihil nisi speculativi Theo-
logi sumus.* Hoc ipso innuens , se eiusmodi ma-
gistrum collo infixum habere: ne fateri cogatur,
se nihil nisi speculativum Theologum esse. Cui
consentaneum est , quod idonei autores tradunt:
Maximilianum I. Imper. anno 1518. in comitijs
Augustæ vindelicorum publicè prandentem , vi-
disse dæmonem formâ corporeâ Lutheri hume-
ris incubantem (seu Lutheri phrasi, ipsius collo
affixum) idque indicasse tunc Baroni cuidam
pincernæ suo ; simul exinde ominantem, multas
postea calamitates ab eo monacho in imperium
importandas.

Neque id adeò mirum apparebit, aut inso-
litum ; cùm , præter alia , quæ eam in rem ad-
ferri possent , testetur Cassianus collatione
8. cap. 32. audivisse se Diabolum apertè con-
fitentem , se Ario , & Eunomio suam hæresim
inspirasse.

Sed quid vos ad ista , ô inconsulti Evangeli-
ci? Annon operit confusio faciem vestram: cùm
hæc

hæc tam absurda, tanque impia, magistrum vestrum, immò Apostolum & Evangelistam, de se tam putidè profitentem attenditis? & non incessit animum vestrum iusta formido, ne in vos conveniant verba illa Apostoli 1. Tim. 4. *quia in novissimis temporibus discedent quidam à fide, attendentes spiritibus erroris, & doctrinis demoniorum?* Sed tamen est aliquid ultra, hoc in genere, quod hoc loco vobis per occasionem repræsentem; horrendum fanè, & tam stultè impium, ut illud vix credat animus, ab aliquo vestrùm nisi planè infano, proficisci potuisse. L. 2. de div

Verùm, ut huc quasdam M. Tullij voces proportionem transferam: *Nihil tam absurdè dici potest, quod non dicatur ab aliquo, Philosophorum dixit ille, nos hæreticorum.*

Audite, sultis, Evangelistam vestrum, in colloquijs mensalibus editionis Islebiensis, capite de operibus Dei, fol. 35. §. 8. rem, uti aiebam, prodigiosè insanam, de semetipso, his verbis, referentem. *Non semel Domino Deo nostro aliquos egregios articulos porrexi, & exhibui, eumque docere volui. Sed optimus ille ac bonæ frugis Deus, bellè mihi tergum suum* (hanc vocem honestiorem suppono pro eâ, quâ istic licenter spurcus Propheta usus est) *obvertit conspicandum: itaque sapientia illa in vanum recidit.* Hæc ille.

Quæ quidem quocunque te vertas, & quolibet illis sensum assignes, à supremâ quadam indignitate, & atroci in Deum contumeliâ, nullâ ex parte excusaveris.

Nam si de Deo vero ac Domino nostro dicta intelligas; ipsâ materiâ, & formâ sermonis, Blasphemia est impudentissima. Sin autem de Deo aliquo, quem sibi propriè adoptarit Lutherus, puta, qui iuxta nonnullos, ab Apostolo appellatur *Deus huius seculi*; eâ iam ex parte, atrox est in verum Deum contumelia, quòd alius ab eo agnoscatur Deus, & ipsius quidem infensissimus inimicus, id est Diabolus.

2. Cor. 4. v. 4.

Quod tamen ab ipsâ Martini mente non abhorre; deprehendet, qui eum audierit, Tomo 3. Germanico Ienenfi, in epistola de libro adversus rusticos, de se suisque ista promentem: *Nos à Diabolo captivos teneri, veluti à Principe ac Deo nostro, ut cogamur facere, quidquid nobis inspirat.* Quam postremam vocem notari velim; ut tandem intelligant discipuli sui, cuius Dei spiritu inspirata sit Magistri sui doctrina.

Et nō tinniunt ambæ aures vestræ Domini Neo-Evangelici, ad tam insanas tamq; impias Apostoli vestri voces: quem ipsi ter sanctum appellabatis; quem à Deo Missum ad orbem illuminandum jactabatis; quem denique ut virum incomparabilem, & cuius ipse Augustinus non dedignaretur esse discipulus, tantum non pro idolo vestro adorabatis.

Quem modò è contra, si hæc quæ tradimus, aliquousque admittitis in animum, aut tanquam splendide insanum despuere, si vel hoc prætextu tanta velari possit impietas, aut velut atheum, atheoque pejorem, abominari debeatis.

Neque denique ad istam lucem aperitis oculos; quos, sive ignorantia veri, sive affectata vitæ licentia,

centia, siue domestica traditio, & usu inolita disciplina, clausos hactenus tenuit; & res salutis vestrae in tuto collocandi desiderio, veteri vos redditis Ecclesiae, à qua uti vel hinc, nunc iam potestis intelligere, Diabolica fraude seducti secessionem vestri incaute fecere maiores?

Qua videlicet, aut ei affini, contemplatione, ad hoc ipsum adductos, & hodie complures, & antehac quam multos, è confortibus vestris; compertum est, viros prudentia & doctrina praestantes. Cuius rei fidem indubitata facit, quod legere liceat apud Brerleium Tract. 3. sect. 4. à Fulcone Protestante relata, neque improbata, Stapletoni Doctoris Catholici verba, congreges vestros sic alloquentis. *Quam plurimi à vobis, etiam magni nominis & excellentis eruditionis viri, ad Catholicam migraverunt, vestras non tam insipientias & ineptias, quam impietatem & blasphemias pertasi, atque exosi. Huiusmodi sunt (ut paucos, inquit citatus Doctor, è multis nominem, eosque solos, qui etiam scriptis monumentis, suam à nefaria secta vestra discessionem, orbi testatam reliquerunt) Georgius Vicelinus, Fredericus Staphilus, Franciscus Balduius, Stanislaus Oricovius; & (alijs omissis, quos ibi refert) nuperrime duo Ministri Galli, Matthaeus Launoy, & Henricus Pennetier; qui etiam vestras insipientias & improbitates, sibi ex aliquot annorum consuetudine notissimas, scriptis gallico idiomate libellis, genti suae propalarunt. Quibus plures addit ex suis Anglis ipse Brerleius.*

Sed de alijs pluribus Lutheri & Calvinii horrendis in Deum Christumque blasphemijs, infra alijs erit dicendi locus.

Illud ad extremum duntaxat hoc loco lectorem ingenuum admonuerim ; quæ suprà diximus de Lutheri doctrina , non à Dei Spiritu , sed ab ipsa Diaboli inspiratione profecta ; nō eò tantummodo valere , ut sectam illius primitivam ac rigidam , orbi exosam , abominandamque redderent , aut illas quoq; sectas varias ac multiplices , quæ sub Lutheri , quidem auspicijs , eius tamen sententias pro suâ quæque ratione ac modo temperantes , diversâ censentur appellatione : ita ut hic quoque verum sit , quod de Donati parte seu factione , olim scripsit , B. Augustinus : sectam itidem Lutheri , *in multa minutissima frusta esse conscissam*.

*l. i. de Bapt.
contra Do-
natistas , c. 6.*

Verùm insuper eodem titulo eas quoque sectas recentiores , quæ , à Luthero deficientes , à suis proprijs institutoribus diversimodè nuncupatæ , universè uno Religionis Reformatæ nomine veniūt , nobis exosas , suisque item sectatoribus vehementer suspectas , esse debere.

Etenim si fonte infecto , necesse est infici & rivulos inde deductos : pariter necesse est diabolico veneno pollui particulares Religiones , quarū primordia , in primævâ suâ origine , pestilente sâtanæ spiritu , atq; halitu , seu suggestionem , intincta atque infecta sint.

Atqui posteriores sectas , originem suam ac primordia , veluti primævo prætensæ Reformationis auctori , seu quinti (uti nos loquimur) Evāgelij , fonti , ipsi Luthero debere : esse debet extra controversiam. Quando ipse Calvinus eâ gratiâ à principio Lutherum pro insigni Christi Apostolo se habere , testificatus est ; & epistolâ suâ 409. *Ex Ecclesia VVittembergensi* , in quâ tum Lutherus

therus hæresim suã disseminabat, *fluxisse hac ætate Evangelium*, agnoscit. Disertissimè denique libro *de necessitate reformandæ Ecclesiæ*; ubi: *Deus*, inquit, *initio Lutherum & alios excitavit, qui nobis facem ad reperiendam salutis viam prætulērunt.*

Sed & Zuinglianismum originem suam posse quodammodo ad Lutherum quoque reducere; ex eo apparet, quòd Andream Carolstadium, priusquam sacramentarius fieret, eamq; hæresim Zuinglio discipulo suo instillaret, satis constet Lutheri assecclam, eiq; conjunctissimum fuisse. Tandem etiam Anabaptistas prodixisse ex Lutheranis, ostendit florimundus Ræmundus l. 2. de ortu hæresis, &c. c. 2. ubi Rotmannum quendam memorat, ex Lutherano, Calvinistam, ex Calvinista Anabaptistam: atque Thomam Muntzerum, Anabaptistarum facilè principem, testatur Melanchthon apud Gaultarium, etiam in Lutheri discipulis numeratum esse.

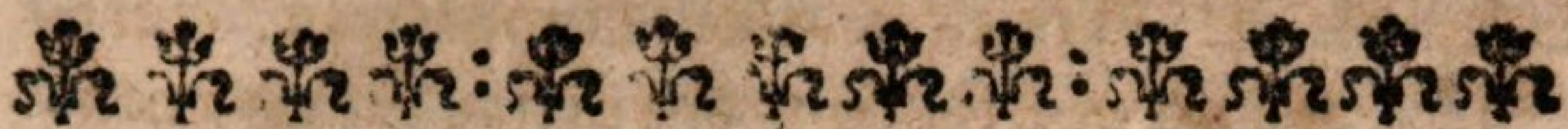
Audiatur demum rem verbo uno absolvēs ipsemet Lutherus; dum Tomo 3. in c. 5. Epistolæ ad Galatas: *Nostro tempore*, inquit, *primi ñm defecerunt à nobis sacramentarii* (quo nomine Zuinglianos & Calvinistas intelligit) *post, Anabaptistæ.*

Neque nobis confestim opposueris: si, uti dicitur, à Luthero defecerint: non posse meritò eorum doctrinæ, ut quæ iam Lutheranæ contraria sit, huius malignum ac perversum spiritum, aut pestem illam ex orco haustam, affricari.

Ad hoc enim facile reponam. Quod, tamen si ex eo dicantur à primo autore quinti Evangelij defecisse, inquantum super fundamēto, quod ille posuit, varia super ædificarunt, ipsius menti con-

traria; ex vetustâ nempe, usuque perpetuo præscriptâ, hæreticorum licentia; quam jam olim memorans Tertullianus: *Mentior, inquit, si non à regulis suis variant inter se; dum unusquisque proinde suo arbitrio modulatur, quæ accepit, quemadmodum de suo arbitrio illa composuit ille qui tradidit. Denique penitus inspectæ hæreses omnes, in multis, cum autoribus suis dissentientes deprehenduntur.* Nihilominus tamen; quamdiu ipsum doctrinæ Lutheranae fundamentum retinent, hoc est, inquã, illud pestilens nefariumque dogma: *Iustificari hominem per solam fidẽ*; quod Protestantes varij apud Brerleium, tanquam Ecclesiæ suæ animam habent, solum primum salutis fontem, omnium deniq; articulum primum ac summum, & de quo reipsa Novatores nostri omnes consentiunt; negari non potest, ea ex parte, eorum doctrinam ipso Lutheri spiritu esse imbutam, ac proinde non de cœlo, aut à Deo, sed ex orco, & diabolo esse profectam.

Nam quis illum dubitet, primum ac summum doctrinæ suæ caput, accepisse ab illis colendis suis præceptoribus, magnis videlicet Theologiæ avernalis Doctoribus: maximè cum dogma sit eiusmodi, quod & summam vitæ corruptelam, in orbem Christianum inducat, cum optatâ malignis genijs, animorum strage ac pernicie; & ipsius Christi Evangelium, ut post ostendemus, perversissimâ interpretatione ab imo convellat ac subruat: opportunè dicente in rem nostram in caput 1. Epistolæ ad Galatas, B. Hieronymo: *Perversâ interpretatione, de Evangelio Christi, hominis fieri Evangelium; & quod pejus est (inquit) diaboli.*

CAPUT XIV.

Calvinum, aut Calvinistas, quod eis propriè Spiritus privatus competat, nullâ satis firmâ ratione probare posse.

EVm spiritum, ut ante vidimus, sibi suisque propriè arrogat ipse Calvinus. Verùm & Lutherum, eundem sibi, suisque vindicare, ex eo collegimus; quòd in Assertionibus, articulo 115. & sequentibus, Concilia etiam œcumenica, ita contemnat, ut perinde atque Calvinus, dicat, quidquid illa definierint, id omne cujusvis privati hominis iudicio esse subiectum: atque adeò quid credendum sit, quid non credendum, relinquendum iudicio cujusvis viri spiritualis. In quem itidem sensum Ioannis Brentij expressa verba, citavimus.

Atque, ut veteres suprâ memoratos omittam, similem sibi spiritum è recentioribus arrogarunt Libertini quidâ suvenkfeldiani, & Anabaptistæ fanatici: quibus hac in parte affines censeas (nisi quod re ipsa videantur esse quidam Calvinismi Surculus) in Anglia dictos Tremulantes; quòd veluti jugiter in divini Numinis constituti conspectu, præ summæ atque infinitæ Majestatis horrore perpetuo tremore membra quatiant: quemadmodum à Pratcolo & Sandero memorantur ex Anabaptistarum grege ejulantes appellati, quòd ex simili aliquâ contemplatione, continuis lacrymis

lacrymis & ejulatu cuncta complerent.

His autem positis: cum prædictas sectas, compertum sit inter se, variis in articulis esse contrarias; & aliunde constet, Dei spiritum sibi adversum & contrarium esse non posse: evidenter sequitur, earum aliquas (aut potius omnes) falso fundamento eum spiritum sibi vindicare; ac proinde earum quamlibet non immerito fraudis ac falsitatis esse suspectam; nisi siqua id privilegij, sibi præ cæteris (uti specialiter contendunt Calvinistæ) concessum esse ostenderit.

Quam in rem in-primis audire juvat ipsum Calvinum, de spiritu Dei, quo præditus sit, libro 2. *de libero arbitrio adversus Albertum Pighium*, magnificis verbis testificantem. *Desinat*, inquit, *stupere Pighius, unde hac nova & inaudita doctrina nostræ efficacia: quando res ipsa clamat, neque nos hodie loqui, sed Deum à cælo virtutem suam exercere.* Quibus satis innuit, Deum ipsum, seu Dei spiritum, per os eius esse loquutum; quod magis expressit mox referendâ formâ loquendi.

Verum, ut Calvino, iustâ ratione jam non oggeram, quod immerito Salvatori nostro objectabant Iudæi. *Tu testimonium perhibes de te ipso, testimonium tuum non est verum: ante omnia ex ore tuo, te iudico, testis fallax, & insipiens.* Audio enim te ejusdē Tractatus lib. 1. in Lutheri laudibus his vobis fatuè exultantem: *Res ipsa clamat, non Lutherum ab initio loquutum, sed Deum per os ejus fulminasse.* Et iterum: *Testamur Lutherum nos habere, pro insigni Christi Apostolo*, eundemque epistolâ tuâ 145. vocas, *eximium Dei servum, & fidelem Ecclesiæ Doctorem.* Quæro igitur nunc ex te; an authenticum

thenticum hoc, luculentumque, quod de Lutheri doctrinâ, spiritu, Apostolatu, dedisti testimonium verum fuerit; an non?

Si etenim falsum illud fuisse responderis : hoc ipso te falsum prophetam, eoque Dei spiritu, quo veram fidei doctrinam à falsa te discernere jactas temet destitutum ostenderis.

Si autem illud verum fuisse, atque adeò Lutherum reipsa fidelem Apostolum Christi fuisse, Deumque per os ejus loquutum, pertenderis: jam te ipsum sanè cōdemnaveris ore Lutheri. Quippe qui ex spiritu Dei loquens, isto te fulmine, atque tecum omnes universè sacramentarios, Deo utique (veluti loqueris) per os ipsius fulminante, perculit : *Hæreticos seriò censemus & alienos ab Ecclesia Dei, Zuinglianos, & omnes Sacramentarios, qui negant corpus & sanguinem Christi ore carnali sumi in venerabili Eucharistiâ.* Verba sunt Lutheri assertione 27. contra articulos Lovanienses. Atque ut dissimulem, quæ eâdem in causâ pluribus disputat in libro inscripto: Defensio verborum cœnæ &c. ubi eum ipsum errorem tuum, appellat phantasma diaboli: audi quid propriè de tuo tuorumque spiritu judicet, apud Gretserum, libro 1. contra Goldastum cap. 12. dicens: *Spiritus Calvinistarum est diabolicus spiritus, mendax spiritus, rebellionis & dissensionis spiritus,* sic ille.

Vides ut undique constricta teneris vulpecula: permittes etenim, ut eo te nomine compellem; Augustinum sequutus; cujus utique monitu, hanc ipsam contra te argumenti formam propensius usurpem. Is siquidem enarratione in psalmum 80.

cùm

cum præmisisset *vulpes, insidiosos, maximèquè hæreticos, significare, fraudulentos, in cavernosis anfractibus latentes & decipientes, odore etiam tetro putentes*; atque illo prolato, ex secundo capite Canticorum versiculo: *Capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas; latentes in cavernis tortuosis*; quod quidem in hunc sensum explicat: *Capite nobis, convincite nobis; capis, enim, inquit, eum quem de falsitate convincis*. Postremò eam rem, ipsius cõfirmat Salvatoris exemplo, Matthæi 21. Principes Sacerdotum simili dilemmate, seu quæstione ancipiti, perurgētis: *Vulpes, inquiens, solent habere tales foveas, ut ex una parte intrent, & ex aliâ parte exeant: ad utrumque foramen captor vulpium retia posuit. Dicite mihi, baptismus Joannis, unde erat: è cælo, an ex hominibus?* Quo verbo constricti, adversarij obmutuere. Ex quo demum infert præclarus Doctor, in rem nostram: *obtemperemus ergo & nos docenti Verbo Dei: proponamus ad foramen utrumq; ut unde vulpes exeat, capiatur*. Quod eo loco ipse facit; & nos hîc & alibi, facimus.

Neque propositi argumenti vim effugeris, si fortè dicas Calvinum restrictè locutū de Luthero in ipsis initiis; quādo nempe nondū Calvini placitis opposuerat se, aut eū pro hæretico habuerat.

Contrà enim facit: tum quod ipsi Lutheri discipuli, quò doctrinæ Magistri sui, seu inconstantiâ seu cõtrarietatem excusent, cõpellātur dicere, illum diversa sensisse à principio, cum nondum haberet Spiritum Dei. In quo rursus ambages, & Labyrinthus inextricabilis: ipso præsertim Luthero verbis expressis contradicente, dum superius ita scribit cõtra Regē Angliæ: *Certus sum, quòd*

quod doctrinam meam de cælo habeam, & quod non possit esse sibi contraria.

Tum, quod hæc responsio aperte repugnat ipsi Calvino, disertè docenti: cum, qui semel verâ fide, ac Spiritu præditus sit, non posse fidem, aut spiritum Dei deinceps amittere. Ex quo statim sequitur; quod si Lutherus ab initio, cum eum Calvinus pro vero Christi Apostolo habuit, vero Dei Spiritu præditus fuerit; etiam postea, cum ipsum Calvinum pro hæretico perverso habuit, eundem spiritum retinuisse, dicendus sit.

Verum his obiter, rei illustrandæ, insinuat; quid suprâ relatis Calvinii verbis, aut veri subsit, aut verisimilis, magis directâ ratione consideremus.

Res ipsa clamat, inquis. Quæ res, inquam?

An ipsa fortasse doctrina tua per se spectata? quæ non nova duntaxat (nisi fortè quatenus, ex obsoletarum rancidarumque hæresum parentibus scrutis consuta atque conferta est) ipsique adeò Catholicæ Doctrinæ, continuâ ab Apostolis Christi, eorumque successoribus, per tot sæcula, traditione acceptæ, eidemque tot confirmatæ divinis prodigijs, tot sanctorum Doctorum scriptis, tot martyrum sanguine roboratæ, prorsus contraria in his Tractatibus à nobis ostenditur; verum etiam per sese instabilis, & varia, & secum ipsa foedè pugnans, insuper in Deum, Divosque injuriosa, tandemque omni licentiæ, probroq; favens, ac obnoxia?

Quibus utique titulis, à nobis paulatim demonstrandis, non divinam sese profectò clamat, sed humano, eoque versatili, excogitatam ingenio, &
ab

Isaia 19.

ab eo, quem scriptura memoret, Spiritus vertiginis esse conceptam.

Res ipsa, inquis. Num illa, quam commendas doctrinae tuae efficacia; quâ velut magnus quidâ Apostolus Gentes complures ad purum Christi Evangelium reduxeris, & collapsos Christianorum mores, uti prætendebas, ad veram virtutem sanctitatemque reformaveris?

At, præterquam, quòd religio tua exiguis fanè terrarum spatijs circumscripta esse noscatur, eaque vix usquam tecum perfectè consentiens; ut manifestum fit ex adeò diversis singularum gentium, fidei, ut appellant, confessionibus: è diverso, inquam, mirum videri potest, quod vobis libertatem Evangelicam, hoc est immunitatem ab omni lege, & laxam carnis licentiam, prædicantibus, non plures ab Ecclesiæ Romanæ castris ad vestra signa confugerint.

Vt jam non addam, quod res ipsa clamat, & alibi expressiùs confirmabitur: prætensam vestrâ religionem in dies labi ac deficere; & *spuria ista vitulina* (qua voce S. Optatus Milevitanus designari credit hæreticos) sensim evelli extirparique: ut sit indicio, ex salvatoris denuntiatione, eam plantationem à Patre cœlesti plantatam non esse.

*Sap. 4.**l. 4. contra**Parmen.**Matth. 15.*

Porro, quod ad mores tuorum discipulorum attinet; quàm ij non ad amissim veræ sanctitatis exacti fuerint, liquidò apparet ex verbis tuis, quibus eos, qui te ab initio affectati sunt, quique primitias spiritus tui, & r. formationis tuæ primævam formam præferre debuerunt, eo modo describis atque deformas, ut in ijs non
Christi

Christi discipulos, sed Antichristi præcursores, & quasi emissarios, quivis facile possit agnoscere. Verba tua, certioris fidei gratiâ, opportuno loco postea annumerabimus.

Denique, *res ipsa clamat*, inquis. Virtutes fortassis, signa, prodigia, quibus suorum Apostolorum Deus, consuevit ornare prædicationem, & verba confirmare! Quæ nulla à vobis exhibita, aut ostensa fuerunt: ut de vobis quinti Evangelij præconibus loquens rectè observarit, familiaris vester, Desiderius Erasmus: *Non credebatur Apostolis; nisi miracula adstruxissent fidem doctrinæ: nunc quilibet sibi postulat credi, se habere spiritum Evangelicum; cum interim, ut addit: nullus vestrum adhuc extiterit, qui vel equum claudum sanare potuerit.* Et si qua fortassis attentaretis miracula; non ex mortuis vivos, ut Apostoli; sed (ut de te, Calvine, speciatim testatur Ioannes Bolsecus, primum tuus, ac deinde noster) ex vivis effeceritis mortuos.

Diatribâ de lib. arb.

Ex quibus omnibus apertè colliget lector ingenuus: quod, cum, ex Ambrosij pronuntiato; *Morale sit omnibus, ut qui fidem exigunt, fidem adstruant;* ab hac quoque lege sese liberum prætendens Calvinus, qui iactabundè quidem de semetipso, suaque doctrina pronuntiet; non esse se qui ea quæ docet, eloquitur, sed quòd per os suum, loquatur Deus, id interim sibi credi velit, nullo id sat firmo fundamento adstruens; multò autem minùs, quæ, est præsentis capituli intentio, id sibi, suisque, pro cæteris sectis, competere, ullo signo, indiciove confirmans.

L. I. in c. I. Luca.

Etenim si ex Calvino Calvinistisve quæramus,
utrum

utrùm Lutheranos ; exempli causâ , in rebus fidei dijudicandis , eodem secum spiritu privato, seu interiori Spiritus persuasione , donatos esse credant; difficulter , opinor , eâ se quæstione extricabunt.

Nam ex unâ parte si consequenter loqui velint , affirmare non possunt : ne continuò quis inferat , Calvinistas ipsos , vero Spiritu Dei carere : quippe cùm internus eorum spiritus , Lutheranorum spiritui planè contrarius sit ; quem iam admiserint verum spiritum Dei esse.

Negabunt igitur ; sed mox instabitur ex adverso : quòd cùm, Lutheranis v. g. (perinde ac ipsi) eo se spiritu præditos esse protestantibus, & certam itidem illius in animo suo experientiam allegantibus , fidem ipsi habendam non censeant : iniuste à nobis alijsve postulent , ut ipsorum potius de suo spiritu attestationi fidem habeamus ; quando , ut apparet , pro parte suâ, nullis argumentis indicijsve probare possint , suum potius spiritum , legitimum ac verè divinum esse , cæterorum autem falsum atque fallacem , & meram cerebri sibi somnia fingentis aberrationem.

Nisi fortè , quod quidam insinuant , id exinde à se probari putent , quòd spiritus ipsorum reipsâ sit cum Dei verbo consentiens , à quo aliena sit , interior illa adversariorum persuasio.

Sed præterquam , quòd ita incidunt in apertum, & suprâ à nobis rejectum circulum ; dum (uti patebit consideranti) spiritus sui sinceritatem,

tatem ex legitimo Scripturæ sensu, & legitimum Scripturæ sensum, ex spiritus sui sinceritate, recipere confirmant: Idipsum licebit adversariis ipsis dicere: nempe spiritum suum verbo Dei esse consentaneum, aliorum autem ab illo dissentire.

Vt proinde sicut per refugium suum ad interioram illam Spiritus sancti persuasionem, in eoque contumaciter persistentes Calvini sectarii, eripiunt nobis aliisve facultatem omnem errores suos ex Dei verbo directe convincendi, quia quidquid in contrarium adferas, præfractè dicent, id non eum in sensum, qui prætenditur, sed in eum quem illis dicet spiritus privatus, esse accipiendum: pari ratione, eandem sibi facultatem præcludant contra adversarios, similiter ac ipsi, ad cæcum illud interni spiritus latibulum confugientes, & consimiliter de sapore intimo, quo scripturarum sensum legitimum à non legitimo discernere queant, insolenter gloriantes.

Multo autem minùs erit, unde intra seipsum, intra ipsam, inquam, Calvini scholam, exortas de fidei doctrina controversias, possint componere: quando apud ipsos, & unica fidei comprobandæ regula sit verbum Dei, & eorum quilibet æquo jure interiori illa Spiritus sancti persuasionem sese præditum jactare ac pertendere.

Quæ omnia, quantam, in Ecclesiam Dei, religionum confusionem, animarumque perniciem invehant; unoquoque scilicet, eo prætextu, fidem sibi propriam modulante atque constituente; & ipsa rei natura monstrat, & confirmat experientia, ipso jam olim eâ gratiâ

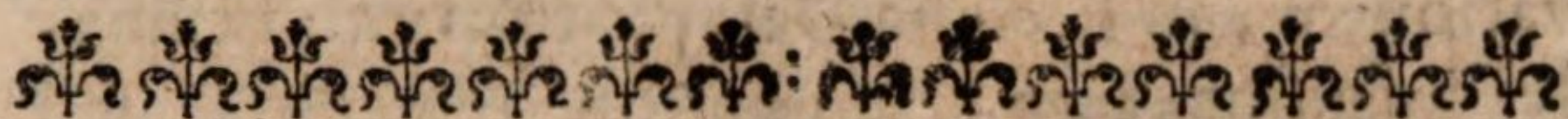
indignante Luthero ; cuius hæ voces sunt in epistola ad Antuerpienses : *Tot inter nos Religio- nos sunt quot homines : nec asinorum quisquam est tam hebes & vecors , qui insomnia proprii capitis & propriam opinionem , pro instinctu Spiritus sancti , & seipsum prophetam , haberi nolit.* Sic ille.

At piget me tandem , tædetque fortassè lectorem meum , prolixioris in hoc argumento confirmando sermonis. Quanquam operæ fuit, ei fallaciæ denudandæ demonstrandæque verba pluscula facere : quòd eo fundamento sublato, necesse sit ruere , omnem istarum sectarum machinam & columnen Religionis reformatæ.

Nam cum ea fides , seu Religio, ut ipsi adstruunt, propriè & unicè fundetur in scripturæ canonicae autoritate ; quæ autem scriptura sit canonica, & quis verus illius sensus, habeant demum atque discernāt ex illâ Spiritus sancti persuasionem : si hæc persuasio , quàm sibi ad omnia adesse & sufficere jactant ; uti tot modis satis apertè demonstratum est, frivola sit & insufficientis ; immò verò fallax & erronea : conficitur , eorum religionem , quam ipsi Reformatam appellant , sub obtentu speciosi nominis, umbraticam esse , inanem , falsam , & humano generi perniciosam. Quippe cum ejus sectatores , suæ imaginationi aut affectui obsecundantes , animi proprii conceptus, pro puro verbo Dei vendicent, & tum ipsi sese, miserè delusi , decipiant, tum aliorum simplicitati imponentes,

imponentes , eos secum in fraudem inducant. Quod quidem præsertim evincere , scopus est operis præsentis.

Sed modò, hunc ipsum in finem, aliâ nobis viâ procedendum est.

C A P U T XV.

Novitias sectas à Deo non esse , ex ipsarum fructibus aperte colligi. Atque in-primis , ex inducta per illas , in orbem Christianum magnâ vitæ licentiâ , ac supremâ morum improbitate.

Proximè vidimus, ex una parte Lutherum pro certo & comperto ponentem , se doctrinam suam de cælo & à Deo habere : ex altera Calvinum , ex Dei virtute manifestâ , auctoritatem sectæ suæ conciliare satagentem : neutrum asserti sui probationem efficacem adferentem. At pergimus nos præsentî capite, prorsus oppositum ex ipsarum sectarum fructibus , efficaciter demonstrare.

Certissimum est Salvatoris nostri , Matthæi, 7. capite pronuntiatum : cùm de falsis prophetis doctoribusve , qui prætentâ boni specie Ezechielis phrasi , *capiunt animas volantes*, detegendis ac dignoscendis agitur ; doctrinæ eorum fructus spectandos. Quia , cùm non possit arbor bona malos fructus facere : si doctrinæ eorum fructus , sive effectus , mali sint , pro

certo habendum, ipsam quoque doctrinam, malam esse.

Quapropter instituti nostri non parum interest, diligenter attendi, quos denique fructus, novitiæ sectæ, sive quoad morum integritatem, sive quoad ipsam fidei Christianæ conservationem, in Ecclesia Dei protulerint; ut quales ipsæ sint, non præsumptione temerariâ, sed indubitato documento cognoscatur. Et quando ea res, non meliùs, neque efficacius constare potest, quàm ex eorum, qui eas sectas, vel instituerunt, vel sectati sunt, ipsâ videlicet veritatis vi, extortâ fideli confessione: idcirco expressa proferemus eorum testimonia, ut nulli hac de re dubitatio restare possit. In primis igitur Patriarcha Lutherus, sectatorum suorum, in ipsis suæ prædicationis exordijs, quo tempore solet, cuiusque Religionis studium ac fervor comprimis vigere atque spectari, vitæ rationem moresque solennes, hisce coloribus, nec uno loco, graphicè depingit.

Imprimis enim sic illum audimus in Postilla Dominicæ 1. Adventus; eâ super re pronuntiantem. *Mundus ex hac doctrina (Lutheranâ scilicet) in dies deterior evadit: quod pessimi demonis opus & negotium est: Enimverò videmus, quòd hoc tempore homines sint magis avari, immiseri-cordes, impudici, procaces, adeoque deteriores quàm antea in Papatu fuerunt. Et in sermonibus convivialibus Germanicis: Mirabilis, inquit, & plena offendiculo res est; quòd ab eo tempore, quo prima Evangelij doctrina in lucem revocata fuit, mundus de die in diem deterior evasit,*

evasit, Christiana libertate quilibet ad libitum abutitur, non secus ac si cuilibet quidlibet facere concessum sit.

Iam è Lutheranis Andreas Musculus lib. de Prophetiâ Christi: *Iterum, cogor dicere, quia verum est: contumaciores homines, in quorum animis, omnes omnis virtutis & honestatis scintillæ sunt extinctæ, & apud quos nihil iam pro peccato habetur, nusquam nec apud Ethnicos, Iudæos, Turcas inveniri, quàm inter Evangelicos; apud quos omnino solutus ac liber viget diabolus; utque paucis rem omnem eloquar, illud nunc est, eoque nostra Lutheranorum res redijt: ut si quis videre cupiat magnam turbam, nebulonum, Atheorum, usurariorum & deceptorum, ei adeunda sit civitas aliqua in qua Evangelium prædicatur. Denique, pluribus aliis omissis, quos indicat Tannerus disp. 1. de fide q. 3. dub. 4. non minùs tragicè de fratribus suis, Evangelicâ illâ libertate abutentibus, concione 4. ad caput 21. Lucæ, scribit Iacobus Andræas Schmidelinus; ubi hæc habet inter cætera: *Atque ut totus mundus agnoscat, eos (scilicet, Lutheranos) non esse Papistas, nec bonis operibus quicquam fidere, illorum etiam operum nullum penitus exercent. Ieiunij loco, comessationibus & perpotationibus nocte dièque vacant. Vbi pauperibus benignè facere oportebat, eos deglubunt & excoriant. Precationes vertunt in juramenta, blasphemias, & divini nominis execrationes; idq; tam perditè, ut Christus ne ab ipsis quidem Turcis hodie tamopere blasphemetur. Sic ille.**

Addo ad extremum Paulum Eberum præfatione in comment. Philippi, in epistolas ad
G 3 Corinth.

Corinth. Germana ingenuitate sic proloquentem: *Universa nostra Evangelica congregatio, tot schismatibus & offendiculis patet, ut nihil minus sit, quàm quod se esse gloriatur. Et infra: Quæ mala cum quisque proprijs oculis intuetur, meritò dubitat, an noster Evangelicus catus vera sit Ecclesia &c. in quo tot & tam enormia vitia conspiciuntur.*

Sed neque hoc loco omitti debet illa Simonis Pauli Lutherani superintendentis, nec fundamento carens, & zeli plena, tametsi ex parte ridicula, comminatio: ita in sermone Dominicæ tertiæ post Trinitatem, effervescentis: *Nostro tempore justè cõqueri possunt, & dicere verbi Ministri. Væ tibi, Lubeca; væ tibi Rostochiũ &c. Et tu Saxonia, licet cœlum usque exaltata sis, ob Evangelium, quod ex te primùm ortum, totum terrarum orbem, jam ante diem judicij sanctum pervasit; (qua in in parte sese, rem callentibus deridendum propinat bonus superintendens) in inferno tamen detrudêris, eò quòd tantum donum non agnoveris, & in tanta Evangelij luce pravos mores non correxeris. Quæ postrema etiam insulsè scripta. Quasi nempe quintum Evangelium, morum correctioni, & non potius corruptioni, serviat: cum juxta Lutherum, sola infidelitas peccatum sit, & opera bona saluti potius perniciofa: ut infra.*

Tandem neque molestum arbitror fore Lectori meo, si hominis non Lutherani quidem, sed iis amici, verba etiam pluscula suggeram, quò res, apud me momenti non levis, tantâ inductâ nube testium extra controversiam habeatur.

beat. Ad Calcem determinationis facultatis Theologicæ Parisiensis, super quàmplurimis assertionibus Desiderij Erasmi : adjecta est quædam ejus ad amicum Religiosum (qui per occasionem exortarum hæresum, in suscepto statu nonnihil fluctuare videretur) sapiens in primis epistola; ubi inter alia his illum verbis aggreditur : *Vereor ne imponant tibi, quorundam hominum præstigiæ; qui jactant hodie splendidis verbis libertatem Evangelicam. Crede mihi, si propius nosset, minùs te taderet istius vitæ. Video genus hominum exoriri, à quo meus animus vehementer abhorret. Neminem video fieri meliorem, deteriores omnes quotquot ego sanè viderim: ut vehementer doleam, me quondam in libris meis prædicasse libertatem Spiritus; quamquam id bono animo fecerim, nihil minùs suspicans, quàm hujusmodi populum exoriturum. Optabam aliquid decedere ceremoniis humanis, ut multum accresceret veræ pietati. Nunc sic excutiuntur illæ, ut pro libertate spiritûs succedat effrænæ carnis licentia. Civitates aliquot Germaniæ implentur desertioribus monasteriorum: non aliud quàm saltatur, editur, bibitur. Omitto reliqua.*

Quibus affinia eum tradere videas in alia quâdam epistolâ, à Tannero relata loco citato: ubi, *Circumspice, inquit, populum istum Evangelicum: & observa num minùs illuc iudulgeatur luxui, libidini, & pecuniæ, quàm faciunt ij, quos detestamini. Profer mihi quem istud Evangelium, ex commessatore sobrium, ex feroci mansuetum, ex rapaci liberalem, ex maledico benedicum, ex impudico reddiderit verecundum. Ego tibi multos osten-*

dam, qui facti sunt seipsis deteriores.

Sed his multò plura ex eodem Erasmo collecta invenies apud Gretserum in Tractatu inscripto : *Erasmi de novo Evangelio &c. judicium*: Ex quo pauca ista lubet insuper adjicere. libro 19. epist. ad Melancthonem &c. de Evangelicis, seu Lutheranis proloquitur Erasmus. *Hic nobis hoc Evangelium gignit novum hominum genus, præfatos, impudentes, fucatos, maledicos, mendaces, hypocphantas, inter se discordes, nulli commodos, omnibus incommodos, seditiosos, furiosos, &c. Hac ille.*

In quibus observa, rectè ab eo dici hoc Evangelium tale hominum genus gignere : ne quis intelligat, hos pessimos mores ex consuetà naturæ infirmitate subnasci ; sed ex ipso sectæ ingenio ; eosque quinti Evangelij, & ejus Spiritus, fructus proprios ac genuinos esse.

Quò etiam spectat, quod paucis, sed efficacibus scripsit lib. 1. epist. 28. ad Hezium : *Omnes, inquit, habent in ore quinque verba : Evangelium, Verbum Dei, fidem, Christum, & Spiritum.* Et tamen hîc (Basileæ nimirum) *tales video multos, ut non dubitem quin agantur spiritu Satane.*

Atque hæc de primorum illorum Evangelicorum (si Deo placet) sibi optimè perspectis moribus, homo alioqui ab eorum placitis non per omnia alienus Desiderius Erasmus.

Attamen ut hîc obiter notetur istorum hominum, probrosa (tametsi illis solemnis) in affirmando, negandove inconstantia : is ipse Lutherus, quem supra vidimus, de suorum sequacium moribus adeò acerbè atque tragicè declamantem ; is, inquam, in alterum extremum temerè

re inconstanterque deflectens, in caput 28. Genesis, ausus est de suis fidelibus ita scribere: *Non debeo Christianum proximum, omnium minimum, inferiorem estimare D. Petro & omnibus Sanctis, qui sunt in cælo.* De quo numero alibi, ne ipsam quidem S. Deiparam excipit. Neque excepturum credet, ipsum Sanctum Sanctorum, Christum Dominum; qui apud eundem Tomo 3. Germ. in admonitione ad Argentinenses legerit: *opera esse minimam & vilissimam particulam in Christo, eaque in re Christum cæteris Sanctis parem esse.*

Aliunde porro, cum rursus ex ejus doctrinâ habeatur; omnia justorum opera, quantumcumque bene sint facta, si per se spectentur, esse opera peccati, & opera diaboli: an putes eundem eò furoris esse venturum, ut hac quoque in parte Christum cæteris parem faciat, & quod vel cogitare horret animus, etiam opera Unigeniti Dei, opera dicat esse diaboli.

En amice Lector, quæ verborum tricæ, doctrinæ vortices; immò quam insani & in semetipsum protervè incurrentes, ipsoque conflictu, semet elidentes & opprimentes, fluctus sententiarum! sed de his alibi.

Quod si non ubique fortassis inter acatholicos, ea secuta sit, aut adhuc persistat, vitæ licentia, morumque corruptio, id partim populorum in honesta ac justa propensæ indoli; partim publicis locorum, quatenus id ad pacem communem necessarium visum est, institutis & legibus tribuendum est. Alioqui, ex ipso sectarum genio, quid è diverso subsequi natum sit, manifestum est, ea quæ diximus, consideranti.

CAPUT XVI.

Extenditur ad Calvinistas, eorūque mores à nobis suscepta demonstratio.

Videamus modò num fortè molliùs benigniusve de primigeniorum sectatorum suorum moribus ipse Calvinus, eorumque consortes pronuntient. Expedit siquidem per hanc occasionem accuratiùs recognoscere, cuiusmodi fuerint Sancti illi scilicet, qui hisce novissimis temporibus, sese, præ cæteris, qui unquam extiterint, Ecclesiæ sanctæ Doctoribus, intestino illo atque arcano Dei Spiritu dignatos atque præditos jactant; Confessionis illius Calvinisticæ, sive omninò Ecclesiæ (quam appellant) Reformatæ conditores. Vt enim odiosè Calvini lilia jam non refricem, neque Coapostolo ejus Bezæ, pudendos Candidæ Audebertulique amores, eâ ipsâ avenâ, quâ postea sacrorum Davidis carminum Gallicam versionem modulari aggressus est, propudiosè cantatos (ut olim Ario Thaliâ suam Sotadicam, Athanasius, & Patres alij) importuniùs exprobrem: ea duntaxat in medium proferre contentus ero, quæ de surgentis istius Ecclesiæ primitivis fulcris ac columnibus nobis suggerit testis locuples, ipse Calvinus.

Quippe qui de iis agens, qui à Papatu ad Evangelium (sic enim loquitur, quasi in Papa-

Orat. contra Arianos.

tu Evangelium non sit; cum à Papatu Evangelium, non enim à Iudæis, opinor, ipse acceperit) per ea tempora confugiebant; qui utrique soli constituebant musteam illam ac primitivam Ecclesiam; quibus illi, inquam, exculti moribus, quâ vitæ sanctitate ornatī essent, non uno loco in hæc verba describit.

In exiguo illorum numero (inquit Calvinus scribens in caput 11. Danielis) qui se ab Idolomanis Papatus subduxerunt, major pars plena est perfidia & dolis. Præclarum quidem zelum simulant, sitamen intus excutias, reperias plenos esse fraudibus. Et commentario in 2. Petri caput 1. Vix eorum decimus quisque est, inquit, qui alio sine Evangelio nomen dederit, quàm ut solutiùs in omnem lasciviam diffunderet. Apostatæ scilicet monachi, è quibus septem, si Fevardentio credimus, primi autores fuerunt Confessionis fidei Gallicanæ.

Nimirum, ut epistola quadam ad Vvilibandum observat Erasmus cujus, testimonium nihil admodum est cur suspectum habeant sectarij: *Duo tantùm quarunt novi Evangelici, (qui nempe à Papatu, & Sacerdotio, votisque monasticis, ad Novatorum sectas transeunt) censum & uxorem: cætera præstat illis Evangelium; hoc est, potestatem vivendi, ut velint.*

Quibus paria scribit Bucerus; tum sacramentarios, tum Lutheranos, iterato transfugio expertus, libro 1. de Regno Christi cap. 4. ita proloquens: *Maxima eorum pars, id tantùm ex Evangelio Christi petiisse visa est, ut jugum qualiscunque*

discuntq; disciplina, pœnitētia, & religionis univē-
sa, quæ in Papatu reliqua fuit, abjicerēt; proq; carnis
sua arbitrio ac libidine, instituerēt agerētq; omnia.

Ad hanc igitur formam efficti sive exculpti erant, si ipsum Magistrum audimus, major pars, aut plerique omnes, qui primâ illâ nascentis Ecclesiæ Reformatæ ætate, adhæsere Calvinò discipuli; atque ipsas adeò, ut ita loquar, Calvinistici spiritus primitias habuere. Hi sunt quorum autoritate ac nomine condita est primâ illa fidei Reformatæ Confessio; in qua profitentur, eos se esse, qui secundum Evangelij Christi puritatem (si superis placet) cupiant vivere; qui interiori Spiritus sancti persuasione, verbum Dei discernant, & ipsa penetrent fidei divinæ mysteria; qui denique ad hoc submissi sint, ut Catholicam Christi Ecclesiam in fide ac moribus reformed; cùm teste ipsorum Apostolo, ipsi intus essent pleni perfidiâ, dolis, fraudibus; & foris luxu lasciviaque dffluerent.

His fulcris, sive stipitibus, innexa surrexit illa machina, & speciosum nomen, principio quidem splendide ostentatæ, at modò sensim obscuratæ, & in dies evanescentis, prætensæ Reformationis.

Atque his ritè consideratis; meritò convenio consciētiam tuam, quisquis salutis tuæ seriò cupiens, sed nescio quibus detentus officiis, Calvinò adhuc adhærescēs, in istas paginas incideris; tibine re ipsa fieri posse persuadeas; ut quando spiritu Dei dictante, aut ipso quoque rationis lumine, compertum sit: quod *in malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit*

in corpore subdito peccatis: itemque, quod *Spiritus sanctus disciplina effugiet fictum*; eiusmodi homines, quos jam expressis coloribus, graphice describit proprius ipsorum Propheta, plenos perfidiâ, simulatione, dolis, fraudibus, & qui, non veritatis studio, sed, ut idem ipse de plerisque ingenuè agnoscit, vitæ licentioris & lasciviæ gratiâ, novo illi Evangelio nomen dederint; eos, inquam, interim credatis, præ veteris Ecclesiæ SS. Patribus, singulari illo arcanoque donatos Dei Spiritu, & intimo illo quasi sapore mysteriorum, quo legitimum Scripturæ sensum, aut veras scripturas à falsis, perspicuè possent discernere; prout profitetur, ipsorum etiam nomine edicta fidei Reformatio.

Quando, huc præsertim facere possit, id quod scribit Cyrillus lib. 1. in Ioannem cap. 4. *Sapientiam hanc, quæ in malevolam animam non ingreditur, esse cognitionem mysteriorum; & malignam animam esse cuiusvis hæretici, hypocrite, &c.*

Cùm & alioqui eos ipsos, de quibus agimus, illo suo privato Spiritu destitutos fuisse, agnoscere debeat ipse Calvinus; ut qui eum spiritum solis tradat convenire fidelibus: istos autem, non fide & sinceritate, sed perfidiâ & hypocrisi plenos fuisse, confiteatur.

Quid si porrò his adjunxerimus, quod in *L 8. art. 12.* Thesauro Catholico observat Iudocius Coccius: eundem Calvinum, concione 10. Gallicè scripta, in Epistolam ad Ephesios; oratione suprâ quàm expectari posset, exaggeratâ, pronuntiasse: *sua sectæ homines esse mortalium omnium sceleratissimos*

tissimos & facinorosissimos ; & , cùm verba , illorum sceleribus satis congruentia invenire non posset , illos denique tetra monstra , & malos genios , huma-

L. I. & II. in nam formam indutos , appellasse.
fine.

Quid si rursus illud , quod refert autor Britannomachiae : ipsosmet Ecclesiae Genevensis Ministros atque Pastores , in libro Gallico de scandalis , ita ab eodem Calvino describi : ut uno verbo , dicat ; eos nequitiae , vel aliorum vitiorum exempla ; & mirari se vulgi patientiam , quod non eos luto & stercore operiant.

Quibus demum consonans Sebastianus Castalio , sub ea tempora Genevensis Ludimagister , (apud Bezam , libro quem sycophantam inscripsit) eodem respectu , in has etiam magis odiosas voces erumpit. Vocant , inquit , Genevam civitatem sanctam , conventiculum verò suum Ierosolymam. At nos dicimus : ô Babylon ! ô Babylon ! ô Ægypte ! ô sacrificuli Ægyptij , & Babylo-nici incantatores ! ô pollutissimi Sodoma & Gomorrhæ filij.

Annon ad tam fœda , tamque contestata , majorum vestrorum , primorumque vestræ Ecclesiae fundatorum probra attoniti hæretis , ô Reformati ? atque , ex pronuntiato Salvatoris , infelicem arborem , quæ adeò nefandos ac pestilentes , primâ & integrâ ætate sua fructus protulit , ab imâ radice præcidendam esse cense-tis ?

At non ita sanè , scimus à suis initijs fundatam veram Christi Ecclesiam : sed illius primos sive fatores , sive cultores , veluti demonstrant Apostolorum Acta , eâ floruisse laude virtutis ,
ut

ut eorum vita cæteris & exemplo esset, & venerationi. Neque, si ea uti dicitis, reformanda erat, credi potest opposito modo processuram Dei sapientiam, aut eum in finem ejusmodi operas destinaturam, quæ morum suorum improbitate, non jam collapsam instaurarent, sed potius etiamnum stantem disjicerent, etiam integram labefactarent.

Verum enim verò, huc ad extremum adducendæ, & observandæ mihi, veniunt ambiciosæ quædam & magnificæ Calvinî voces, quibus in Præfatione Institutionis suæ, Galliarum Regem Franciscum primum in hunc modum affatur.

Nec tam infelicitè, (inquit) gratiâ Dei, in Evangelio profecimus; quin istis obrectatoribus, vita nostra castitatis, benignitatis, misericordiæ, continentia, patientia, modestia & virtutis cujusvis exemplar esse possit. Hæc ille.

Quæ ipsum non credam communiter scripsisse de suæ sectæ hominibus: alioqui apertæ falsitatis, aut mendacij arguendus, ut qui tot locis, tamque exaggeratè, eorum insignem improbitatem descripserit.

Quod si de seipso singulariter hæc locutus sit: credat qui volet, tam authenticum de semetipso testimonium perhibenti.

Mihi quidem monstro simile videtur, selectas illas discipulorum primitias, adedò à dilecti Magistri moribus abhorruisse, aut degenerasse; si ejus vita, ut ipse testatur, omnis virtutis Christianæ speculum fuerit.

Neque

Neque facile inducar , ut credam: eam Evangelicæ virtutis absolutionem , repertam eo in homine ; qui ex disciplinæ suæ scitis , profiteretur , solâ fide justificari hominem , absque subsidio bonorum operum ; immò omnium etiam fidelium opera , secundum se spectata , esse peccata , & quidem mortifera ; ipsamque adeò Dei legem esse observatu impossibilem ; quidquid autem in eam committat, non imputari fidem habenti. Quæ postea expressè demonstranda , hoc loco , per occasionem sufficiat indicasse , & cum ea , quàm sibi Reformator iste assumit ac vendicat , eximiâ vitæ sanctitate comparasse.

C A P U T XVII.

Pari ratione , consimilibusque testimonijs ostenditur , easdem sectas , ac nominatim Calvinianam, viam pronam ac latam , ad Atheismum patefacere.

TAmet si hujus dicti veritas , ex his quæ proximè diximus , spectatâ ipsâ rei naturâ videatur omnino consequens : quando ipso usu factum comperitum est , insignem morum corruptelam, hominem sensim ad impietatem deducere, & , ut ita loquar , inter Epicureismum & Atheismum, propinquam esse cognationem. Sive id ex eo fieri dicamus , quòd ab insano rerum præsentium amore , & assuetudine voluptatum, paulatim homini

mini obbrutescat mens, eique subrepat rerum
coelestium æternarumque oblivio: sive quod
vitiis immerfus animus, quo ea vivendi licen-
tia sibi libera & imperturbata sit, obsistentis
conscientiæ morsum reprimere satagens, id ut
consequatur efficacius, eò denique deveniat, ut
supremâ quadam insipientiâ, dicat in corde suo:
Non esse Deum.

Attamen, cùm res proposita, sit per se mo-
menti gravissimi; possitque specialibus rationi-
bus, & multiplici experiëntia, ipsaque adeò secta-
riorum attestazione comprobari, necessarium
videtur, id paulò pluribus exequi, remque om-
nem ob oculos ponere studiosi Lectoris.

Ac primùm, quod ad Lutheranam sectam at-
tinet: audire licet ipsum Lutherum, de plerisque
suis gregalibus, quorum Epicuræam vitam supe-
rius bellè describit, egregio utique acroamate
pronuntiantem: *Vivere ut sues, credere ut sues,* *Refertur*
mori ut sues. Quod quid est aliud, quàm bestia- *l. i. Britan-*
rum instar, absque Deo, absque fide, absque con- *nom. c. i i.*
scientiâ vivere; & prout vixerit, pariter instar
bestiæ mori?

Quibus consonat, quod Iacobus Andreas Sch-
midelinus ad cap. i. Lucæ: in magna parte suo-
rum Germanorum, Lutheranorum utique, Epi-
curæam & bestialem vitam agnoscit.

Et verò superius, ex ipsius Andreæ Musculi
confessione vidimus; per occasionem libertatis
Evangelicæ, inductæ scilicet per quintum Lu-
theri Evangelium; Civitates ipsas plenas Nebu-
lonum & Atheorum esse inventas.

Quò item spectat Ioannis Brentij Vbiqueta-
riorum

riorum parentis, oratio; Homilia 35. in caput 20. Lucæ ita scribentis : *Etsi inter nos nulla sit publica professio, quod anima simul cum corpore, intereat, & quod non sit mortuorum Resurrectio; tamen impurissima illa vita, quam maxima pars hominum sectatur, perspicuè indicat, quod non sentiant esse vitam, post hanc. Nonnullis etiam tales voces, tam ebriis inter pocula excidunt, quàm sobriis in familiaribus colloquiis.*

Atque si Luthero, jam Carlostadij inimico, credendum putamus : is quidem de illo (teste Canisio, in Præmonitione ad Commentarios de corruptelis verbi Dei) graviter asseverat; *Carlostadium adeo atheum fuisse, ut non crederet vel in cælo, vel in terra, esse Deum.*

Et de ipso sanè suprà memorato Iacobo Andrea, quem inter primarios Lutheranos nominant, tradit Hospinianus, Historiæ Sacramentariæ parte 2. ex eorum qui diù ipsi Iacobo convixerunt, relatione; *eum, nullum habuisse Deum, nisi Bacchum atque mammonam* : profertque nominatim Nicolaum Sebhecerum & Andream Musculum; qui eundem Iacobum Andream erroneum & levissimum scurræ vocant; qui, ut ex dictis & factis ejus cognoscitur, neque religionem, neque conscientiam ullam habeat.

Sic illi, de consorte suo, & primario Lutheranorum.

Neque, si rei natura, & ea quæ infrà per occasionem referam, spectentur, erit à vero prorsus abhorrens suspicio : eodem in grege, ejusdem villi plures pecudes, furvas utique, & extirpasse

risse olim, & etiamnum superesse. Quâ etiam mente fuisse videas Desiderium Erasmus; qui in epistola quadam ad fratres inferioris Germaniæ apud Grefserum supra: *Non dubito* (inquit) *quin multi sub hoc Evangelico pallio lateant, titulo Christiani, animo Pagani*: quam item mentem suam, ait non uno experimento comprobata.

Verum, ut deinceps de Calvinii sectatoribus speciatim agam: qualis in-primis nuperâ ætate, eius rei in Gallia status esset; testatur, in suâ *Christomachia Calvinianâ* vir ijs in rebus multum versatus, Vvielhemus Damasi Lindanus, Ruræmundensis Episcopus: ubi de Eucharistiâ agens: *Hinc videmus*, inquit, *tam multos Calvinistas, Turcas fieri, vel susceptâ ipsorum circumcissione carnali. Item, plurimos inter eos existere Atheistas: de quo & ipse Beza, & Henricus Stephani, & alij plurimi eiusdem fermenti Pharisaici, suis de commanipularibus lugubiter conqueruntur: lamentantes, non modo per Galliam innotescere varia Atheistarum genera, sed nomen etiam sibi vindicare Deistarum.*

Sub eadem tempora Ioannes Maldonatus; qui annis pluribus magna doctrinæ laude, in Gallia floruit, ita scribebat in Commentario ad caput 26. Matthæi versu 26. Vbi cum dixisset, multos ex Calvinistis factos esse *Arianos*, à quibus *ea hæresis propagata sit in Polonia: nonnulli* (subdit, idque propriâ doctus experientiâ) *progressi sunt longius, ut nihil crederent. Quorum unus, cum libellum quendam, de arte nihil credendi*

composuisset, nihil in eo, nisi hoc unum, verum dixit: oportere primum Calvinistam fieri, qui Atheista esse vellet. Additque ad marginem: hunc fuisse Hofridum à valle; qui ex Calvinista factus Atheus, Lutetia anno 1572. publicè exustus est.

Attamen eo in genere deploratio est, quantum intelligimus, desperatioque religionis Anglicanæ status; ubi opinor, nemo mirabitur; homines, illinc ingenti odio Romanæ sedis abductos (cui sese olim pro cæteris obnoxiam profitebatur Anglia) hinc autem, in tanta hærefum acerrimè inter se compugnantium, neque in semetipsis satis consistentium, colluvione, non invenientes, ubi pedem tutò figere possint; denique ad nihil omnino credendum devertgere, & præ desperatione inveniendæ veritatis, ad supremam omnium falsitatem, Atheismum inquam, præcipitare.

Quâ de re cum inveniam Henricum Fitsimon nostrum, in Britannomachiâ Ministrorum, libro 1. c. 12. ex professo exactèque disputare; placet ex ijs, quæ illuc profert, Anglorum, sive Protestantium, aut Formalistarum, sive Puritanorum testimonijs, nonnulla seligere, & ad rei fidem faciendam, ipsorum verba annumerare.

Igitur ex sectarum in Anglia ebullientium varietate, earumque inter se, de fidei rebus interminatis contentionibus latam Atheismo expandi portam, verbis quæ subjicio, fatentur Parkes: *contentiones nostræ, non minime sunt ad Atheismum preparationes.*

Sandes:

Sandes : *nostra lites ad augendum Atheismum domi , & Mahometismum foris , vehementer faciunt.*

Barlous : *Religio in Anglia , ab annis multis conversa in statismum , brevi transibit in Atheismum.*

At verò reipsa Angliam scatere Atheistis (utinam falsò) jam tum agnoscebant ij quos modò proferam. Zanchius: *inter alia monstra , Ministri Satan, Atheismum ex inferno in Reformatà aliquas Ecclesias invexerunt.* Covellus: *Atheismus & hypocrisis in omnibus ordinibus huius regni , orta ex Puritanismo.*

Vvhitgiftus Cantuariensis: *Ecclesia nostra plena est Atheistis.*

Kingus Londinensis Episcopus , quanquam id potiùs ad morum corruptelam atinet : *Ita vivimus, ut potiùs convincamur perfecti Athei.*

Et ne solos putes ejus impietatis suspectari, aut accusari Puritanos: ipsos vicissim Puritanos apud suprà laudatum autorem videas, libro 3. cap. 2. inter alia encomia , quibus è diverso Ministros Formalistas exornant, proclamare, illos esse multitudinem reproborum & perfidorum Atheorum. Sic illi. Fortassis ex verbo veteri ; *cacabo ollæ , & ollâ cacabo , vicissim nigrorem objectante.*

Tandè, ne fortassis Hollandos Calvinistas ejus pestis immunes existimemus: Maximilianus Sandæus noster, & ipse gente Hollandus, Parte 1. Hydri Hollandici lib. 1. cap. 2. testatur ; didicisse se ex ipsis Hollandiæ Doctoribus, in eâ quàm maxime Atheismum radices egisse.

A qua infaniâ nō longè abfuisse è Remonſtrantibus Arminianis Conradum Vorſtium, in Leydenſi Univerſitate Theologiæ Calvinianæ hoc noſtro ſæculo profeſſorem, ejuſque ſectarios; oſtendunt illius prorſus indigni de Deo ſenſus: quem nimirum negat, eſſe actu infinitum, ſimplicem, immutabilem, ubique præſentem, æternâ, ſeu totâ ſimul, duratione præditum &c. Propter quæ veluti Atheus ab aliis Calviniftis inceſſitur.

Inter quos Academici Heydelbergenſes, in ſuâ adverſus illum teſtificatione; propter aſſertiones ejusmodi, dicunt ſe verè timere, ne Ieſuitæ & Lutherani, illud capitale ſuis Eccleſiis expoſcant: *eas Deum abnegare; eas Atheiſmum aperte introducere.* De quo plura Gaulterius ſæculo 17. cap. 6.

Accedit, quod ipſi inter ſe Hollandi Remonſtrantes & Contra-Remonſtrantes, univerſè ſeſe aut Atheiſmi accuſent, aut ſuſpectos faciant. Nam, uti videre eſt, apud eundem Sandæum: Remonſtrantes, horridas atque præduras Calvinii & Contra-Remonſtrantium aſſertiones, & illam nominatim, de Deo ad peccatum impellente, inſectantur præſertim hoc nomine: quod (uti loquuntur) idipſum fanè fons ſit & abyſſus, omnis Atheiſmi & impietatis. Neque verò deſunt etiam è Reformatis, qui eo titulo, Calviniſtarum Deum, Diabolum eſſe contendunt.

Contra-Remonſtrantibus ex parte ſuâ, ſimile quiddam in ipſos regerentibus: quos ſpeciatiim videre eſt, eo ſcripto, quo Hollandiæ ordines deterrere conantur, ne controverſiarum fidei cognitionem (ad quod à Remonſtrantibus ſollicitabantur)

tabantur) in se suscipiant; demonstrare volentes, quantæ ex eo Remonstrantium conatu corruptelæ suboriri natæ sint? *Quarum*, inquiunt, *quis fructus? Nisi, ut alterâ alteram ducente, veritas tandem exulet; Ecclesiisque pessundatis, merus Atheismus aut Epicureismus obtineat, &c.* sic illi.

Vt jam minùs opus sit, præter ante dicta & mox addenda, id ipsum de Calvinistis Germaniæ operosiùs comprobare.

Ex his quippe Lector ingenuus; facile inducet in animum; quod verissimè dixisse ac prædixisse, Cardinalem Hosium; memorat Cornelius à Lapide, in Prioris ad Corinthios caput 11. numer. 125. *Hereticos tandem fore Atheos; & hæresis omnis finem esse Atheismum.* Nimirum, ut addit citatus autor, *dum à fide Catholica ad hæresim desciscunt, in eaque nihil inveniunt stabile, nihil constans, nihil solidum: quid restat, nisi ut hæresim abjiciant, nihil credant, dicantque in corde suo, non est Deus; Quod utinam (subdit) in dies non experiremur.*

Quò itidem facit; quod Fabianus Quadrantius è Reformato Catholicus, in libro Recantationum, ipsius Cardinalis Hosij jussu edito, Recantatione primâ; inter rationes quibus compulsus sit, Romanæ se credere Ecclesiæ, hanc proferat tanquam gravissimam; quòd *adversariorum (inquit ipse) altercationibus eò rem vidit perductam, ut ad Atheismum inclinare viderentur.*

Atque eam ipsam, hujus scandali petram, si-
ve lapidem offensionis, esse, sentiunt, & vel inviti
agnoscunt

agnoscunt ipsi sectarij. Inter quos Henricus Bullingerus (à Berleio relatus Tract.2.c.3.sect.5. §.6.) ita loquitur : *Ipsi Evangelici inter se acriter pun- gunt & pugnant. Commovet vehemens, & impla- cabilis hac dissensio non paucos: adeo ut animum ve- luti despondentes dicant, se posthac nihil ampliùs, nisi quod ipsis libeat, credituros; quin immò fidem ab- jicientes, clamant: quid, oro, si dei, in tot factiones distracta tribuas.*

At verò Gaulterius noster sæculo 16.c.109. quod est de Atheis & Epicuræis, Hedionem pro- fert, de suis Evangelicis, in quadam ad Me- lancthonem epistola sic conquerentem : *Sa- tanam callidum huc multos agitare, ut cum summâ inconstantiâ iã hoc, iam illud credant, posthac nihil prorsus credant, & evadant in populum Asotiorũ.* Hoc est, (ut apparet) in meros Epicuræos, sive homines luxu & lasciviâ perditos: quales Græ- cè Asoti appellantur.

Porro generalius expressiùsque ex eadem Germania Ioannes Spangenbergius, relatus à Coccio, in Thesauro lib.8.artic.12. *Postquam admirabili quadam & singulari Dei gratiâ (ita enim loquitur impius) Antichristianismi, seu Pa- patus, horrenda mendacia, doli, deceptionesque ma- nifestate sunt; incipiunt iam homines nihil ampliùs velle credere; & postquam à vinculis Papatus se liberos esse vident, volunt etiam esse liberi ab Evā- gelio, & à praeceptis Dei; & volunt ut deinceps re- ctum & iustum sit, quidquid unicuique visum fue- rit.* En crimen; en causa. Et an non apparet, hunc ipsum, uti demonstrabimus, verum ac genuinum

genuinum ipsius Lutheri spiritum esse.

Huc denique spectat, quod ait Georgius Major in oratione de confusione dogmatum, apud Brerleium, Contzen &c. *Objiciunt, inquit, nobis Papiste scandala & dissensiones. Ingenuè fateor, eiusmodi talia esse, ut satis desleri nequeant. Et inde simplicium animos, ita commoveri, tentari, perturbari, ut omnino dubitent, ubinam locorum in profundo demersa veritas, invenienda sit; an etiam vera Dei Ecclesia uspiam adhuc supersit.* Quam dubitationem (subjiçio ego) proximum esse ad Atheismum gradum, rem ipsam vel leviter consideranti, manifestum evadet.

Sed stulti tamen qui propterea dubitent: quando ea ipsa de Novitiarum sectarum veritate ac securitate, fluctuatio, si ad id pacatè reflectant animum, efficaciter persuadet, repetendam esse veterem Ecclesiam, à qua ipsi, aut eorum majores, inconsultò alibi reperiendo veritatis obtentu, temerè stultèque discesserint. Atque jam abster sis iis nebulis, quæ illis Romano-Catholicæ Ecclesiæ sincerum vultum obfuscabant, pronum sit illis, ex veræ Christi Sponsæ Notis, illam, & non aliam, veram Ecclesiam esse, manifestè dignoscere: proclamante B. Augustino: oportere prorsus cæcum esse, qui montem tam magnum, tamque illustrem non videat.

*Tract. 4. in
Ioan.*

Quod quamdiu non præstant; aut fluctuare non desinent, aut ipsa fluctuatione oppressi, in desperationem, Atheismum, certumque demum animæ interitum, præcipitabunt.

Alioqui etenim & iste alius offensionis lapis
procliviter

Tr. 2. c. 1.
Sect. 5.

procliviter insuper occurreret: ut nempe homines hujusmodi; persuasum habentes, defecisse Romanam Sedem, & jam evasisse Antichristianam; neque uspiam alibi, veram Christi Ecclesiam, quæ ex ipsius verbo; perpetua & fixa permaneret, invenientes; consequenter inducant in animum, falsam fuisse promissionem Christi; ipsumque adeò non verum Messiam, aut Dei Filium fuisse, sed seductorem. Quod tum aliis quibusdam, tum nominatim Davidi Georgio Hollando, qui multis annis Basileæ Protestantiam Religionem fuit professus, accidisse; ex eius historia Basileæ edita, per diligens talium eventuum observator atque collector, Ioannes Berleius testatur. Vbi etiam aliud profert exemplum Allemanni Redemontani, qui antea Bezæ familiarissimus, & strenuus Calvinista, simili ex causâ Religioni Christianæ valedixerit.

Postremò Adamum Neusserum, olim Ecclesiæ Hygdelbergenensis primarium Pastorem, ex Zuinglianismo, per Arianismum, ad Mahometismum, cum aliis non paucis Calvinistis, iisdem gradibus progressum esse.

Vt ea propter, doctus Lutheranus, Ioannes Schutz, non sine fundamento dixerit: *Mahometismum, Arianismum, Calvinismum, fratres & sorores esse, seu* (ut addit verbis è trivio petitis) *Tres caligas ex eodem panno confectas.*

Denique extremam hanc ejusdem effectus rationem placet adjungere: quod apud laudatum autorem observavit olim Vvolfangus, Musculus, & hodierna quoque non uno loco demonstrat

strat experientia, spectato præsentis Ecclesiarum Reformatarum statu, proclive esse, ut populus paulatim incidat (ut Musculus loquitur) in adiaphoriam (seu indifferentiam) religionis, omnium pestilentissimam, & Epicurismum imbibat, omnis videlicet religionis vastationem & extinctionem. Sic ille.

Atque ex his tandem, quæ pro rei momento ac gravitate, stylo paulo diffusiore produximus, duo quædam habentur, instituto nostro peropportuna.

Primum est; quod si, velut prætendebat argumenti propositi ratio; ex salvatoris voce, falsorum doctorum prædicatio, non ex eo quod extremâ specie ostendant ac præferunt, sed ex ipsis fructibus cognoscenda sit ac discernenda: certum ac manifestum esse debeat, cuivis contrariis præjudiciis non nimium occupato, quo denique loco habendæ sint sectæ novitiæ, quæ specioso nomine sese Reformatas appellant, quarum proprios fructus, tam pestilentes ac perniciosos esse jam constiterit.

Ipso etiam sapienter monente B. Ambrosio; dū prædictas Salvatoris voces ad hæreticos accommodans: *siquis ergo, inquit, specie movetur; fructum interroget.* Etenim, exempli gratia, purum verbum Dei, libertas Evangelica, Reformatio Ecclesiæ, & eiusmodi voces, quæ in ore nostrorum Sectariorum assidue sonant, pulchram quandam speciem, apud imperitos præ se ferunt; sed si quis cordatus illorum doctrinæ fructum interroget, & quanta exinde corruptio morum, perversio fidei, scripturarum profanatio, animarum denique pesti s

l. 7. in c. 10.
Lucæ.

pestis ac pernicies ex ijs sectis suboritur, advertat; confestim illas manifestè falsas atque fallaces, omnique studio fugiendas esse intelliget. Hoc primum esto.

Alterum est: ex ipsa adversariorum testificatione colligi; id in quo præsertim versatur nostra exercitatio; nihil videlicet in Religionis negotio, satis constans aut firmum apud ipsos haberi: quando hanc ipsimet causam fatentur tot tamq; fœdarum ab ipsorum sectis defectionum existere.

Et audiri, potest hanc ipsam in rem Amsfordius Lutheranus, apud Florimundum l. 2. de ortu hæresis c. 14. n. 3. ingenuis verbis, hanc sive suæ Religionis labem, sive labis causam agnoscens, dum ita expressè loquitur.

Omnia, inquit, in peius eunt; omnes clamant, Evangelium inter nos perire: non aliam ob causam, quàm quod quisque suum sensum sequitur. Ita ille; & verè.

Ex hoc quippe, quòd apud sectarios, nō ut oportet, sensum suum ad fidei mysteria, sed fidei mysteria ad sensum suum quisque accommodet; necesse est in primis in ipsis sectis magnam credendorum confusionem; & tanquam chaos, existere; neque esse quidquàm in quo fideles conveniant aut acquiescant.

Et dùm quisque suo nimium indulget ingenio, & quæ simpliciter credenda essent, curiosius scrutari amat, & quæ ipsius captum excedant, contēdit intelligentiā comprehendere; nihil est factū proclivius, quàm ut mysteriorum difficultate pressus de illis dubitare incipiat, & ex dubitatione, in hæresim primùm, tum in Barathrum Atheismi, pronā declinatione, prolabatur.

Hincenim illud est, quod apud Gretserum, in suppetijs pro Luthero Academico c.8. quidam ex Carlostadij disciplinâ (teste, ut inquit, Erasmo Albero) in Atheismum prolabens; inter cætera: *Quis scit, aiebat, an sacra scriptura sit à Deo? Quis scit, an verum sit, extitisse aliquando talem hominem, qui Christus appellatur.*

Atque Erasmus alter Roterodamus, quadam ad Hedionem epistolâ, meminit quarundâ Othonis Brunsfelsij, (qui ex Carthusiano factus fuerat Evangelicus) Epistolarum: *Bellarum*, ut ait per ironiam; *ut quæ Evangelia quoque vocent in dubium.*

Magna igitur labes est veræ Religionis ipsa fidei mysteria proprio sensu ac ingenio temerè scrutandi ac dijudicandi, inconsulta curiositas.

Vt proinde hîc locum invenire possit, quando ejus nunc mihi venit in mentem, illa quæ olim in Belgio, familiari inter nos sermone ferebatur, uti appellabant, vocis *Curiosus* declinatio: quæ, etsi in speciem levior & ludicra videatur; quia tamen, quibus quasi gradibus ad extremam hoc in genere nequitiam, tandem dilabatur infelix anima, ingeniosè ostendit; fortassis arridebit non-nemini, si hisce chartis inseratur. Ita igitur habet.

Nominativo: *Curiosus*. Genitivo: *Dubitantis*. Dativo: *Pertinaci*. (malim ego, *Erranti* adhuc scilicet sine pertinaciâ, quæ jam hæresim constituit) Accusativo: *Hereticum*. Vocativo, ô *Politice*. Ablativo: *ab Atheo*. Plurali: *Maleficia maleficiorum*.

Quò significatur, Atheismum, fontem immò & abyssum, esse omnis sceleris ac nequitiae, secūdum quod de his in extremo gradu insipientibus, Ps. 52. scriptum

scriptum est : *corrupti sunt & abominabiles facti sunt in iniquitatibus.* Sed de his haecenus.

Attamen , pro hujus argumenti extremâ clausulâ lubens adjiciam, in quod post hæc scripta incidi , breve, sed prorsus huc faciens Martini Decani effatum ; quo nimirum ille opusculum suum de desperata Calvinistarum prædestinatione , concludens, cum pessimos ejus doctrinæ fructus , & in his Atheismum , recensisset , *certè , subdit , bona arbor esse non potest, qua habet tales fructus. Et quomode bona arbor, quam Calvinus plantavit, Macchiavelus rigavit, diabolus autem incrementum dedit ?* Sic ibi.

CAPUT XVIII.

Confirmantur jam dicta, ex eo quod Spiritus A catholicus sit mendax & fallax Spiritus. Quod primum de Luthero ostensum.

LVtherus igitur , quod ad rem præsentem attinet ; in primis ad Evangelium de Festo Annuntiationis, impudenter ait: *Papistas Virginem Mariam , Deum constituere.*

Libro contra Ambrosium Catharinum: eodem dicit , *anime immortalitatem non credere.*

Quam in rem , in Coiloquiis Latinis cap. de damnatione & inferno , malignè, addit, in Concilio Lateranensi sub Leone X. prohibitum esse ne quis disputet utrùm Anima Rationalis , sit mortalis , an immortalis. Quasi eo sensu id ab Ecclesia

Ecclesia prohibitum esset ; quòd ea quæstio indifferens sit , & cuique liceat utramvis partem tenere , neutram autem disputando impugnare. Cùm tamen clarum sit , eo in decreto , Pontificem agere contra quosdam , reipsa Averrois, potius quàm Christi discipulos , qui nempè auderent asserere , quod Anima Rationalis mortalis sit , aut unica in omnibus hominibus , idque saltem secundùm Philosophiam verum esse ; atque ab eo expresse damnari, ut hæreticos ista asserentes, aut in dubium vertentes , sive in favorem istorum errorum disputantes; non autem (quod facit ibidem ipse Pontifex) eos ex scriptura aut ratione refellentes.

Pari autem , aut etiam majori malignitate, ait in Colloquiis Germanicis cap. *de Antichristo* : in eodem Concilio , primùm cognitum & decretum esse , credendam mortuorum resurrectionem.

Quasi is articulus non fuisset semper in Ecclesia creditus , velut contentus in Symbolo Apostolorum : aut, quasi aliquid, eo in decreto, Leonis , non , ut ait, Iulij II. (qui jam obierat) aliquid novè de illo constitutum esset : cùm istic duntaxat Pontifex inter alia, exinde probet animæ immortalitatem, quòd alioqui, nec resurrectio mortuorum expectanda foret , & Sancti ac iusti miserabiliores essent (juxta Paulum) omnibus hominibus.

Ex quo insulsus & impudens veterator, fabricavit illud præclarum suum commentum, de tunc primùm cognitâ ac decretâ fide resurrectionis.

Idem Lutherus lib. de Conciliis, aperto mendacio imponit S. Hieronymo ; quòd lamentabilibus litteris scripserit ad Damasum, cupiens expungi vocem Homoousion : cùm legenti manifestum sit; de ea voce nusquam dubitasse Hieronymum; sed tantùm an dicendæ essent tres Hypostases, Sedem Romanam consuluisse.

Eâdem insolenti audaciâ in Colloquiis Latinis eodem cap. *de damnatione & inferno*, negat Augustinum, quicquam habere de Purgatorio &c. cùm tamen si quis Patrum frequentissimè, illud adstruat Augustinus. Videri potest lib. 2. de Gen. contra Manich. c. 20. in ps. 37. lib. 21. de Civit. c. 16. &c. Eâdem, ad librum Ducis Georgij &c. asserit Papistas docere ; *posse hominem propriis viribus sine gratiâ Dei, mandata servare.*

Quibus affinia sunt illa Melanchthonis primarij ejus discipuli ; in disp. de pœnitentia, affirmantis, stultè & impiè docere Scholasticos, *peccata remitti per contritionem sine fide.* Rursumque in Apologia cap. *de numero Sacramentorum*; ex eorundem assertione *Sacramenta nova legis, conferre gratiam ex opere operato sine bono motu.*

Idem Philippus in eadem Apologia, cap. de invocatione Sanctorum, negare ausus est, Scriptores ante Gregorium, illius meminisse. Cujus oppositum adeò evidens est ut Kemnitius, apud Brerleium Tract. 1. sect. 3. §. 7. agnoscat, saltem circa annum Domini 370. eam per Basilium, Nyssenum, & Nazianzenum in publicos Ecclesiæ conventus introduci cœptam. Et Centuriatores ibidem, eandem, Origeni, & Cypriano, etiam

etiam illis antiquioribus attribuant.

Tandem ipse Lutherus atque Philippus, à Tannero relati, ubi de peccato Originali; affingunt Augustino, quasi dixerit: peccatum in baptismo remitti, non ut non sit, sed ut non imputetur. Quod nō de peccato, sed de cōcupiscentia dixit Augustinus lib.1. de nuptiis & concupiscentia.

His adjungi possunt mendaces istius Pseudo-prophetæ prædictiones, quarum plures refert Ioannes Tannerus noster disp.1. de fide quæst.2. n.86. & hanc inter cæteras; quòd Tomo 2. Ienensi Germanico fol.69. ariolatus sit: si à se suisque duos adhuc annos novum Pseudo Evangelium prædicetur; futurum, ut *tanquam fumus evanescant Papa, Episcopi, Cardinales, Sacerdotes, Monachi, Moniales, Campanæ, Patres, Missæ &c.* Cum tamen, ut idem observat, post hoc vaticinium anno 1522. editum, annis 24. superfuerit, & Evangelium suum prædicaverit Lutherus, & tamen adhuc incolumis stet Papatus, Cardinales, Episcopi, &c.

Qui rursus pari insolentiâ ac temeritate id ipsum prænuntiavit, scribens his verbis ad Regem Angliæ: *Dogmata mea stabunt, & Papa cadet invitis omnibus portis inferi, & potestatibus terræ ac maris. Instat enim mors Papatus abominabilis: urget eum, ineluctabile suū fatū, ut Daniel ait, ad finem sui venit, & nemo auxiliatur ei.*

Quarum prædictionum vanitatem, non solum convicit eventus dictis contrarius; sed ipsius quoq; illorum autoris, aliis in locis effata opposita, quo Spiritu afflatus priora illa effuderit, manifestiùs ostendunt.

Sic enim scribere , & quasi ominari visus est, in locis communibus Classe 3. pag.40. *Timeo quòd ista doctrina nobis extinctis iterum obscurabitur.* Et rursus : *Si nostra Ecclesia pulcherrimè instituta &c. Sic subverteretur, ut me amplius doctorem suum agnoscere non vellet, id quod (inquit) aliquando fiet, si non vivētibus nobis, tamen sublati.* Et Classe 2. pag.53. *legis usus, ut timeo, post tēpora nostra, iterum obscurabitur, & prorsus obruetur.* Hæc ille.

Quæ quomodo consistant, cum illa aded fortiter affirmata denuntiatione, & thraonica jactantia : *Dogmata mea stabunt, & Papa cadet, invitis omnibus portis inferi, &c.* aveo ex illis intelligere, qui ariolum istum, pro Summo Propheta habent, & tantum non adorant.

Quid si addamus ejusdem Lutheri expressas voces, despondentis animum, deque eo jam desperantis, quod brevi futurum tantâ asseveratione denuntiaverat? Ita enim eum audias loquentem in Colloquiis, Titulo de Bonis Ecclesiasticis. *Conamur Papam & Episcopos extirpare; sed frustra sumus, nihil proficimus.*

Vt proinde in ipsum Lutherum meritò retorqueas, quæ ipse relatâ haud absimili Zuin-
glij prophetia, in ipsum intorquet, apud
Gretserum libro primo, contra replicatorem

Tomo 2 Latino Colloq. ri. de Adversariis fol. 36. cap.3. ubi sic de Zuinglio Lutherus : *Publicè clamavit, inquit: Nihil nos moretur; perumpamus. Videbitis in triennio Hispaniam, Galliam, & totam Germaniam &c. Evangelio lucrifactam. Sed hac suâ ficta victoriâ se ipsum confudit, & scandalis Evangelium deformavit.* Sed

Sed neque sinceriores aut veraciores eundem Lutherū videas, in divulganda quadam, de suo in orbem adventu, præclara scilicet prophetiâ; quam in gratiam curiosi Lectoris, non gravabor hîc apponere.

S. Ioannes, inquit Lutherus in Glosâ adversus edictum Imperiale, *de me prophetavit*. Vbi nam putas, Lector amice? An fortè in Apocalypsi cap. 9. ubi S. Ioannes describit genus quoddam locustarum exeuntium de fumo putei abyssi, habentium faciem sicut hominum, & capillos sicut mulierum; itemque loricas quasi ferreas; & *vox alarum earum, sicut vox equorum multorum currentium ad prælium*; & habebant caudas similes Scorpionum, & Regem super se, cui nomen, *exterminans*.

Quibus graphicè describi hæreticorum sectas, & nominatim Lutheranam, facilè perspiciet, qui hæc attenderit. Primum enim hæreticorum est, semperque fuit, proprium, vultu blando atque pellaci, qualis solet esse mulierum, conciliare sequaces suos, prætentâ exempli gratiâ, Reformatione Ecclesiæ, puritate Evangelij, Christianâ libertate &c. Ad extremum autem habere in caudâ, Scorpionum aculeos: quia, ut verbis utar Commentarij in Apocalypsim, adjecti operibus S. Ambrosij, de Antiquis Hæreticis tradentis, quæ in recentiores perappositè conveniant: *Hæretici, qui propter notitiam Scripturarum, Prophetas se esse æstimant, non inconvenienter caudis Scorpionum assimilantur. Quia eorum doctrina falsa erat & venenosa. Unde & aculeos in caudis habuisse dicuntur: per*

aculeos namque blasphemia, quas in divinis Scripturis intermiscabant, designantur.

Quod quidem in Lutherum ritè quadrare manifestum est:quem tot blasphemias divinis scripturis intermiscuisse, partim ostendimus, partim ampliùs aliàs videbitur.

Porro Loricæ quasi ferreæ, & vox equorum currentium ad prælium portendit novarum hæresum rebellionis spiritum, & arma sumpta adversus legitimos Principes, & quintum Evangelium, non tam verbo, quàm ferro propagatum.

Quo inter alia pertinet illud Lutheri classicum, Tom. 2. Ienenſi Germanico, fol. 132. *Quicunque opem ferunt, corpus, bona, & famam impendunt, ut Episcopatus devastentur, & Episcoporum regimen extinguatur; hi sunt dilecti filij Dei, & veri Christiani, observantes præcepta Dei, &c.*

Rectè igitur in Lutherum cadit hæc Prophetia. Veruntamen ista de se prædicta non agnosceret ipse Lutherus, nec vero nomine Sancti Ioannis, quod prima fronte videri poterat, intelligit istic dilectum Domini discipulum, sed alium toto cælo diversi ordinis, sive categoriæ sanctum; Ioannem Hussum videlicet, quem veluti suæ Religionis martyrem agnoscit; cum tamen de eo, expressis verbis scribat in Colloquiis Germanicis capite de Antichristo: *Papista Ioannem Huss, cum is ne latum quidem unguem à Papismo discederet, combusserunt.*

Sed quidquid de hoc sit, audienda tamen est præclara illa Prophetia. Sic igitur Lutherus: *Sanctus Ioannes de me prophetavit, quando ex carcere,*

carcere, Constantiâ in Bohemiam litteras misit. Nunc assabunt quendam anserem; (Huss enim anserem dicunt) & post centum annos, audient cantantem quendam cygnum, quem pati debent. Sic ille.

Attamen, ut hanc prophetiam brevi commentario illustrem. In primis observo, Iudocum Coccium, virum in hæreticorum scriptis versatissimum disertè tradere; nusquam hoc legi in epistolis Hussi.

Deinde, satis mirum videri: potuisse Lutherum præsumere, hæc de se ab Hussio prænuntiata, aut omnino illū pro Sancto Propheta habere. Quando, ut insinuavimus ex Luthero, & expressius tradunt Protestantes alij; Ioannes & transsubstantiationem in Eucharistiâ admiserit, & Primatui Papæ faverit, & iustitiam operum agnoverit: Luthero interim contra Regem Angliæ fortiter pronuntiante: *Impium esse, & blasphemum, si quis dicat, panem transsubstantiari. Catholicum autem & verè pium, qui contraria docuerit.*

In qua videlicet dogmatum primariorum disensione & discordiâ; non apparet, quomodo, aut Lutherus Hussum, pro Sancto & verè pio; aut Hussus Lutherum, pro candido & canoro olore, & non potius pro corvo nigerrimo, ac ferali bubone, habere potuerit.

Et sanè, si ex cantu avis dignoscitur, blasphemix tuæ, Luthere, quantumvis in eâ oloris appellatione te ames, non te cœli volucrem, aut avem Paradisi, ostendunt, sed infaustam avernalemque strigem manifestè demonstrant.

Porro, ut à Luthero, ad ejus sectarios deveniā: centurias Lutheranorum Magdeburgensium pluribus

ribus scaterere mendaciis, variis ostendam occasionibus. Relatu dignum est, quod Tomo 1. Inventarij Plessæani cap. 1. observat noster Fronto Ducæus: Prædictos nimirum, Magdeburgenses c. 8. centuria 4. columna 602. cum S. Hieronymum nimiae in scribendo acerbitatis accusassent, splendido mendacio, hoc subjicere: *Id quod etiam Gregorio visum est: qui de scripto Hieronymi contra Vigilantium, ita censuit: In Vigilantium ita debacchatur Hieronymus, ut plusculum in eo modestiae cogar desiderare.* Quæ tamen verba, ut observat Ducæus, nullius Gregorij, neque Romani, neque alterius cujusquam, S. Hieronymo posterioris, sed ipsissima sunt Erasmi Roterodami; in argumento libri contra Vigilantium, expressa. Tametsi animadvertam, doctissimum Baronium, ad annum Domini 406. n. 51. non adscripto loco similia verba S. Gregorio attribuisse.

Vt jam particulatim non exaggerem, tot scriptorum mendacissimorum turbam, confictasque monstrosissimas fabulas, quibus isti homines sibi adversantium Catholicorum famam lacerant, id jam à principio in illis observante atque damnannte ipso Desiderio Erasmo: cujus hæ voces sunt, scribentis ad comitia Helvetica: *Quod apud Ethnicos erat capitale facinus, (nimirum libros famosos conscribere) nunc quorundam ludus est, qui sibi videntur Evangelicæ doctrinæ propugnatores.*

Neque rursus illa, quæ de profano suo pulpito in eosdem intorquent probrosa convitia, & (qui alter istorum ludus est) sacrorum
horrorum

hominum deridiculas portentosasque descriptiones, quas populo simplici atque credulo eâ gratiâ insinuant, ut cum hi istorum personas oderint, consequenter & doctrinam averfentur.

Quò non ægrè adducar, ut credam quod Tractatu 5. Theologo-Iuridico cap. 23. n. 119. per occasionem scripsit, vir istarum rerum experiens, Georgius Gobat è nostra societate: Videlicet, *hæresim Lutheranam Calvinianamque majora incrementa accepisse, à putidissimis mendaciis scelestissimisque fabulis, quas de Pontificibus Romanis, Cardinalibus, Clero, Monachis, Iesuitis comminiscuntur Ministelli, quàm à falsa interpretatione divinarum paginarum.*

Quam in rem memorat, quod hîc non gravabor adscribere: Multa istîc societatis Collegia, experta esse à Suecicarum copiarum ductoribus ea occupantibus, humanitatem tantam, quantam vix ab amicis: eâ nempe de causa, quòd ipsorum in Suecia Ministri, Iesuitas tam fædis coloribus depingere consueffent, ut jam non homines, sed hominum monstra crederentur; quorum è diverso morum integritatem, honestatemque conversationis ipso experimento comprobantes, conceptum odium jam in amorem verterent; sese à suis tam fædè delusos indignati.

Et quando in hunc locum Iesuitarum incidit mentio: si quis aggeratam mendaciorum struem, quæ adversarij, sive illorum doctrinæ, sive moribus imponunt; velit ob oculos legentium exponere, multorum profectò magnorumque voluminum res sit.

Perlepidum istud est, ut pauca duntaxat, specimenis gratiâ proferam: quod Rogerius quidam Protestans, in Doctrina Ecclesiæ Anglicanæ, refert: in Cathechismo Iesuitarum, (authentico scilicet opere) libro 1. cap. 10. haberi: *Non feminarum, sed virorum Christum esse Redemptorem: mulieres verò salvari per quandam nomine Ioannam.* Haud dubium, quin per Sanctam Ioannam, uxorem Chusæ, Procuratoris Herodis: ut cuius solius Ioannæ mulieris, mentio habeatur in sacro textu.

Magis seriò delirat Confessio Mansfeldica, capite de Erroribus Iesuitarum, Vbi: *Error*, inquit, *sectæ Iesuiticæ est: quod Christus, etsi mediator & intercessor noster fuerit, nunc tamen non sit amplius: sed jam solos sanctos, intercessores esse & mediatores nostros.* Quod à nobis tradi, nemo credet, nisi qui nos non norit, aut affectatè oderit.

Audiatur postremò Eliardus Lubinus Lutheranus, Iuvenalis interpres, relatus à Daniele Bartoli, in Historia Societatis, quæ ad Italiam pertinet, Parte 1. l. 2. c. 14. qui nempe Grammaticus eo nomine, quòd Iuvenalis satyras iuventutis nostræ prælegendas ab obscenitate expurgassemus, tragicè in nos excandescens; cùm istud à nobis eâ gratiâ factum dixisset, quòd sceleratissimam vitam nostram iis satyris velut in speculo expressam non sustineremus; eo denique societatem nostram Virgiliano exornat elogio: *quâ non immanior ulla pestis, & ira Deum stygio sese extulit orco.* Quippe, quæ (ut ait) ex quo in orbe comparuit, ex eo pietatem, fidem, sanctitatem

tatem, virtutem omnem, & omne bonum exterminarit. Cui elogio, seu confirmando, seu exornando attexi possunt, complura alia eiusdem furfuris Epitheta, quæ ex variis sectariis collecta, in hanc seriem digessit Becanus noster, in Aphorismis Calvinistarum; Aphorismo 10. *Iesuitæ sunt blasphemi monachi, impuri Spiritus, membra diaboli, turbatores pacis, inimici Regum, seductores patriæ, corruptores iuventutis, sicarii, proditores, progenies viperarum* (addi potuit ex Beza, *locustæ, Iesu nomen eementientes*) *cauda Antichristi, &c.*

In quo quidem postremo (si istorum ingeniorum acumen utcunque assequor) id mysterij latere existimem: quod cum Papam Romanum, dementer ac stolidè pro genuino Antichristo habeant; eius nos caudam appellitent, propterea quod; ex speciali instituti nostri ratione, nos ei præsertim addictos esse intelligant, & verò fortassis, plusquam ipsis expedit, sentiant.

Quò spectat, quod Paræus Calvinista, in oratione de strophis Iesuitarum; adversus Ecclesiam Catholicam, majori strepitu, quàm effectū, classicum inflans: *Nunc omnia arma, inquit, tela, signa & acies concitanda sunt, in Antichristum Romanum, eiusque primipilares* *ἡρωαὶ τοῦ* *Iesuitas*: (quam ille voculam ex Atticâ suâ pharetrâ depromsit, honoris nostri gratiâ, quò expressiùs significaret, nos in exercitu, contrario, esse veluti Antesignanos, & in primâ acie pugnare. A quibus, quàm sibi suæque religioni timent, pergit ostendere, dum addit: *qui ante fo-*

res commune exitium omnibus Ecclesiis machinantur. Sic ille.

Sed quidquid de hoc sit : velim eiusmodi blaterones semel intelligant ; ea nos maledicta , & tamquem probra , quæ ignominia gratiâ in nos jactitant, ea, inquam, nos non opprobrij loco , sed magnæ gloriæ ducere : ut quibus modestè, & proportionem quadam, usurpare liceat , quod assimili in causâ , contra Petilianum cap. 16. de se ipse scripsit Magnus Augustinus : *Non sanè parva est, parumque gloriosa consolatio cuiuscunque nostrum, si ab inimicis Ecclesiæ, cum ipsâ Ecclesiâ criminemur.* Cui addi potest, quod ad ipsum Augustinum scribens Hieronymus, ep. 25. inter Augustinianas: cum illa præmisisset: *In orbe celebraris: Catholici te venerantur atque, suspiciunt;* ad extremum addit: *Et, quod signum majoris gloriæ est; omnes hæretici te detestantur.*

C A P U T XIX.

Id ipsum traditur de Calvinistarum spiritu.

QUod jam de Lutheri Lutheranorumq; spiritu demonstravimus , eum videlicet sanctum ac divinum non esse , ex eo quod sit spiritus mendax ; id pariter modò de Calvini & sequacium spiritu specialiter ostendendum est.

Quo in argumento ; illud , nec injustè, quantum apparet , præmitti posset : si qua Lutheri ;
ipforum

ipforum Patriarchæ, apud Calvinianos fit autoritas, (quam equidem magnam esse oportet, ipso Calvino atque Beza, illum pro insigni Christi Apostolo agnoscentibus) causam, quam tractamus, jam præjudicatam atque evictam esse: quandoquidem ut suprâ vidimus, ille primus Germaniæ, ut aiunt, Apostolus, in hæc verba disertè pronuntiet: *Spiritus Calvinistarum, est diabolicus spiritus, mendax spiritus, rebellionis & dissensionis spiritus.*

Et sanè qui Bezam audiat, in responsionibus ad Claudium Sanctesium, verbis adeò exaggeratis Lutheri spiritum commendantem: *Lutherus eximium est Dei organum, toto ore* (id est in omnibus quæ proloquitur) *divinitus inspiratum, in quo* (subdit) *qui spiritum Dei non sentit, nihil sentit:* exinde consequenter inferet, etiam istud, quod protulimus, ut profectum ex Dei spiritu, pro vero ac certo suscipiendum. Ex quo utrimque fiat, mendacem habendum eum Calvinistam, sive mendaciter, sive ex vero, in hunc modum de Luthero scripserit.

Verum hac quasi velitatione prætermisâ: juvabit potius, partim ipsis factis atque exemplis, partim ipsâ eorum, cōtra quos agimus confessione, rem omnem conficere.

Quo loco in-primis producere placet decumanum, ut ita appellem, Calvini mendaciū: quando nempe, cæco in sedem Romanam odio abreptus, neq; animadvertens, quantam eo pacto existimationi causæve suæ labem inferret, non veritus est, veluti rem certam exploratamque sibi, scribere: *apud Romanos Pontifices eum pridem vigere arcantum sensum: ut nullum Deum, nullū Christum, nullū* *resurre*

resurrectionem esse, persuasum habeant. Verba eius in l.4. inst. c.7. §.27. esse sunt ista.

Quasi verò dubium sit, qualem religionem sint iam pridem professi Pontifices, cum toto Cardinalium collegio, & hodie profiteantur. Primum enim arcanæ illius Theologiæ, quæ inter eos regnat, caput est; nullum esse Deum. Alterum; quæcunque de Christo scripta sunt & docentur, mendacia esse & imposturas. Tertium: doctrinam de vitâ futurâ, & ultimâ resurrectione; meras esse fabulas. Iam pridem hæc ordinaria capit esse Pontificum Religio.

Et ista quidē mendacissimo calamo Calvinus. Quæ tamen, veluti & per seipsa incredibilia, & iis quibus perspecta esset Curia Romana, manifestè falsa, cū animadverteret se orbi persuadere non posse; infelice astutiâ adiunxit; hanc esse *arcanam* istius curiæ *Theologiam*; quam nimirum ipse, cæteris utique oculatior, introspexerit, ac certò & indubitatè deprehenderit.

Sed quid jam miremur, quantumvis indigna de Romana sede, ipsoque Pontifice ab iis impudenter vulgari; qui illum esse Antichristum habeant pro articulo fidei.

Sed pro ipsâ Calvinii impudentia luculentius demonstrandâ, placet per occasionem eas proferre, probrosissimas & mendacissimas appellationes, quibus augustissimi Concilij Tridentini Patres integerrimos ac sapientissimos, quos erroribus suis adversantes experiretur, sparsim insignire dignatus est; quas ita proponit idē Becanus Tom. 1. Opusculorum; op. 4. in præfatione ad lectorem.

Calvinus in antidoto Concilij Tridentini, eius Concilij

cilij Patres vocat: Tridenticolas, sub Neptuni auspiciis militantes, indoctos, stupidos, quisquilias, asinos, porcos, pecudes, crassas boves, Antichristi legatos, Christi hostes, otiosos ventres, medicabula, putrida cadavera filicernia, Blaterones, Patres cornutos, Tridentinam colluviem, exitialia mōstra, degeneres ac spurios, Romana fidei, id est, magna meretricis filios, emptitios monachos, Patres ad sesquipedem auritos. Ita Calvinus. Bellè, præclarè.

Atq; ista interim tam indecora dicacitas, adeoq; projecta audacia, quæ ne à vilissimo quidē scurra, adversus tantæ autoritatis viros, expectanda, aut toleranda esset, ab ejus tamen sectariis, digna germano Christi Apostolo, atq; ab intimo Dei spiritu orta, & eructata, censetur.

Eodem faciunt mendaces illæ calumniæ, quibus Papistas insectantur assiduè; veluti meros idololatrias, & (quod subinde addunt) paganis ipsis deteriores; quòd nempe in Eucharistiâ, panē adoremus; cum tamen, non in panē, sed in Christum quē adesse credimus, nostra feratur adoratio: vel sanctos ipsos, aut etiam Romanum Pontificē, pro Christo aut Deo colamus: cum manifestum sit, illos quidem tantum, ut Dei amicos, & hunc ut Christi vicariū; neque iam latriâ, quæ soli Deo debita est, sed cultu quodâ inferiore, à Catholicis honorari.

Sic enim mentitur Calvinus in 1. ad Timotheū c. 3. Ecclesiam Romanam hætenus docuisse cultum Idolorum, & Christo abnegato, hosti eius Antichristo militasse. Et *lib. de Reformatione Ecclesie*; Papistas, non solum sanctos loco Christi adorare, sed etiā eorū ossa &c. Quibus addi potest, quod è Lutheranis Lucas Osiander in Epitome, centuriâ

centuriâ II. de Sanctissimo Præsule Malachia, non erubuit scribere : *Superstitiones Pontificias amplexus , Romanum Pontificem pro Deo coluit.*

At mendacia mendaciis cumulans Gabriel Povellus , in libro de Antichristo , fronte perfricta , Catholicos fingit ista sentire & tradere. *Primum quod Papa possit dispensare contra novum & vetus Testamentum. Deinde quod possit creare , seu aliquid ex nihilo producere. Rursum quod Sacramenta à Christo instituta, mutare possit quoad eorum substantiam. Postremo : quod maius peccatum sit comedere carnes die prohibito, quàm adulterium committere.*

Sed ne plura cogar ejusce rei exempla congerere , facit quod jam addo : ex ipsa Calvini discipulorum confessione haberi ; quod in negotio Religionis , illicitum non sit fraude vti , aut mendaciis eandem protegere.

Sic enim in-primis Theodorus Beza in Colloquio Mombelgartensi (quod editum extat) aperte professus est : *Licetum esse fucis , fraudibusque ac mendaciis fidem tueri.*

*Britannom.
I.I.C.II.*

Testaturque etiam in responsione ad Robertum Abbatum Doctor Bistropus , apud Henricum Fitzsimon , quendam Ministrum Anglum disertis verbis edixisse : *Fidei propaganda causâ , non posse sufficiens mentiri.* Atque à Brerleio citatus Osiander, Centuria 16. audacter ait : *Hanc maximam seu regulam habere Calvinistas : licere pro gloria Christi mentiri.* Sic illi.

Sed efficax sanè, nec omittenda , Iacobi Regis , Magnæ Britanniae in libro quem

quem inscripsit Βασιλικὸν δῶρον de suis Puitanis
 autoritas : ubi ; *Testor* , inquit , *coram Deo Opt.*
Max. nunquam te experturum plura & deteriora
mendacia, quàm apud hos fanaticos Puritanorum
Spiritus.

Et quando nunc de Anglis agimus , non ve-
 rebor per hanc occasionem , quod à quodam è
 Nostri Patribus Anglis , viro integerrimo, eam
 in rem accepi , Lectori meo proponere.

Referebat ille Nobilem quendam , qui
 jam destinarat , fidei se Catholicæ redde-
 re , etsi id nondum palam profiteretur , cum
 Oxonij (quantum memini) Ministri cujusdam
 concioni interfuisset, apertis refertæ adversus
 Catholicos mendaciis, subinde ipsum Episcopū
 adiisse officij gratiā , & inter cætera , eā ipsā de
 re esse conquestum : quòd si quis Papista ean-
 dem concionem audisset, meritò potuisset, ho-
 minis impudentiam retundere.

Porrò Episcopum subridentem , ei respon-
 disse : Non est , quòd hoc tibi mirum videatur,
 Domine mi. Nostra enim Religio , sicut per
 mendacia ortum habuit , ita mendaciis confo-
 veri , debet , & conservari.

Egregiè , scitè , perdoctè ; & perinde atque
 si ad illud Philosophi respiceret , libro 8. Histo-
 riæ animalium cap. 1. §. 7. dicentis : *incremen-*
tum quibusque, secundum naturam, ex eâdem quâ
constiterint , materiâ fieri.

Vt vel hinc videas , hac etiam in parte , in
 hos recentiores immigrasse veterum Hæreti-
 corum spiritum ; apud quos , ut scribit Sanctus
 Irenæus libro 1. cap. 15. *Perfectus habetur nemo,*
nisi

*Contra Va-
lentin. c. 5.*

*nisi qui maxima mendacia fructificaverit. Ita il-
le, ut eum appellat Tertullianus, omnium doctri-
narum curiosissimus explorator.*

Ex quibus omnibus meritò inferatur denique,
sectariorum spiritum, non veritatis esse, sed men-
daci: ac proinde non esse à Deo, sed ex eâ
classe, cuius erat ille, qui 3. Regum cap. 22.
de se professus esse legitur: *Egrediar, &
ero spiritus mendax in ore omnium Prophetarum eius.*

C A P U T X X.

*Et olim, & modò, usitatum esse Hæreticis, ipsum
Scriptura Divina Textum, ad usus suos variè
corrumpere atque adulterare.*

MOmenti plurimum (attende, obsecro,
Lector benigne) eo in argumento, quod
tractatum imus, ad destinatos nobis fines, po-
situm est. Eâ nempe de causâ; quoniam si istud
quod pollicemur, evicerimus; hoc ipso mani-
festum fecerimus; adversarios nostros, in re
ad salutem æternam pertinente, scelestè im-
pièque procedere; aut in eo sanè ab ipso Satana
miserè illudi; ad extremum denique, dum di-
vinas Scripturas ad sensum suum vel invitas
student pervertere, non eas reipsa ut fidei re-
gulam, sed animi sui anticipatam persuasionem
sectari; atque adeò easdem (Augustini verbo)

*l. 3. contra
Donat. c. 19.*

ad speciem, non ad salutem tenere.

At

Atque ut hinc ordiar : usitatum fuisse jam ab initio primævis hæreticis ; ut quamvis & ipsi, præter scripturas , nullam aliam credendi regulam agnoscerent , siquid tamen in illis , suis erroribus adversum deprehenderent ; *id vel detractiōe , vel adjectione , vel transmutatione* (familiari Tertulliano phrasi) *remediarent* : expressè nec semel tradit is autor , in libro *de Præscriptionibus*. celebris est illa , ex eius libri capite 17. desumpta sententia ; in qua, si attendas, & recentiorum hæreticorum genium (uti ferè inter se moribus congruunt) tanquam in speculum, possis inspicere.

Ista hæresis (inquit perantiquus scriptor) *non recipit quasdam scripturas ; & si quas recipit adjectionibus, & detractiōibus, ad dispositionem sui instituti pervertit ; & si aliquatenus integras præstat, nihilominus diversas expositiones, commentata convertit. Tantum veritati obstreperit adulter sensus, quantum & corruptor stylus.* Hoc ille præclare. Quibus paria invenias apud Clementem Alexandrinum eiusdem ævi scriptorem. l. 7. strō. c. 9.

Nominatim autem ibidem , & alibi, eam perverfam artem Marcioni Pontico imputat idem Tertullianus ; quòd nempe *scripturas opinioni suæ resistentes, de industriâ alias rejecisset , alias corrupisset ; ad idque* (ut loquitur loco laudato) *non stylo , sed macharâ , exertè & palam usus sit ; quoniam videlicet, enormi quadem truncatione, ad materiam suam, eadem scripturarum confecerit*

Eodemque facit ironica illa & subamara eiusdem approbatio : *Circumspice, Marcion, si tamen non delesti : stulta mundi elegit Deus &c.*

Porro Marcionitas subsecuti Manichæi, & ipsi quasdam scripturas non recipiebant, cum saltem testamentum vetus ex toto rejicerent; & quas recipiebant, non recipiebant integras; non hoc sensu fortassis; quod eas ut Marcionitæ fædè truncarent (tametsi tale quidpiam videri possit innuere ipse Augustinus; dum libro de utilitate credendi cap. 2. ait, *illos scripturas discerpisse atque dilaniasse*; & expressius Titus Bostrensis statim citandus.) Sed quod, ubi quicquam sibi adversum in scripturis sanctis, deprehenderent; qualia complura stultissimæ hæresi necesse erat occurrere; id à nescio quâ malâ manu intrusum esse contenderent, & fatuâ audaciâ, seu, ut Augustinus, *privilegio quodam diabolico*, ad ipsam divinam scripturam pertinere negarent. Sic enim falsè aptèque is S. Doctor libro contra Faustum 22. c. 15. quoddam quasi *privilegium diabolicum* ad id Manichæis competere innuit: *ut quidquid est in Evangelio, vel in epistolis canonicis, quo ad invari hæresim suam putent, id esse à Christo, & Apostolis dictum teneant atque suadeant. Quidquid autem ex eisdem codicibus adversus eas sonuerit; immissum à falsatoribus, re impudenti ac sacrilego non dubitent dicere.* In quem fortè sensum l. 2. contra illos scripserit Titus Bostrensis, etiam Augustino antiquior autor; Manichæos *divinis litteris adscripsisse quacunque voluerunt, & detraxisse, quacunque voluerunt.*

Attamen quod *diabolico spiritui* loco citato S. Augustinus, id ipsi peculiari Spiritus Sancti suggestioni assignabant, dicentes, *sibi Paracletum, quid crederent, & quid respuerent demonstrasse.*

Quam

Quam in partem obiter observes, consimilem mentem, paremque Spiritum, illinc Manichæorum, hinc nostrorum Calvinistarum; utrisque profitentibus, sese interiori privataque divini Spiritus suggestione discernere in scripturis sanctis, quid tibi credendum, quid respuendum sit: hoc tamen discrimine, quod illi somnient, se interiore suo spiritu detegere, quid in illis legitimum, quid autem intrusum sit: hi verò, quis cujusvis loci sensus legitimus, quis alienus agnoscendus. In quo quanquam manifestior sit Manichæorum stultitia, utrobique tamen par periculum, eademque errandi licentia: quando in utrisque perinde valeat, quod adversus priores lib. 32. c. 19. his verbis intorquet Sanctus Augustinus: *Videtur id vos agere, ut suus cuique animus autor sit, quid in quaque scriptura probet, quid improbet.* Proprius nimirum cuique sensus speciosâ illâ, sed prorsus fallaci, suggestionis divini Spiritus umbrâ, pretextuque, velatus. Ita enim sese magis explicans subdit S. Doctor. *Id est, ut non autoritati scripturarum subjiciatur ad fidem; sed sibi scripturas ipse subjiciat: non ut ideò illi placeat aliquid, quia hoc in sublimi autoritate scriptum legitur, sed ideò rectè scriptum videatur, quia hoc illi placeat.* Quò te committis anima misera, infirma, carnalibus nebulis involuta: quò te committis? Sic Augustinus.

Postremò ne longum faciam, solùm his addo ex veteribus tum Arianos. De quibus agens Ambrosius lib. 2. de fide cap. 4. in fine; eos facit Antichristo similes: *quia, inquit, Filio Dei*

derogant, nec martyribus pepercerunt; & quod fortassè ille non faciet (Antichristus uti que) scripturas falsare divinas. Cujus rei exemplum adfert libro 3. de Spiritu Sancto cap. 11. erasisse has voces: *Quoniam Deus Spiritus est.* Ioan. 4. Tum Nestorianos; de quibus Socrates libro 7° hist. cap. 12. Omnes, inquit, qui divinitatem ab humanitate Christi sejungere studebant, hanc sententiam (omnis Spiritus qui solvit Iesum 1. Ioan. 4.) ex vetustis exemplaribus delere non dubitarunt.

Ostendamus modò, veterum Spiritum transisse in Recentes Hæreticos; eosque sibi privilegium illud (quod diabolicum appellet Augustinus) haud dissimulanter usurpasse.

Quòd quidem in-primis de Luthero recentiorum hæresum primo autore, & (uti Arium appellat alicubi S. Ambrosius) adversus Petri navim *Archipirata*; manifestum est.

*Lib. de Sa-
lom. c. 4.*

Quippe, qui ut sese & pictorem & fictorem ostenderet, Scripturas divinas, uti suprà loquentem audiebamus Tertullianum *adijectionibus & detractationibus, ad dispositionem sui instituti pervertit*: cuius utriusque formæ seu modi, necesse est quædam exempla subicere.

Et adjectionis quidem, pervulgatum illud, & passim notum: quod ad illa verba Pauli Rom. 3. v. 28. *arbitramur hominem justificari per fidem, sine operibus legis*; in Bibliis suis Germanicis, sacrilegâ audaciâ, addiderit vocem *solam*; quò nempè præclaram illam, & ut doctrinæ suæ primum fundamentum, sibi prædilectam sententiam: *Hominem scilicet justificari per*

per solam fidem, apud fraudis ignaros firmius ac profundius stabiliret. Cumque à Catholicis de ejus loci falsatione accusaretur, impiâ quadam vesaniâ respondit; uti videre est Tomo 4. Germanico Vvittenbergensi, editionis anni 1551. *Doctor Martinus Lutherus vult sic se habere; & dicit; Papistam & Asinum rem esse unam.* Et rursus: *Lutherus ita vult: & ait se doctorem esse super omnes Doctores totius Papatus.* Quibus relatis, verbis rectè subjungit Cornelius nosler: *Audisti Luciferum Lutheri ore loquentem?*

Cujus audaciæ adeò eum non pœnituit, ut insuper dixisse feratur; pœnitere se, quod non addiderit etiam *omnibus & omnium*, ut ita expressius legeretur: *Arbitramur hominem iustificari per solam fidem, sine omnibus operibus omnium legum.*

E diverso autem, eâdem ex causâ, scripturæ loca, quibus commendatur necessitas, aut studium bonorum operum, detractione quadam, quoad potuit, enervare visus est. Ut cum exempli causâ, in eo quod habetur 2. Petri 1. *Magis satagite, ut per bona opera &c.* in suis Bibliis omisit voces, *per bona opera.* Quæ etsi in Græcis communius non habeantur; tamen antecedens satagendi vox, necessarium videtur ad illa respectum importare.

Similiter in loco illo 1. Thessal. c. 4. *sanctificatione vestra, ut abstineatis vos à fornicatione,* postrema illa de fornicatione suâ autoritate expunxit. Rursusque in illo, ex capite 6. ad Ephesios: *ut possitis resistere in die meo, & in*
K 3
omnibus

omnibus perfecti stare, delevit illud, quod de perfectione præscribitur. Sed quanto istis atrocior, Evangelicæ legi, eadem in causâ contumeliam Martinus importaverit; opportuniùs infrà demonstrabitur.

Iam verò in Bibliis Tigurinis, etiam minùs ferenda, à Zuinglio, ejusque sectariis commissa est falsatio: in quorum utique nonnullis exemplaribus Germanicis (ut refert Gretserus in defensione *admonitiones de bibliis Tigurinis*, in omnibus quatuor locis, in quibus verba institutionis Eucharistiæ recensentur, pro verbis Christi: *Hoc est corpus meum*, perfida manu substitutum erat: *Hoc significat corpus meum*.

Sed & ipse Zuinglius, verba illa Ioannis 1. *Et Verbum caro factum est*; ausus est pervertere scribendo: *Verbum caro facta est*: eâ gratiâ ipsimet Luthero Nestorianismi, non prorsus injustè suspectus.

Quid porrò Calvinus, aut Calvinistæ? equidem Beza, primum à Calvino Religionis (ut vocant) Reformatæ oraculum, paulò post pluribus videbimus, textum ipsius institutionis Sacramenti apud Lucam, malâ fide mutantem ac corrumpentem. Nec verò Calvinum, quem ipse irreprehensibilem ac verum prophetam, & quasi os Domini appellat, ab eadem fraude alienum.

Idem Beza, verba Salvatoris Ioannis 6. v. 51. ubi vulgata habet: *Ego sum panis vivus*; non dubitavit in ista transmutare: *Ego sum panis vivificus*: contra fidem etiam textus ipsius originalis Græci; in quo legitur, ἄγρος ὁ ζῶν; id est
panis

panis vivus; non autem ζωοποιῶν; quod esset *vivificus*. Ut hac nempè fraude, hunc locum eriperet Catholicis; inde arguentibus; panem quem Christus ibi promisit se daturum, in Sacramento Eucharistiæ videlicet, esse reipsa corpus Christi, & Christum ipsum, qui solum appellari potest, panis seu cibus vivus, cum ipsa symbola inanima sint.

Rursum ipse Beza alijque sectarij, verba illa, Actuum Apostolorum capite 15. versu 41, *precipiens custodire præcepta Apostolorum & Seniorum*, in sua versione omittunt: fortè ne quis inde adstruere possit traditiones Apostolicas; quas Catholici contra sectarios admittunt.

Addere liceat, universè loquendo, apud Sectarios nullam extare scripturæ versionem, quæ non, variorum ex ipsis confessione, multifariam perversa & inquinata sit. Quod operæ pretium erit, aliquousque demonstrari; ut vel hinc intelligant populi, quàm parum tuta sit, ipsorum fides, quæ reipsa non puro atque sincero verbo Dei, sed variè adulterato subnixa sit.

Quod quidem videns Galliæ sectariis, non sine causa quondam objecisse, Ioannem Armandum, tunc Episcopum Lucionensem, postea Cardinalem de Richelieu, in sua præcipuorum fidei Catholicæ capitum, defensione: in quâ sic illos alloquitur. *Vestra in scriptura depravationes adeò sunt perspicuæ, ut eas ne vestri quidem dissimulent.* Cuius rei testem profert in primis Carolus Molinæum, hominem utique aliqua

sectarum aspersum fuligine : in sua translatione Novi Testamenti ita de Calvino loquentem.

Calvinus in suâ Harmoniâ, textum Evangelicum desultare facit, sursum, versum, ut res ipsa indicat; vim infert litteræ Evangelicæ, & illam multis in locis transponit; & insuper addit litteræ. Hæc Molinæus; verbo insuper addens, Bezæ versionem, de facto mutare textum. De quâ idem Cardinalis, hoc subdit Castalionis iudicium, in defensione suarum translationum dicentis: magno opus fore volumine; quo omnes eius (Bezæ versionis) errores notarentur.

*Tract. I tit.
I. quest. 5.*

Cujus è diverso criminationem, quàm bonâ mensurâ ac super effluente ipsemet Beza remensus sit; videre licet apud Decanum tomo 4. opusculorum; ubi refert Bezam in suis annotationibus, vicissim Castalionis versionem falsam, ineptam, blasphemam, execrandam, erroneam, impiam, & à Spiritus Sancti sententiâ prorsus discrepantem, indigitasse. Ita illi mutuò se scabunt.

Addit denique præfatus Cardinalis: versionem Bibliorum Genevensem, Regi magnæ Britanniae Jacobo in Colloquio Hamptoniensi, visam esse omnium deterrimam Qui interim simul agnoscens (apud Gaultarium) sæculo 17. capit. de Antipuritanis) nondum à se visa Biblia ulla in linguam Anglicam rectè conversa; statuit ibidem, ut alia ederetur versio, absque ullis ad marginem notis; quandoquidem Bibliorū Genevensiū notas invenerat admodum partiales, falsas, seditiosas, nimiumq; redolētes animæ periculosa ac perversissima, machinationes.

Quid

Quid quod ipsi synodi Calvinianæ Dordracenæ Patres conscripti (teste Sandæo Tractatu de eâ Synodo, confid. 12.) versionem sacræ Scripturæ Belgicam agnoscunt scatere mendis? quia facta sit ex Germanica Lutheri malè intellectâ.

Quamquam & hanc, etiâ prout oportet intellectam, infinitis scatere erroribus, demonstrent inter alios, apud Sandæum, Dictembergius, Emserus &c. Cùm interim eâ in versione ita se amet ipse Lutherus, ut cuivis alteri eam longè præferendam existimet. Ausus etiam, pro suâ modestiâ, Græcam versionem, 70. Interpretum, valdè fatuam appellare; & non ferendâ fatuitate, ipsos Hebraicæ Linguæ fuisse imperitos, pronuntiare. Cui simile quiddam au-

*In Symposia-
cis c. 69.
itemque ad
cap. 46. Gen.*

CAPUT XXI.

Quàm non bonâ fide tractent Calvinistæ scripturas Divinas, in eorum facile Principe Theodoro Beza, speciatim ostenditur.

ETenim, ut ab eo quod principale est, incipiâ: Ecùm ex verbis institutionis Eucharistiæ apud Lucã c. 22. v. 20. ad agnoscendum in sacro calice realem Sanguinis presentiam ipse Theodorus efficaciter urgeretur; ex eo quòd Calix ille (seu contentum in calice) dicatur fundendus pro nobis, scilicet (ut addit Matthæus) in remissionem peccatorum, quod non nisi
ver

vero Christi Sanguini, competere poterat, non autem figuræ, seu vino; quod iuxta Calvinum, solum continebatur in calice. Neque verò particulas illas, *qui pro vobis fundetur*, referri posse ad Christi Sanguinem, cum quo relativum *qui* conjungitur proximè, in textu nostro: obstare enim aperte textum græcum, in quo sic legitur. *Hoc poculum novum testamentum est in sanguine meo, quod pro vobis effunditur* (Græcè τὸ ἐκχυνόμενον) quàm vocem clarum esset ex ipsa verborum constructione, ad poculum seu calicem referri.

Hujus nimirum argumenti vi oppressus Theodorus, in majoribus suis ad eum Lucæ locum annotationibus, aliud non habuit quod responderet, nisi ita quidem legi in omnibus etiam vetustis codicibus; attamen vel ab Evangelista solœcismum esse commissum, cum scribere debuerit; τὸ ἐκχυνόμενον; vel eam lectionem è margine in ipsum Lucæ textum irrepsisse, eumque depravasse. Quæ quidem responsiones, tam futiles sunt tamque commentitiæ, ut eas clarum sit, nō hominis esse, quid re ipsa tradat divina scriptura, cognoscere volentis, sed eam ad anticipatos sensus suos, omni studio, & per fas & nefas, accommodare satagentis.

Quâ quidem in parte, adeò hunc Calvini coapostolum sua excæcavit perfidia: ut nihil pensi habens, quantum detrimenti vel inde caperet Religionis reformatæ autoritas; ausus sit in suâ versione Latinâ, ipsum Lucæ textum pro arbitrio suo corrigere, & ita reponere: *Hoc poculum est novum illud testamentum, per sanguinem*

guinem meum, qui pro vobis effunditur: cum iuxta originalem & genuinum Evangelistæ textum in eâ Bezæ versione, legendum esset; *quod pro vobis*, & non *qui*; ita ut pronomen, cum voce *poculum* & non cum voce *sanguinem* cohæreret. Subscribente interim ei corruptelæ, etiam Calvino; dum formam calicis ita expressit, *Hoc poculum novum testamentum est in sanguine meo, qui pro vobis effunditur*. Atque hoc tunc Beza, perfide & propudiosè ausus est.

Verumtamē postea, cum eum fortassis eius audaciæ puderet atq; pæniteret; atq; interim ei Lucæ loco (ut Proverbio fertur) effossos pervellet oculos; studuit, honorique suo consultius censuit, eum totum versum, in quo illæ voces habentur (quò jam illâ suâ odiosâ emendatione opus non esset) si non reipsâ è sacro textû expungere, sed saltem in dubium revocare. Quippe, qui (teste Iacobo Gordono Huntlæo Controversiâ tertia c. 12.) in responsione ad primam Repetitionem doctissimi viri Claudij de Sainctes, versum illum Lucæ 20. (in quo interim ipsa consecrandi calicis forma continetur) exinde suspectum reddere conatus sit; quòd in quodam antiquissimo MS. Codice Græco-Latino, qui penes ipsum erat: de quo penes ipsum (si tamen aliqua esse possit) sit fides; non legeretur totum illud, quod apud Lucam, de posteriori poculo dicitur.

Addit idem Gordonus; eundem in vltimis suis annotationibus in novum testamentum, anno 1598. editis, etiam illa verba versûs 19. *quod pro vobis datur*, suspecta & dubia habere: quia
hæc

hæc omnia in suo illo venerandæ vetustatis codice non haberentur. Similiter autem, & versûs decimum septimum, & decimum octavum eiusdem capitis ; quod non extent in Syro interprete.

Sed & ipsum Bezam priorem suam suspicionem inde confirmare: quod verba illa, *qui pro vobis funditur*, non habeantur in Paulo, qui tamen videtur, ex eo loco Lucæ suam dominicæ cænæ institutionem, descripsisse. Sic ille insulsus ac temerarius Calvinus Archidiscipulus.

Perinde atque si, non potius, aut negligentia, aut suspectæ fidei, accusandus esset, incognitus ille atque invisus Theodori Græco-Latinus codex ; in quo pars illa Institutionis Sacramenti, quæ illis verbis cōtinetur : *Similiter & calicem dicens : Hic calix novum Testamentum est in meo sanguine*; quam Matthæus, Marcus, & Paulus tam diligenter expresserunt; inter describendum ipsius Lucæ textû, exciderit: quàm ut credibile sit, re ipsa à Luca prætermisâ : quando cæteroqui in reliquis Lucæ, sive Latinis, sive Græcis exemplaribus, hætenus inventa, & retenta sit.

Neque verò ex Paulo eam in partem quicquam habetur præsidij. Sive quia ipso Paulo, non tantum negâte se ab homine didicisse Evangelium; sed ea ipsa, quæ de Sacramenti institutione traderet, affirmante se à Domino accepisse; absque fundamento, & falsò dicitur, quod ea ex Luca descripserit. Sive, quia tametsi verum sit, ea à Paulo prætermisâ esse, nequit tamen dici ideo factum, quod ea in Luca non invenerit. Alioqui enim (quod Bezam ista scribentem effugit) similiter
liter

liter Paulus omisisset illud : *quod pro vobis tradatur* : quippe quod, ipso fatente Beza, non magis habeatur in suo illo præclaro codice, & consequenter neque in textu Lucæ, siquid valeat istius arioli divinatio.

Ad extremum, neque ferendum est, quod versus illos, decimum septimum & decimum octavum (qui quidem ad ipsam institutionem Sacramenti non pertinent) contra cæterarum editionum & versionum, fidem ; suspectos habeat ex solâ Syri Interpretis, qui eos prætermiserit, autoritate. Hac enim ratione, vacillabunt & aliæ plures divinæ scripturæ, alioqui indubitatae, sententiæ : quando fieri primum est, ut inter tot divinæ scripturæ in alias linguas, versiones, ista sacri textûs sententia ab aliquo interprete, illa ab alio, & consequenter plures à pluribus, aliâ ab aliis occasione, inveniantur prætermissæ.

Addere possumus ; universè verum non esse, prædictos versus à Syriaca versione abesse. Extant enim in eâ, quam in suis Bibliis Polyglottis, typis Londinensibus, edidit Brianus Vvoltonus ; tametsi fateatur, eos nec in Codice Viennensi, neque in MS. Bibliothecæ Regiæ, quo passim usus sit, reperiri.

Atque hæc plusculis, minutiusque prosecuti sumus ; tum ut speciatim appareat, quàm levibus de causis, eiusmodi homines ad textum sacrum immutandum, truncandûmve propendeant ; & hinc ulterius, quàm non
reveren

reverenter , nec castè ac piè , divinas scripturas reipsa tractent ; qui apud plebem imperitam , sese puri puti verbi divini in omnibus affectandi tuendique præ cæteris esse studiosos, assiduo boatu circumsonent, jactent, venditentque.

Sed & aliud est , in quo ejusdem Bezæ similis notatur & accusatur audacia. Quod nempe in suis in ejusdem Lucae caput 2. annotationibus , ad illa verba : *Hac descriptio prima facta est à Præside Syriae Cyrino* : cum non inveniret , quâ ratione occurreret quorundam eruditorum objectioni , quod variis de causis non videatur , id temporis Cyrinus, seu Quirinius, Syriae præfuisse; ut eâ se difficultate expediret , ausus sit rursus in dubium vocare, num fortassis prædictæ voces , ab aliquo primum margini adscriptæ, non fuerint deinde temerè in textum intrusæ,

Cum tamen in omnibus Evangelij textibus, & linguarum etiam peregrinarum versionibus eadem voces reperiantur: nisi quod in græco originali , Certarumq; Gentium versione, inque nonnullis item Latinis codicibus , præpositio A , quæ in vulgatâ nostra legitur , prætermissa sit. Ad quem Bezæ Genium visus est respicere Lutherus : dum Tomo 7. *in defensione verborum cæna*, ita insultat Sacramentariis; *Quid inepti, nihilne consilij habetis &c. Dicite verba illa primum margini adscripta ; postea verò ab aliquo textui inserta.*

At

At id, quod modò subjicio, attendat Lector & judicet, plusne improbæ malignitatis an fatuæ temeritatis contineat; Dum nempe ad caput Matthæi 10. ejusque versum secundum, ubi Evangelista duodecim Apostolos enumerans; *Primus*, inquit, *Simon*, qui dicitur *Petrus*; istum Beza commentarium adscribit; *Primus*, inquit, *πρωτος*, Quid si hoc vocabulum ab aliquo additum est, qui Petri Primatum velle stabilire? nihil enim sequitur, quod cohæreat.

In qua suspicione, & malignæ se mentis ostendit; & ex cæco affectu incohærentem Sancto Evangelistæ sermonem adscribit; cum tamen agnoscat ita legi in omnibus exemplaribus: Insuper & ridiculum se facit; quasi apud cordatos suspicio aliqua subnasci possit; quod Græcorum aliquis; quorum semper fuit potius studium; Romani Pontificis auctoritatem imminuendi, ut eam augeret, Evangelium corruperit; & addita ab eo Matthæi textui vox, *πρωτος*, in reliqua deinceps exemplaria absque ulla contradictione, promanaverit. Omitto alia.

CAPUT XXII.

Quàm iniuste sese pro Evangelicis haberi velint, qui non modò corrumpunt Evangelium, sed ipsum autorem Evangelij, Christum Dominum, omni studio deprimere conantur.

Magna iterum vis, ni valdè fallor, eo in argumento posita est: quando manifestum esse videtur; qui eâ, quâ dixi ratione adversus Christum Salvatorem se gerant, hos non modò non esse habendos pro Evangelicis, sed neque ipso Christiani nomine simpliciter dignos esse censendos.

Porro eâ se ratione gerere, recentiores sectarios, Lutherum in-primis patriarcham, tum reliquam ejus progeniem, attende, Lector, & obstupesce.

Lutherus igitur in Colloquiis Illebiensibus, titulo de lege & Evangelio, expressè tradit: *Christum in monte Oliveti, nescivisse discernere inter legem & Evangelium. Itaque necesse habuisse ut Angelus de cælo Evangelium doceret.*

Idem Lutherus commentario in Epistolam ad Galatas, ut Christum omninò legem veterem (etiam Decalogum, ut alibi ostendo) abrogasse efficaciter significaret; ad id fædissimis & ignominiosis appellationibus usus est; ipsum Christum vocans, *tyrannum, toriorem, carnificem legis, & diabolum, legisque adversarium*, cum & alioqui

alioqui præ divinæ legis odio ausus sit scelestus, etiam in eius autorem Deum, contumeliosus esse; ita impiè scribens, Tomo 1. Vvitembergensis *Gal. 2. n. 47.* editionis, fol. 189. & 190. apud Cornelium à Lapide. *Oportet cor humanum, legem Dei, atque adeò Deum ipsum, supra modum odisse.*

Sed quid facias his hominibus, qui etiam ponentes in cœlum os suum, effrœnam quidlibet effutiendi licentiam, ex formulâ quinti Evangelij, Sanctam & Christianam libertatem appellant?

Iam verò quid dices, Christiane Lector, si *Cap.* eundem Lutherum in citato commentario in epistolam ad Galatas, ita audias adversus Dominum & adversus Christum eius, loquentem dicam, an furentem? *Omnes Propheta viderunt hoc in spiritu, quòd Christus futurus esset, omnium maximus Latro, Homicida, Adulter, Fur, Sacrilegus, blasphemus.*

Et ne ipsum putes figuratè tantum esse locutum: eo nempe sensu, quo etiam scripturæ phrasim secuti dicimus, Christum peccata nostra, sua fecisse; cùm se apud Patrem, vadem pro nobis constituit, & ita quandam portavit peccatoris imaginem: id ipsum etiam exaggeratiùs confirmat, Homilia 1. de Baptismo; vbi rursus de Christo: *fit (inquit) gravissimus & longè omnium maximus, & unicus in terris peccator, ut aliud, præter ipsum, nullus sit peccator; subditq; eum opus habuisse baptismo in remissionem peccatorum.*

Quem ea in parte æmulari visus est Calvinus; in eandem ad Galatas epistolam, & alibi molliùs

tamen modestiùsque scribens, Christum ita personam nostram suscepisse, *ut peccator fuerit* (*fuerit*, inquit, non tantum figuram imaginemque peccatoris sustinens) & *maledictionis reus*. Sed de Calvino graviora postea.

Eodem faciunt & illa Lutheri in psalmum 22. *Quid ergo dicemus? simul Christum summè iustum & summè peccatorem; simul summè veracem & summè mendacem; simul summè gloriantem, & summè desperantem, simul summè beatum, & summè damnatum? Nisi e in hac dixerimus, non video, quomodo à Deo sit derelictus.*

Tandem ut furibundi hominis, insanis in Christum maledictis, supremum hunc velut colophonem imponam: eo denique prorupit impietatis; ut in confessione majori, de cœna Domini, non solum humanam Christi naturam passam esse diceret, sed etiam divinam: *quia* (inquit ille ore blasphemus) *non credo quod sola humana natura pro me passa sit: Christus ille vilis, nec magni pretij salvator est: immò ipse quoque salvatore opus habet.* Quod Lutheri dictum vel ipse fertur exhorruisse Zuinglius in responsione ad confessionem Lutheranam.

Attamen eâ ipsâ in parte, eundem secuti Andreas Musculus: & Ioannes Islebius (teste Silvestro Czecanoria, apud Berleium Tract. 2. c. 2. sect. 10. §. 8.) palam professi sunt, divinam Christi naturam, unâ cum humanâ mortuam fuisse in cruce; Quamquam aliunde is ipse Lutherus, altero in extremo, non obscure visus est, Christo seu huic homini, divinitatem adimere. Dum, ut refert Gretserus in suo *Luthero*

Academico

Academico in hæc verba scripsit, tomo 2. Colloquiorum Latinorum, Tit. de *Adversarius*: *Non minus, immò magis, disparata est prædictio, si dicas: Deus est homo; quam si dicas: Homo est asinus.* Ex quo rectè infert Gretserus noster: ergo magis falsa erit illa: *Deus est homo;* quàm illa: *Homo est asinus.*

Etenim si vim vocis spectemus; disparata sic definiuntur apud Tullium lib. 1. de Inventione: *Disparatum est autem, id quod ab aliqua re per oppositionem negationis separatur, hoc modo: sapere, & non sapere.* Si igitur Deus & Homo, disparata sunt; possunt per oppositionem negationis separari, dicèdo, *Deus non est Homo.* Quod ne ipse quidem Nestorius tam crudè admiserit, cum inter duas Christi personas agnosceret saltem quandam communicationem nominum.

Ego autem cui similem dicam audacissimum Cap. 13. hominem istum? nisi illi bestiae, in Ioannis Apocalypsi ascendenti de terra, quæ agni quidpiam fronte præferens, *loquebatur ut draco.*

Nam quando, ex Apostoli verbo, *nemo in 1. Cor. 12.* spiritu Dei loquens, dicit anathema Iesu; id est, maledicit & execratur Iesum; necesse est ista proferentem, ex illius loqui spiritu, à quo ipse sese moveri atque inspirari audacter fatetur; de se nempè suisque Tomo 3. Germanico Ienensi in epistola de libro ad rusticos, in hæc verba, quæ antea retulimus, proloquens: *Nos à diabolo teneri, veluti à Principe, & Deo nostro; ut cogamur facere, quidquid ipse vult, & inspirat nobis.* Cujus item familiari afflatu, & ista, opinor, effuderit, Tomo 2. colloquiorum con-

vivalium : *Magis cupio per diabolum , quàm per Cæsarem mori. Morior enim per magnanimum atque potentem Dominum.*

Et hæc de se testantem auditis Doctorem vestrum, Lutheri sectarij ; eique interim ex eodem spiritu cuncta novanti , & Ecclesiæ fidem , ac verbum Dei adulterantis, incautè inconsultèque creditis ?

Porro ad Calvinum ut deveniam ; is sanè in eo Dominum Iesum deprimendi studio cum ipso Luthero certare, aut eum etiam supergredi, aut transcendere velle visus est : dum in primis in Harmonia in 26. caput Matthæi, de oratione Christi in horto agens, ita de eo inverecundè indignèque loquitur : *Non fuit hæc meditata Christi oratio, sed vis & impetus doloris subitam ei vocem extorsit, cui statim addita fuit correctio. Eadem (subdit) vehementia præsentem cælestis decreti memoriam illi abstulit, ut non reputaret in ipso momento, se hac lege missum humani generis Redemptorem. Et mox : mediatoris officio defungi , quantum in se est , renuit ac detræctat.*

Iam autem Christi à Patre in passione sua derelicti conditionem , quàm nefario atque infami sermone describat, attende.

Primum enim lib. Instit. 2. c. 16. §. 12. & in Matthæi caput 26. ait , illum in ea derelictione , *de anima sua salute timuisse.*

Tum verò in caput Matthæi 27. *elapsam Christo desperationis vocem : itaque ex omni parte fuisse vexatum , ut desperatione obrutus ab invocando Deo absisteret , quod erat (inquit) saluti renuntiare.*

Postremò

Postremò, citati 16. capitis §. 10. *eum oportuit, ait, cum inferorum copiis æternaque mortis horrore quasi consertis manibus Luctari & (quod etiã atrocius) diros in anima cruciatus damnati ac perditionis hominis perferre.* Quæ quodam quasi compendio in has horroris plenas voces colligens Beza, in caput 26. Matthæi, & 22. Lucæ. *Argenti, inquit, onere divinæ iræ obrutus, flammis inferni addictus, profundo inferni gurgite sepultus, demersus periit.* Denique Lambertus Danaus responsione ad Ostandrum disertè docet: *Christum inferni dolores in ipso inferno passum.*

Atque è Lutheranis Iacobus Andreas (quando & Lutherum ab ea blasphemia non abhoruisse, videre est Tomo 3. Vvittembergensi in psalmum 16.) in oratione quadam Tubingæ impressa anno 1559. Christus pro te, ait, *descendit ad inferos, & non modò corpoream mortem, verum etiam mortem æternam, ignemque infernalem expertus est, & degustavit.*

Ad quas tam horribiles blasphemias meritò To. 1. Theol.
l. 3. c. 4. exclamat Petavius noster, cum Patribus Quintæ Synodi, collatione 8. *Propitius sis, Domine; nec demones ausi sunt talia contra te loqui.*

Nec refert, quod ipse Calvinus in caput 27. Matthæi, neget se dixisse, desperasse Christum, sed tantum vocem desperationis emisisse: alioqui enim, quanquam sensus, carnis exitium apprehenderet, fixam tamen stetisse fidem ejus in corde.

Nihil quippe novi est ipsi Calvino; id quod opere & re ipsâ facit, ad molliendam dicti invidiam; eodem loco, id esse mentis suæ, verbo

& ad speciem tantum negare. Quod eum item in re præfenti factitasse comperiet, qui ea quæ ex ipso Calvino in idem caput Matthæi 27. suprà posui, consideraverit.

Nam si quod istic ait, adeò fuerit desperatione obrutus, ut ab invocando Deo absisteret, & *id* (uti subdit) *erat saluti renuntiare*: desperavit utique (immò & ipsâ quoque desperatione revera obrutus atque oppressus fuit) quando voces illas intelligenti, renuntiare salutis suæ, idem reipsa sit, ac de salute suâ desperare.

Cujus blasphemiae Calvinianæ suprà modum excrescit atrocitas: quod, cum salutis nostræ autoris sacratissimæ humanitati, si de eâ condignè sentiret, non tantum salutis quantumvis certam experientiam, sed, etiam in vita mortali manifestam Dei visionem cum doctoribus Catholicis, ipsamque salutis æternæ possessionem attribuere deberet: è contrà de eâ adeò abjectè indignèque senserit, ut eâ in parte, Christum infra omnes suæ fidei, (Calvinianæ inquam) professores depresserit.

Quippe cum alibi audiamus illum ita disertè loquentem: *Verè fidelis non est, nisi qui solidâ persuasione, Deum sibi propitium benevolumque esse persuasus; de eius benignitate omnia sibi pollicetur; nisi, qui divina erga se benevolentie promissionibus fretus, indubitatam salutis expectationem præsumit.* Et rursum eodem capite: *ubi primum vel minima fidei*
gutta

gutta mentibus nostris inſillata eſt, iam faciem Dei placidam & ſerenam, nobiſque propitiam contemplari incipimus, procul id quidem & eminuſ, ſed ita certo intuitu, ut ſciamus, nos minime hallucinari.

Tandemque ibidem affirmat, illud in fide primas ac potiffimas partes tenere, ut mens divinæ erga ſe voluntatis perſpicuâ notitiâ fruatur.

Quod ſi id proprium veræ fidei officium eſt, adeoque verè fidelis non eſt, niſi qui ejuſmodi indubitata ſalutis ſuæ præſumptione fruitur: quomodo de Chriſto tam indignè ſentit Calvinus, ut eum jam nobis inducat, de ſalute ſuâ dubitantem, timentem, deſperantem, cum æternæ mortis horrore luctantem: quæ equidem nequeunt, cum illâ ſalutis indubitata præſumptione, certo intuitu, ac perſpicuâ notitiâ, conſiſtere?

Atque ejuſmodi blaſphemiarum autores atque ſatores, Deum per os ſuum loqui jactitant; &, quod ſatis mirari, ſatiſque dolere non poſſunt, iis ſecurè credunt infelices populi; eoſque habent pro Chriſti Apoſtoliſ: qui adverſus Chriſtum adeò indigna blaterantes, mirum ſi apud cordatum aliquem haberi valeant pro Chriſtianis.

Sed evolvamus nos ex hoc horrore; amice Lector: niſi quod ad extremum clauſulæ gratiâ (quo vel hinc videas, etiam hac in parte verum eſſe, nefariis parentibus ſobolem nequiores ſuccreſcere, adjungere placeat, quorundam novorum Reformatorum de Chriſto

dicta , quæ fortè etiam magis horreas.

Invenio siquidem in Henrici Fitzsimon Britannomachia Thomam Rogerium in *doctrina*
Lib. I. c. 5. Ecclesie Anglicanæ, de quibusdam suis fratribus ita scribentem ; nempe : *Mattheum Hamant, dixisse Christum esse virum impium.*

Itemque Christophorum Vitelz : *non paucos esse hodie superstites Christo in bonitate pares.* Cui affine est, quod de quibusdam Anabaptistis tradit Augustinus Marloratus ; eos sub synaxin , clarè profiteri , habere se tantam charitatem, quantam habuit Christus in cruce.

*In cap. II.
Epist. I. Cor.*

Tandemque apud Gaulterium sæculo 17. extremo , inter 14. propositiones Sivrandi Lubberti à Conrardo Vvorstio impugnatas , hanc invenias numero nonam : *Christum non incessisse eadem virtutis & sanctitatis viâ , quam nobis monstravit. Neque adeò , (quod habet decima) adeptum esse eam felicitatem , quam aliis promisit.* Infantiæ , portenta , propudia.

Et hos interim fructus progignit denique in istorum (si superis placet) fidelium animis , ex privati spiritus suggestione, quidlibet fingendi sentiendive licentia. In hos , non jam dico cœcos anfractus , sed in hoc altum patensque barathrum , devolvit errantes , insanum Romanæ Sedis odium , & puri scilicet verbi Dei, reformationisque Ecclesiæ specioso prætextu velata , à Catholicæ fidei regulâ , infelix & animorum salutis adeò perniciofa defectio.

CAPUT XXIII.

Perabsurdè Scripturam Sacram, ut legitimam credendorum regulam pretendi ab iis, qui eam fatentur non usquequaque, nec per omnia, infallibilem esse.

MAnifestum videtur pronuntiatum hoc attendenti ipsius terminos: cum per se evidens sit, eam regulam, quæ aliquando fallit, aut potest fallere, non esse absolutè certam; nec proinde securam ac legitimam. Atque specialiter in re præsentī indubitatum sit: eo ipso quòd scriptura aliqua, non per omnia est infallibilis, non esse re ipsa verbum Dei; cui utique falsum subesse nullo modo potest. Idipsum his verbis attestante S. Augustino, epistola 8. ad S. Hieronymum: *Admisso enim in tantum autoritatis fastigium aliquo mendacio, nulla pars horum librorum manebit, quæ non possit in dubium revocari.*

Qui rursus adversus Manichæos scribens; qui ea quæ in Apostolo Paulo, contra ipsos sonarent, à nescio quibus corruptoribus, falsata esse contenderent, eos exinde redarguit, dicens: *Videtis id vos agere, ut omnis è medio tollatur Scripturarum autoritas, & suus cuique animus, &c.* prout aliàs retulimus.

Atque ante hos Montanistæ Cataphryges, cum secundas nuptias illicitas esse crederent, eundem

eundem Paulum Apostolum, quòd eas fidelibus permisisset, ex eo dicebant allucinatum; quòd, ut ipsemet agnoscebat, non nisi ex parte cognosceret. In suæ autem sectæ homines venisse quod perfectum est: quippe qui, (ut ex Augustino hæresi 26. apparet.) *adventum Spiritus Sancti, à Deo promissum in se potius, quàm in Apostolos, fuisse redditum delirarent.*

Verùm veteres istos, aliòsque ejusmodi furfuris, fanaticos homines talia sensisse; non adeò mirum esse videtur, aut insolens. At quod etiam nostri Evangelici, qui assiduè crepant, *verbum Dei, verbum Dei*; & se purum Dei Evangelium, pro certâ & unicâ credendorum regulâ habere jactant ipsius scripturæ autoritatem elevent; quivis meritò perabsurdum, inexpectatúmque censeat; & hoc ipsum, ut validum arietem, quo ipsorum pulsetur, conquasseturque Religio, miror ego non passim, nec à pluribus objectari.

Et Lutherum quidem proprium ipsorum Evangelistam (quidquid ipse dissimulet, & ut existimo, negaturi sint ipsius sectarij) eòdem tendere; nisi valde fallor, apertè convincere, & lectori attento, nec pertinaci, persuadere possum.

Quid enim aliud eum facere dixerimus; dum eas Scripturas, quæ necessitatem studiúmve bonorum operum manifestè adstruunt, ita susque, deque habeat; ut non tantùm eas, in sensu opposito accipiendas esse dicat; (quod est rotundè dicere, illas reipsâ, & prout jacent falsas esse) sed etiam ab illis ad ipsum Christum provocet; quod est confiteri, & illas doctrinæ suæ esse contrarias;

rias ; & rursus easdem, Christi sententiam, aut verbum Dei, non esse ; & proinde , saltem eâ ex parte, scripturâ sacrâ non esse infallibilem ; neque adeò pro certâ credendorum regulâ haberi posse.

Quod ut liquidius perspiciatur ; attendantur illæ Lutheri voces, postea rursus non multum absimili occasione referendæ ; quippe quas dignissimas censeam, quæ repetantur , ut profundius ab ejus sectariis , & doctrinæ eius adoratoribus , ponderentur. Audiatur ergo sic expressè proloquens in Commentario fusiore, in Epistolæ ad Galatas cap. 3. *Potius honorem habere & credere velim uni Christo , quàm permoveri omnibus locis , quæ contra fidei doctrinam , pro iustitiâ operum statuendâ , producere possent. Quare simpliciter eis (Catholicis nempe) respondendum est : Hic, Christus ; illic , scripturæ testimonia de lege & operibus. Christus autem , dominus est scripturæ & omnium operum. Et mox: Nihil moror scripturæ locos , si etiam sexcentos producas pro iustitiâ operum , contra fidei iustitiam , & clamites scripturam pugnare. Ego autorem & dominum scripturæ habeo , à parte cuius volo potius stare , quàm tibi credere. Tandemque Tu urges servum , hoc est , scripturam , & eam non totam, neque potiore eius partem ; sed tantum aliquot locos de operibus. Hunc servum relinquo tibi: ego urgeo Dominum, qui rex est scriptura. Ita ille novus Germaniæ Apostolus.*

In quibus profectò , cæcum esse necesse est, qui non animadvertat : Christum eâ in parte, & scripturam ; Dominum ac servum ; doctrinam
fidei,

fidei, & testimonia scripturarum: ex adverso inter se opponi ac disparari. Quod aperte evincunt illæ particulæ: *Potius velim credere uni Christo, quam &c.* Item: *à cuius parte volo potius stare &c.*

Ex quibus proinde liquidò apparet, iuxta Lutherum: scripturas, quæ à nobis allegantur pro iustitiâ operum non esse verbum sive doctrinam Christi, aut testificationem Dei; atque adeo esse falsitati obnoxias, immò & falsas; cum opponantur doctrinæ Christi & fidei. Et consequenter, ipsum Evangelium v. g. in quo ea falsitas reperitur, non posse à Luthero, aut ejus sectariis haberi pro regulâ credendorum infallibili. Quod erat probandum: velimque à sectariis paulò attentius considerari.

Eodem facit quod de Æcolampadio, suo aliquando discipulo, in *Defensione verborum cœne* scribit Lutherus: *Sic enim (inquiens) habet sua Hypothesis: Ego Æcolampadius, dico quod scriptura in hac re sibi adversetur.*

Adde & Bucerum (teste Sanderò l. 2. de Schismate Anglicano,) Duci Northambriæ, aliquando professum esse: *Sibi non omnia quæ in novo Testamento de Christo scripta sunt, certa & indubitata videri: quamvis id hætenus expressè dicere non luerit.*

Et non obstupescis, Christiane lector, ad tam sacrilegam, eorum præsertim, qui se divini verbi únicos sectatoresque, defensoresque gloriantur, adversus Testamenti novi sacrum volumen, irreverentiam?

At verò Hulricum Zuinglium, apud Brerleium audio; Tomo 3, contra Catabaptistas, de Pauli Epistolis, ista inverecundè atque inscitè effutientem: *Ignorantia vestra est, quòd putetis, cum hac Paulus scriberet, Evangelistar & Apostolorum Epistolas, iam in manibus Apostolorum atque auctoritate fuisse: quasi verò Paulus Epistolis suis, iam tum cum illas scriberet, tribuerit, ut quidquid in eis contineretur, sacrosanctum esset: quod esset Apostolis imputare immoderatam arrogantiam.* Sic ille.

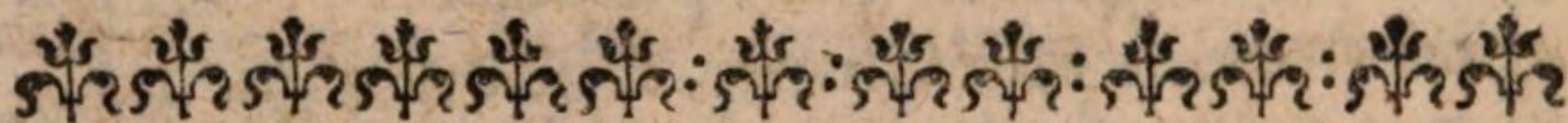
Quasi verò Paulus non manifestè profiteretur se, Evangelium quod prædicaret, accepisse ex revelatione Iesu Christi, sermonemque suum ex Dei spiritu procedere: tandèmq; etiam, quæ scribendo traderet, eundem spiritum autorem habere. Gal 1. Cor. 2. & 7.

Sed nimirum audax & inconsulta hominum natio, quæ Dei spiritum, suæ quælibet sectæ arrogat; eundem denegat veris atque indubitatis ipsius Christi Apostolis. Illudque insuper usurpare præsumit (Augustini phrasi) *diabolicum privilegium*: ut divinas scripturas, cùm re suæ ita expedit, vehementer extollat; cùm autem usus aliud postulat, contemptu sacrilego deprimat; easque ipsius Zuinglij verbo, non veritati, sed tempori servire faciat.

Audiat denique etiam robustiùs impudentiùsque delirans, Franciscus Iunius primùm ex Catholico Atheus (ut ipse fatetur) tum ex Atheo Calvinista: qui in locis communibus pag. 61. & 62. (teste Adamo Conzea, in ingressu operis, inscripti *Iubilum Iubilorum*) ita diserte

disertè profatur : *Scriptores novi Testamenti , interdum recepto errori aliquid ex caritate condonasse , & propter opinionem publicam à veritate historiae deflectisse , adeoque prater veritatem quadam sacro textui inferuisse .* Sic illi.

Atque hi interim Evangelici audire volunt : potestque eis ista permitti appellatio ; dum modò eam ; non ab Evangelio secundum Matthæum aut Lucam , sed secundum Martinum sibi adhæsisse intelligant ; hoc est ab Evangelio non Christi , sed Antichristi . De quo nunc expressiùs dicendum .

C A P U T X X I V .

Quàm impiè Lutherus cum asseclis legem veterem , ejusque latorem Moysen accuset , damnet ; ipsūque adeò Decalogum prorsus elidere , atque abolere satagat .

NOvi , seu quinti Evangelij , conditor Lutherus , cū eam sibi adoptasset sententiam , ac suæ doctrinæ , tanquam basim quandam , fundamentūque posuisset : *solâ fide iustificari hominem* ; opera autem legis non esse ad salutem necessaria , sed potiùs (ut ex ejus ment addunt aliqui) saluti perniciofa ; ut hoc dogma suum siquà fieri posset , sartum tectum tueretur , eò impiæ excessit audaciæ , ut & legem Moyfi , ipsumq; Moysē , propter tot præcepta , totq; poenarum comminationē , iis appositam , crudelitatis accusaret ;

accusaret ; ipsūque adeò legis Decalogum, non modò non ligare Christianos , sed eum insuper omnium hæresum fontem esse diceret ; atque ad extremum nullam legem Christianis positam ; proindeque legem Evangelicam , nullam esse , contenderet.

Quæ omnia adeò à Christiano sensu abhorrentia , atque ad Epicureismum , omnemque vitæ licentiam palam deducunt , nequis falsò obtendi , eique auctori injustè imponi existimet : erunt à nobis hoc capite , & consequentibus, ipsius Lutheri & asseclarum verbis expressis, distinctè , sigillatimque comprobanda.

Atque , ut id modò , quod isto capite nobis propositum est , exequar : illum audire licet, de lege Moyse, ipsòque Moyse ; sic disertè loquentem : In Colloquiis mensalibus Germanicis, capite *De lege & Evangelio : Moysen cum sua lege nolo ego habere. Est enim Christi Domini hostis. Et rursus : Suspectus tibi sit Moyses , tanquam pessimus hæreticus , peior ipso Papa & diabolo, quia cum lege suâ , nihil aliud agit , quàm terrere, torquere , & occidere.*

Tandem Tomo 3. Vvittembergensi , in Psalmum 45. doctrinam Moyse doctrinæ profanorum sapientum haud obscurè æquiparans : *Colligite , inquit , omnes sapientias Moysis , Gentium , Philosophorum , & invenietis coram Deo, esse vel idololatricam, vel sapientiam hypocriticam, vel, si est politica , sapientiam iræ. Faceat igitur Moyses, &c.* Atque hæc, de lege vetere & Moyse , satis apertè.

Quod autem ad Decalogum attinet : Sermo-
ne

ne de Moyse , rotundè ait : *præcepta Decalogi ad Christianos non pertinere*. In colloquiis autem Islebiansibus , Titulo de fanaticis (quod planè indignetur , quisquis Christianus audire velit) *Tollantur* (ait impudenter) *de medio decem præcepta Dei ; & cessabunt omnes hæreses : nam ea præcepta sunt fons, ex quo, velut ex scaturigine hæreses omnes emanant.* ita Lutherus.

Verùm Antinomi , sic appellati quod omnis legis inimici sint , & quorum secta , quidam est Lutheranismi furculus , etiam supra Magistrum eâ in parte assurgentes , hæc quæ referuntur in Confessione Ministrorum Mansfeldensium , ubi de *Antinomus*, effutire non sunt veriti : *Lex divina non est digna, quæ verbum Dei appelletur*. Item : *omnes qui circa Moysen, id est decem præcepta versantur, ad diabolum pertinent ; ad patibulum cum Moyse*. Sic illi. Quorum autorem quidam Ioannem Agricolam faciunt ; alij Ioannem Islebium , Lutheri discipulum , qui pariter docuit Decalogum non esse docendum in Ecclesia. Sed , quod eum ait , Lucas Osiander , in Epitome , centuria 16. videri occasionem sumpsisse ex scriptis Lutheri malè intellectis ; frivolum id quidem : cum ex dictis pateat , quàm apertè Lutherus eum errorem tradiderit ; magisque patebit ex his , quæ infra subjungemus.

Nec obstat ; quod ipse aliter loqui , videatur locis aliis, dicaturque illi Antinomorum audacia displicuisse. Nihil quippe novum est, eiusmodi Doctores, diversa & opposita tradere ; aut si quid re ipsa invidiosius protulerint , invidiæ molliendæ

molliendæ causâ , id se ita sentire , verbo negare. Quæ præsertim arte uti Calvinum , observavimus supra , & deinceps observaturi sumus.

Cæterum, quæ hic protulimus, istius Pseudo-Apostoli effata , adeò absurda & impia sunt, ut per se corruant, neque operosâ indigeant refutatione. Quando & quæ contra legis veteris præcepta dicuntur , non tam Moysen, eius, promulgatorem, condemnant, quàm ipsum Deum , primum eius autorem, accusant.

Et manifestum est, ipsum Christum in Evangelio Moysen , non ut hostem , sed ut adventus sui prænuntium laudasse; eundemque in Transfiguratione suâ , in familiarem gloriæ suæ testem adhibuisse. Itémque Decalogum legis, quoad præcepta non cæremonialia, sæpius confirmasse ; ut ampliùs apparebit ex dicendis.

Attamen illud hîc præmittimus, quòd verticosum hominis ingenium , & licentiosam quidlibet pro libitu novandi audaciam , manifestiùs demonstret. Eum ipsum Lutherum , quem hoc capite vidimus , adeò furenter in legem Mosaicam declamantem ; ut ejus (quod expressit alibi) nullum ejus ad nos , sive punctulum , sive apiculum vellet pertinere : eum ipsum, inquam, quædam ejus legis sibi placita capita , tametsi cum Christi Evangelio directè pugnancia , in usus Christianos inducere tentasse , & re ipsa quoad ipsi licuit , induxisse.

Tomo 3. Latino Vvitt.

Quam indignitatem subsequens ostendet , ac prorsus convellet dissertatio.

CAPVT XXV.

Ostenditur, quemadmodum Lutherus & quidam alij, polygamiam, & libellum repudij, inter Christianos licita esse, adversus Evangelium, docuerunt.

Ista hoc loco discutienda proponimus, quò vel hinc quoque appareat, quàm parum deferant Evangelio, qui se præ cæteris Evangelij puritatem sectari gloriantur.

In primis igitur, quod ad polygamiam, sive ad plures uxores simul habendas, attinet; eam satis apertè in novâ lege prohibitam non esse, tradit Lutherus; in propositionibus de Bigamia Episcoporum; his verbis: *Polygamia non magis nunc abrogata est, quàm reliquum legis Moſis; sed indifferens, utpote, nec præcepta, nec prohibita.* Hæc ibi. In quibus illum observes, ita loqui, quasi lex Moſis non esset abrogata; quòd id ei loco magis serviret, cùm ex supradictis sese ejus legis juratum hostem toties professus sit.

Idem etiam pluribus tradit Tomo 4. Ienensi in cap. 16. Genesis, anno 1528, cujus verba ex Germanico ita effert Gretſerus noster: *Abraham habuit duas uxores; & etiam alij viri sancti longè plures. Certum autem est, omnia illa externa opera, quæ in Veteri Testamento antiqui Patres gesserunt, libera esse debere, non interdicta. Prohibitum*

Summulâ
casuum cap.
de Matrim.

bitum non est, ut vir habeat plures uxores. Itaque hoc vetare non possum, sed suadere nolum. Quas postremas voces ab eo per artificiosam dissimulantiam adjectas esse, ex eo colligas quod, ut refert Gretserus suprà, ipsemet Lutherus cuidam Principi concesserit duas uxores; ita tamen, ut prior duntaxat, hæredes & successores in principatu gigneret; idque patère ex libro Lutheri contra Henricum ducem Brunzuvicensem, tomo 4. Germanico Ienensi.

Porro Magistri sui sensibus obsequens Melanchthon, in Conciliis Theologicis; Henrico VIII. Angliæ Regi, divortium cum uxore sua priore meditati, non dubitavit ita scribere. *Si vult Rex successioni prospicere, quanto satius est id facere, sine infamia prioris conjugij. Ac potest id fieri, sine ullo periculo conscientie cujusquam, aut fame, per polygamiam. Quia polygamia non est res omninò inusitata. Habuerunt multas uxores Abraham, David, & alij sancti viri. Vnde apparet Polygamiam non esse contra jus divinum.* Sic illi, præclari scilicet, Ecclesiæ Christi Reformatores.

Idem tamen error, præcipuo titulo, Bernardino Ochino tribuitur; propterea quòd librum de licità uxorum multitudine scripserit.

Verumtamen certissimum esse debet inter Christianos illicitam esse polygamiam: ipso Christo videlicet, Matthæi 19. v. 5. pro lege nova, matrimonij condiciones ad primævam ejus institutionem revocante: secundum quam, ut ex Gen. c. 2. sumitur, debuit tantum esse unius cum una. Quod, etiam efficacius probatur, ex eo quod

apud Matthæum v. g. constituit Christus : eum qui dimiserit uxorem suam, permanente scilicet vinculo conjugali , mœchari si aliam duxerit. Vnde sic argumentatur Innocentius III. cap. *Gaudemus de Divortiis ? Quod si uxore dimissa alia duci de iure nō potest, fortiùs & ipsa retentâ.*

Et hanc fuisse intentionem Christi , confirmat ab ipso initio ad hæc usque tempora, continuata Ecclesiæ traditio ; ut proinde veluti ad rem in Ecclesiâ inauditam , adversus Lutherum insurrexerint, non tantum Catholici doctores, sed etiam sectarij ; ut è Lutheranis Kemnitius, è Calvinistis Beza , scribens contra Ochinum.

Iam autem , quod ad divortij libellum attinet : eo casu , quo alter conjugum , ab altero per proterviam v. g. vel quacunque ex causâ, discedat, vel ei cohabitare nolit, licere alteri conjugi, aliud matrimonium inire ; expressè tradit idè Lutherus Tomo 5. Vvitemb. sermone de *Matrimonio* ; Apostolo ad id , ex inscitia, an malignitate ? contra verba eius, & mentem allegato.

Neque enim, inquit , Lutherus , *os Paulo obstruere possumus &c. verba eius aperta sunt, quod frater vel soror à matrimonij iugo liberatur, si alteruter ab altero discedat , vel cohabitare nolit.* Sic ille.

1. Cor. 7.

Atqui (observa Lector) verba quidem Pauli aperta sunt; sed si adjungatur particula ista, malâ, ut apparet, fide omissa : *Quod si infidelis discedit, discedat.* Apertum enim est ex ipso textu, ibi agi de casu, quo infidelis discedit à fidei converso.

Alioqui enim , si matrimonium inter fideles contractum

contractum sit , non posse per discessus alterius conjugis , ipsum matrimonium reipsa dissolvi ; antè significarat Apostolus ibidem , v. 11. dicens : *His autem qui matrimonio juncti sunt ; præcipio non ego , sed Dominus : uxorem à viro non discedere ; sed si discesserit , manere innuptam , aut viro suo reconciliari : & vir uxorem non dimittat.*

Et sanè , quod suprà insinuabamus ; excepto casu fornicationis (quem non urgemus in præsentia) virum uxorem , quacunque aliâ ex causâ dimittentem , non posse aliam ducere , adeò expressa est Salvatoris sententia ; ut qui contra senserit , nullâ tergiversatione excusari possit. Atqui , ex ipso Domini sensu (ut Paulus testatur) eadem est ratio uxoris relinquentis virum , quam propterea (nisi reconcilietur) necesse sit manere innuptam ; eo quod hoc casu matrimonij vinculum non solvatur.

Ergo inexcusabilis est ipse Lutherus ; quia contraria Christo docuerit. Et tamen ille , velut Propheta habetur à suis adoratoribus , & verba ejus tanquam oracula de cœlo.

Verùm hoc in genere , omnem admirationem , quin & fidem superare videtur (nisi quod ipsa verba & loca habentur præ manibus) Martini Buceris prorsus insolens audacia. Quippe qui non contentus , ex ipso Lutheri spiritu , ad quem à Catholicis primùm defecerat ; tametsi ab eo ad Zuinglianos , ab his rursus ad ipsum Lutherum , ab hoc iterum ad Zuinglianos (cum non inveniret , ubi pedem solidè figeret) desultoriâ foedâque levitate transfugerit : non

contentus, inquam, cum Luthero edicere; libellum repudiij, eo ferè modo, quo Iudæis olim, propter duritiam cordis eorum, extra ordinem, permissus erat, etiam in lege novâ licitum esse. Contrà quàm, Christi expressa verba Matthæi 19. ipsi qui aderant intellexere discipuli. Ulteriùs eò audaciæ insolentiæque prolapsus est, ut errorem suum ex ipsis Evangelij locis, quibus oppositum decernebatur, deduceret, atque ipsis adeò Salvatoris verbis, adversus apertam ejus mentem, impiè pugnaret. Ita enim illum scribentem videas, in ipsum Matthæi caput 19. *Quemadmodum & hodie par est cordis duritia; sic etiam hodie uxoribus laborantibus non minùs succurrendum est, quàm olim. Neque enim nunc (ut insulsè addit) Magistratus minorem auctoritatem habet, quàm Moyses:quare & illam exercere debet.*

Confirmat ibidem assertum suum, præclarâ istâ ratione. *Quia non est credendum (inquit) Christum Dominum, quidquam eorum prohibere velle, quæ Pater ejus mandaverat: mandavit autem duris corde, ut si uxores suas equitate maritali tractare nollent, procurarent licentiam, aliam ducendi.*

Quasi verò, aut in lege veteri, Dei filius, semper existens apud Patrem, non simul mandarit, aut permiserit, quod pro illo tempore, mandabat aut permittebat Pater: aut in lege novâ Pater in Filio manens, non simul cum illo abrogaret permissionem illam.

Sic autem extendit eam permissionem, etiam pro lege nova, Bucerus: ut generatim velit, matrimo

matrimonium solvi posse, & aliud iniri, quoties uxor non se commodam viro, aut vir uxori non se commodum præbet; quacunque videlicet de causa, conjuges sibi displiceant. Neque hîc omittenda videtur ratio illa, in libro de Regno Christi, generalibus verbis ab eodem autore prolata. *Hoc enim cùm in lege veteri præceptum fuerit, ad Christianos etiam pertinet.* Ex quo principio, quæ absurda sequantur, quivis facillè videre potest.

At hîc me tenere non possum, quin aliis tantisper omissis, ex te quæram, Lector ingenuè; an eos qui, Christo, locis expressis in Evangelio, matrimonij conditiones ad primævam suam institutionem revocante, & libellum repudij Iudæis permissum, in lege novâ abrogante; ausint tamen illius usum adhuc licitum, ore protervo defendere; pro Christianis habendos putes?

Non putavit sanè præclarus Doctor Ambrosius; qui ad illa Lucæ 16. *Omnis qui dimittit uxorem suam, & aliam ducit, mæchatur*, illud ipsum opponens: *Quomodo Moyses mandavit dare libellum repudij, & dimittere? Qui hoc dicit (respondet) Iudæus est: qui hoc dicit, Christianus non est. Et ideò qui hoc objicit quod objectum est Domino, respondeatei Dominus: Ad duritiam (inquit) cordis vestri Moyses permisit, &c.* Hæc Ambrosius.

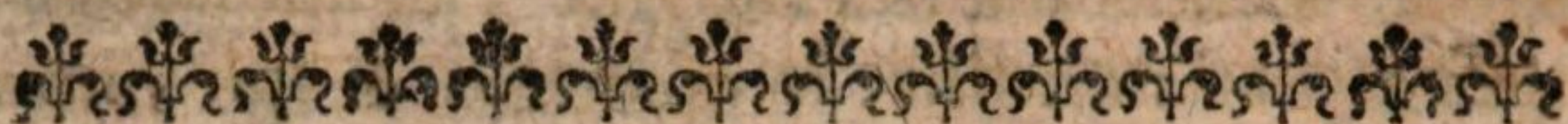
Neque hîc mirentur Lutheri asseclæ, si eâ in caudâ de Luthero, eique adhærentibus, severiùs duriùsque loquamur: quando in eam rem advocare possumus, ex A catholicis (qualis

tunc erat) Georgius Vvicelium , in methodo concordiae Ecclesiasticae apud Brerleium , haud
Tract. 2. 1. 2
sect. 10. §. 5. mollius profecto pronuntiantem. *Reducat* , inquit , *ad calculum Lutheri factio* , & *retrahet* , *quae portenta* , & *quam non pudicè admodum scripta* , *ediderit* , *de conjugio* , *de divortio* , *de iterando post divortia matrimonio* , *de gradibus* , *de polygynæziâ* , &c.

Nimirum hæc denique (si attendimus) ad extremum recidit , speciosa illa , & simpliciorum oculis illudens , quam novitatibus suis prætexunt , plenisque buccis crepare solent Neo-Evangelici nostri , *Ecclesiae Dei Reformatio*. Ut videlicet , ex unâ parte , pulchro Evangelicæ (quam appellant) libertatis obtentu , fidelibus ab omni lege , non humanâ tantum , sed etiam divinâ , ipsius quoque Decalogi (quem iste novus Evangelista , omnis hæresis fontem appellat) exemptis atque absolutis ; ex alterâ autem , si quid in Veteri Testamento , istius gentis infirmitati , aut duritiæ cordis , pro tempore indultum aut concessum sit , uti nominatim de causis matrimonij vidimus , eo , inquam , omni laxamento , in lege nova reservato , & ad Christianos usus ac mores traducto ; inauditâ hætenus mixturâ , conflatur quintum Evangelium , ipsi Christo Domino , ejusque puro veroque Evangelio , contrarium ; atque aliundè omnis licentiæ ac nequitiae irritamentum.

Ad extremum , caput hoc clausurus , Lectorum meum admoneo , censuram à nobis prolatam ; Lutherum præsertim , ejusque sectarios respicere. Non quòd , seu Calvinus , seu Calvinistæ ,

nistæ , Lutheranâ istâ fuligine , etiam notabiliter aspersi non sint : in quantum & ipsi , non tantum in causâ fornicationis (quo casu id permittunt etiam Græci Schismatici) sed & aliis quibusdam casibus divortium concedunt, etiam soluto ipso vinculo matrimonij : quam in rem testantur nonnulli , inter Canones generales Genevenses anno 1560. extare statutum hujusmodi : ut si maritus absens esset , uxor illum voce præconis vocaret ; qui si infra præscriptum tempus non appareret , Minister licentiam concederet uxori alium ducendi. Attamen neque tam laxè eam licentiam extendunt , & à permittenda polygamia prorsus abhorrent , & in quibusdam aliis ejus generis non eousque exorbitant , atque ille nostrorum Reformatorum Protopatriarcha , olim Dei castus , post spurcûs Veneris Sacerdos : usque eò nempe eâ in materia delirans ; ut etiam constante matrimonio , ubi propriæ uxoris deest copia , licentiam condonet , ad aliam fœminam quæ ad manum sit, sine scrupulo accedendi. Iuxta quod circumferri solet , in sermone *de Matrimonio*, ab ipso expressum, dignum tali Apostolo acroama : *Si non vult uxor , aut non possit , veniat ancilla.*

CAPUT XXVI.

*De attentatâ , à prætenfis nostris Evangelicis ,
supremâ , atque omnimodâ legis Evangelicæ
abrogatione.*

Postremum istud est , eorum quæ adversus Lutherum ejusque asseclas antea demonstranda susceperam , eos videlicet , cum insigni Christi , ejusque testamenti , injuriâ apertè contendere ; nullâ lege teneri Christianos , nullamque adeò legem Evangelicam esse.

Quæ res , uti magni , ad ipsa sectarum fundamenta convellenda , momenti ; erit nobis deinceps exactius diligentiusque pertractanda. Ad quod , ante omnia , facturus videor operæpretium , si , Lectori meo , considerandum proposuero , quàm flexuosâ viâ Lutherus , ad id efficiendum consequendumque , grassatus sit.

Principiò etenim ; rem velut obliquè clandestinèque pertentans ; admonere institit sequaces suos , ne inter legendum Evangelium , ad præcepta legis attenderent , sed ea veluti pro non scriptis , aut nihil ad se pertinentibus , haberent. Cujus rei fidem faciunt ea , quæ libro de actis , scriptisque Lutheri tradit Cochlæus , ad annum 1522. id est , sub initia apostasiæ ejus. *Iubebat , inquit , cavere Lectorem , ne ex Evangelio , legis & doctrinæ librum faceret. Evangelium non requirere opera , aut præcepta præscribere ,*
sed

sed solum fidem in Christum, & dulciter consolari credentem. Extantque hanc in rem expressa ipsius Lutheri verba libro de votis monasticis; ubi ait Catholicos ignorare quid sit Evangelium; dum praecepta & consilia ex ipso faciunt, quod est mere promissiones Dei, exhibita beneficia hominibus annuntiantis.

Quâ in viâ jam olim sibi praeuntes habuit Anomæos pessimos hæreticos; de quibus sic scribit Sanctus Epiphanius, hæresi 76. Cum occurrens aliquis praeceptorum mentionem injicit, ex illius autoritate dicti, subjiciunt, nihil aliud à nobis flagitare, quam ut cognoscamus ipsum: quemadmodum Christus declaravit his verbis: da ipsis, Pater, habere in seipsis vitam. Hæc est autem vita, ut cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti Iesum Christum.

Addebantque: si quis fidem habeat (quod similiter docuit Lutherus) parum referre, quid deinde committat facinoris: neque enim peccata imputari credenti.

Atque eâ in re constituebat Lutherus, totam vitæ Christianæ sapientiam; prout deinceps his verbis expressit, in argumento Epistolæ ad Galatas: summa ars & sapientia Christiana est, nescire legem, ignorare opera, & totam justitiam activam. Et in caput 2. eiusdem Epistolæ: sola fides Christi necessaria est, ut iusti simus; cetera omnia liberrima sunt, neque praecepta, neque prohibita.

In quâ doctrinâ in-primis, mihi quidem videtur involui quidam Labyrinthus Inextricabilis.

bilis. Siquidem cùm ait: *Evangelium, non esse librum legis, nec praecepta praescribere*: Vel intelligit in Evangelio nulla re ipsa Christi praecepta contineri, vel si qua talia continuentur, non obligare Christianos. Prius, tam apertè falsum est: ut vix aperiri, & vel leviter libari, possit Evangelij liber, quin continuo occurrant Salvatoris voces, ei qui salvus esse velit, mandatorum legis observantiam praescribentis; & ipsam etiam decalogi legem, quatenus non caeremonialis, sed naturalis aut moralis est, in novo Testamento confirmantis; & (ut alia omittam) cùm Apostolos suos ad praedicandum Gentibus Evangelium suum mitteret, disertissimè, ut eos docerent servare omnia quaecunque mandasset illis, admonentis atque praecipientis.

Matth. 19. v. 18. Luce 18. v. 18 & alibi Matth. 28.

L. de pudicitia c. 6.

Iam autem, quod erat posterius; agnoscere dari in Evangelio aliqua praecepta Christi, & iis non ligari Christianos; esset hominis ignorantis vocem suam; & contumaciam adversus divina mandata, insanè impièque approbantis.

Est igitur Evangelium Christi, non tantum codex dogmatum fidei, sed etiam liber novae legis, & doctrinae morum, agnoscendus.

Sed neque jam dictis minùs implexa aut involuta sunt, quae locis citatis in Epistolam ad Galatas, superaddit idem ille (suo iudicio) *Doctor Doctorum, & ipso Augustino Ambrosioque maior;* ad hunc modum proloquens: *Quando sic docetur fides, justificat quidem; sed simul oportet servare mandata Dei; quia scriptum sit, si vis ad vitam ingredi, serva mandata: ibi statim Christus negatus est; & fides abolita: quia mandatis tribuitur,*
quod

quod est solius Dei. Sic ille.

In quibus in primis, istud occurrit mirabile: illum negare Christum, qui ex apertissimo ipsius Christi pronuntiato, mandatorum Dei observantiam, profitetur esse necessariam ad salutem: cui è diverso in hoc contradicit, eumque abnegat ipse Lutherus.

Deinde cui homini sano, ex ipsis terminis frivola & vana non appareat, adjuncta ratio? cum ex eâ, in eâdem formâ, perinde possit effici; neque ipsi fidei attribui posse iustificationem & salutem; quia etiam tum, attribuitur fidei, quod est solius Dei. Neque enim fides magis Deus est, quàm ipsa mandata, aut eorum observatio, sed sicuti ex hoc, quòd Deus dicendus est causa principalis iustitiæ nostræ atque salutis, non sequitur, fidem non posse ad illam inferiori modo concurrere; sive ea dicatur habere se, ut dispositio, ut conditio, seu quocunque alio appelletur nomine, ita nihil obstabit, quo minus eâdem ratione, legis observatio, nostræ iustitiæ, sive saluti, dicatur servire posse atque debere.

Hæc igitur via cum ad fines suos Luthero minus succederet; aliâ sectari instituit, à nobis antea memoratam: ut nimirum locis novi Testamenti quàm plurimis, quibus operû necessitatem aperte adstrui sentiret, nonnullos infirmos atq; enerves in contrarium opponeret & anteferreret. Ex veteri & istud hæreticorum more, videlicet: de quibus sic pulchrè Tertullianus: *Esse solenne perversis & hæreticis, alicuius capituli ancipitis occasione, adversus exercitum sententiarum totius testamenti armari.* Quod

Quod si uspiam, profectò vel maximè in nostro argumento, verum est. Hic enim, si usquam pro nobis pugnat exercitus sententiarum totius testamenti, adversus quem unius capituli ancipitis obtenta armatur Lutherus: & ejus equidem, quod ut sibi favere cogeret, malignà fuit unius vocolæ adjectione falsandum.

Et nonne adversus ejusmodi tanquam scripturarum exercitum sese profitetur audacter insurgere: quando loco supra memorato in hunc modum loquitur? *Nihil moror scripturæ locos, si etiam sexcentos producas pro iustitia operum contra fidei iustitiam, & clamites scripturam pugnare.* ubi tamen iis velut diffusus scripturæ locis, quæ adversus illos sexcentos opponeret, iis prætermisissis, ad cæcum illud refugit Christi privatim pro se stantis subsidium: in hoc rursus usurpans vetustorum artes hæreticorum, de quibus iterum audire liceat Tertullianum, adversus Valentinianos cap. 4. sic proloquentem? *si aliquid novi adstruxerint, revelationem statim appellant præsumptionem.* Id est si quid ex proprii sensus præsumptione adinvenerint, quod scripturis sentiant non posse defendi, ad id sibi privata revelatione compertum temerè atque inscitè pronuntiant. Quem quidem Lutheri in re proposita dolosum sed inscitum conatum; satis apertè suprà deteximus, nec inefficaciter infirmavimus ac repulimus.

Tandem cùm neque sic sententiam suam apud intelligentes approbare se posse confideret, desperaretque aliud effugium opportunius invenire,

ut

ut Scripturæ locos sibi apertè contrarios, uno quasi spiritu elideret, eluderetve, non est veritus (obstupesce ad hanc hominis blasphemiam soliditatem, si quis tibi sensus pietatis est reliquus, lector reformatæ) discipulis suis præclaram hanc regulam tradere, Tomo 3. Latino Vvittemb. folio 171. *Hæc tibi norma & regula vide Briesto, quam in Scripturis sacris intelligendis sequa-* tannum, l. I.
ris: Vbicunque jubet Scriptura, bona opera face- c. 10. p. 1.
re; tu sic intellige, quod Scriptura prohibeat,
bona opera facere: Sic ille.

Potuitne verò (insanum caput, & quod ille ait, *tribus Anticyris insanabile.*) Potuitne quidquam Horat. l. I. sat. I. à te proferri, sive ad tui cerebelli intemperiem orbi manifestandam opportunius; sive ad ipsius verbi divini auctoritatem elidendam, ipsūque impiorum ludibrio exponendum, efficacius; sive, in Christum, ipsius autorem, supremamque Dei sapientiam, contumeliosius denique, quod, præ cœcitate minùs attendis, ad prætensæ à vobis Reformationis sectam, in invidiam, odiūque vocandam, quin immò etiam ab ipsis fundamentis subruendam, accommodatius; quam tua illa generalis regula, & bella scilicet scripturas divinas, non jam exponendi, sed enervandi, confundendi, proculcandique; ac proinde, non ex spiritu Dei, sed ab illis tuis, quorum antea meminimus, arcanis magistris suggesta, atque è tenebris in hanc lucem producta ratio?

Quid enim; amabo, certum jam erit in divinis litteris; si, uti Luthero, ita cuivis cuiusvis alterius sectæ professori, licitum sit ex simili

mili regulâ , quidquid in scripturis sibi repugnans deprehenderit , in sensum non tantum improprium aut figuratum , sed etiam contradictoriè , uti loquimur , oppositum flectere ? Si Azio verba illa sancti Evangelij : *Ego & Pater unum sumus* : Nestorio , illa : *Verbum caro factum est* ; Zuinglio , ista : *Hoc est corpus meum* ; Perindè liceat negatione subintellectâ interpretari ; hoc est , legitimum eorum sensum , in oppositum falsumque pervertere ? Quid si quoque adversus Lutherum parem licentiam usurpantibus : ubi is contra nos pro suis dogmatis locum aliquem ex Evangelio proferre acceperit , contendamus illum , non in sensu quem præfert , sed in opposito intelligendum : quantum hinc existet doctrinæ chaos , quanta universæ fidei nostræ perturbatio ?

Quid verò si Lutheri servus (ut exemplo isto familiari rei indignitatem magis demonstrem) ipso quidpiam planis verbis præcipiente ; ut eo mandato sese eximat , sibi persuadeat , herilia verba non in sensu obvio atque proprio , sed in alieno aut opposito , reipsa esse accipienda : an non is meritò vapulet multis ; Et tu , propudium , qui te præ cæteris , Evangelij Christi, cultorem eximium , ejusque ad litteram observantissimum vendites , ipsius Salvatoris verbis atque præceptis, non eam saltem venerationem servitutémve à te justè deberi sentias , quam mandatis tuis ab homine tibi non absimili ; non immeritò præstari postules ; sed , ut te , fatuo Evangelicæ libertatis obtentu , à Dei , ac Domini tui justissimis legibus præstes immunitatem ,

nem , in istas devolveris infanias ?

Neque animadvertis , non potuisse te , apud cordatum quemvis , graviolem securim quinto tuo Evangelio infligere ; quàm si intelligatur , primariam illius basim ac fundamentum , articulum , inquam , de justitiâ solius fidei , nisi sic sustineri non posse ; sive , absque tanto Evangelij Christi dehonestamento , immò & fidei Christianæ subversione , non posse subsistere.

Equidem si ita faciamus : Hieroclem aliquem , aut Porphyrium , aut Iulianum Augustum , aut alium quemvis Christiani nominis juratum hostem , ejusmodi voces , quales ex Luthero jam audivimus , ex ore cujusquam , qui se Christianæ fidei Doctorem profiteretur , excipere : an non exultaret , illicò ad istud velut auribus suis jucundissimum acroama ; exinde nobis , ipsique Christo insultaturus , neque immeritò derisurus Scripturas nostras : quæ quidem à nobis haberentur pro divinis oraculis , atque adeò certæ & infallibilis autoritatis , sed ita tamen si plerisque locis , & passim obviis , non accipiantur in sensu , quem ipsa per se ingerunt cuilibet prudenter intelligenti (in quo ipsæ Scripturæ jam falsæ sint , & perabsurdæ) sed in sensu prorsus contrario , & qui nulli prudenti possit in mentem aut suspicionem venire ? Ex quo utique fiat , ut Scripturæ nostræ , non sint (quod nos dicimus) divinæ veritatis promptuarium , sed è contra , cujusvis , & quantumvis absurdæ , armamentarium falsitatis.

Ad quam infidelium , eâ in hypothesi , justam æquidem & ipsâ falsorum Christianorum confessione

fectione armatam obrectationem, opprobriationemve eludendam non video quid quisquam Lutheri affecla sive patronus, vel in speciem, possit obtendere.

Accedit: non tantum, per sese fatuam, absurdam, & à sensu cujusvis hominis abhorrentem, esse istam Lutheri præsumptionem; sed insuper ex eâ consequens esse; ut ipse contextus Evangelij, iisdem in locis, prorsus perturbatus, ineptus, & incongruens sit; neque vel in quovis, qui ratione utatur, ferenda, Salvatoris oratio. Cujus rei placet, pauca de innumeris exempla proponere.

Matthæi 5. v. 16. discipulis suis ait Salvator: *sic luceat lux vestra coram hominibus; ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in cælis est.* Quo utique loco, si juxta Lutheri glossema, censeatur Salvator præcipere suis, ut à bonis operibus in hominum conspectu exercendis abstineant: quomodo subsister ei præcepto subjuncta ratio, ut *videntes opera vestra bona glorificent Patrē vestrum* &c. Neq; tamen dicat quis: etiam rationem illam in sensu contrario accipiendam: quia sic perabsurdè censebitur Christus prohibere, ne id agant fideles, unde glorificetur Pater.

Ibidem à versu 3. Beatos pronuntiat Christus, qui varia virtutum opera, & speciatim v. g. qui misericordiam erga alios exercuerint. Si Lutherum audimus, censendus erit iis verbis Christus, vel miseros dicere misericordes; vel immisericordes, beatos: quo casu, prorsus incongruens invenietur subjecta ratio: *quoniam ipsi*

ipsi misericordiam consequentur : supple , quemadmodum eam , ipsi erga alios exhibuerint.

Sed multò amplior & generalior erit in textu eiusdem capitis perturbatio : si Christo dicente v. 20. *Nisi abundaverit iustitia vestra plusquam scribarum & Phariseorum , non intrabitis in regnum cœlorum* : quisquam cum Luthero , id eam in partem acceperit : quasi prohibeat reipsa Salvator , ne iustitia nostra , (id est , ut clarum est ex exemplis à Christo subiunctis , ipsa divinæ legis observatio) in nobis exactior aut perfectior sit , quàm vel exigenter ab aliis : vel sibi usurparent , scribæ & Pharisei. Tunc etenim prorsus incongruens , & incoibilis , erit multiplex illa, iustitiæ Pharisaicæ, & eius quam Christus à suis requirit , collatio, sive oppositio: veluti patebit textum attentè consideranti , aut ipsa Salvatoris verba , ad sensum non prorsus absurdum reducere , ac reconcinnare satagenti.

Sed aliis omissis , etiam clarius efficaciusque videri potest , quod subjicio. Salvator noster, in extremo post cœnam sermone , in quo, quemadmodum postulabat temporis ratio , seriò ac sollicitè multa commonet dilectos discipulos suos ; inter alia exemplo suo proposito , hortatur illos ; ut , quomodo ipse Patris sui præcepta servavit ; ita ipsi sua præcepta servant : eo pacto mansuri in sua dilectione. Ita enim legimus Ioannis 15. v. 10. *Si præcepta mea servaveritis, manebitis in dilectione mea : sicut & ego Patris mei , præcepta servavi ; & maneo in eius dilectione.* Dicetne hîc Lutheranus aliquis, primam

istius sententiæ partem , accipiendam in sensu contrario ? quasi dicat Salvator : *Si præcepta mea non servaveritis , manebitis in mea dilectione* ? Atqui nemo homo , nisi prorsus insanus , dixerit : dilectum sibi fore , qui sua præcepta non servet : multò minùs ipsa sapientia Dei. Deinde hoc dato : quomodo subsistet comparatio ipsa ! cùm sit prorsus incongruens , dicere : Ne servetis præcepta mea , ut maneatis in meâ dilectione , quemadmodum & ego Patris mei præcepta servavi ; & maneo in eius dilectione. Porro , si postrema hæc pariter accipias in sensu contrario ; jam ex ea parte non quidem incongruens , sed , quæ Dei filium Patris præcepta non servasse pronuntiet ; blasphema erit & impia prorsus oratio.

Ad hunc denique locum & istud observari velim. Prorsus mirabile , & insanæ cujusdam arrogantiaë plenum videri : mortales aliquos Christi servitutem professos , Christianæ libertatis obtentu , negare se illis præceptis aut oneribus legis obnoxios : quando ipse Christus Dei Filius ac Dominus noster , non modò paternis præceptis subjectus esse voluerit ; verùm etiam , quò nos ad sui imitationem provocaret , de eorum , quantumvis difficilium exactissima observatione quodammodo gloriari visus sit ; Ioannis 14. v. ultimo ita proloquens : *Vt cognoscat mundus , quoniam diligo Patrem , & sicut mandatum dedit mihi Pater , sic facio. Surgite , eamus hinc.*

Alibi itidem exhortans nos , ut si requiem animabus nostris invenire optemus , tollamus

mus

mus iugum suum, seu legis suæ onus, super nos; iugum equidem amantibus suave, sed tamen iugum; & onus leve, sed onus tamen.

CAPUT XXVII.

Refelluntur Zuinglij & Calvini ad argumentum iam propositum responsiones.

Permolestum est adversariis nostris, argumentum ex verbis Salvatoris in Evangelio toties inculcatis petitum, adversus dogma de iustitia solius fidei; quod superiori capite deduximus, Lutherum impugnantes. Cujus quidem ad illud responsio, adeò inopinata, vesana, impia apparet ex suis terminis, ut, si Lutheranus sim, vel unicum istud sufficere possit, ut desertâ tam sacrilegâ sectâ, ad Catholicam me recipiam: eodemque modo, prudentem quemlibet, & de salute sua sollicitum, censeam affectum, atque animo comparatum, esse debere.

Et sentiunt quidem argumenti vim, alij etiam Reformatarum sectarum proceres: verùm ut Lutherani responsi invidiam declinent, mollioribus vocibus, minúsque apertis, negotium transigunt: quanquam, ut videbimus, perinde vanâ atque futili cavillatione.

Et Zuinglius quidem, contentus vocis perplexitate rem involvere, frigidè respondet, præ-

dictas scripturas esse hyperbolicas, & cum eo verbo transilit, dissimulatâ, sive suppressâ, ulteriori rei difficultate. Ipsius hæc verba referuntur, ex Tomo 2. folio 371. *Istæ sunt hyperochæ & hyperbolæ: si vis ad vitam ingredi, serva mandata, & quæcunque alia promissa nostris operibus facta sunt.* Sic ille.

At nos non tam facilè acquiescentes, quid istis verbis subesse possit, ex Zuinglio quærimus. Nam ex una parte, quid apud Rhetores hyperbole sit, non ignoramus; & scripturam sacram eâ subinde uti, non diffitemur; aliunde autem, quâ in re præsentem locum habeat, videre non possumus. Etenim tunc hyperbole est, cum manifestè veritatem excedit sententia, sed ita tamen ut ipso excessu, seu rigore verborum sublato, aliquid supersit, quod per illam intelligi volumus. Exempli gratiâ, cum Ioannis 12. dicunt Pharisæi; totum mundum post Christum abiisse; hyperbole est; & si vox *mundus* in rigore sumatur, manifestè falsa est oratio; sed tamen vera est, quia ex usu & intentione loquentium, istic eâ voce, solum significatur, magna hominum multitudo. Et idem apparet in eo quod sæpe dicit scriptura, v. g. fuisse homines, sicut arenam maris innumerabiles. Et ita de aliis.

At quando ea est nativa vocum simplicitas, ut earum germano rigorosoque sensu sublato, assignari non possit, infra rigorosum aliis quipiam, qui ex intentione proferentis, simpliciter verus sit, tunc non hyperbole, sed mendacium appellabitur. Atque ita contingit in re præsent

præsenti. Istæ enim voces; *serva mandata*; nulum excessum veritatis significant; quo sublato restet sensus alius, qui verus censeretur, ex ipsa loquentis intentione.

Igitur dum Zuinglius, in prædictis hyperochen agnoscit, aut hyperbolen; tantummodo voce rem involvit, revera autem difficultatem integram relinquit.

Adde: etiam ubi scripturæ voces, ex parte sua pati possunt sensum hyperbolicum, non continuo, neque pro libitu, licere cuique, eum in illis sensum agnoscere. Alioqui licebit Ariano in verbis illis Ioannis 10. *Ego & Pater unum sumus*, hyperbolen agnoscere, quemadmodum in verbis illis Act. 4. *Multitudinis credentium erat cor unum & anima una*. Quibus utique non significatur vera unitas cordium, sed tantum consensus & concordia voluntatum. Itemque Nestoriano; illud Ioannis 1. *Verbum caro factum est*; non de substantiali aut hypostatica conjunctione accipere; sed de aliquâ tantum accidentali, per inhabitationem, affectum &c. Et sic nihil certum habebimus in divina scripturâ. Sed pro Zuinglio hæc fatis.

Minus intricatum est, sed intellectu magis facile, quod ad verba Christi Matth. 19. *Si vis ad vitam ingredi*, &c. Prorsus tamen stolidè, & contrà quàm ferant circumstantiæ loci, responderet Ioannes Calvinus: istas nempe voces à Christo pronuntiari per ironiam; deridente scilicet adolescentem à se quærentem viam regni cælorum, ex eo quòd ad eum effectum legalibus suis operibus fideret; cum non man-

datorum observatio, sed fides sola sit via ad cælum.

Circa quæ in-primis observo : cum Ironia apud Rhetores, definiatur ; allegoria, quæ non solum aliud sensu, aliud verbis ostendit, sed contrarium : Calvinum hac in re, tametsi rectius loquentem, re ipsa consentire Luthero, dicenti; verba salvatoris, *serva mandata* &c. Sic intelligenda, ut non jubeat, sed prohibeat, mandata servari. Quod cum, ut supra ostendimus, ex suo genere, & natura rei, perabsurdum & impium sit; consequenter non est in iisdem verbis agnoscenda ironia, nisi ubi eam re ipsa inesse, ex formâ loquendi, aut ipsius contextus circumstantiis, manifestum sit.

Ostendamus igitur ex ipso contextu verborum, non tantum non exigi, aut insinuari ironiam, sed neque hanc posse cum ipsorum dictorum inter se responso, aut orationis cohærentiâ consistere.

Primum enim, illa Calvini suspicio : derideri à Christo adolescentem, quasi nimium confisum suis legalibus operibus : non videtur in textu fundari, sed potius insinuari contrarium. Quippe tam ingenuè ex Christo quærentem, quid sibi faciendum esset ad consequendam vitam æternam, apparet potius subdubitasse, ne fortè insuper aliud quidpiam ad eum finem esset sibi necessarium : parato utique promptè exequi, si tale quidpiam ab ipso ei suggereretur.

Quod etiam vel hinc declarari & confirmari potest: quod cum adolescens *hæc omnia*, præ-

cepta

cepta scilicet, sese à juventute suâ observasse diceret, subjungatur apud Marcum c. 10. *Iesus autem intuitus eum, dilexit eum*; id est, signa aliqua dilectionis exhibuit: qui, si in hoc quicquam nimiam præfidentiâ peccaret, è contrâ fuisset coarguendus, admonendusque, ne in præceptorum observatione, sed in solâ fide spem reponeret.

Cuius contrarium, si solerter attendimus, prorsus insinuat illa altera Christi responsio: *Si vis perfectus esse, &c.* Etenim qui, quærenti: *Quid adhuc mihi deest*; scilicet, ut coniequar vitam æternam; eo quo dixi, modo responder; perinde se gerit, ac si diceret: Nihil quidem tibi ad eum finem absolute consequendum deest; sed si vis perfectus esse (non enim jam dicit: *Si vis ad vitam ingredi*) *vade, & vende qua habes, &c.* Sic enim omnino supplenda videtur Salvatoris oratio.

Adde, has ipsas voces: *vade, vende qua habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo; & veni, sequere me*; non ironicè profectò, sed seriò à Christo prolatas; non adolescentis tantummodò inde exortam tristitiam; sed, eo dilapso, salvatoris ad discipulos sermonem de eo, quod difficillimum sit, divitem intrare in regnum cælorum, atque ad extremum Petri de relictis omnibus, pro Christo exultationem &c. ea ipsa ritè perpendenti, manifestè ostendere.

Et profectò alioqui consequenter dicendum esset: toties iteratam in Evangelio Salvatoris ad sui sequelam, abdicatis omnibus, invitationem, ironicè factam; & Apostolos aliosque, qui Christum

Christum eiusmodi illecti promissionibus, hac ratione secuti sint ab eo deceptos illusosque fuisse. Quod, absque blasphemia, & sacri textus tot in locis fatuâ perturbatione; nemo dixerit.

Quod si pars illa verborum Salvatoris: *Vade, vende omnia*; in sensu suo naturali ac proprio omnino videtur intelligenda; etiam quæ antecedunt in eodem sensu accipienda sunt: quia si priora in sensu contrario, & posteriora in proprio intelligerentur, non esset contextus satis cohærens, aut sibi congruens ea Salvatoris dissertatio.

Sed neque ista consideratio hoc loco videtur prætermittenda. Quod videlicet, si verba illa generalia: *Serva mandata*: explicanda sint ironicè, & in sensu contrario; perinde atque si potius prohibeatur ipsa mandatorum observatio: etiam mandatorum in specie, ibidem subjuncta enumeratio, similiter accipienda fuerit in sensu ironico & contrario. Ita nempe ut ea mandata, quæ ipsâ formâ locutionis negativa sunt, accipiantur ut affirmativa; perinde ac si præciperetur: Homicidium facies; adulterabis; facies furtum. Et contrà, quæ affirmativa videntur; sic accipiantur, atque si negativè diceretur: noli honorare parentes; noli proximum diligere. Quæ præter deliram temerariamque divinæ legis ita pro libitu interpretandæ, immò pervertendæ licentiam; etiam ex parte materiæ, jus omne naturale subverterent; & omnem dissolverent Evangelicæ legis harmoniam.

Nam

Nam , ut in mandato , quod postremo loco protulit Salvator , exempli gratiâ insistam: quis, iis exceptis , qui suo privato indulgentes Spiritui , & infano acti quidlibet novandi studio, (quidquid contrâ prædicent) at re ipsa tamen, num eorum doctrina vero ac legitimo scripturæ sensui sat consentanea sit, nihil admodum pensi habent ; quis , inquam , extra recentiores sectarios non tantum credere , sed vel in dubium revocare audeat , num fortè diligendi proximi mandatum , ab Evangelij & gratiæ lege ablegandum sit , quo nihil frequentius in novo testamento commendat Christus , & Apostoli sui; quod ille confirmans Matthæi 5. adversus perverfam Phariseorum interpretationem , extendit expressè ad dilectionem inimicorum; adjectâ illâ ratione : *ut sitis filij Patris vestri ; qui solem suum oriri facit &c.* Quæ quidem ratio , ut suprà observabamus in re simili, neutiquam posset consiltere , nisi ipsa inimicorum dilectio seriò & in proprio sensu præciperetur ; ad quod denique ipse Salvator , eâ verborum inculcatione in sermone post cœnam, iisque temporis circumstantiis , quæ nullam profectò simulationem paterentur, tanquam ad proprium sibi præceptum exhortans discipulos suos : *Mandatum novum (inquit) do vobis : (observa, lector, verborum energiam) ut diligatis invicem, sicut dilexi vos.* Et mox : *In hoc cognoscent omnes , quia discipuli mei estis , si dilectionem habueritis ad invicem.* Et multo inferiùs : *Hoc est præceptum meum (meum , inquit , & non Moylis tantum)* *ut diligatis invicem.* Quæ , & his paria , adeò clara

clara & expressa sunt , ut siquis putarit ea ad sensum ironicum trahi aut detorqueri posse; nihil futurum sit in universo Evangelio , quod non similiter eludi atque perverti possit.

Quò jam nihil opus sit , eum in finem , aut Ioannis loca in epistola sua prima , quæ tota ferè est de dilectione fraterna , studiosius accumulare : cujus quidem præceptum & vetus & novum appellat, addens eum , qui fratrem non diligit , manere in morte ; aut etiam ad Paulum eâ gratiâ recurrere ; qui , inter cætera , dilectionem proximi ita commendat , ut eam dicat esse plenitudinem legis ; Evangelicæ scilicet , uti paulò pòst demonstrabimus.

Iam autem, ut inde, petitam probationem impleam: si in illo Christi cum adolescente sermone, dilectionis proximi mandatum, non ironicè, sed seriò commendatur à Domino ; manifestum est, ita exigente contextus cohærentiâ , cæterorum quoque , quæ uno tenore , eadèmq; sermonis formâ commendantur , observationem seriò ac propriè præcipi ; & consequenter ipsum generale , de servandis mandatis edictum , nullâ veri specie , posse irrisonicè accipi.

Cæterùm , quod de Apostolo Paulo insinua-
bam, placet eum ipsius locum specialiter exponere ; non jam eo nomine tantùm , quod dilectionem proximi commendat ; sed eò maximè, quod, ut ego quidem persuasissimum habeo, is, vel solus etiam , atque unicus possit, si rectè & absque præjudicio expendatur illud Novatorum de iustitia solius fidei commentum, peremptoriè conficere ac jugulare ; atque eâ basi Religionis
reforma

reformatæ convulsâ ipsam Religionem velut ab imo concutere.

Rem, velut apparet, magnam spondeo, sed lite non longâ nec difficili, apud æquos iudices, quantum arbitror, obtinendam.

Verba Apostoli, quæ producimus ex Epistola ad Romanos c. 13. v. 8. ecce sunt ista. *Nemini quidquam debeatis; nisi ut invicem diligatis: qui enim diligit proximum, legem implevit. Nam non adulterabis; non occides &c. & si quod est aliud mandatum, in hoc verbo instauratur: diliges proximum tuum, sicut te ipsum.* Ex quo mox infert, quod suprâ insinuabamus: *Plenitudo ergo legis est dilectio.* Quibus verbis, ut vides, Romanos Christianos hortatur & invitat Apostolus ad debitam dilectionem invicem præstandam; eâ ratione, seu incitamento: *qui enim diligit proximum, legem implevit:* Quæro nunc ex Luthero, Zuinglio, aut si quis est qui eorû partes in proposito sustinere velit: quæro, inquam, ex illis: quam legem putent his verbis ab Apostolo intelligi? Eamne, quæ olim Hebræis data, illos ad sui observantiam obligavit, sed quæ nunc adeò non liget Christianos, ut eius obligatio illis potius perniciosa futura sit? At fatuus sit, eâ in hypothesi, qui nos hac ratione ad aliquid faciendum incitet: non minùs quàm si diceretur, quòd hac ratione, essemus Iudæorum Thalmud, aut Mahumeti Alcoranum impleturi. Agit ergo Paulus de lege aliquâ, etiamnum vigente, & cuius etiam Christianis incumbat obligatio. Quæ ex eius mēte, est ipsa lex divini Decalogi; ut patet ex eo, quòd mandatorû ipsius legis, de qua loquitur, exempla proferens; adducat præcepta secundæ tabulæ

tabulæ Decalogi : *Non adulterabis ; non occideris non furaberis.* Eo ferè modo, quo Salvatorem supra vidimus adolescentem illum Matthæi 19. informantem.

Per quæ manifestè , & prorsus , exploditur, quod isti dicunt , eam esse libertatem Evangelicam , ut nulla sit apud Christianos lex aut iustitia , nisi fidei ; sed è contra efficitur adhuc Christianos teneri præceptis Decalogi ; nec verò , ut antea blasphemantem audivimus Lutherum , ipsum Decalogum omnis hæresis fontem esse.

Iam verò , ex eadem ipsâ ratione , qua utitur Apostolus dicens , eum qui diligit , legem implessè ; eam videlicet quæ proximum spectat, de qua nominatim & directè istic agit Apostolus : non minùs apertè perimitur illud , quo inter cætera , iidem utuntur , ad ironicè explicandas Scripturas Novi Testamenti , quæ mandatorum legis observantiam videntur expressè præscribere ; quòd nempe dictitent mandata Dei esse observatu impossibilia. Quam blasphemiam apertè refellunt prædictæ Apostoli voces : quoniam qui legem Decalogi (quâ parte saltem proximum respicit) per eum qui diligit, dicit impleri, hoc ipso testatur præcepta illa , esse observatu possibilia ; cùm legem implere non sit aliud , quàm illam integrè observare. Eodémque spectat Apostolicum illud epiphonema : *Plenitudo ergo legis est dilectio* ; quo significatur , per dilectionem impelli hominem, ad legem plenè atque perfectè observandam. Dicente idcirco ad hunc ipsum locum Tertulliano lib. 5.

lib. 5. contra Marcionem cap. 14. *Merito totam Creatoris disciplinam, principali ejus præcepto conclusit: Diliges proximum tanquam te.*

Igitur ex eo Apostoli loco, firmiter adstruitâ & stabilitâ legis Decalogi inter Christianos etiamnum vigente, & ex consequenti, bonorum operum, quæ eâ lege præcipiuntur, necessitate & justitiâ; multò autem magis eorundem præceptorum, etiam ultimi: *Non concupisce*; quod inter alia nominatim istic recensetur à Paulo, quoad observantiam morali possibilitate: manifestum evadit, quod demonstrandum susceperamus, Idolum illud Religionis reformatæ, justitiam inquam solius fidei, funditus subruï ac corruere; & illam (ut ipsi agnoscunt) Ecclesiæ suæ tanquam animam, peremptoriè elidi ac suffocari.

Verumtamen, etsi, quæ toto hoc capite, adversus Calvinum in prædictis Salvatoris verbis ironiam somniantem prolixè deduximus; satis clara & efficacia sint; placet tamen & hanc rationem meo judicio non contemnendam, iis confirmandis ad extremum superaddere: sermonem nimirum, ijs circumvestitum circumstantiis, in quibus etiam prudens auditor, nulla ratione credere, aut suspicari possit, eum qui secum agit, fictè seu ironicè loqui, non jam derisionem rationabilem, sed fallacem deceptionem esse; præsertim cùm de re, quæ audientis plurimum intersit, agitur. Id autem in re propositâ locum habere, ut cùm maximè; confestim intelliget; qui id quod subjungo, quod per se clarum, & in confesso est, etiam apud
adversa

Luc. I.

adversarios ; attenderit ; legem nimirum Decalogi , tantâ accuratione digito Dei scriptam ; tantâ solennitate à Moyse populo promulgatam , non ironicè profectò aut præscriptam , aut promulgatam ; sed juxta tenorem sonumque verborum reipsa obligasse Hebræos , eoque sensu ab illis receptam & observatam. Eamque porro , seu persuasionem , seu observantiam ; ad Christi ætatem perdurasse , vel inde esse manifestum ; quòd Scriptura , etiam per id tempus , volens aliquos , putà parentes Præcursoris , commendare à justitiâ , dicat illos incessisse in omnibus mandatis & justificationibus Domini sine querelâ : itémque ex eo quòd Christi parentes dicantur perfecisse omnia secundum legem Moyfi. Eâ autem , quam dixi , communi & justâ , apud Iudæos persuasionem suppositâ : potuitne quisquam , qui Christum de via salutis interrogans , ab illo audiret : *Si vis ad vitam ingredi , serva mandata* : Eas voces aliter , quàm in sensu proprio , & ab omnibus recepto , intelligere ? Aut ipse Christus , si veri Magistri fungeretur officio , eas simpliciter proferens , in sensu alieno proferre ? Quod apud quemlibet prudentem , non esset docere , sed decipere , & suppositâ adversariorum opinione , non viam salutis , sed perditionis indicare. Qualiter reipsa fecisse Christum , verbis summam impietatem præferentibus , significasse fertur Ioannes Bron- tius , homilia 1. in Dominicam 3. post Trinitatem ; dicens : *ita adolescenti respondisse Christum ; ut ei potius viam ad æternam damnationem indicaverit.*

CAPUT XXVIII.

*De eo, quod ex doctrina suâ infert Lutherus :
solam infidelitatem esse peccatum.*

Complura ex illo, de solius fidei justitiâ, principio, partim à nobis inferri possunt, partim reipsa à sectariis inferuntur; tum per se absurda, tum verbo Dei apertissimè repugnantiâ. Quorum aliqua hoc loco discutiemus; ut magis appareat; quàm infectus sit fons, ex quo tam pestilentes rivi promanant.

Primum, sit illud, quod tanquam consequens, ad fundamentalem illam prætensæ Reformationis, de fidei justitiâ, doctrinam, intrepidè pronuntiat Lutherus : *Solam infidelitatem esse peccatum.*

Quod vel ipso auditu, non modò paradoxum, sed etiam paralogum est; adeoque à sensu communi, non Christianorum duntaxat, sed etiam Gentilium sapientum, abhorrens, ac denique tam capitaliter ipsi verbo Dei, atque universæ Christianæ disciplinæ repugnans, ut mirum sit in ejus Doctoris, quamvis alioqui insolenter audacis, mentem ac calamus potuisse incidere; mirabilius autem, ab aliquo rem intelligente; quantumvis ei sectæ addictissimo, in Doctore suo, dissimulari, aut patienter tolerari posse.

Verumtamen vel hîc valere potest, quod ipsi
O Luthero

Luthero generatim exprobrat, quamvis in ipso fundamento consentiens, Zuinglius, Tom. 2. in responsione ad confessionem Lutheranam: *Lutherus*, inquiens, *obstinato animo, conceptam semel opinionem, persequi & obtinere conatur; nec multum curare solet, quodcumque tandem de re quavis pronuntiet; etiamsi vel sibi, vel divini verbi oraculis contradicere deprehendatur. Sic ille.*

Porro hæc Lutheri, non uno loco, expressa & clara doctrina est. In primis enim, contra Ambrosium Catharinum, apud Coccium, disertè pronuntiat: *Nullum est peccatum, nisi incredulitas.* Explicatiùs autem in locis communibus, Classe 5. cap. 17. *Sicut præter fidem nihil justificat; Sic nihil præter infidelitatem, peccatum est.* Et in 2. Parte postillæ Germanicæ, editionis Argentinensis anni 1537. *Nullum peccatum tantum est, ut possit hominem damnare: sola enim infidelitas, quotquot damnandi sunt, damnat.* Postremò, in libro de captivitate Babylonica, Tit. de Baptismo, Tomo 1. Latino Vittembergensi. *Vides quàm dives sit homo Christianus, qui etiam volens non potest perdere salutem suam, nisi nolit credere: nulla enim peccata possunt illum damnare, nisi sola incredulitas.* Ita ille Quinti Evangelij Evangelista.

Quæ interim doctrina, uti prædixi, cum toto novo testamento adeò manifestè pugnat, ut ei funditùs subruendæ, sufficere possint aliquot Apostoli loca, tam expressa & fortia, ut nullâ possint tergiversatione declinari.

Is enim in primis cap. 5. Galatas alloquens:

Spiritu

Spiritu, inquit, ambulate, & desideria carnis non perficietis. Et Paulo post: Manifesta sunt autem opera carnis, quæ sunt; fornicatio, immunditia, impudicitia, & alia plura quæ enumerat, à peccato infidelitatis, longè diversa, de quibus subdit: quæ prædico vobis, sicut prædixi; quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur; & quod hinc consequens, æterno igne damnabuntur.

Deindè, itidem ad Ephesios 5. cap. *Fornicatio autem & immunditia, nec nominetur in vobis; sicut decet sanctos. Et mox. Hoc enim scitote intelligentes; quòd omnis fornicator, aut immundus, aut avarus, non habet hæreditatem in regno Christi & Dei. Subdit denique: Nemo vos seducat inanibus verbis (dicendo scilicet hæc peccata non esse; sicut Lutherus &c.) propter hæc enim venit ira Dei in filios diffidentiae.*

Primæ Cor. 2. capite, pari efficacitate verborum: *Nolite errare, inquit, neque fornicarij, neque molles, neque masculorum concubitores, &c. regnum Dei possidebunt: Et hæc quidam fuistis; (cùm viveretis in Gentilismo videlicet) Sed abluti estis; sed sanctificati estis; atque adeò jam (quod subintelligendum est) aliter vos, instituyente Christianâ lege, non amplius tales estis. Quò illud pertinet, quod idem Apostolus Ephes. 4. Hoc igitur, inquit, dico & testificor in Domino: ut iam non ambuletis, sicut & gentes ambulant; qui desperantes, semetipsos tradiderunt impuditiæ &c. Vos autem, non ita didicistis Christum. Hæc ille.*

Sed miserum sanè est, ingratique laboris; oportere nos tantum operæ ponere, ut veritatem in sacris libris sole ipso clariorem, demonstremus hominibus voluntariè cæcutientibus; & qui, quò amplius urgentur, hoc magis retrusi in semetipsos, suis se ament obvolvere tenebris. Quando & alioqui; vel ipsa supremi Iudicis adversus reprobos pronuntianda sententia sufficere possit ad eam insaniam revincendam: ex quâ nimirum manifestum est, illos non ob solum fidei defectum damnandos; quia, ut in rem nostram observat S. Augustinus libro de fide & operibus cap. 15. *non increpat* (nec damnat illos) *quia in eum non crediderunt; sed quia bona opera non fecerunt*: eorum utique iudicium, separationemque propriè describens, *qui in Christum crediderant, & permixti iisdem Ecclesie pascuis utebātur*. Ex quo rectè infert S. Doctor: *Si illi qui opera misericordie non fecerunt, ibunt in ignem æternum*; multò magis ituros illos, qui aliena rapuerint; aut alio aliquo atrociori facinore, conscientiam suam constrinxerint.

Quid enim, exempli gratiâ, si quis è Lutheri disciplinâ, fidelis quidem, ut ipsi autumant, aut Deum ipsum odio habeat, aut in Christum jaciat contumeliam, aut parentes, patriam, Regem ipsum, disperdere cupiat: *nunquid poterit fides salvare eum?*

Luc. 2.

Ad quæ, & his paria, equidem non apparet, quod, vel cum aliqua rationis umbra, reponi aut responderi possit.

Neque verò credam, extitutum quemquam adeò insipienter impium, ut, vel memoratas

Aposto li

Apostoli voces, tam affirmatè & exaggeratè prolatas; vel ipsam etiam, in iudicio extremo, à Christo pronuntiandam sententiam, audeat dicere, non in proprio naturalique sensu, sed in hyperbolico, ironico, ac denique contrario, esse intelligendam. Tanquam re ipsa damnentur reprobi, eò quòd opera fecerint; & electi salventur, ex hoc quòd illa neglexerint. Atque in hunc sensum exponenda sit Iudicis sententia: *Venite, benedicti; percipite regnum: Esurivi enim, & non dedistis mihi manducare. Ite maledicti in ignem aeternum: esurivi enim, & dedistis mihi manducare.*

Quod, quanquam, & cogitatu stultum, & dictu blasphemum, apud quemlibet verè Christianum, illico visum iri credamus; non tamen fortassis longè abesset à mente Lutheri: quando, & eum superius vidimus, docere ausum non conducere, sed è contrà perniciosà esse; eaque de causâ, sermone de novo testamento, sive de Missa artus sit dicere: amplius cavendum ab operibus bonis & legibus quàm à peccatis; eumque insuper audire liceat, epistola 238. Melanchthonem sic adhortantem: *Esto peccator, & pecca fortiter &c. Sufficit enim quòd agnovimus, per divitias gloriæ Dei, agnum qui tollit peccatum mundi: ab hoc enim nos non avellit peccatum, etiamsi millies, uno die fornicemur, aut occidamus.* Sic ibi.

To. I. ep. lat.

Quâ ex occasione, obiter quidem, sed cordatè tamen, attendere te velim, optime lector; quàm capitaliter inter se dissideant, hi duo Apostoli; Paulus scilicet, germanus Christi

Apostolus ; & Lutherus (quod quidem ex ipsa cum Apostolo Christi manifestâ dissensione consequens est) Apostolus , sive emissarius, Antichristi.

In-primis siquidem clamantem audivimus Doctorem gentium, severisque verbis admonentem Ephesios, tametsi fideles , & (ut ipse loquitur) sanctos : *Hoc enim scitote intelligentes, quòd omnis fornicator , aut avarus , non habet hereditatem in regno Christi.* Clamat, seu reclamat, Reformatorum Pseudo-Apostolus , & quando ita inferis placet perdoctus Doctor (hoc enim titulo sese à Diabolo ornatum memorat , secum de abroganda Missa disputante) suosque fideles hortatur , ut fortiter peccent ; ex eo quòd à Christo illos non avellat peccatum , etiamsi millies , uno die aut fornicentur , aut occidant.

Rursum Colossenses cap. i. hortatur idem Apostolus ; *ut ambulent dignè Deo , per omnia placentes , in omni opere bono fructificantes.* Contrà insurgit , incitatque suos Lutherus , ut caveant quidem à peccatis , sed maximè à bonis operibus.

Ad hæc : Hortatur , studiosèque commonet Romanos , cap. 6. Sanctus Apostolus : *sicut exhibuistis (in Gentilismo videlicet) membra vestra servire immunditie & iniquitati ad iniquitatem : ita nunc exhibete membra vestra servire iustitie in sanctificationem.* At contrarium suadet Lutherus : dicens , è diverso ; quo

Sermone de quibus sceleratior est, huic Deum citius infundere gratiam suam.
piscatura Petri.

Postremo , his verbis cap. 13. eosdem Romanos

manos informat B. Apostolus: *induimini Dominum IESUM-CHRISTUM*; ipsius nimirum vitæ sanctissimæ, operumque exemplis, vos obvolventes; eumque hoc modo repræsentantes. Lutherus, præter fidem docet, omnia esse indifferentia; neque inter legendum Evangelium intue dum in opera, sive exempla Salvatoris; eoque nomine, sibi præ cæteris, placere Ioannis Evangelium, *quòd pauca habeat de operibus Christi.* *In 2. præf. novi testam.*

Quæso vos amici; estne istud, quod assidue jactatis vos re ipsa sectari, tuerique purum verbum Dei? an è contrà, divinæ scripturæ sanctitatem fœdo sacrilegio contemerare, ipsius auctori inverecundè illudere, & prorsus contraria obtendendo, Evangelium Christi, in Antichristi Alcoranum deformare.

Attamen ultra hæc, in antea relatis generalibus Lutheri verbis quiddam latenter inest, cujus specialis indignitas atque fæditas, digna est, quæ hîc speciatim inspiciatur, & apertam proferatur in lucem.

Nam hætenus quidem audiebamus, Calvinum & quosdam alios, eâ in materiâ ita Philosophantes, ut dicerent; fidelibus quidem nulla peccata imputari; omnia autem imputari infidelibus. In quem sensum scribit ipse Calvinus Instit. c. 3. §. 58. &c. *omnia peccata esse mortalia infidelibus; fidelibus, omnia venialia.* Quod etsi falsum sit, uti dicemus, minùs tamen videri poterat à recta ratione abhorrens. At ecce nunc ex Luthero discimus, ne ipsis quidem infidelibus alia quævis peccata imputari ad pœnâ.

Ipso videlicet generalissimè pronuntiante ; quod sola infidelitas , quotquot damnandi sunt, damnat : nec minùs generaliter asserente ; quod sicut præter fidem nihil justificat ; sic nihil præter infidelitatem peccatum est ; & consequenter nihil præter illam , hominem damnat.

Et quamvis subinde videatur restrictè loqui de Christianis : attamen alibi , veluti visum est, generalissimè loquitur , & cùm dicat , *omnes qui damnantur* (quales juxta illum soli sunt infideles) consequens est illum etiam de infidelibus intelligi. Idque necessariò , ex proprio ipsius principio , quo nimirum docuit , legem Decalogi solùm obligasse Iudæos:neque proinde nunc superesse legem moralem , cujus violatio, apud quoscunque peccatum sit.

Ex quo præter apertam cum recta ratione & apertissimis , præsertim apud Apostolum , verbi divini verbis , repugnantiam; illud continuò inferri possit absurdissimum : fieri posse , ut sceleratissimus quisque reproborum , non majori, quin & mitiori , poenâ damnetur ; si , ut fieri potest, non majorem culpam, aut etiam minorem , infidelitatis contraxerit. Contra illud Christi Matth. 16. *Tunc reddet unicuique secundum opera ejus.* Et illud Apostoli ; *ut referat unusquisque propria corporis , prout gessit, sive bonum, sive malum.*

2. Cor. 5.

Vt hîc non exaggerem, tam istis , quàm illis, summam indulgeri sceleratè vivendi licentiam, eamque & majorem , quàm quisquam Gentilis, quantumvis Epicuræus Philosophus, sectatoribus

ribus suis permiserit; de quo redibit sermo, Pronuntiato sequenti.

In cujus tamen expositione, præmoneo, studiose lector, nihil te nisi tortuosum, perplexum, absurdum, inopinatumque expectare debere. Ita enim eo in argumento, non inter se duntaxat Cadmæâ pugnâ conflagunt, ex eiusdem draconis dentibus progenerati homines; sed, quod non vanum est falsitatis & mendacij indicium, illorum quisque secum ipse pugnat, suoque se gladio conficit.

CAPUT XXIX.

De opposito sectariorum pronuntiato; omnia etiam fidelium opera esse peccata, eaque per se mortifera.

ALterum igitur, in rem præsentem discutiendum, idque cum præcedenti è diametro pugnans, est Novatorum istud, ac præsertim Calvinistarum, pronuntiatum. *Iustum, seu fidelem, in omni opere suo, etiam bono peccare mortiferè: id tamen ei non nocere, neque à Deo imputari.*

Calvini loca post citabimus. Prius enim mihi conveniendus est progenitor eius Lutherus; & in eius dictis, ostendendum quiddam profectò inextricabile, in eo nimirum; quòd cum, eum jamjam audierimus, adeò solenni præconio proclamantem: *solam infidelitatem esse*

esse peccatum; eundem modò ostendere possimus; in eo, quo de agimus, pronuntiato, idem Calvino sentientem. Sic enim in-primis, expresse tradit in Assertionibus, artic. 31. Iustus in omni opere bono peccat. Referturque Tomo 1. operum Lutheri editionis Vvitembergensis, anni 1558. Opusculum eius hoc Titulo: Quod iustus, etiam inter bene operandum, peccet. Quod etiam fortiùs expressit ex discipulis ejus Melanchthon in locis communibus: Omnia, inquit, hominum, quantumvis laudabilia opera, planè vitiosa sunt, & morte digna peccata.

Neque enim ista Lutheri dicta possunt conjunctim consistere; nisi consequenter admitatur iustū in omni opere suo peccare infidelitate: quod & per se absurdum est, et incredibile; neque si subsisteret hypothesis; quia alioqui, ita peccans iam fidelis esset; quia sic supponitur; & non esset fidelis, quia peccaret peccato infidelitatis.

Neque verò tantū dixit Lutherus, quod ei tribuit Vvittakerus libro de Ecclesia p. 301. *Siquis actum fidei habeat, ei peccata non nocere, sed expressis inculcatisque verbis; præter infidelitatem, nullum peccatum esse.*

Aliunde autem subsistere nequit eadem Lutheri propositio: *Iustum in omni opere suo, etiam bono, peccare.* Si nempe audimus, virum eruditum, & gente Anglum, Ioannem Berleium, in Apologia Tract. 2. cap. 2. sect. 18. §. 4. & alibi, testantem: Lutherum in libro, quem ipse refert Anglicè scriptum, docuisse: *opera ab operante bonitatem sumere, & quod nullum opus*

opus Deo , displicet , nisi auctor eius prius displiceat. Tandemque quod : Bonus nil nisi bonum operatur ; nec potest esse non bonum , quod ille iam bonus operatur. In quem item sensum profert idem auctor, è sectariis Musculum, in locis communibus pag. 28. ita loquentem. Sciendum est, magis in hac causâ , personas peccantium quàm peccata, esse considerata.

His enim positis , & his quasi membris in unum compactis , quodnam doctrinæ monstrum necesse sit demum existere ? consequens quippe erit ; & opera bona ab homine fideli & iusto exercita , mala esse ; quia nempe iustus in omni opere suo peccat , priori propositione ; & è contrario , opera mala ab eodem exercita , bona esse ; quia , ut jam additur , non potest esse non bonum , quod bonus seu iustus operatur : ex quo denique fiat , tam hæc, quàm illa , in sui exercitio , simul & bona & mala esse.

Quo ex Labyrintho , his quidem positis, nescio cuius fili beneficio , sese Lutherus extricaverit.

Iam autem ad Calvinum quod attinet ; quamvis non tam apertè videatur pugnancia dicere, tamen in hoc ipso , quod docet omnia iustorum opera , per se spectata, & seclusâ Dei misericordiâ , peccata esse ; & absurdè loquitur , nec est sibi ipse usquequaque consentiens.

Audiantur hæc eius verba , lib. 3. Instit. c. 14. §. 9. & sequentibus. *Habemus , nec unum à sanctis exire , opus quod si in se censeatur, non mereatur*

reatur iustam opprobrij mercedem. Et mox : *nos cum omnibus nostris conatibus & studiis , morte & interitu dignos esse.* Tandemque cap. 20. §. 43. universe asserit : *nihil ex nobis prodire nisi vitiosum.*

In quibus in-primis satis absurdum & mirabile est ; homines sanctos ; Deoque dilectos, velut filios charissimos; & quos, ut loquitur Apostolus ad Ephesios 1. *gratificavit in dilecto filio suo* , si spectentur , cum suis quibuscunque operibus , in Dei conspectu , morte & interitu dignos esse : Neque ab his quicquam prodire posse, non vitiosum, aut quod Deo placeat: frustra jam scribente ad Colossenses cap. 1. eodem Apostolo: *ut ambuletis dignè Deo per omnia placentes, in omni opere bono fructificantes;* & mox etiam subjungente, *qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum &c.*

Et profectò vel ipsâ naturâ rei , seu operum ipsorum conditione spectatâ : quis prudens sibi inducat in animum: hominem iustum, pro gratiæ sibi à Deo communicatæ viribus , diligentem Deum, ut summum bonum, aut etiam credentem Deo &c. hoc ipso conatu mortis reatum incur-rere? Rursumque nec posse, nos , iuxta præscriptum Salvatoris, à Deo petere nobis dimitti debita nostra, quin hoc ipso actu committamus novum peccatum , & novo debito , nos interitu dignos reddamus ? Hæc qui sincerè & ex animo pronuntiet, eum arbitror , quid rei dicat, ignorare.

Quapropter & ipsum Calvinū videas, quò prædictæ suæ assertionis invidiam ex parte declinet,
aut

aut temperet, sibi non satis congruentem, lib. 3. inst. c. 15. §. 3. ita se exponere; ut admittat: *Placere Deo (iustorum) opera bona, nec suis auctoribus infructuosa esse : quin amplissima Dei beneficia remunerationis loco referre.* Etsi confestim addat, veluti rediens ad ingenium : *non quia ita merentur : verum, Dei largitatem ; nihil tale merentia opera, indebitis premiis remunerari.*

Quod interim, neque verbis Christi satisfacit, assidue in Evangelio mercedem reddendam bonis operibus testificantis, quâ voce non significatur, donum aliquod immerenti collatum: Apostolo item illam appellante coronam iustitiæ; neque verò sufficit, ut prorsus tollatur inhærens ipsius Calvinii dictis contradictio: cum, ea opera quæ ante dixerit, esse de se morte & interitu digna; jam dicit, placere Deo, nec esse auctori infructuosa, in quantum contingit, ex ipsa Dei largitate, illa ab eo mercedem accipere. Atquæ hæc de eius pronuntiati parte prior.

In cuius autores, iis quæ deduximus perpensis, merito illud Isaia cap. 5. verbum intorqueas: *Va, qui dicitis, malum, bonum; & bonum, malum; ponentes tenebras, lucem; & lucem, tenebras &c.* Quid enim aliud isti faciunt, pro animi sui libidine, cuncta miscentes, ac pervertentes?

Iam verò circa id quod ibidem addunt; peccata scilicet non nocere fidei: non minores extant verborum ambages, nec dispar dissensio sententiarum.

Id enim in-primis Calvinistarum quidam in eum sensum interpretantur ; quod homo fidelis , quantumvis atrox scelus admittat , non tamen excidat à Dei gratia. Qua ratione Beza in colloquio Montisbelgardenfi, & Fulco relatus à Berleio , docuerunt Davidem cum adulterium commisit , fuisse nihilominus, & mansisse filium Dei , neque fidem aut Spiritum Sanctum amisisse. Quod quidem confestim apparet omnino repugnans ; eum videlicet , qui voluntate deliberata , atroci peccato , & voluntati divinæ graviter repugnante , reum mortis æternæ , & Dei odio dignum se constituit , permanere nihilominus , iustum coram Deo , Dei amicum & filium dilectum persistere , neque, vel momento , Spiritum Sanctum se justificantem, amittere.

Et de facto quidem generalis est scripturæ regula, expressa Psalmo 5. *Odisti omnes, qui operantur iniquitatem.* Et similiter sapientiæ 14. dicitur *Deo odio esse impius.* Itemque ibidem cap. 1. *Spiritus disciplinæ effugiet fictum ; & corripietur à superveniente iniquitate.* Quem librum tametsi Calvinus alicubi reiiciat ; attamen in suâ Psychopanniichia, citat ex illius capite 9. versum 15. ut scripturam divinam.

Adde his efficacem locum , ex prima Ioannis epistola c. 3. *Qui facit peccatum , ex Diabolo est. Omnis, qui natus est ex Deo (id est, qui est filius Dei, ut statim) peccatum non facit.* Et mox : *In hoc manifesti sunt filij Dei & filij Diaboli.* Id est, per hoc ipsum discernuntur filij Dei à filiis Diaboli ; quod nempe quisquis facit peccatum, filius

lius Diaboli sit ; at verò Dei filius peccatum non faciat , quamdiu est , & persistit esse filius Dei.

Propter hæc igitur, plures eiusdem scholæ à Beza dissentientes, dixerunt: Davidem v.g. adulcerium committentem, amisisse spiritum Dei; in quo tamen in-primis ab ipso Calvino aperte redere visi sunt; Harmonia in Matthæi caput. 13. (ut antea quoque monuimus) sic proloquente: *Cordibus fidelium semel infixæ Dei veritas nunquam effluit , sed usque in finem viget.* Et infra : *Porro ut nunquam extinguatur Spiritus ille ; ita & fidem , quam semel insculpsit piorum cordibus, evanescere & perire , impossibile est.* Ita Calvinus.

Deinde , cum ad modum devenitur , quo ea peccata , tametsi peccantes ipsâ iustitiâ atque spiritu Dei priventur , fidelibus tamen non noceant , hîc rursus ambages anfractusque inexplicabiles ; quemadmodum necesse est eos , in avia & cœcos errores incidere , qui verum iter amiserint.

Quam in rem in-primis adferri potest ; quod crispasse fertur !, quidam Vvottonus in Respon- sione ad articulos Papisticos : *peccatum fidei non nocere ; quia , ut ait , remittitur , quàm citò committitur.* Quod quidem hunc sensum habere posset , ut censeatur illico remitti , non eo instanti quo committitur , si revera privet Spiritu Sancto & Dei gratiâ, sed proximè postquam commissum est , Deo illum statim in gratiam tuam recipiente. Verùm aliud sonat , quod alibi expressè dicit : *fidei simul remitti peccata prætērita,*

rita, praesentia, & futura. Respiciens fortassis, ad id quod speciatim tradidit Calvinus libro 4. Instit. cap. 15. §. 3. ubi: *Sic cogitandum est* (inquit) *quocunque Baptizemur tempore, nos semel in omnem vitam ablui & purgari. Itaque* (subdit) *quoties lapsi fuerimus, repetenda erit Baptismi memoria, & hac armandus animus; & de peccatorum remissione semper certus securusque sit.*

In quâ viâ admitti non potest, etiam atrociter peccantem, vel uno momento Spiritum Sanctum amittere: quia si per ipsam Baptismi susceptionem peccatum futurum ita remittitur, ut postea non sit imputabile: ergo neque ipso quo committitur momento, dici potest Spiritum Sanctum, aut Dei gratiam, seu iustitiam excludere.

Magis ei parti favere videntur contra-Remonstrantes in Dordracena Synodo, capitulo 5. articulo 4. & sequentibus; ubi agnoscunt, verè fideles, interdum in peccata gravia & atrociora abripi: *quibus* (uti loquuntur) *Deum valde offendunt, & reatum mortis incurrunt &c.* Quæ prorsus significant, saltem eo momento quo committuntur; Deum, illis reipsa offendi, eademque ad reatum mortis & damnationis imputari. Attamen & hoc censet Molderus magis inclinare in oppositam sententiam, atque (uti solent in rebus perplexis miscere sententias, atque ea propter manifestam contradictionem incurrere.

Addo ego, quæstionem istam, ad atrociora peccata restringendam non esse. Nam, cum iuxta Calvinii doctrinam, omnia fidelium opera, etiam

ea,

etiam ea , quæ ex objecto (veluti loquimur (bona censentur , peccata sint ; & quidem mortifera ; in quantum (ut ait lib. 2. inst. c. 8. §. 59.) *omne peccatum est adversus Dei voluntatem rebellio, quæ eius iram necessario provocat* ; consequens est illos, vel in quibuscunque actibus suis , retinere statum iustitiæ , Deo peccata illis non imputante ; vel quidquid faciant, semper carere iustitiâ, & in statu peccati remanere Ex quibus apparet, quâcunque in partem se vertant novatores isti , eos in meris tenebris & caligine cæcâ ambulare.

Vt jam non exaggerem , quod suprâ insinuavimus, & manifestum erit consideranti eam Philosophandi rationem omni licentiæ , & corruptelæ morum, fræna , laxare. Nam quo tandem , fræno a licentia vitæ coercebitur in conspectu Dei , qui persuasum habeat nullo, se peccato damnationis reatum incurrere ; immò nec idcirco, vel ad momentum excidere gratiâ Dei.

Sed ecce hîc nobis novus Labyrinthus occurrit, nec dissimulanda doctrinæ istorum inconsequentia. Pro quâ ad extremum, observari velim, quod in Calvinistarum Catechismo à Francisco Feuardentio, libro 8. Theomachiæ, Latinè converso , & digno commentario , castigato, præscriptum invenio in rem præsentem. Ibi quippe cap. 1. cui titulus , *De precibus &c.* videas eius sectæ fideles , sese in hunc modum in conspectu Dei accusare. *Assiduè & sine intermissione , tua transgredimur præcepta. Quod dum facimus , perniciem nobis creamus atque interitum. Velis*
P igitur

igitur nostri miserescere, Pater benignissime, delens omnia peccata nostra &c. Ita illi prætenſi Reformati, & nimirum ſecundum puritatem Evangelij vitam inſtituentes. Sed quàm conſentaneè reliquæ doctrinæ ſuæ, breviter hoc loco attendendum eſt.

Primum enim libens intelligam; quomodo poſſint tranſgreſſionis præceptorum Dei, ſeu divinæ legis, ſeſe apud Deum reos agnoſcere: niſi adhuc vigeat, ipſosque liget divina lex? Quod omnino negant, ipſo etiam Calvino libro 3. Inſtit. capit 19. §. 2. expreſſè profitente; ad Chriſtianam libertatem pertinere, ut *fidelium conſcientiæ, ſeſe ſupra legem erigant atque efferant, totamque legis inſtitutam oblivifcantur.*

Etenim qui ſupra legem eſt, non eſt ſubditus legi; & manifeſtum eſt, neminem peccare, niſi qui tranſgreditur, aut facit contra legem, ſe obli-gantem,

Deinde non ſatis intelligitur; quâ ratione fideles illi ſeriò divinam miſericordiam implorent, ut deleat ipſorum peccata; quæ intelligant, jam ſibi remiſſa, virtute Baptiſmi olim ſuſcepti; itemque hoc ipſo quod fideles ſunt, ſibi reipſa non imputari ad pœnam.

Denique ſi verum eſt, quod dicunt; ſeſe aſſiduè & ſine intermiſſione, tranſgredi præcepta Dei, eoque perniciem & interitum ſibi creare: difficulter ſanè intelligi poteſt, quod infrà ſubdunt n. 31. *Creſcimus in fide, quæ in omnibus bonis operibus operatur.* Adjunctâ præſertim illâ aliâ ipſorū doctrinâ,

doctrinâ ; quâ affirmant omnia fidelium bona opera , si per se spectentur , opprobrio & pœna digna esse. Atque hæc contra Calvinistas.

Verumtamen hæ ipsæ Catechismi Calviniani voces ; in memoriam me revocant affinium Lutheri verborum , relatorum à Tannero, ex commentario in caput 1. Epistolæ ad Galatas ; quibus nimirum docet : quemlibet suæ sectæ fidelem , in periculo & pugnâ mortis , verè ac seriò profiteri posse ac debere : *nihil se habere præter peccata, eaque vera & gravissima, nō ficta & inania; videlicet summam infidelitatem, dubitationem, contemptum Dei, odium, ignorantiam, blasphemiam Dei &c.* Quæ nimirum est istorum hominum religionis reformatæ præclara sanctitas.

Sed præterquam quòd hîc confestim appareat illa , quam modò Calvinistis objectabamus, fædissima doctrinæ inconsequentia : quî nimirum possit tam variè peccari ab istius sectæ fidelibus, si velut toties inculcâtem audivimus Lutherum, ab omni lege , & obligatione contrariarum virtutum , prorsus liberi sint; nominatim autem si hæc attendimus ipsius verba in caput 2. eiusdem Epistolæ ad Galatas ; *sola fides Christi, necessaria est, ut iusti simus, cetera omnia liberrima sunt; neque præcepta, neque prohibita.* Ex quo statim sequitur: quodlibet aliud licitum esse, quomodo ergo peccant, qui quod licet faciunt? Præter hoc , inquam , triplicem aliam , in his pauculis verbis deprehendo cum ipsâ Lutheri doctrinâ repugnantiam.

Primum enim quæram ex Luthero , quomodo tot modis specialiter peccare possint sui

sectarij sartâ rectâ manente eâ doctrinâ, quâ eum non semel asseverasse vidimus, solam infidelitatem esse peccatum.

Deinde quanam ratione, ijdem seriò profiteri possint in conspectu Dei, se summam infidelitatem habere; si verè & seriò Lutherani sunt, & consequenter Lutheranâ fide, & justitiâ præditi.

Tandem, quod jam dictis affine est; quomodo illa summæ infidelitatis, dubitationis, desperationis professio stare possit cum illa sectariorum fide speciali, quâ ut suo loco videbimus, etiam ipse Lutherus, docet, quemlibet justum certo, etiam certitudine fidei, nosse Deum esse sibi benevolum, & vitam æternam certissimè à se obtinendam! sanè ut proverbio dicitur, mihi magnus erit Apollo, qui hæc inter se conciliaverit.

Sed mirandum non est, si hominibus istis in circuitu assiduo ambulantes, necessariò obtingat, quod pueris sese celeri rotatu in orbem circumvolventibus, evenire videmus; ut nempe velut hi turbato capite deficiunt denique & concidunt; ita illi, dum in doctrinâ suâ variè se versant ac circumagunt nullo usquam pede consistentes, ad extremum præ mentis, diversis agitatæ motibus, perturbatione, in pluscula, seu dicta absurda seu secum pignantia, devolvantur & incidant. Quod velut rem ad fines nostros summi momenti, passim demonstrat suscepta à nobis exercitatio.

Atque interea Agyrtes iste (Lutherus inquam) certissimè credi vult se doctrinâ suâ habere à Deo, & quidquid eructaverit, purum Evangelium esse

CAPUT XXX.

*De altero Lutheri corollario : timorem divinorum
iudiciorum , fidelium cordibus , non à Deo sed
à Diabolo immitti.*

Cæterum his , quæ per plura capita studio-
sius deduximus , confirmandis ac concludendis ,
placet & hoc alterum Lutheri pronuntiatum ,
eodem fundamento subnixum proferre , atque
convellere : nimirum , timorem divinorum iu-
diciorum , fidelium conscientiæ incussum , non
à Deo , sed à diabolo ortum habere.

Ita enim illum claris verbis loquentem au-
dias , Tomo 1. Germanico Vvittembergenfi , *Apud Fitz-*
folio 273. §.3. cum tibi venit in mentem Christimon l. 1 Bri-
velut Indicis , qui te villicationis , sive actæ vitæ , tan. c. 19.
rationem reddere iussurus sit , tum pro certo & ex-
plorato habeas , eum non Christum , sed ipsissimum
esse diabolum.

Quò itidem facit , quod in Postilla Domini-
cæ 6. post Trinitatem tradit his verbis : *Hoc dis-*
camus & bene notemus ; ne mortem & extremum
iudicium metuamus. Nec enim venturus est Chri-
stus , ut nos iudicet : sed qui non credunt , illos
iudicabit. Cui Patriarchæ sui dicto subscribere
velle visus est Calvinus , harmoniâ in caput Mat-
thæi 27. *Neque enim (inquiens) timendum est ,*
ut in Dei iudicium amplius veniant peccata nostra ,
à quibus tam pretiosa mercede nos absolvit Dei
Filius.

Quæ rursus Lutheri doctrina , tot Scripturæ

locis manifestè convincitur ; ut nisi quis per insanum contemptum , ironicè rursus illos excipiendos existimet , nulla possint arte declinari , aut pertinacia eludi.

Nam exempli causâ, nunquid ipsemet Christus, & non diabolus, Matth. 10. discipulos suos, utique jam credentes , ejusmodi timore injecto, ad constantiam in cruciatibus incitabat , dicens: *Timete eum qui potest & corpus, & animam perdere in gehennam?* Atque beati Apostoli , Petrus & Paulus , utique ex Dei , & non diaboli spiritu , eodem timore incitabant fideles , ad quos scribebant. Vti videre est 1. Petri 1. ubi mentione injectâ Dei judicantis secundum uniuscujusque opus ; consequenter additur : *In timore incolatus vestri tempore conversamini.* Et cap. 4. *Si justus vix salvabitur : impius & peccator ubi parebunt.* Itaque & hi qui patiuntur , secundum voluntatem Dei , fideli Creatori commendent animas suas in beneficiis. Prioris ad Corinth. 10. *Itaque qui se existimat stare , videat ne cadat.* Et posterioris cap. 5. *Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, &c.* Et mox : *Scientes ergo timorem Domini , hominibus suademus.* Tandemque ad Philippeneses 2. *cum metu & tremore salutem vestram operamini.*

Denique ipse Paulus , non , opinor , ex ipsissimi diaboli , sed spiritus divini suggestione, salutari illo divinorum judiciorum timore , semetipsum stimulabat : cum 1. Cor. 4. ita scriberet : *Nihil mihi conscius sum ; sed non in hoc justificatus sum : qui autem me judicat , dominus est.* Et cap. 7. *Castigo corpus meum , & in servitu-*

tem redigo, ne fortè, cùm aliis predicaverim ipse reprobus efficiar. omitto alia.

Etenim eæ res, divinas Scripturas, absque ullo mentis in adverſam partem præjudicio, legenti adeò evadunt manifestæ; ut rursùm miraturi ſint fortè nonnulli, me tam operosè ac ſolicitè, nec ſine ſeu meo ſcribentis, ſeu ipſorum legentium tædio, rebus adeò compertis demonſtrandis inſiſtere. Sed veluti ſuprà Inſinuabamus; nihil clarum eſt voluntariè cæcutientibus; & potlùs paratis, univerſam divinæ Scripturæ ſtructuram & harmoniam confundere, quàm ab adamata ſemel novitate, & præſumptâ opinione diſcedere.

Siquidem, velut indicavimus, etiam iſtud adeò apertè verbo Dei repugnans pronuntiatum, originem ſuam debet illi baſi fundamentoque Religionis reformatæ, de juſtitia ſolius fidei: quæ nimirum fides, ex ipſa Lutheri definitione, ſermone in Dominicam 2. Quadrageſimæ; *eſt certa alt iſſimèque animo inſidens divina bonitatis & gratiæ (adeoque & futura ſalutis, vitæque æternæ conſequendæ) fiducia.* Cum qua videlicet certiffima perſuaſione, conſequenter loquendo, ſtare non poteſt ullus timor divini judicii; immò (ſi ipſi Luthero credimus) neque opinio, quod à Chriſto judicandi ſint. Quod tamen rursùm manifeſtè pugnat cùm verbis Apoſtoli 2. Cor. 5. ſuprà relatis; & ad Romanos 14. *Omnes enim ſtabimus ante tribunal Chriſti.* Et mox: *Itaque unusquiſque noſtrùm pro ſe rationem reddet Deo.*

CAPVT XXXI.

Appendix & conclusio antè dictorum.

TAmetsi ex hæcenus dictis, quantum ego arbitror, satis efficaciter ostensum habeatur, quantopere repugnet Evangelio Christi, & quanta animarum pernicie inducta sit in orbem terrarum reformatà illa solius fidei iustitia; eoque jam visus sim finem imposuisse ei disceptationi; quia tamen modò in quosdam autores incidi, qui, quamvis aliâ occasione quosdam nobis suggerant Lutheri locos; ex quibus evidenter appareat: Novatorem illum ex vesano illo bonorum operum odio, eò devenisse impietatis, ut non nostris tantum detrahat meritum apud Deum, sed ipsa etiam Salvatoris opera ita deprimat, ut ea dicat, nihil aut parum ad salutem nobis profuisse, ex quo inter alia, consequens sit, illum reipsa non fuisse Redemptorem mundi, atque inde rursus omnem perverti novi testamenti æconomiam: idcirco necesse est, istam supradictis velut appendicem superaddere; ac primùm ipsos Lutheri locos ob lectoris oculos proponere, tum quanta ex illis in fidei negotio absurda sequantur, aperire.

Prior locus in hunc modum refertur, ex Tomo 3. Germanico, in Admonitione ad Argentinenses: *Non esse hominibus opera Christi inculcanda, & cuiusmodi exemplum nobis Christus præbuerit.*

buerit. *Christi enim opera esse minimam & vilissimam portiunculam in Christo, eaque in re Christum ceteris sanctis parem esse.*

Posterior adfertur, ex Præfatione in novum Testamentum Latinum, ubi sic loquitur: *Si alterutro carendum esset, vel operibus, vel verbis Christi: modis omnibus mallet ignorare Christi facta, quàm eius verbis & concionibus privari. Non enim multum Christi opera mihi profunt, sed verba eius dant vitam.* Hæc ille.

Sed hîc fidem tuam obtestor, quisquis hæc legis, si modò quacunque saltem ratione Christianus es; quanta in pauculis, istius ter Sancti (ut eum appellant cultores sui) aut, (ut ipse sese) à Deo submissi novi Evangelistæ, verbis, & quàm manifesta atque comperta sunt crimina.

Nam istud in-primis quale est; quòd cùm tota ferè novi testamenti pagina, nobis inculcet opera Christi, & quæ ille nobiscum conversans aut egit, aut passus est, imitationi nostræ proponat: quam in rem expressissimè faciunt, illa S. Petri prioris epistolæ cap. 2. *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum ut sequamini vestigia eius*, & illud à Paulo non uno loco inculcatum: *Imitatores mei estote sicut & ego Christi*: quod est dicere: *Imitamini me, quia me imitâdo, Christum quæmitor, & ipsi imitabimini.* Et illud 1. Ioannis 2. *Qui dicit se in ipso manere, debet sicut ille ambulavit, & ipse ambulare.* Tandemque cùm ipse Salvator nobis via factus, veritas, & vita, toties inculcatis istis, aut affinis vocibus: *Qui vult venire post me, tollat crucem*

De Sanct.

virg. c. 27.

cem suam (ex mei scilicet imitatione) & *sequatur me*: iis videlicet insistendo vestigiis quæ ipse impressi, & ipso sanguine meo signavi. *Quid enim est eum sequi*, inquit Augustinus, *nisi imitari*? Et ne fortè expressum exempli nomen de ipso Salvatore desideres: idem ipse Ioannis 13. post opud illud profundissimæ demissionis, quo discipulorum pedes abluit Dominus & Magister; disertè subjecerit: *exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis*.

His interim omnibus non obstantibus, ausit iste Novator præfractè negare, inculcanda esse hominibus opera Christi, aut quibus exemplis in suâ nobiscum conversatione præluxerit.

At enim ad ista minùs attendit novi Evangelij conditor, audax præ animi obstinatione vel sexcentos Scripturæ locos sibi adversantes contemnere, aut, si necesse sit, eos omnes in sensu ironico, aut prorsus contrario accipere, & ita ubique Evangelium Christi, ut suum substituat, subruere.

Sed facilè in his advertet Lector ingenuus, vel hoc loco fallere nos Scripturam divinam quod dictu nefas est Christiano: vel, quod consequens est, ipsum Lutherum falsum Prophetam, & merum impostorem esse.

Iam verò quid dices, si alterum illud propositæ doctrinæ caput attenderis: quo sancta opera humanæ in Christo naturæ, quæ (qualiacunque sint secundum se spectata) tamen ex infinitâ personæ Verbi sanctitate summam dignitatem atque pretium accipiunt, idcirco appella-

ta

ta à SS. Patribus *Theandrita* : rem in ipso Christo vilissimam esse pronuntiat. Atque ex ea parte, hominem illum teste Scriptura, non tantum Sanctum, sed & *Sanctum Sanctorum, innocentem, impollutum*, & excelsores cœlis factum, quippe hominum Angelorumque caput; eundemque *plenum gratie & veritatis*, de cujus plenitudine nos omnes accepimus; denique de quo etiam scriptum est: quod eum unxerit Deus oleo exultationis *præ participibus suis*: hunc, inquam, Lutherus adeò redigat in ordinem, ut eum cæteris Sanctis parem faciat. Et quid dico Sanctis? Immò cuivis etiam de grege suo nebuloni aut meretrici: quos quidem si fidem habeant, & ipsos cæteris Sanctis æquales facit; ita de se suisque proloquens, Tomo 2. Latino, enarratione in primæ Petri caput primum; *pares sumus in honore & dignitate D. Petro, Paulo, & S. Deiparæ Virgini. Habemus enim eundem Thesaurum à Deo, bonaque omnia tam largiter, quam ipsi.* Sic ille. Quod quis dubitabit? cæteris accēsendum blasphemias, quas ille evomuit ore maledico, adversus Dominum, & adversus Christum eius.

In quo cursim attende stultæ hæresis infelicem astutiam. Siquidem Reformati isti, ut vitæ molli delitiisque licentiosè indulgeant (neque enim ad se pertinere autumant, quæcunque à Christo, de arctâ viâ, ferendâ cruce, abnegatione sui &c. inculcantur in Evangelio) dicunt asperitates ejusmodi incassum à nobis, & cum Christi iniuria suscipi: quasi ille suâ passione ac morte non abundè pro nobis satisfecerit: eumque

Danæus in Resp. ad Bel- larm. &c. que in finem, operum ac passionem Christi, pro nobis susceptarum, valorem ac pretium exaggerantis, ac proinde Sanctos Antonium, Hilari- nem ac similes, *bis stultos* appellantes, quod abs- que ullâ necessitate, aut fructu, semetipsos tam asperè tractarint, ac quodammodo sui ipsorum carnifices extiterint.

At cum è diverso, ad Christi operum passio- numque imitationem provocantur; negant, uti vidimus, eam imitationem adeò esse inculcan- dam; eo quod ea quæ Christus in carne gessit, aut passus est pro nobis, minima sit & vilissima par- ticula in Christo, eaque in parte, nihil supra cæ- teros Sanctos; ipse Christus præstiterit. Ita illi; utrimq; fallaces, & instabiles, & semper in gyro & circuitu ambulantes.

Postremum caput, quod in ea doctrina nota- bamus, istud est; quod, juxta Lutherum sustineri nequeat, Christum re ipsa generis humani Re- demptorem fuisse. Siquidem cum scriptura sacra locis innumeris, Redemptionis mundi effectum, non prædicationi sive doctrinæ Christi, sed il- lius morti ac passioni, seu nominatim ipsius san- guini pro nobis effuso, constanter attribuat; si ipsa Christi obedientia, quâ sese ad mortem, mor- tem autem crucis, pro salute nostrâ Deo Patri obtulit, humano generi, ex Lutheri verbo, pa- rum profuit, sed verba ejus sint quæ dant vitam; jam non venerit Christus, ut tanquam Redem- ptor mundum salvaret, sed tantum, ut veluti Doctor viam virtutis monstraret; quæ fuit hæ- resis Petri Abailardi, apud S. Bernardum, epistolâ 190. frustra que toties inculcat scriptura, Chri-
stum

itum redemisse nos in sanguine suo. Et quod expressius eam in rem Matth. 20. v. 28. dicitur, venisse filium hominis dare animam suam (id est vitam & sanguinem suum) redemptionem pro multis. Coloss. 1. v. 14. Ephes. 1. v. 7. 1. Petri 1. c.

Neque quicquam obstat, si fortè dicas cum Calvino: redemptionem mundi assignari Christi operibus, non quòd id præmium condignè mererentur; sed tantum quòd per illa offerretur condignum redemptionis pretium, putà vita & sanguis vnigeniti.

Quoniam sive hoc, sive illo modo rem explices; perinde convincitur, quod Lutherus dixit: Christi opera non multum profuisse mundo: nisi fortè, putet, quod mundi redemptio nullius, aut levis momenti res extiterit.

Præterquam quòd & ipse Calvinus, alibi denique modum loquendi Catholicum admitterit; epistolâ scilicet 317. dicens: *Ex pluribus scripturis colligi, quod verè Christus suâ obedientiâ, nobis gratiam apud Patrem acquisierit, ac promeritus sit.*

Ad extremum, ut vel cæco pateat, in quod impietatis barathrum sensim sine sensu provolvat Novatores nostros, bella illa, & ab ipsis temerè & inconsultè adamata, solius fidei iustitia, vel in ipso Luthero, lector benigne, recognosce. Nam cum consequenter ad eum errorem, ipsis etiam Christi operibus omne meritum, pretium, dignitatemve detractam vellet, nec tamen auderet manifestè illum, Redemptorem mundi, quod tota scriptura confitetur, abnegare; ut hoc saltem modo imperitis fucum faceret, commentus

tus est illum, non passionē, aut morte naturæ humanæ, sed ipsius divinitatis suæ, mundum redemisse. Ita enim illum, si meministi, suprâ loquentem audivimus in confessione majore, de cænâ Domini: *Non credo, quod sola humana natura pro me passa sit: Christus ille vilis, nec magni pretij salvator est; immò ipse quoque salvatore opus habet &c.*

Quibus verbis serpens ille, velut linguâ bifidâ, & Christum secundum humanitatem cæteris exæquat hominibus, qui & naturâ filij iræ, & arbitrio suo multis sceleribus vivunt obnoxij; & passioni ac morti subiicit, nescio à quo deinde resuscitandam, cum destructa seipsam resuscitare non possit, incommutabilem eius divinitatem. Quæ quidem impietas, si non Atheismi furculus, at stygiæ tamen fornacis est non obscura strictura.

Qua etiam in re, non insanam tantum ejus impietatem, at insuper improvidæ mentis temeritatem aspicias; ut qui nō intelligat, quod, cum universa scriptura Christi sanguini pro nobis effuso redemptionem mundi attribuat, consequenter ei commento suo; compellendus sit divinitati, venas assignare, & sanguinem, cujus effusione, mundi redemptionem; operata sit: quod nescio an hominum cuiquam, quantumvis stulto & impio, venire possit in mentem: Demum eadē occasione omittere non possū, quin ipsos Lutheri discipulos, pro eo quo feror in eorum salutem studio, cordatè commoneam; ut tantisper ad hæc, sed seriò, reflectant animum; quàm falsò ipsorum Propheta, sese apud illos, pro puri Christi Evangelij

gelij aut verbi Dei, eximio sectatore, jactet atque venditet: quando in exemplo, in quo versamur, impiam illam de divinitatis passione sententiam, pro animi sui libidine, ipsis obtrudat; cujus ne vestigium aut umbra extet in verbo Dei; & è contra, articulum de humani generis, per ea quæ Christus in carne sua gessit ac pertulit, partâ salute, quem (ut ita loquar) mille locis Scriptura adstruit, stultè atque præfractè neget. Et hæc quidem digna essent, etiam pluribus exaggerari.

Sufficiat addere: id jam olim, ut hæresis proprium notatum Tertulliano adversus Gnosticos ita scribenti: *Sed hoc est perversitas fidei, Scorp. c. 4. probata non credere, non probata, presumere.*

Verùm ut denique isti argumento colophonem imponam: Ex hætenus dictis, nisi me meus fallit animus, clarissimè apparet Lectori ingenuo, & nisi quis malignè ab ipsa luce avertat oculos: Basim illam Religionis novitiæ, & (ut ipsi agnoscunt) tanquam animam quinti Evangelij, nullo modo posse cum ipsa Evangelij Christi veritate ac sinceritate consistere: sed vel illâ stante, ipsum Christi Evangelium ab imo subruendum, & conculcandum esse, (quod ne ipsi quidem, qui re ipsa illud subvertunt, si Christiani sint, apertâ voce admiserint) vel certè, quod nos contendimus, illam ipsam basim, & quidquid ei inædificatum est, prorsus evertendum ac dissipandum esse.

Cæterùm, quò magis cōsidero, infelix illud de solius fidei iustificatione commentum, quod & ipse Calvinus libro 3. Instit. c. 11. §. 1. *præcipuum Religionis*

Religionis Christianæ sustinendæ (*Reformatæ* videlicet) *Cardinem* appellat , adeò perversum & omni ex parte Evangelicæ legi ac disciplinæ repugnans apparet ; ut ne ab ipsis quidem inferiorum portis , validius quidquam ad Ecclesiam Christi , si quâ fieri posset , labefactandam adinveniri posse existimem : dignum proinde dogma , quod & Mago Simoni primævam suam originem debeat , inquantum & ille (ut auctor est Sanctus Iræneus) negabat hominem secundum opera justa salvari , & post tot sæcula , quibus in Ecclesia Dei inauditum fuerat , à Martino Luthero , si non mago , at certè à dæmonum familiaritate infami , velut ab inferis suscitatum , in orbe redivivum apparuerit.

Neque adeò mirer , inveniri inter Christianos , qui sive novandi , & exinde gloriæ captandæ , libidine , sive studio homines ad sectam suam pelliciendi , posthabitâ doctrinæ Evangelicæ sinceritate , talia comminiscantur aut venditent : sed quod etiam viri alioqui prudentes , nullo compendij utilitatisve respectu tam impios suorum Apostolorum (ut appellant) conatus , intelligentes , etiamnum illis pertinaciter adhærescant , & nescio quomodo , etiam videntes volentesque seipsos fallant ; id verò præsertim , & queror , & miseror , & doleo.

Cæterum ut vel hinc perspicuè denique cognoscant Lutheri discipuli , quàm hac ipsâ in parte , improvido , futili , & (qui hæresis est genius) instabili Doctore , credant animas suas ; ad extremum placet , illis ob oculos ponere :
quod

quid ipse Lutherus, post tot occasione istius dogmatis, excitatas in orbe tragœdias; post invidiosam insolentemque eius tanquam sui inventi iactantiam; post, eâ gratiâ, quantum in ipso fuit, ab imo convulsum Evangelium Christi: quid, inquam de hac re ipse perscribat, Tomo 4. Vvittemb. commentario in caput 15. Ioan. quēadmodum refert autor Britannomachiæ lib. 1. cap. 12. *Vbi sola fides docetur (inquit) fiunt falsi Christiani, qui de fide quidem gloriantur & baptizati sunt, inque Christianorum numero censentur; nullum tamen succum habent, neque fructum edunt. Sic ille.*

Quod, quid aliud est, si attenderis; nisi basim illam Religionis reformatæ funditus destruere, convellere cardines, & animam ipsam novi Evangelij elidere?

I nunc, quisquis es, & fide sis illi magno ac fideli quinti Evangelij oraculo; & cœcus cœcum, in foveam erroris, & perditionis barathrum, cum illo præcipitandus, ducem sequere.

CAPUT XXXII.

Quibus aliis modis Reformati nostri, novi testamenti autoritatem concutiant atque convellant.

TAndem ut nonnulla quæ adhuc ad novū testamentum attinent, specialiùs exequar: observo in-primis ipsum Lutherum, in Prologo novi testamenti seriò admonuisse lectores suos;

Q

ut

ut hanc falsam aboleant opinionem; quòd scilicet quatuor sint Evangelia; *Siquidem*, ut ait, *Evangelium Ioannis*, est *unicum*, *pulchrum*, *verum*, ac *principale Evangelium*; aliisque tribus longè ac longè præferendum & anteponendum; adeò ut *Pauli* & *Petri* epistolæ, longè præcedant tria illa Evangelia, *Matthæi*, *Marci*, & *Luca*.

Quibus ille quidem, puri Evangelij magnus jactator; quid aliud, quæso, agere videtur; nisi, ut tria illa Evangelia sic deprimendo, præ altero, eorum autoritatem suspectam & dubiam; efficiat; immò si attendimus, eadem re ipsa non esse vera Evangelia significet. Quippe cum Ioannis Evangelium sic anteferat, ut illud dicat, *unicum*, *pulchrum ac verum esse Evangelium*, consequens sanè est, ut tria reliqua, vera Evangelia non sint. Immo, si teneat alibi dictorum consequentiam, conficitur ex eius mente, doctrinam cuius ipse autor est, dictis Evangeliiis potiore ac certiore esse.

*Lib. contra
Regem Angliæ &c.*

Etenim cum sæpe pronuntiet, non duntaxat certum se esse, quòd dogmata sua de cælo habeat; sed etiam alicubi dicat expressissimè: *certò novi, doctrinam meam non esse aliud quàm sacrosanctum verumque Evangelium*, ausus etiam, arroganti vanitate, quò dictis suis autoritatem asfereret, sese hisce titulis inscribere: *Afferro ego, Doctor Martinus Luther, Domini nostri Iesu Christi indignus Evangelista*; quis non videat, eum doctrinam suam potiori loco, quàm Matthæi, Marci aut Lucae, revera habere; quando sibi certum esse testatur, doctrinam suam esse verum Dei Evangelium,

gelium, quod satis apertè de doctrina dictorum sanctorum videtur negare, aut in dubium saltem revocare. Ex quo ibidem factum, ut teste Lavathero, Calvinista apud Berleium Tr.2.c.2.sect.10. §.2. quidam Lutherani, iique non infimæ notæ, non veriti sint pronuntiare: se malle doctrinam Pauli in dubium revocare, quàm doctrinam Lutheri, seu Confessionem Augustanam.

Quemadmodum etiam apud eundem Calvinista quidam, pari infaniâ dixisse fertur: si Paulus eadē hora Genevæ prædicaret, quā Calvinus; relicto Paulo, sese Calvinum auscultaturum esse.

Ita videlicet sectariorum mentes sive fascinate, sive obturbante & circumagente spiritu erroris ac vertiginis, ut cum ex una parte, in rebus fidei controversis, ad Ecclesiæ Catholicæ sensum definitionemve recurrere, atque in ea acquiescere non sustineant; quòd indignum putent, verbi Dei veritatem, oportere (quod aiunt) humano sensu & interpretatione fulciri: ex altera tamen, unius hominis, ut de Donato aiebat Augustinus, nudiustertius, noti, (puta Lutheri, sive Calvini,) qui sese, nullis idoneis missionis suæ signis prolatis, Christi Apostolum aut Evangelistam jactitet, autoritate sic irretiri ductarique se patiantur; ut eius doctrinam, tametsi toti antiquitati repugnantem, inconstantem, fallacem, sibi que ipsi contrariam, quin ex multis etiam capitibus adversus Deum ipsum blasphemam, attamen pro divina habeant, eamque ipsi indubitato Dei verbo, aut exæquent, aut etiam anteferant.

At enim in eo quod ad sacros Evangelistas attinet, eodem quo Lutherum spiritu seductum observes Guilielmum Clebitium, ex Lutherano (ut aiunt) Calvinistam : quippe eorum testimonia inter se componens, immò opponens, perinde de iis philosophatur ; ac si in eis nulla inesset humanâ major autoritas. Perpendantur hæc eius verba ex libro quem scripsit, de *Victoriâ veritatis, & ruina Papatus Saxonici. Matthæo & Marco, duobus testibus, plus fidei adhiberi debet, quàm uni Luca* (ea videlicet, quæ Christi Passionem ac Sacramenti institutionem spectant, referenti) *qui synaxi* (inquit) *non interfuit, quemadmodum Matthæus.*

Inscitè prorsus atque absurdè. Tanquam videlicet in re præsentî ; attendendæ essent humanorum iudiciorum formulæ ; in quibus, si testes contrarij sibi sint, cæteris paribus, plus fidei defertur pluribus quàm uni ; & uni oculato, plus quàm auritis decem. Cùm è contrà ubi de verbo Dei agitur, non hominum, per quos loquitur Deus, privata conditio, sed solius Dei, per eos loquentis, eosque dirigentis, autoritas spectanda sit. Quæ cùm per se summa sit, atque suprema, & usquequaque infallibilis ; falsò supponitur, eos per quos loquitur, testari contraria : neque potest uni præ altero minùs fidei deberi, nisi eo ipso desinat illius sermo esse verbum Dei : cuius ubicunque par esse debet, idest absolutè infallibilis, autoritas.

Quæ quidem rem ipsam vel mediocriter attendenti adeò clara sunt ; ut mirum sit eos, qui se orbis Doctores, Ecclesiæque Reformatores, eoque

eoque cæteris oculatiores , haberi velint, in re tanti momenti tam turpiter allucinari.

Iam autem quid esse dicemus ; quod ipse Lutherus , non tantum decalogum Moſis (qui tamen à Christo Domino in nova lege renovatus & confirmatus eſt) velut omnium hæreſum fontem, explodendum cenſuerit ; ſed inſuper divinam illam precandi formam , à Christo diſcipulis ſuis , & per illos nobis, in Evangelio traditam, eam inquam , ipſe velut execrabilem habuerit in hæc verba in 5. caput Matth. ſcribens : *Nemo , Pater noſter , rectè precari poteſt , quin ſimul diras & execrationes admisceat. Nam Pater noſter ſine execrationibus non rectè oratur.* Quæ cum adeo inſanè ſcriberet , profectò oportuit illi , aut cerebellum nimio vino æſtuaſſe ; aut mentem ab ipſo Satanâ (à quo ſe regi alibi ſcripſit) occupatam fuiſſe.

Addere liceat ; alio in loco , auſum eſſe, bellum illum Evangelistam, ſeu veriùs invèrecundum ſcurram , ipſius Dominicæ orationis, quaſi ab ipſo Christo minùs perfectè , ſeu expreſſè conceptæ, petitionem, uti loquimur, quartam in hunc modum, ſupplere dicam , an contaminare ? *Domine Deus da uxorem, & panem quotidianum.* Perinde atque ſi (ut iocabundus ait , iſtud referens , Gretſerus noſter) edixiſſet Chriſtus : *Quærite primùm uxorem , & cætera adjicientur vobis.*

In cap. 4. Genes.

Summa & caſum Sc. de matrim.

Sacram.

Cæterum ut per occasionem hoc adjiciam : orandi formulam ſectæ ſuæ propriam præſcribere volens Doctor Martinus : en quo mentis faſtu , quâ verborum in ipſum Deum contumelia

Tom. 2. Ger-
man. Vit.
in orat. con-
tra Turcas.

In Assert.
art. 36.

id aggreditur. *Oraturus*, inquit, *memento ut*
audacter & fronte perfrectâ, sive adstes, sive ge-
nu flectas; hocque modo Deum appelles. Domine
rogo, utque annuas volo: ut Ita &, Amen, esse de-
beat, & oporteat. Sic, inquam, & non aliter: alioquin
neque oro, neque oratum volo. Cui nimirum suæ
ut ipse appellat, audaciæ, ut ego, impiæ ad-
versus Deum impudentiæ, visus est alibi, tamet-
si verbis haud minùs audacibus, hoc tanquam
umbraculum velle prætere: *Quid*, inquit,
orando frustra obtunditis aures Dei? Neque enim
aliter Deus cum hominibus agit, quàm verbo pro-
missionis. Tanquam si aliis (etiam Dominicâ)
orationibus posthabitis, illam unicè proba-
ret precandi formam, quam, ex simili spiri-
tu, familiarem habuisse ferunt mox memoran-
dum Guilielmum Hacketum, insanum Nova-
torem: *Domine tu potentiam habes; ego habeo fi-*
dem. Ergo fiet.

Atque interim iste, quem ante dicebamus,
non hoc tantum nomine, sed aliis infrâ tangen-
dis blasphemus in Deum, iste legis Dei, ver-
borumque Christi contemptor; est ille nimirum
(ut ejus sectariis loqui placitum) ter Sanctus
Martinus Lutherus, quo nemo maior ab Apo-
stolis surrexit, immò proximo post Christum
& Paulum loco collocandus.

Verumtamen omnem hoc in genere sive in-
sanam impietatem, sive impiam insaniam supe-
rat, illa prædicti Guilielmi Hacketi ad Deum sub
mortem precatio. Quippe qui, cum sese non Pu-
ritanorum tantum (quod vulgo appellabatur)
sed universæ terræ Regem appellaret, sensimque
inductus

inductus à suis , etiam se Christo parem haberi vellent , eaque gratiâ , hoc modo compellaret Deum : *Pater , scio , te , non minùs teipso , me diligere &c.* Tandem veluti perduellis , ad supplicium ei crimini constitutum damnatus , extremis sub patibulo verbis (quæ ex Actis publicis refert Fitzsimon Britannomachiaë l. 2. c. 6.) Deum non tam orasse , quàm sacrilegâ comminatione in hunc modum aggressus , proditur.

Deus cœli , potentissime Iehouah , ac & eo , Domine Dominorum , Rex Regum , æterne Deus. Tu me nosti , verum ipsum Iehouah , quem misisti. Miraculum aliquod ostende his infidelibus , & libera me ab his inimicis meis. Sin minus , cœlum succendam , & te è throno detractum , manibus meis lacerabo. Sic ille. Et cum hac præclara prece , statim suspensus est , & in membra discerptus.

Quas equidem voces infani potiùs capitis quàm impiæ mentis esse dixeris. Sed eas tamen visum est hoc loco ita referre : ut ex hoc exemplo , aliisque quæ proferri possunt , perspiciat lector ingenuus : ad quam denique , quamque enormem , seu impietatem , seu insaniam , sensim deducat sectatores suos , cœca , & profana , neglecto scilicet Ecclesiæ Catholicæ sensu , quilibet credendi quod suus cuique suggerit spiritus , haud pridem in orbem Christianum inducta libertas. Quam spiritus sui suggestionem , miseri & cæci pro interiori Spiritus Sancti persuasione habent : quando eum , non Dei , sed Diabolicum esse spiritum ; prout de Calvi-

nistarum spiritu testatur Lutherus , & de Lutheranorum Calvinus , vel ex ipsis constat effectibus.

Addo , quod his scriptis, de Thomâ Muntzero, è Lutherano Anabaptistarum duce, traditum invenio à Florimundo lib. 2. cap. 1. num. 4. Eum videlicet haud absimili impudentia , ita , cum suis, Deum precari solitum : *Pater, infunde animo meo , propensum desiderium iustitiae tuae. Quod nisi feceris: te, tuosque Apostolos ad unum omnes abnegabo.* Sic ille insanus.

Cæterum , ut de Calvino , eiusve scholâ, istud huc pertinens extremo loco adjiciam : quàm ad horum quoque palatum parum faciat , nobis commendata ab ipso Christo orandi forma ; ex his ostendi potest , quæ loco citato observat autor Britannomachiae ; ubi & Calvinum testatur , in quatuor posteriores Orationis Dominicæ petitiones (ut ipse ait) datâ operâ declamare ; & ipsam Dominicam orationem , Puritanis (id est , rigidis in Angliâ Calvini discipulis) exosam esse.

Ex quo profectò jam minùs videatur incredibile; quod de Georgio Buccanano, his ipsis verbis tradit libellus, inscriptus *Elixir Calvinisticum* , & Andreæ Scioppio attributus : in mortis (inquit) limine rogatus à Ministris , orationem Dominicam diceret ; primam Propertij elegiam , cynthia voce exorsus est: *Cynthia prima suis miserum me cepit ocellis, Contactum nullis ante cupidinibus.* Negavitque
aliam

aliam orationem Dominicam , sibi ante hos sexaginta annos extitisse.

Quod, quæso, quid esset : nisi cùm Atheus ante vixeris , etiam Atheum occumbere ? sed nempe vel inde confirmare licebit , quod suprà dictum à Calvinismo ad Atheismum , facilem ac pronam viam esse.

CAPVT XXXIII.

Calvinum , impiâ temeritate , Evangelicorum Christi sermonum , censorem & correctorem agere.

Verum inter ea , quibus Calvinistas, indignè tractare scripturas divinas (contrà quàm ipsi insulsè & falsè venditent) partim vidimus, partim visurifumus ; nihil est fortassis , quod iustius ac vehementius adversus hanc sectam commovere possit , piam in Christum , ejusque verborum seriò reverentem animam ; quàm si ipsum Calvinum audierit , non quomodocunque ipsum Evangelij textum adulterare & corrumpere, sed in suis etiam in Evangelia commentariis , passim ipsarum Christi, Incarnatæ , inquam , Dei sapientiæ , vocum , sententiarumque censorem , momum , & castigatorem agere, & si quid in illis minùs probarit, de eo, non aut dubitanter & velut discendi gratiâ, sed definitè,

nitè & pro quadam quasi libertate Evangelica pronuntiare.

Attendat, quæso, sedulus Lector, quos eam in rem, & causâ exempli, ex Calvinii scriptis locos colligit Feuardentius dialogo quarto, errore Calvinii 99. itemque 100. & sequentibus.

Et priore quidem errore, ostendit eum passim, idque exemplo pessimo, Evangelicas Salvatoris locutiones improprietatis arguere, ut cum ad illa Matth. 12. *Aut facite arborem bonam &c. Impropria*, inquit, *est locutio.* & cap. 15. *De corde exeunt cogitationes mala &c. Impropria est loquendi forma.* & cap. 20. *Quicumque voluerit inter vos maior fieri &c. Impropiè loquitur.* Et Ioannis 3. cap. *Qui autem facit veritatem, venit ad lucem. Hoc videtur impropiè & absurdè (seu, sine ratione) dici.* Et cap. 17. *Pater quos dedisti mihi, volo, ut ubi ego sum &c. Est, quoad Grammaticam attinet, impropria locutio.*

Sed fœdiora, sunt, quæ subjiciuntur, errore 100. &c.

Etenim in primis in caput primum Ioannis v. 48. *Illam*, inquit Calvinus, *Christi responsio ad Nathanaëlem, videtur parum apposita.* Similiter & Ioannis 3. de illis Christi ad Nicodemum: *Nisi quis renatus fuerit: è longè petitus*, inquit, *& propè intempestivus videtur hic sermo.*

At in Lucae cap. 16. & 22. *Dura & longè petita videtur similitudo.* Item: *similitudo cribrandi non omni ex parte quadrat.*

Iam in Matthæi cap. 7. ad illa verba: *Omnia ergo*

ergo quaecunque vultis &c. supervacua, inquit, est illatio, quemadmodum sæpè in concisis sententiis particula ista abundat.

Denique, quos extremos locos, velut magis impiè insolentes notari velim: In eiusdem Matthæi cap. 9. *Vt autem sciatis, quia filius hominis &c. videtur, inquit, (Christus scilicet) parum solidè ratiocinari.* Et in capite 12. *obiectam sibi calumniam primùm refutat proverbiali sententiâ: videtur tamen parum solida esse refutatio.*

Tandemque in eiusdem 22. capite, illam Salvatoris divisionem, *in ea quæ Cafari, & quæ Deo reddenda sint*, velut ineptam & inconvenientem redarguit, dicens: *videtur quidem non quadrare partitio; quia propriè loquendo, dum officio defungimur erga homines, obsequium hoc Deo impendimus.* Hæc omnia Calvinus.

Et credemus illum agitari divino spiritu, qui diabolicâ præsumptione, supra Christum ipsum se efferens; eius se censores castigatoresque constituit, quem Pater æternus nobis ut supremum orbis Doctorem atque Magistrum proposuit? Eâ ipsâ impiâ audaciâ divinæ eius sapientiæ plurimum detrahens, & Evangelij ab eo conditi, cuius se Calvinus perstudiosum cultorem venditat, prorsus elevans ac pessundans auctoritatem.

Clausulæ loco istud attexo: Bezam videli cet Magistri sui simiolum, verbis Gabrielis Archangeli Luc. 1. v. 37. immò Dei, cuius is nomine atque mandato loquebatur, præsumptione simili, ausum hanc suam censuram adscribere:

Non

Non est impossibile apud Deum omne verbum. Iſt non credendum, nec univerſaliter recipiendum ſed conſtanter propugnare. Ita ille in Catechiſmo brevi Genevenſi articulo 1. apud Fitzſimon Britan-nomachia lib.2.c.2.

Vt proinde ex his ad extremum confici valeat : ſi quod oraculum unquam effudit primarius ipſorum Propheta Lutherus ; illud ſanè deprehendi veriſſimum ; quod apud eundem autorem libro citato cap.6. pronuntiaſſe fertur , in colloquiis Iſlebienſibus de verbo Dei , fol. 22. *Reformatos ſcilicet ſcripturas contemnere , in ordinem cogere , adulterare , irridere , exagitar e* Sic ille.

C A P V T X X X I V.

Confessionem fidei reformatæ Gallicanam , ne ab ipsis quidem Calvinistis pro verâ & indubitatâ fidei regulâ habendam eſſe.

Paradoxum iſtud apparebit , quantum exiſtimo , plerisque Eccleſiæ Reformatæ ſectariis. Quippe cùm ex ipſa vi vocis , ſenſuque communi, fidei Confefſio aliud non ſit, niſi formula quædam, complectens articulos, qui certâ fide credendi ſint , ab omnibus certam Religio-nem profitentibus. Et communis ſit vulgo perſuaſio , ſiquis aliquod eorum capitum , quæ eâ formulâ contineantur , aut negaverit , aut in dubium pertinaciter revocaverit , con-
feſtim

festim ex Ecclesia , & à reliquo fidelium cœtu , velut hæreticum præcidendum ac separandum.

Igitur ut ista assertio , quam manifestum est magni esse momenti ad fidei Calvinianæ vanitatem demonstrandam , ipsamque adeò Religionem Reformatam ab imo quasi concutiendam ; clariùs efficaciusque stabiliatur , primo loco iistas attendi velim Calvinì voces , libro 4. Instit. c.9. §.8. *Quoties Concilij alicuius decretum profertur , expendi primùm diligenter velim , quo tempore habitum , quâ de causâ habitum , & quo consilio , quales homines interfuerint : deinde illud ipsum de quo agitur , ad scripturæ amussim examinari , idque in eum modum , ut Concilij definitio pondus suum habeat , sitque instar præiudicii* (seu velut habere Gallicam editionem testatur Gaulterus , admonitionis) *neque tamen examen , quod dixi impediatur.*

Et rursum , etiam expressiùs , ibidem §. 12. *Nulla , inquit , Consiliorum , Pastorum , Episcoporum nomina nos impedian , quo minus , & verborum & rerum documentis moniti , omnes omnium spiritus ad divini verbi regulam exigamus , ut probemus , num ex Deo sint.* Ita Calvinus.

Quibus consentaneè (velut antea retulimus) cap. præcedenti §. 10. irridet Romanenses (id est Romano-Catholicos) *quòd pro certo & confesso sumentes* (utique ex omnium sæculorum indubitato sensu usuque) *Concilium generale legitimè congregatum , esse veram Ecclesiæ imaginem , simul absque dubio statuunt , regi immediate à Spiritu Sancto eiusmodi Concilia , ideoque cre-*
rare

Cap. 9. § 9.

rare non posse. Tandemque rem omnem quasi concludens, ita ex sensu suo pronuntiat. Hoc perpetuum esse nego, ut vera sit & certa scripturae interpretatio, quae Concilij suffragiis fuerit recepta. Sic ibi.

Atque huic Doctoris sui doctrinae conformantes se eius discipuli, in Concilio nationali Dor-dracensi (de quo ex professo multa dicemus in sequentibus) expressè declararunt, eius Synodi decreta non ligare conscientias, sed privatim cuique iudicium, relinqui; ut re ad verbi Dei normam & amissim, expensâ, illa vel admittant vel rejiciant.

Hoc autem jacto fundamento; idem consequenter de Calvinianæ fidei confessione dicendum; vel hinc manifestè, quantum arbitror, convinci potest. Quod synodo conflatae, ex Calvino v.g. & paucis per ea tempora, quos in Gallia habebat, suæ Ecclesiæ Ministris, per quos condita est fidei confessio pro Galliâ, aut cuivis alteri in Germaniâ, Angliâ, Scotiâ, confessionem propriam condenti; nusquam appareat, aut ostendi possit, à Christo promissa, in rebus fidei definiendis, seu declarandis specialis & certa Spiritus Sæcti, assistentia; quæ interim appromissa nõ sit Generali, aut alicui œcumenicæ sive Catholicæ, sive (ut hoc demus) Calvinianæ Synodo; absque dubio magis expressè, quàm ulla Synodus particularis, Ecclesiam universalem repræsentant.

Ergo si (vel ipsis Calvinistis confitentibus) fas est unicuique fidei, etiam Synodi Generalis decreta, sive articulos ab eâ definitos ac traditos, ad verbi Dei examen revocare, & si illi dictet

dictet spiritus privatus, hunc illumve articulum verbo Dei scripto minùs esse consentaneum, ab eo saluâ fide, & tutâ conscientiâ, discedere: multo id magis permissum erit, quoad articulos Confessionis ipsorum Reformatæ; quæ, etsi nomine aliud præferre videatur, in re non est aliud, quàm Synodi cuiusdam particularis, aut nescio cuius Consistorij, definitio.

Alioqui sanè, in contrario Philosophandi modo, magna statim, & oppidò enormis apparet inconsequentia, si ritè inter se comparentur extrema, & in hoc, aliove non absimili paradigmate, res tota oculis quodammodo subi-ciatur.

Exorta olim est in Oriente, exempli gratiâ, & magno tumultu, nec minore scandalo, inter Arianos Catholicosque agitata, de Filij Dei divinitate controversia. Et componendæ, Nicææ in Bithynia, cum Apostolicæ sedis legatis, legitimè convocati conveniunt universè trecen-ti decem & octo Episcopi, omnes virtute & doctrinâ, præstantes, permulti etiam in causâ fi-dei tormentis affecti, & inde relictis cicatricibus illustres. Atque re à Patribus diu multùmque consideratâ, perpensis scripturis, examinatâ pri-scæ Ecclesiæ traditione, magno consensu decla-ratur fides Catholica, & Arius cum suis anathe-mate percellitur.

Atqui eo tanto molimine, si Calvinò credi-mus, nihil adhuc absolutè actum est.

Quippe cùm ea universalis Concilij defini-tio, accedente qualibet Apostolicæ sedis appro-batione, tantùm vim habeat cuiusdam quasi præjudi

præjudicij, ita ut civilibet Christiano etiam-
num liceat, decretum Concilij ad divini ver-
bi regulam exigere; & si illud quidem, ex
animi sui sententiâ, verbi Dei regulæ mi-
nùs congruens invenerit, pro irritò & nullo
habere.

Parte altera, Genevæ Allebrogum, non de uno
alterove fidei Christianæ articulo, sed de refor-
mandâ antiquâ Ecclesiâ, novaque quasi de inte-
gro, permultis, iisque summis, in capitibus, insti-
tuendâ, condicitur conventus. Conveniuntque
cum Magistro Calvino primores discipuli, per
ea musteæ Ecclesiæ primitiva tempora, pauci &
mali. Nam quales fuerint, quod ad mores at-
tinet, primævæ illius Confessionis, seu con-
farcinatores dicas, seu comprobatores, ex au-
thentico apparet ipsius Calvini testimonio; quod
nos superiùs occasione aliâ produximus.

Neque verò doctrinæ censu, multò instructio-
res fuisse existimabimus; si istud recipimus, quod
magnæ vir autoritatis, Petrus Cottonus, ut sibi
fidei relatione, compertum tradit. Ministris Ge-
nevensibus, pilæ lusu & aliis ineptiis, temporis
multum perdentibus, cùm à Francisco Balduino
(Iurisconsulto insigni, & ipsi Calvino familia-
ri tunc & intimo) pro amiciciâ admoneretur,
cogendos potiùs, ut SS. Patrum lectioni, stu-
dioque vacarent, quò se idoneos ministerio suo
redderent; frigidè ad id respondisse Calvinum:
se pro illis laborare, & satis fore, si docerent,
quæ illis scriptis traderet.

Sed quales, quales hi fuerint, qui eum in fi-
nem convenère: conscribitur ab illis confirma-
turve,

*Traçtatu de
sacram. &
sacris. Missæ,
discursu 6 c.
20.*

turne, fidei Reformatæ confessio, 40. capitibus constans. Adjecto postea in aliis Synodis, ridiculo: *Romanum*, inquam, *Pontificem esse realiter ac propriè illum, quem scriptura extremis temporibus venturum prædixit, Antichristum.*

Et huic, sic fabricatæ adornatæque Confessioni; si vos ô rigidi Calvinistæ audimus; perinde atque si de cœlo delapsa, aut ab ipso Christi ore profecta esset, fides rata fixa indubitata habenda erit? Ita ut nemini prorsus liceat contra illam hiscere; aut (quod vos interim adversus cuiuscunque Concilij, sive Catholicæ, sive etiam vestræ Reformatæ Ecclesiæ, decreta conceditis) illam ulterius ad verbi Dei amussim examinare?

Et ubi jam erit generale illud atque expressum Doctoris vestri, loco suprâ citato pronuntiatum? *Nulla Conciliorum, Pastorum, Episcoporum nomina* (quæ subinde, inquit, tam falsò obtendi, quàm usurpari possunt) nos impédiant, quò minùs, & verborum & à rerum documentis moniti, omnium spiritus (attendite vocum exaggeratam amplitudinem) ad divini verbi regulam exigamus, quò probemus nùm ex Deo sint.

Quando & è diverso, ex ipsiusmet Calvini mente, verbis quæ ibidem subjicit, expressâ, agnoscendum sit: *multo plus ponderis habere debere definitionem, in quam communiter Ecclesiarum Pastores, invocato Christi nomine, consenserint; quàm si quisque seorsum domi conceptam populo traderet, vel pauci homines privatim eam conficerent.*

Ad quod fanè non est , quod vel apparenter à Calvinistis respondeatur.

Nisi fortè quis dicat : speciale id esse in ipsâ Confessione fidei , quòd eius articuli omnes ac singuli, ex verbo Dei desumpti sint; sitque velut extractum quoddam textûs ipsius divinæ scripturæ : quod non ita competit cujusvis Concilij declarationi.

Siquidem hoc ipsum significare , & exigere videtur , ipsa Confessionis Gallicanæ ratificatio : quæ ita habet : *Omnes Gallia Ecclesia approbant & ratificant supra scriptam Confessionem , in omnibus suis capitibus, & articulis; ut qui integrè fundati sint in puro & expresso verbo Dei.*

Contrà quippe apertè facit, quòd Confessionem ipsam legenti manifestum sit (potestque id esse altera probatio seu confirmatio pronuntianti nostri) plerosque eius articulos , atque eos omnes qui Doctrinæ Catholicæ contrarij sunt, in nullâ scripturâ expressè & integrè haberi.

In quo enim , quæso , divinæ scripturæ libro in terminis suis, aut æquipollentibus, continentur isti Confessionis Reformatæ articuli , quos hîc subjicio ex Fevardentij versione ? Puta imprimis , quod dicitur articulo 24. *Solâ fide nos iustificari.* Item ; quæ traduntur articulo 24. *Non esse licitum orare, nisi iuxta formam ab ipso Deo præscriptam, Matth. 6. Quidquid homines imaginati sunt, de intercessione sanctorum, qui excessere ex vivis, nihil esse nisi abusum, & fallaciam Satana. Purgatorium, vota monastica, peregrina-*

peregrinationes ad loca sancta , Confessionem auricularem illusiones esse ex eadem Satana officinâ profectas. Articulo 26. In catibus Pontificiorum puram Dei veritatem exulare ; Sacramenta esse corrupta ; in iisdem , superstitionum & idololatriarum omne genus regnare. Demum articulo 35. Esse tantum duo Sacramenta toti Ecclesiæ communia. Quarum, & aliarum consimilium assertionum terminos attendenti, clarum est, nec volam nec pedem in verbo Dei puro & expresse apparere.

Sanè cùm aliquando , à Catholico Principe Lutheranis Marchionis Durlacensis Theologis , propositi essent novem fidei Lutheranae articuli ; quorum quatuor priores erant isti : *Missæ non est sacrificium propitiatorium. Matrimonium non est Sacramentum. Sunt tantum duo Sacramenta. Non datur Purgatorium.* Urgerenturque, ut, secundum suam professionem, ostenderent; eos omnes, in terminis suis expresse contineri in verbo Dei ; ad extremum fateri compulsi sunt eos expresse in scripturâ divinâ non inveniri.

Cumque deinde, per eam occasionem, iisdem propositis articulis , ad hoc ipsum urgerentur Calviniani Ministri Sedanenses , variè primùm tergiversati , ut qui rem arduam ab se flagitari sentirent ; eò demum confugerunt , ut dicerent ; *propositiones illas esse, negativas ; negationes autem non posse aliter , quàm per affirmationes probari.*

Quo quidem infelici responso ; partim scripturæ styli parum peritos ; partim ut de

Vviclefo Valdensis, sese rurales dialecticos, ostenderunt.

Quasi nempe scriptura, non passim abundet propositionibus negativis: quarum utique veritas, ex ipsarum formalibus terminis in scripturâ expressis, probari queat, non autem per ullam affirmationem.

Nam, exempli causâ, per quam affirmativam ex scriptura petitam, probabitur hæc negativa, Iosue 10. *Non fuit antea, nec postea, tam longa dies.* Aut illa Ioannis 4. c. *Et nunc quem habes, non est tuus vir.*

Deinde, ut demus adversariis, affirmativas propositiones, negativis illis oppositas: has videlicet: *Missæ est sacrificium propitiatorium: Matrimonium est Sacramentum. Datur Purgatorium &c.* non satis expressè, aut sufficienter, ex scriptura, haberi, & (quod ipsi quidem putant consequens) easdè de fide non esse. Hoc inquam, dato; per quâ dialecticam inferri potest, negativas illis oppositas, ut ipsi contendunt, ad fidem divinam pertinere? Cùm manifestum sit, ex hoc quòd scriptura propositionem aliquam non affirmet, consequens non esse eius contradictoriam ab eadem scripturâ, adstrui; quippe quæ de rebus innumerabilibus prorsus taceat, neque quicquam de illis; utramvis in partem definiat.

Attamen ne prorsus tacere viderentur Ministri Sedanenses; addiderunt denique, primam ex propositis assertionibus negativis, nimirum: *Missæ non est Sacrificium propitiatorium*; contineri in illâ affirmativâ Heb. 10. v. 10. *Sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel,*

semel duas sequentes, in verbis illis Deut.4.v.2. *Non addetis ad verbum, quod vobis loquor &c.* Quartam autem: *non datur Purgatorium*, in illo 1.Ioan.1.v.7. *Sanguis Iesu-Christi emundat nos ab omni peccato*: & sic de aliis: sicut videre est in Epistola Ioannis Gauterij data ad Gubernatorem Sedanensem.

Qui tamen ministrorum conatus, frivolus apparet consideranti. Neque enim possunt illæ negativæ in his affirmativis contineri; cum ex suis terminis prorsus differant; immò neque possint illæ ex his etiam deduci per necessariam consequentiam; de quo erit aliàs opportunior dicendi locus.

Etenim præsentī instituto satis est: confessionis Calvinianæ articulos plerosque omnes, non *integrè fundari in puro & expresso verbo Dei*. Quod quandiu ostendi non potest, non vanitatis modò, sed etiam falsitatis, convincitur ipsa confessio.

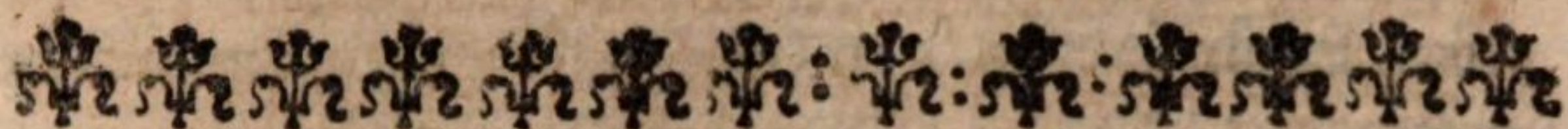
Addimus denique maioris, seu confirmationis seu declarationis gratiā: quantumvis daremus in Ecclesiam Reformatam convenire; quod tradit Calv.1.4. Instit.c.8.§.11.& 15. *Spernendū non esse Ecclesiæ consensū: ex eo quòd tota fidelium societas, nihil pronuntiat nisi ex verbo Domini*; nihil tamen inde confici posse in rem præsentem.

Observandum quippe est, confessionem de qua loquimur, pro Gallis duntaxat conditam esse, atque editam, & à solis Galliæ Ecclesiis, non autē à tota reformata Ecclesia approbatā aut admissam: cum tamen ut habet Regula iuris 26.in sexto: *Quod omnes tangit, ab omnibus approbari debeat.*

Et verò, teste Fevardentio in examine prædictæ confessionis : unaquæque reformationum natio propriam sibi confessionem, & ut ipse ait, à Gallicanâ ferè toto cœlo differentem fabricata est ; idque (addo ego) plerumque ex nutu ipsorum Principum sæcularium. Atque, ut testatur Florimundus Remondus libro 8. de hæresis ortu &c. c.7.n.6. Angli Calvinistæ, Gallorum nec fidem, nec religionem, multò minùs cæremónias probant : Germania quoque nihil ferè cum utrisque habet commune.

Additque à Bernensibus Zuinglianis anno 1555. cum cæteris Calvinii scriptis, ejus etiam confessionem ut hæreticam & blasphemam, publicè esse combustam.

Quid, quod ipsi quoque Calvinistæ in Synodo nationali Dordracenâ congregati confessionem, non Gallicanam, sed Belgicam ; & Catechismum, non Gallicanum, sed Heydelbergensem, velut verbo Dei magis consentaneum præeligere visi sint ? Quamquam in suis ipsi decretis, isti seu Catechismo, seu confessioni ; non usquequaque congruentia tradiderint ; ut videre licet apud Ioannem Malderum Episcopum Antuerpiensem, in Anti-Synodiciis.

CAPUT XXXV.

Variis exemplis ostenditur ipsos Reformatos, confessionem fidei suæ, pro indubitata credendorum regulâ non habere.

Porro quæ in nostri pronuntiati comprobationem capite superiori, deduximus; videntur esse ejusmodi, ut non pauci de Calvini schola simili aliqua consideratione inducti confessionem fidei suæ, non usquequaque certam ac fixam, sed ulteriori examine dignam censuerint, Quod nonnullis exemplis demonstrari, non parum conducet in rem præsentem.

In-primis igitur attendi possunt, quæ apud Batavos Provinciæ ultrajectivæ ordines in Synodo quadam Calviniana anno 1612. habitâ & à Petro Cudsemio è Belgico latinè translata, & in lucem edita, eam in partem constituerunt sive declaraverunt. In cujus nimirum synodi Prologo, postquam articulo 2. declarassent; nullam aliam à se agnosci fidei vitæque regulam quàm solum verbum Dei, scriptis Veteris & Novi Testamenti, nempe Prophetarum & Apostolorum, expressum & subinde articulo 3. injunxissent verbi Ministris, ut teneant & servant capita Christianæ Religionis symbolo Apostolico comprehensa; ac insuper libellum cui Titulus *Confessio fidei Belgicarum Ecclesiarum*; Attendentes simul ad concordem confessionem

cessionem aliarum Evangelicarum Reformatarum Ecclesiarum, in unam harmoniam anno 1581. redactam: ad extremum articulo 4. expressè, & Calvinii verbis consentaneè subdunt: *Judicant nihilominus, præfatam confessionem Belgicam* (cui utique Gallicanam confessionem non anteferant) *aliorumque similes, examinabiles esse ad sacram Scripturam.* Ut scilicet exactiùs cognoscatur, utrùm illæ ipsi Scripturæ sacræ satis congruant. Per quod apertè ostendunt, se de confessionum Reformatarum sinceritate diffidere, neque illarum articulos pro indubitatis, aut certâ fide tenendis habere.

Ad idem facit, quod in eadem Batavia Calvinianæ sectæ Ministri in synodis Goricomensi atque Delphensi, expresso decreto, Confessionis Belgicæ & Catechismi Heydelbergensis revisionem, expetendam ac procurandam esse constituerint. Quod quidem non facerent, nisi iudicarent aliquid in eis ulteriori discussione dignum, ac proinde non prorsus certum atque indubitatum esse. Ex quo consequens est utriusque scripti auctoritatem, apud illos ipsos vacillasse.

Cùm autem postea per occasionem nationalis Dordracenæ synodi eam revisionem postulare cæpissent Remonstrantes, principiò quidem, Revisionis nomine offensi ij, qui tam Confessionem, quàm Catechismum pro certâ fidei normâ haberent, ab eo postulato, valde se alienos ostenderunt. Sed ut appareat complures Patrum diversæ sententiæ fuisse, ad extremum tamen postulato annuit synodus. Quamquam, ut videre est in ipsis Actis, nihil denique effectum sit; intercedentibus

intercedentibus Theologis Palatinis, ex expresso mandato sui principis; qui variari quidquam in suo Cathechismo noluerit.

Tandem quod ad mentem ipsius Dordracenæ Synodi, universam quasi Calvinianam Ecclesiam repræsentantis, & fermè rigidis Calvinistis constantis, deprehendendam attinet; ponderari velim hæc eius verba relata à Maldero supra, cap. i. num. 14. *Synodus hæc Dordrechtana, per nomen Domini obtestatur, ut de Ecclesiarum Reformatarum fide, non ex coacervatis hinc inde calumniis, aut etiam privatis nonnullorum, tum veterum, tum recentiorum Doctorum dictis, sæpè etiam aut malâ fide citatis aut corruptis, & in alienum sensum detortis, sed ex publicis ipsarum Ecclesiarum confessionibus, & ex hac orthodoxæ doctrinæ declaratione, unanimi omnium & singulorum consensu firmatâ, iudicent.*

Vbi In-primis observet Lector ingenuus: publicas Ecclesiarum Reformatarum Confessiones, & orthodoxæ doctrinæ declarationem in Synodo factam, ab ipsa Synodo, pari loco haberi; sive, istud utrumque, ut certam fidei Reformatæ ideam, normam, amissim perinde constitui. Ex quo ulterius consequens videtur: ut quemadmodum explicuit Synodus, non esse intentionis suæ, per declarationem, sive definitionem suam, constringere conscientias, sed unicuique esse liberum ab eâ privatim dissentire: id ipsum etiam de Ecclesiarum Confessionibus intelligere censenda sit.

consensenda sit. Cùm nulla appareat ratio, quantum est ex parte ipsius Synodi, de utraque normâ diversè sentiendi, seu decernendi.

Quia è contrà, si qua esset, eâ in re agnoscenda diversitas; potius consensendi essent Synodi Doctores, decretorum suorum unanimi omnium consensu firmatorum incolumitati consulere, quàm particularium Ecclesiarum confessiones, easque ut suprà dicebamus, inter se subinde contrarias, sarras tectas tueri velle.

Porro ea quæ dixi, assertionem superiùs propositam, adeò evidentem efficiunt; ut planè mihi persuadeam, complures etiam esse in Galliâ Calvinianæ sectæ Doctores (nam vulgus ista non attendit, aut considerat) qui perinde atque hi quos memoravi, de variis Confessionis suæ articulis sese intus affectos sentiant, quidquid exteriùs præferant. Cui sensui meo confirmando, non pigebit proferre, quod ex viro gravi accidisse cognovi in ipsa Galliâ, eam rem narrante, ut sibi testatissimam, quòd ex ore eius, cui contigerit, accepisset, possetque adhuc ex eius amicis, qui superessent de ipsius facti veritate cognosci, si quem eius rei cupido incesserit.

Aiebat igitur, virum eo in regno pernobilem, comitem de Brassac, sectæ Calvinii per ea tempora professorem, qui deinde inter utriusque regij ordinis equites allectus, ad primarias etiam legationes ac præfecturas adhibitus est, cùm circa nescio quem Confessionis Reformatæ articulum; validâ pulsatus dubitatione, fluctuaret animo, nec perspiceret satis, quâ ratione id dogma,

dogma, inter certæ fidei articulos, propositum esset: eum scrupulum suum ut evelleret, accessisse demum ad Petrum Molinæum, non obscuri nominis, eâ tempestate, Charentonij Ministrum. Cui, cum æstus animi sui candidè aperuisset, illum pari sibi ingenuitate professum esse, circa rem propositam non absimili hæsitazione, seu diffidentiâ laborare se: neque adeò unquam sibi probatum, quòd is articulus in Confessionem fidei Ecclesiarum Reformatarum relatus esset: & siquidem sibi integrum foret; eundem, & quosdam alios, ex ipsa confessione expuncturum.

Quo responso profus inopinato, hæsit ipse comes nonnihil attonito similis; at mox ipse secum.

Itane igitur ludificamur, inquit; & in iis ipsis, quæ fidei nostræ Confessio, velut certâ fide tenenda proponit atque præscribit hæsitâtes atque fluctuantes, omni vento circumferemur? nec jam fixi quicquâ habebit nostra Religio; sed id quod hodie, cõmuni Ecclesiæ consensu, ut fide certū tenuimus, cras expūgetur ex ipsis fidei articulis, & sensim, veluti conversâ scenâ, aliam denique ab illa primæva, Religionis faciem, decretorum formam aspiciemus.

Iamque verum erit, quod nobis objectant Pontificij: nos, temerè contempta veteris Ecclesiæ testatissimâ autoritate, pessundatis Patrum traditionibus, sanctissimorumque conciliorum decretis firmissimis, dum purum & putum verbum Dei sequi jactamus, illud pro suo quisque sensu ac gustu interpretantes, decreta fidei hodie figere, cras refigere; &, breviter, pro puro Dei verbo,

verbo, commenta nostra, humanosque sensus ac cogitationes obtrudere?

Quin igitur, quando in re tanti momenti, quanti est æterna animæ salus, tutiora omnia sectanda sunt: quin; inquam (aiebat) veteri potius nosmet reddimus Ecclesiæ; quæ depositum Catholicæ antiquitatis, & SS. Patrum, circa scripturæ sensum, & fidei dogmata, perpetuâ serie usque huc deductis traditionibus insistens, in eo quod semel, ut ad fidem pertinens constituerit, perseverat immota, vera nempe columna & firmamentum veritatis.

Hæc igitur ille, hisque paria secum ipse convolvens, perinde atque si Deum intus se admonentem sentiret; atque his Augustini verbis, libro de *utilitate credendi* cap. 17. hortantem; ubi enumeratis variis præfidiis; quibus in salutis viâ quærendâ, humanæ mentis imbecillitati consultum voluit, summa atque benigna Providentia: *Cùm igitur (ait) tantum auxilium Dei, tantum profectum fructumque videamus: dubitabimus nos eius Ecclesiæ condere gremio, quæ usque ad confessionem generis humani; per successiones Episcoporum, frustra hæreticis circumlatrantibus, & partim plebis ipsius iudicio, partim Conciliorum gravitate, partim etiam miraculorum maiestate, damnatis, culmen autoritatis obtinuit: Cui nolle primas tradere; vel summa profectò impietatis est, vel præcipitis arrogantia.*

Quæ sanè omnia in Romano-Catholicam Ecclesiam speciali titulo, proprioque iure convenire statim animadvertet, quisquis voces ipsas, absque contrario præiudicio, expendit.

Inter

Inter has igitur cogitationes, mutandæ deinceps Religionis consilia coquens, ac parturiens generosus animus, Deo illuminante, manus dedit agnitæ veritati, & quod prudenter deliberavit constituitque, promptè & securè aggressus, Romanæ gremio sese condidit Ecclesiæ.

Tu, si quis hæc legis eodem forsan in Labyrintho oberrans, & si qua te tuæ salutis in tuto collocandæ urget sollicitudo, parili te filo evolve.

CAPUT XXXVI.

Assertionis suprâ positæ aliunde petita confirmatio.

Idem fidei Calvinianæ incertum, ambages, perplexitas; sive, qui eius articuli ad dictæ Confessionis quasi substantiam pertineant, obscuritas atque dubitatio; vel inde quoque manifestè ostendi potest; quòd istius sectæ ac disciplinæ coryphæi, hos etiam qui, de aliis sectis, in multis confessionis suæ articulis à Calviniana seriò palamque dissentiunt, attamen in suæ fidei communionem vocent, & unius secum Ecclesiæ mēbra esse profiteantur; Ex quo consequens, est, quod dicebamus, ex ipsorum sensu, non omnes fidei Calvinianæ articulos, pro indubitatis, & quorum assensus ad salutem æternam necessarius sit, haberi, & hinc ulterius ipsius Confessionis auctoritatem incertam & vacillantem esse.

Audiatur

Audiatur in-primis Theodorus Beza, qui epistolâ primâ ad Andream Duditium, (in qua illum principiò vidimus, fæderatorum suorum in materiâ Religionis inconstantiam deplorantem, de Lutheranis, Calvinistis, Zuinglianis, aliisque sectariis agens : *Colligimus, inquit, omnes cum Christo; & in reipsa convenimus; etiamsi, vel in ratione docendi adhuc, discrepamus, vel etiam in rebus nonnullis, salvo tamen manente fundamento.*

Et Paulò pòst, loquens de erroribus Vvestphali, Heshusij, Brentij, aliorumque Lutheranorum à se refutatis, expressè ait : *eos (excepto ubiquitatis dogmate) non esse ex earum questionum genere, quæ substantiam ipsam Christianæ Religionis respiciant.*

Circa quæ, pluribus, quæ urgeri possent, prætermisissis : Quæro ex te duntaxat, mi Theodore (ut te ego compellem blandiùs, & non cum illo ex amicis tibi Lutheranis, memorato scilicet Tilmanno Heshusio, Epicuræum te, & blasphemum scurram appellem) quæro, inquam, ex te, an saltem controversiam illam, de verâ & reali, vel figuratâ tantùm, Corporis Christi in Sacramento præsentia, in minimis habeas, aut articulum illum ad substantiam ipsam Christianæ Religionis pertinere non putes?

Nam si quæstionem hanc pro tali habes, cuius pars utralibet, salvâ Religionis substantiâ, & fidei unitate, teneri possit : cur eâ de causâ, adeò insolenter baccharis in nos ? cur eo præsertim nomine, nos ut hæreticos, ut impios, ut idololatrias averfamini ? Si autem è contrâ, cum articulum,

articulum , uti revera est , summi in Christianâ Religione momenti esse existimes ; atque ea-
 propter , dogma de figuratâ duntaxat cor-
 poris Christi sub sacris symbolis præsentia ,
 inter primarios fidei Calvinianæ articulos
 reponitis: quâ fide, per Deum , quamque rectâ
 mentis conscientia , immò quàm enormi, quam-
 que probrosa, in fidei negotio contradictione,
 oppositum Lutheranorum dogma, quod pro hæ-
 resi apertâ habere debes, profiteris nunc (excep-
 to illo , de Brentianâ ubiquitate) substantiam
 ipsam Christianæ religionis non respicere ; Et
 dum salvum sit fundamentum , hoc est (quan-
 tum ex ipsis circumstantiis datur intelligi) dum-
 modo in impugnanda Romana Ecclesiâ dam-
 nandisque, quas vocant, Papisticis traditionibus,
 & puro putoque verbo Dei scripto , pro regu-
 la fidei sequendo, deque iustitia solius fidei se-
 cum conspirent ; cætera non esse tantî momen-
 ti , quò minùs ij censeantur in eandem fidem ac
 Religionem re ipsa convenire.

Ex antiquâ rursus familiarique hæreticorum
 indole ; de quibus jam olim Tertullianus , de
 Præscriptionibus cap. 41. *Pacem quoque, inquit,
 cum omnibus miscent. Nihil enim interest illis,
 licet diversa tractantibus, dum ad unius verita-
 tis expugnationem conspirent.* Cui consonans S.
 Hieronymus in cap. 7. Isaiaë , dicit , id quod ibi
 de Razin & Phazee dicitur , juxta anagogen re-
 ferri ad hæreticos , consentientes sibi , ut ex-
 pignent Ecclesiam.

Ergo idem dogma de vera & reali in Sacra-
 mento Christi præsentia , seu de orali , ut ipse
 loquitur,

loquitur , corporis Christi manducatione (at-
tende , amo te , Lector optime) ex Evangelio
secundum Bezam , in ore Catholico impium
delirium est , monstrum cyclopicum , commen-
tum denique , quo nihil neque magis falsum , ne-
que minùs ad Sacramentorum finem accommo-
datum fingi potest ; quæ sunt ipsius Bezæ vo-
ces parte 2. de re Sacramentaria q. 56. & 58. id-
ipsum in ore Lutherano , quamdiu quidem de
causâ communi , sive de susceptâ adversus Ca-
tholicos conspiratione fovenda agitur ; quid-
dam est , quod ferri , sive dissimulari possit , utpo-
te jam ipsam Religionis Christianæ substantiam
non respiciens.

Ita nempe res habet , quatenus scilicet , ut
Sampsonis vulpeculæ , colligati , caudis , ad Eccle-
siæ Romanæ segetibus perniciem importandam ,
consentiunt. Nam si inter illos , de dogmate
aliquo controverso propria lis instituitur ; jam
sibi mutuo aperti hostes , & hæretici sunt ;
atque (ut separati capitibus) adversus in-
vicem , non tantùm latrant , Ambrosij phra-
si , sed seipso quoque dirè commordent & la-
cerant.

Siquidem his Sampsonis vulpeculis ex men-
te Patrum , ritè adumbrantur hæretici : qui ,
ut ait S. Augustinus , scribens in Psalmum 80.
*Consentientes in posterioribus , tanquam cau-
dis colligati , trahunt ignem corrumpentem ,
sed non incendunt nostrorum segetes.* Ambro-
sius autem in Psalmum 118. enarratione 12.
ait , *per hanc figuram significari ; quod frau-
dulenti homines , & maxime hæretici , libe-
ram*

ram habeant linguam ad latrandum, sed exitus infelices.

Verum, ut à Beza in præsentia me expediam; quando is, super re huic affini, non ita post nobis erit iterum conveniendus: duo quædam hoc loco, ex eo libens intelligam.

Primum: quidnam causæ ipse proferre possit, cur cæteras quidem Lutheranorum Calvino adversas opiniones neget Christianæ Religionis substantiam respicere; ipsumque dogma præsentia Christi in Sacramento, in quo Calvinistæ capitaliter à Lutheranis dissident, non dubitaverit inter adiaphora referre; attamen dogma ubiquitatis, unum unicè exceperit. Quia etsi istud per absurdum esse, confitendum sit; non tamen hæc potest propria ac præcisa esse ratio, cur singulariter excipiatur à communi cæterorum conditione. Præsertim autem cum ipse Beza alibi ab eo se non alienum ostenderit. Vti apparebit, si quando prodeant, quæ affecta habemus, de corporis Christi in Sacramento veritate.

Sed nimirum, quibus per novi Evangelij scita, licitum est ex spiritu privato, hoc est in re ipsa ex proprio cuiusque arbitrio, sensum qui eis placuerit, scripturæ verbis assignare, & sic quodammodo, quod sibi complacitum fuerit, fidei suæ articulū facere; hoc nihil mirum est, pari licentiā, quinā, ut ita loquar, primi aut secundi aut tertij ordinis sint articuli, definire; aut etiam eidem dogmati, prout rebus suis commodare censuerint, nunc majus, nunc minus pretium, æstimationemve, si-ve certitudinem, taxare.

Ex quo consequens sit, quod principiò significabamus, articulorum Calvinianæ fidei autorita-

tem etiam apud ipsos Calvinistas incertam atque dubiam esse.

Alterum: si Beza, illud ipsum dogma de reali Christi in Sacramento præsentia, cum ea quæ nunc ex ipso protulimus traderet, etiam in Tilmanno Heshusio tolerari posse, & dissimulari censebat: quâ ratione, cum adversus ipsum eo de argumêto scriberet, scænâ jam conversâ, & quòd eo loco ita ad suas rationes faceret, licuerit illi eundem Tilmannum, eo ipso nomine: *Polypthemum cycloperem, simium caligatum, asinum bipedem, ignorantissimum sophistam, petulantissimum furciferum, appellare*; & aliis exornare bellis encomiis, quæ Gallicè expressa legere est in Petri Cottoni Relapsu Genevæ plagiaris, Dialogo 3. §. 10.

Veruntamē hoc & similia ad scopum nostrū apprimè faciunt; quòd vel hinc clariùs appareat, apud sectarios nihil esse fixum aut stabile: sed illos nunc in hanc, nunc in oppositam partem inflecti, prout illos oblata occasio, vel diversus animi impulerit affectus.

*Lib. 4. Inst.
c. 17. §. 24.*

Quid, quod ipse Calvinus; qui, ubi nobiscū, de eadem reali corporis Christi in Sacramento præsentia, disceptatio est, tantâ excandescit animi impotentia, ut insanum appellet, si quisquam instet, *quidni faciat Deus, ut caro eadem plura diversaque loca occupet*; & cuius discipuli, eius maxime dogmatis gratiâ Religionem ac fidem Romano-Catholicam, averfantur: is ipse in suis adversus Ioachimum Vvestphalum Lutheri sectarium Admonitionibus, postquam super eodem fidei dogmate diutulè esset altercatus; ad extremum, quasi Lutheranos nollet nimium habere offensos,

offensos; iis similis qui aliquantum inter se digladiati, dextras coniungunt pacis gratiâ; ita ille postremâ admonitione, quasi in re non tanti momenti pacem affectans, adversarium, his alloquitur: *Prudenter considerant quod res est; cum utrimque inter nos conveniat, verè nobis in cœnâ offerri Christi corpus & sanguinem, quorum substantiâ animæ nostræ pascantur, & tantum in modo manducandi differant nostræ sententiæ, non esse hanc iustam digladiandi causam.*

Eundemque refert apud Contzen in Iubilo ad annum 1535. Henricus Eckardus Lutheranus, pari dissimulatione alio quodam loco dicentē: *quæ initio certaminum maximè exacerbarint animos, nunc esse extra controversiam: solum de modo edendi certamen esse.*

Similique modo cum ipso Luthero molli manu rem agunt Sacramentarij. Quippe, qui, ipso Luthero teste, libro quē inscripsit; *Defensio verborum cœnæ, contra fanaticos Sacramentariorū Spiritus: Rem aiunt esse levem, & pugnam exiguam, indignioremque, quàm ut propter eam charitas Christiana rumpatur.* Sic illi.

Acriter ob hoc indignante Luthero; & eam hæresim, velut à diabolo profectam, execrante.

Quid autem hîc dicas, cordate lector?

Nisi tibi videri: eiusmodi homines in re tanti momenti, sic se gerere, quemadmodum olim, teste Macrobio, joco innocente facetè lusit Casellius Romanus Iuriconsultus. *Lapidatus*, inquit citatus autor, à populo Vatinius (odiosum utique toti populo Romano nomen) cum gladiatorium munus ederet; obtinuerat, ut *Ædiles edicerēt, ne quis*

Lib. 2. S. 4.
c. 6.

in arenam, nisi pomum misisse vellet. Fortè iis diebus Casellius, consultus à quodam, an nux pinea pomum esset, respondit: Si in Vatiniū missurus es, pomum est. Quasi è diverso si in quem alium, non perinde atque Vatinius, in visum populo, missurus esset, non jam pomum, sed prædura nux sit, & instar lapidis habenda. Ita enim illi, si qua de dogmatis instituatur disceptatio, prout rationibus suis magis expedire senserint, uni eidemque articulo, aliud & aliud nomen imponunt; & si, exempli causâ adversus Papistas agatur, jam utique putida hæresis, commentum impium, portentum cyclopicum est; contrà autem, si cum iis agant, quos minùs velint habere offensos, res utique adiaphora est, & quæ salvo fidei fundamento & charitate Christianâ defendi possit.

*Lib. 2. contra
Pelag. &c.
cap. 2.*

Quemadmodum olim oblierves itidem fecisse Pelagium & Cælestium; qui tametsi cum S. Augustino de peccato originali acerrimè digladiarentur; tamen, quòd ita è re sua esse existimarent; volentes astutè; quæ verba sunt S. Augustini; hæreseos invidiam declinare, asserebant istam, præter fidei periculum, esse quæstionem: ut videlicet, si in eâ fuissent exorbitasse convicti, non criminaliter, sed civiliter, errasse viderentur. Sic Augustinus.

Sed jam Beza rursus, ex promisso nostro, nobis conveniendus est.

CAPVT XXXVII.

*Eandem in finem, aliud Bezanum pronuntiatum
expenditur.*

Theodorus Beza in Iconibus Virorum Illu-
strum sui sæculi; ubi, permixtim indiscre-
tèque commemorat, atque ut de vera Christi
Ecclesia benemeritos, exaggeratè commendat,
quotquot sæculo superiore, ab Ecclesiæ Catho-
licæ gremio se subducentes, ipsi quoque Roma-
no Pontifici furiale bellum indixere; tametsi
alias ab ipso Calvino, ejusque sectâ, capitali-
ter dissideant. Eò denique vesaniæ devenit, ut
diceret: *Primos ac veros Europæ Apostolos,*
hosce fuisse: Ioannem Hus, & Lutherum in Ger-
mania; Zuinglium & Oecolampadium in Helve-
tia; Hieronymum Savanarolam in Italia; Farellum
& Calvinum in Gallia; Vvicleffum & Bucerum in
Anglia; Ioannem Knox & Buccananum in
Scotia.

In quo quidem suo, egregio scilicet com-
mento, Beza; partim, vel ipso primo intuitu,
absonum sese & ridiculum; partim inscientem
ac vecordem ostendit. Ut qui minùs advertat
quantum eo facto, sive generatim universæ Re-
formatorum Synagogæ, sive speciatim suæ Cal-
vinianæ sectæ præiudicet. Quod placet hoc lo-
co aliquanto pluribus exponere.

Primum enim; ut jam de electis à Christo,
S ; sibi que

sibi que adjunctis, Apostolis, Discipulisque nihil dicam: habuerunt Europæ nationes, proprios singulæ, sive à prædictis Apostolis, sive plerumque à Romanis Pontificibus, submissos Doctores; qui, ob Evangelium, fidemque Christi, sive Gentibus illis primùm invec̃tam; sive, cùm eius observantia intercidisset, instauratam; earum Gentium Apostoli cognominati sunt. De quibus, si ex Beza quæram, quo loco illos habendos censeat, nescio sanè quid responsurus sit. Constringetur enim Vulpes ista, hoc dilemmate; ut si veros fuisse Christi Apostolos confiteatur; cogatur consequenter fateri temerè se, ac falsò, mendaciterque scripsisse; Novatores illos, quos memoravit, primos fuisse ac veros suarum Gentium Apostolos. Sin falsos dixerit: apertè sequatur; diversam profectò doctrinæ, morum, Religionisque formam, Gentibus illis ab initio instillatam, ab ea quam nunc vulgo prædicent, isti, novi typi morisque Apostoli; Neque enim ab his appellari possent falsi Doctores; nisi quia doctrinam tradiderint ei contrariam; quam ipsi veram existiment.

Igitur, sicuti Arianos Mediolanenses, sermone de Sanctis MM. Gervasio & Protasio, olim redarguebat B. Ambrosius: qui, cum testatissimam notissimi cæci, ad attactum vestis, quâ eorum Sanctorum *Sacræ Reliquiæ* (sic enim loquitur) vestiebantur, illuminationem; omninò negare non possent; id tamen meritis ipsorum Martyrum attribuendum diffiterentur; illos, inquam, ex hoc scitè redarguebat Sanctus Præsul; quod eam gloriam Sanctis Martyribus invidentes, ostenderent.

ostenderent alterius fidei fuisse Martyres, quam ipsi credunt. Ita prorsus de Beza & Novatoribus dicere liceret in proposito. Neque enim illos primævos Gentium singularum Apostolos falsos Doctores appellarent; nisi (quod item ait Ambrosius) *fidem in his fuisse eam, quam ipsi non habent, indicarent.*

Atqui nec hoc ipsum passim obtrudi, vobis, ô boni, sat tutum esset. Neque enim audire sustinebunt populi, sese principio, à suis illis Apostolis, quos ut sanctitate vitæ præstantes, & prodigiis illustres, ipsi suspiciant, falsâ religione imbutos. Quidquid de eo sit, quod dicere soletis, irrepsisse sensim abusus varios, quos reformari oportuerit. Possetisque meritò, cum Scribis illis à Christo de Ioannis baptismo interrogatis, apud vos ipsi cogitare: si dixerimus, hunc illumve hujus illiusve nationis Apostolum *falsum Doctorem, seductoremque fuisse: Plebs* *Luc. 20. v. 6.* *universa lapidabit nos.*

Sed neque, corruptam, ab ipsis Gentium conversionis initiis; fuisse Evangelij doctrinam, satis consonat Magistri vestri, disciplinæque vestræ, principiis; quemadmodum alibi expressius demonstrabimus.
Hoc primum esto.

Alterum est; quod etiam audire refugitis: Religionem vestram novam admodum & priscis sæculis incognitam fuisse: Nam cum nulla forma Religionis Christianæ, in provincias Europæ inducta sit, ante primos illorum Apostolos; secundum illud veri Apostoli: *quomodo* *Rom. 10.* *audient, aut credent sine predicante?* aliunde

autem ante Vvicleffum nullus à vobis proferatur, vestræ Religionis Reformatæ in Europa verus Apostolus: manifestum est (ut id vobis demus) fidei vestræ prædicationem ab annis circiter trecentis; quot nempè à Vvicleffi ævo, ad hæc usque tempora fluxere, initium suum sumpsisse. Nisi fortè proclamante Calvino libro 4. Instit. cap. 9. §. 8. & cap. 1. §. 17. Ecclesiam Dei veram scilicet, sive (ex eius mente) prætenfam reformatam; semper & fuisse, & extitutam esse: sicut illa dicitur, prioribus sæculis, invisæ fuisse & invisibilis: ita illi, ante Vvicleffi ætatem, Apostolos invisos & invisibiles assignetis. Somnia, tricæ, & nugæ meræ.

*In defens. ar-
tic. fidei Ca-
th. cap.*

Quid quod è diverso Martinus Lutherus; quem tomo 7. apud Cardinalem Richelium gloriantem audimus. *Primus fui, cui Deus, ea quæ vobis prædicata sunt, revelare dignatus est: quique in Epistola ad Argentinenses, adversus Zuin-
glium, idipsum his verbis repetit: Christum à nobis primò vulgatum audemus gloriari &c.* non facile cuiquam de Apostolici primatus gloria concessurus sit.

Cùm & alioqui quod ad Ioannem Huss attinet, eum Lutherus non modò inter suæ Religionis antecessores, sed ne affectatores quidem numeraturus sit. Quippe, qui ut nosque iam suprà admonuimus, contra sectarios recentiores docuit Sanctorum invocationem, cultum Reliquiarum, monarchiam Papæ, sacrificium Missæ, transubstantiationem, & alia plura. Ut & propterea (ut dicebamus) ipse Lutherus in Colloquiis Germanicis; cap. de Antichristo, dicat;

dicat : Ioannem Hussum , præter omne meritum , igni traditum fuisse : *cum tamen à Papa-
tu* (ut falsâ quadam exaggeratione loquitur)
ne latum quidem unguem receperit : Sive ut mol-
liori voce , sed magis impia , in assertionibus
articulo 30. scripsit : *Romano Idolo non parum de-
tulerit.*

Similiter autem de Vvicleffo tradunt pleri-
que autores : docuisse invocationem B. Virgi-
nis , cultum reliquiarum , & imaginum , septem
Sacramenta , animarum Purgatorium. Quem
proinde velut heterodoxum damnet ipse Me-
lanchthon , epistolâ ad Fridericum Myconium ,
& in Apologiâ , articulo 8.

En quàm bello delectu suos Apostolos bo-
nus Theodorus creavit , aut fabricaverit. Nam
quod præterea Hieronymum Savanarolam Ita-
liæ primum ac verû Apostolum nominavit : id
inquâ (aliis omissis) ipso dictu , cuius qui de eo
aliquid inaudierit , absurdum ac deridiculum est.

Verumtamen cum Italiæ , ejusdem formæ
Apostolum aliquem attribuere vellet (& mirum
est eum ipsi Hispaniæ similem honorem invi-
disse) atque fortè legisset , Lutherum alicubi
asserentem ; communem sibi cum Hieronymo
Savanarola esse doctrinam ; eum , re non am-
plius examinatâ factioni suæ asseruerit. Sed hoc
Lutheri dictum , à Cardinale Rossensi fuisse re-
futatum , testatur Bzovius in Annalibus ,
anno Christi 1498.

Illud porrò (quod præsertim huc facit)
quàm dictu fatuum & sensu inextricabile : Eos
velut unius ejusdemque orthodoxæ Ecclesiæ ,
primos

mos ac veros Apostolos , seriò à Beza recenseri; quos manifestum sit , uti fide, ita & cætibus animisque divisos , à mutua inter se communione abhorrere , & sese invicem pro hæreticis, & à Satana seductis , habere. Quasi inter se possint , in fidei rebus , capitaliter dissidere Christi Apostoli , aut doctrinæ sibi contrariæ, Apostolicæ & sanæ censerì.

Atque, ut exemplo luculento istud declarem: si Lutherus, Calvinus , Zuinglius, veri Christi Apostoli sunt ; Apostolica doctrina erit : Corpus Christi, saltem in ipso usu, verè ac realiter sub pane & vino contineri; quia sic Lutherus; Apostolica doctrina erit : non sic contineri, sed tamen in cœna verè & substantialiter manducari; quia sic Calvinus: Apostolica doctrina erit : non verè & realiter , sed in figura tantùm, seu contineri , seu manducari ; quia sic Zuinglius : singuli equidem veri Apostoli, ore Apostolico tradidère.

Quo sanè loco , meritò exclamem , cum germano Christi Apostolo: *Divisus est Christus?* Aut in Christi doctrina invenitur, *Est & non;* sive
 1. Cor. I. manifesta atque formalis contradictio?

Rursum si tam Lutherus , quàm Calvinus Bezæ confessione , verus Apostolus est : ergo Luthero damnante Calvinum , & Calvinò Lutherum; utriusque doctrina simul & vera & falsa est. Quia videlicet v. g. Calvini doctrina vera, & Calvini oraculo Lutheri falsa est; idem que vicissim dicatur de Lutheri doctrina.

Quod quam implexum sit , monstrosum & inopinabile, videtur etiam cuicunque rudi manifestum.

Vlterius

Uterius autem attende Lector, quod vel rideas vel obstupeas. Definit Lutherus quasi ex Cathedra; & Stentoreâ voce denuntiat. *Hæreticos seriò censemus, & alienos ab Ecclesiâ Dei, Zuinglianos, & omnes Sacramentarios, qui negant Corpus & Sanguinem Christi ore carnali summi in venerabili Eucharistia.* Thesi 27. cōtra Tiguri-
nos.

Quo Anathematismo, cum, inter alios, & ipse Beza feriat: quippe qui 2. parte quæstionum de re Sacramentaria, quæst. 58. &c. oralem (quam vocat) Corporis Christi in Eucharistia manducationem, ut monstrum merè Cyclopicum, & commentum falsissimum, explodit: eo tamen ipso, quod eius anathematis autorem agnoscit pro vero Apostolo, imprudenter sese condemnat ore Lutheri, eiusque contra se prolatam sententiam affirmat.

Ad extremum, & istud addamus, in genere majoris probri, & vecordiæ Bezana. Quod nempe is in Epistola ad Andream Duditium aliàs citatâ, Confessionis Lutheranae (Augustanae dictæ) doctrinam, quantumvis Calvinii Confessionis, suæque doctrinæ contrariam, prophetica esse & Apostolicam pronuntiet; addens tamen, sese nihilominus non cogi illius assertoribus, in singulis subscribere, nec illos sibi.

In quo brevi tuo pronuntiato, quanta sit *Horat.* confusio, implicatio, repugnantia, cœcus es, ô bone, si non videas. *Vix illigatum tetriformi Pegasus expediet Chimæra.*

CAP V T XXXVIII.

Quàm non fraternè se tractent, fratres Evangelici, quos Beza contendit, ad unam eandemve Christi Ecclesiam pertinere.

VEruntamē, ut hinc etiā magis intelligatur quam inconsideratè, & ad fines suos inopportunè contenderit Beza, in unum corpus, & quasi massam conflare, tot hæresum, tamque inter sese pugnantium colluviem: nominatim autem quàm absurdè, coniunctim Lutherum & Calvinum pro unius eiusdemque Ecclesiæ primis ac veris Apostolis propositos esse voluerit: demonstrari iuvabit hoc loco, & tanquam sub unum aspectum, exponi, quàm non familiariter, sed quàm invidiosis ac peracerbis elogiis, vicissim exornent atque depectant, Lutherus Calvinum in suæ sectæ professoribus, & Calvinus Lutherum in sectatoribus suis. Ad maiorem fidem ipsa proferam illorum verba, ab aliis quidem variâ occasione relata, sed quæ hîc præsertim videantur locum suum habere. Lutherus igitur à Gretsero relatus, lib. 1. contra Goldastum cap. 12. *Calvinistæ, inquit, sunt fanatici, progenies viperarum, animicidæ, impij, blasphemi, deceptores, sanguinarij, germani Turcæ, à Satana missi, & obsessi, perdiabolati, transdiabolati, superdiabolati.* His enim bellis phrasibus utitur ille (si superis placet) ipso autore Beza, primus ac verus in Germania Apostolus. Qui

Qui etiam expressè in Colloquiis mensalibus fertur esse professus : *eam inter suos, & Calvinistas, sperari posse concordiam, quæ inter Christum, & Iudam intercessit.*

Id non nesciente, neque obscurè ferente Calvinino; cuius hæ sunt voces in 2. admonitione ad Vvestphalum; *Lutherani tam virulento odio in nos crepant; ut citius illis, cum Turcis pax futura sit, & cum Papistis, quàm nobiscum inducia.*

At Calvinus vicissim, pari largitate Patriarchæ sui dicta remetiens, admonitione ultima ad eundem Vvestphalum, hisce coloribus, sectatores Lutheri depingit; *Lutherani, homines sunt vertiginosi, Cyclopes superbi, factio gigantum, phrenetici, bestia, prodigiosè cæci, desperatè impudentes, falsarii & impij, calumniatores, protervi, plus satis bardi, fastuosi &c.*

En quâ ratione, præclari illi, nupero sæculo orbi monstratæ religionis Apostoli, non jam ut mulus mulum, amicè se scabunt; verùm haud sanè familiariter, duris se cæstibus contundunt: & armis quidem viribusque adeò paribus, ut in incerto sit; uter alteri palmam maledicentiæ reliquerit.

Et credemus, vel hos adeò impotenter atque insanè, adeoque extra omnem Evangelicæ modestiæ regulam, in se invicem debacchantes, orbi reformando à Deo submissos Apostolos? vel autores doctrinæ adeò contrariæ & repugnantis, eodem Dei spiritu, qui sibi contrarius esse, nequit, agitados & impulsos fuisse? Aut in unam denique eandemque Christi Ecclesiam, quod

Bezanus

Bezanus conatus cōtendit,convenire atque coire posse? Prius(quod aiunt)lupus ovē ducat uxorē.

Et sanè à Maioribus suscepta acerba odia , in posteris etiam cum incremento perennare; ostēdunt in-primis in Germania , atrocissimæ contumeliæ , quibus assiduè , seu voce , seu scripto, sese invicem incessunt ; Lutheranis subinde Sacramentarios , non Christianos , sed baptizatos Iudæos , & Mahumetanos , appellantibus. Ut non à vero videatur abhorrens , quod suprà audivimus dicentem Calvinum Lutheranis citiùs cum Papistis constituram pacem,quàm cum Calvinistis inducias esse futuras.

Nec verò blandiùs familiariusve se mutuò tractant palpantve Angliæ fratres Evangelici. Puritani , inquam , Calvinistæ,Formalistas ; & Formalistæ seu Luthero-Papistæ , Calvinistas. Ut patere potest ex elogiis , quibus sese honorant apud Henricum Fitzsimon , Britannomachiæ Ministrorum l.2. c.5. lib.3. c.2. & lib.1.cap.8.

Vbi nimirum Puritani à Formalistis inter alia, dicuntur;*factiosi,contumaces,amentes , hypocritæ canes mordaces vivorum ac mortuorum,perduelles discipuli Satana.*

A Brounistis autem , quamvis ea secta ex Puritanis progenita sit ; vocantur *impostores perniciosissimi, Calvinistici cometa, nova Angliæ portenta , Apostatæ perfidi.* Et alio loco:vos estis (inquiunt)*fucati Hypocritæ,Pharisaici ieiunij præcones,pseudo-prophetæ,pestiferi seductores , iurati, conducti,ac canterizati discipuli Satana,perditi illusores,Apostatæ Reformatores.* Sic illi.

E contra autem Puritani Formalistas, Protestantes, aiunt, esse *multitudinem reproborum & Atheorum, cœtum animicidarum, Porcos, Canes, Lupos, &c.*

Episcopi autem Protestantes, dicuntur illis, *partus diaboli, semi-Antichristi, Latrones, Sanguisuga, Dracones, Episcopi diaboli, &c.* Satis hæc planè?

Et satis sanum censebimus Bezam, qui hos suorum Apostolorum discipulos ita diversè animis affectos, adeoque dissidentes sensibus in unam seu fidem, seu Ecclesiam reipsa convenire existimet; aut iis, qui rem intelligant, id sese temerè persuadere posse putet.

Nisi quis fortassis, sectæ genium, & totius rei processum propiùs attendens, in eam è contra nec vanè, deveniat suspicionem, intimum illum Calvinii discipulum, eo in negotio, non ex animi sui sententiâ, sed dicis, quod aiunt, gratia, & in speciem tantùm ista proferre; neque veritati, sed temporis & rei suæ, ut aliàs non rarò (de quo postea) eâ orationis formâ servire.

Quorsum enim inquiet, in illis virorum Illustrium iconibus, eorum quos sibi præsertim infensos sentiat, perinde atque si de ipsa Christi Ecclesia humanoque genere, supra omnem modum eximièque meriti essent, adeò affectata & importuna laudatio?

Vt cum exempli causâ Lutherum ait, *Evangelica lucis flamma, è densissimis tenebris sensim proferenda, præconem à Deo O. M. humani generis miserto, excitatum, & ad repurgandum Dei Templum*

Templum evocatum esse. Et infrà: Lutheri laboribus tantùm debere Ecclesiam instauratam, quantum à multis sæculis vix cuiquam debet.

Ibidem Zuinglium, cujus secta, sectæ Calvinianæ inimica est, commendat tamen ab excellenti doctrina, summa fide, invicta constantiâ quibus scilicet Alpinarum Regionum partem longè maximam, ex Anti-christi tyrannide, in Christianam libertatem asseruerit.

Similiter autem Petrum Vermillium cognomento Martyrem ibidem extollit, ut rarum Phœnicem, excellentem Theologum, ac fidelem Martyrem: qui tamen ob invec̃tam à Calvinio, realem Christi in Eucharistia (absque reali sub sacris Symbolis præsentia) perceptionem, seu manducationem, à Calvinio deficiens, dum sese ad illam refutandam accingit, non sine veneni à Calvinistis propinati suspicione extinctus est; ut autoribus citatis, tradit Gaultierius; ubi de ipso Petro Martyre sæculo 16.

Tandem Calvinistæ qui SS. Patres, immò & Christi Apostolos suis maledictis incessere non verentur; cæterarum sectarum, tametsi Calvinio adversantium præcones miris laudibus efferunt.

Quorsum autem inquiet? Non quod id tribuant eorum, quos laudant gratiæ; quippe qui, ut vidimus infesto odio sese invicem insectentur: sed quod suæ causæ ita se studere atque servire existiment. Sive, quòd hoc modo futurum videatur, ut saltem apud ignorantes existimetur ipsorum secta, abundare viris illustribus.

Sive,

Sive, quòd hoc modo futurum videatur, ut saltè apud ignorantes, existimetur ipsorum secta, abundare viris illustribus. Sive etiam, ut hac ratione cæterarum sectarum professoribus, sibi quodam modo conciliatis, eos sibi adjunctos & quasi succenturiatos habeant, ad Ecclesiæ Romanæ impugnationem: ut quamvis cætera divisi (iuxta alias à nobis prolata, de mente Patrum, Sampsonis vulpium allegoriam) attamen caudis colligati sint, ad segetibus nostris, pro voto suo, perniciem aliquam importandam. Sive denique, quòd vesano odio, & cæco furore in Romanum (ut passim appellant) Antichristū incitati, & illius subversionem, quem sibi præsertim infensum intelligant, omni studio & unicè intenti, cætera dogmata, quibus ab invicem capitaliter dissentiunt, dissimulanda putent, & isto veluti salvo manente fundamento, reliqua omnia, pro adiaphoris, habeant.

Quemadmodum etiam videas Calvinum non utique absimili Spiritu, in confessionis Regi Christianissimo oblata, articulo 28. omnes Romano Pontifici adhærentes, verbis odiosis & exaggeratis, abscissos & separatos à corpore Christi, declarare: cæteros autem sectarios, qui nihilominus ipsius confessioni adversentur, affectatè præterire. Et ipsum Bezan epistolâ illâ ad Andream Duditium, professores earum sectarum, *quæ Romano, ut inquit, Pontifici bellum indixerunt*, indiscretè pro suis agnoscere: non intelligentem, sese eo pacto aperitissimè confirmare, quod in præsentì contendimus, & amplius patebit in sequentibus apud istos

T Ecclesiæ

Ecclesiæ Reformatores, perplexa & incerta esse omnia, neque satis constitui posse, quidnam ab ipsis necessario credendum sit, sive quos suæ confessionis articulos, sentiant ad substantiam suæ fidei pertinere.

Atque, ut hinc quoque, Calvinistici sensus ambages, & inextricabilis quasi Labyrinthus appareat; ex hæcenus dictis inferri potest: falsò quidem reipsa, sed non sine magno in hoc Bezæ doctrinâ, fundamento, edixisse Henricum Brandium, Zelandum Calvinistam, quod ei tribuit Hermanus Hugo in defensione consultationis Lessianæ lib. 3. Quippe qui ad argumentum messij, Ratione 3. obiiicientis: si Calvinus Lissus sit à Deo, ex Bezæ sensu, ut verus Christi Apostolus; Lutherum à Deo sic missum, non esse, & è contrario: eò quòd uterque alterius doctrinam erroris & hæresis damnet. Audacter negat id verum esse; quia inquit, si dissensio inter illos est, ea tantum est, in doctrinæ quadam circumstantiâ, non in eius fundamento. Quod, etsi ex iis, quibus illos vidimus inter sese acerbè & implacatè conflictari, manifestè falsum appareat: tamen Bezæ exemplo, visum est Brandio, quò Lessianæ objectioni occurreret, dissensionem illam elevare, & tanquam in ipso doctrinæ fundamento consentientes (quodcunque tandem illud sit fundamentum, nec enim explicant) eos eatenus inter sese conciliare.

Et simile quiddam ausum esse videas, Iuellum quendam in Anglia verbi ministrum; relatum in Britannomachia libro 1. cap. 1. Cui sanè ignotus esse non poterat, celebris ille quem suprâ posuimus,

posuimus, Lutheri adversus Zuinglianos Anathematismus; quo illos seriò pronuntiat hæreticos, & alienos ab Ecclesia, addens ad extremum: *Maledicta sit charitas & concordia Sacramentorum in æternum.* Et quæ vice versa, adversus Lutherum, declarat Zuinglius, & præsertim ejus discipuli; quorum equidem sensum, ex his ipsorum verbis Tract. 3. *contra supremam Lutheri confessionem*, facile licet cognoscere. Quàm apertè, inquiunt, hîc se Lutherus demonium habere prodit? Quàm turpia erætat, & omnes demones infernales spirantia. Asserit enim diabolus, & nunc & semper Zuinglianos inhabitare: & quod pectora habeant blasphema, insatanizata, supersatanizata &c. in quibus agnoscas frendentis bestię (quem pro Apostolo nobis obtrudit Vezanus Beza) consuetas voces, atque condignas. Quapropter meritò concludunt, & quærunt Tigurini: *An quisquam talia verba, vel à rabido ac infernali demone prolata unquam audivit?*

*Apud Brer-
leium in
Apol. Tract.
2. c. 2. sect.
10. §. 10.*

His interim omnibus non obstantibus, non est veritus Ministellus ille, in Apologia pro Ecclesia Anglicana, Bezæ exemplo, apertè scribere: *Inter Zuinglianos & Lutheranos, in principiis & fundamento Religionis, nulla est discrepantia: sed tantum de una, nec ita gravi quaestione dissentiunt &c.*

Ex his autem apparet (quod, vel me tacente iam observaverit Lector meus) ex sensu usuque Novatorum nostrorum; quantumvis certum sit, & luce ipsâ clarius atroces inter illorum sectas, & perniciales dissensiones existere, ubi ta-

men causa ita postulat, sive ut Ecclesiarum Reformatarum honori & existimationi consulatur, cuique integrum esse; id etiam impudenter negare, protestando illam diffensionem, aut nullam esse, aut exiguam. Idque consentaneè cuidam alteri ipsius Bezae pronuntiato: quem scilicet aliàs vidimus, in colloquio Mombelgartenensi apertè professum: *licitum esse pro religione seu fide tuenda, fraudibus, mendaciis, ac periuriis uti.*

Claudem hoc caput: si emblematis gratiâ, Balthazaris Meisneri Lutherani ad suprâ memoratam Lessij nostri objectionem, præclarum scilicet, & cognitu dignum, responsum adjectero.

Is etenim Brandio suprâ relato sincerior, cum Calvinum Luthero adversari, in quibusdam, etiam præcipui momenti capitibus, inficiari non posset; bellus & argutus sibi futurus esse visus est, si diceret: *Calvinum sanè, quatenus negavit claram scripturæ litteram, (asserentem scilicet realem corporis Christi sub panis symbolo præsentiam) eatenus non Doctorem, sed seductorem censeri debere: at inquantum ex sacris litteris Papales idolomanias (si superis placet) demonstravit, eatenus Dei ministrum fuisse ipsum, & (quod in præsentì agebatur) missum à Deo Apostolum, se non negare.*

Lepidè prorsus, atque argutè. Sic enim vicissim Antagonistis suis Calvinistis permiserit; Lutherum ipsum quatenus realem Christi in Sacramento præsentiam agnoscit, seductorem appellare; at inquantum Papales idolomanias

cum

cum ipsis rejicit , eum pro Christi Apostolo habere.

Nec jam quidquam oberit , quo minùs etiam omnes veteres Hæresiarchas ; qui quatenus eorum errores ab Apostolica Sede damnati essent , illius refugiebant autoritatem ; eâ ex parte Apostolis suis nitantur adjungere ; quin & impurum Mahometem , tot in capitibus Christianæ fidei adversarium ; at tamen inquantum imaginum cultum , & ipse idololatriæ deputat : immò & ipsum caco-dæmona , primorum parentum verbis fallacibus seductorem ; prout tamen secum crucis Christi signum exhorret , inter Dei Ministros, seu Lutheranæ Religionis Apostolos , numerare.

Atque ex jam dictis istud ad extremum inferri potest ; non sine fundamento Becanum , inter Aphorismos Calvinistarum , hunc ordine decimum tertium illis attribuisse: *Simulandus est consensus cum Lutheranis , ut sic faciliùs obruamus Papistas , & in toto orbe Christiano dominemur.*

C A P U T X X X I X.

Confessionem Augustanam, multiplicem, variam, sibi que contrariam existere; ut proinde nemini Lutheranò satis constare possit, quid secundum illam, sibi sit certâ fide tenendum.

Confessionem fidei Calvinianam paulò pluribus examinavimus, nunc de Lutheranâ aliquid ad extremum dicendum.

Confessionis Augustanæ nomine, ea intelligitur: quæ à Philippo Melanchthone composita, ex parte Lutheri, & sequacium anno 1530. Imperatori Carolo V. Germanicè oblata est in Comitibus Augustanis.

Sed ut illicò intelligas, quàm aut inconsultè, aut infideliter concepta esset; aut quàm in fide suâ instabiles sint Evangelici: eam ante annum 1557. duodecies refabricavit Philippus, & quidem in gravissimis fidei capitibus, ipso etiam indignante Luthero, ut testatus est Andreas Musculus in colloquio Hertybergensi.

Et verò, ut observat Becanus, cùm ejus primæ & originalis formulæ, quæ Carolo V. oblata fuit, articulus decimus, his terminis Catholicis conceptus esset. *Docent (scilicet Confessionistæ) sub speciebus panis & vini adesse in cœna Dominicâ Corpus & Sanguinem Christi: in eadem Cōfessione anno insequenti Latinè editâ,*
idem

idem articulus , omiſſa ſpecierum panis & vini mentione , his duntaxat verbis expreſſus apparuit : *docent , quod corpus , & Sanguis Chriſti , verè adſint & distribuuntur veſcentibus in cœnâ Domini.*

Poſtea tamen , in quibuſdam ſaltem eius Confeſſionis editionibus , eundem articulum plenè & apertè in ſenſum Lutheranum ſic protrulerunt : *Docent quod cum pane & vino verè exhibeatur Corpus & Sanguis Chriſti.*

Sed neque hoc modo ſubornatus infelix articulus , diu perſtitit incolumis. Quippe ut apud Contzen , è Lutheranis teſtatur Henricus Eckardus ; ipſe Philippus (quippe in animo ſuo Sacramentarius) ſucceſſu temporis expunxit ex ipſa Auguſtana confeſſione , articulum illum Sacramentariis contrarium : qui tamen ab aliis poſtea quaſi poſtliminio reſtitutus ſit. Perinde atque ſi in aliquo Theatro , actori uni in diverſis ſcenis commutatâ perſonâ , alia injiciatur , atque alia forma veſtis.

Sed eam in partem generaliùs conquerentem audimus Iacobum Andream Schmidelinum de Vvirtebergensibus ; ab iis prorsus immutatam & falſatam eſſe Confeſſionem Auguſtanam.

Atque aliis exinde parem ſibi licentiam , pro arbitrio ſuo , uſurpantibus ; ea ad extremum enata eſt apud Evangelicos , Confeſſionum fidei , & ex conſequenti rerum credendarum , perplexitas & confuſio , ut cùm eius rei ipſos puderet atque pigeret ſectarios ; nonnulli eorum ſeriò , ſed fruſtra , commonerent , cavendum ſedulò ne ea rerum fidei apud ipſos

instabilitas, cum non levi suæ Evangelicæ Religionis opprobrio, dimanaret ad Pontificios. Quasi illud sibi assumerent, è Threno Davidico carmen: *Nolite annuntiare in Geth, neque annuntietis in compitis Ascalonis; ne fortè latentur filia Philistin, ne exultent filiaë incircumcisarum.* Eaque gratia tandem indictus sit anno 1561. conventus Naumburgi, ut obviam iretur ei incommodo; dispicereturque inter tam varias confessiones, quid denique pro authentico esset habendum.

Cæterum hodieque nihil ea in re satis vulgo constitutum, aut compertum est: cum passim agnoscant, nullam Confessionem eiusmodi puram, incorruptam, & non adulteratam inveniri.

Cap. 6.

Sed ipsa proinde Lutheranâ sectâ (quod olim de parte Donati lib. 1. de baptismo contra Donatistas, scripsit antea citatus B. Augustinus) in multa minutissima frustra, concisâ; necesse sit totidem fides, totidem confessiones diversas existere; magno argumento falsitatis, sed de his plura Adamus Contzen in Iubilo.

Atque Lepidum est, & valde huc faciens, neque omittendum, quod idem refert eodem Tractatu: Ad annum sæculi superioris 57. communi partium consensu indictum Vvormatiæ, inter Catholicos ac Protestantes, de Religione Colloquium: cui præsideret Episcopus Spirensis, & quatuor Principes essent Assessores. Sed cum in principio Colloquij visum esset ante omnia oportere, ut pars utraque fidei suæ confessionem ederet, cujus articulos parati essent pro
veris

veris & certis defendere : Catholicis illico ex parte suâ in unam eandemque fidei professionem conspirantibus; urgentibusque adversarios, ut inter tam varias Confessiones Augustianas, quamnam, & quo sensu defendendam ipsi susci- perent ; cum dies sedecim eâ in deliberatione posuissent, & magna inter illos altercatione subortâ, inter se convenire non possent: septem è duodecim (tot enim utrimque Theologi ex condito ad colloquium convenerant) quinque reliquos à se ejecisse ; cumque nec ipsi septem adhuc inter se concordēs, essent ; neque in lo- cum ejectorum suppeterent, qui succederent: ad extremum & ipsos, ne tentatâ quidem pugnâ, subducentes se, Catholicis in campo, ut ita lo- quar, persistentibus, victoriam insignem, sine pulvere & sanguine dedisse. Sic ille. Sed ne quis fortasse suspectum autoris Catholici eâ in parte testimonium habeat : inveniet, cui ea fuerit cu- riositas, Protestantes plures eidem narrationi consentientes apud Brerleium : ubi speciatim *Tract. 3. sect. 4. sub finem.* profert verba Dresseri Protestantis ; quorum hæc est extrema clausula. *Cum ipsi inter se dis- siderent Evangelici, factum est, ut neque respon- dere ad questionem Pontificiorum possent, neque cum illis congregari : separatione igitur factâ, navari & effici nihil potuit : in quo vulnere sanando (inquit) satis negotij adhuc habet Ecclesia Evan- gelica.*

Atque deserti cum opprobrio à Theologis Protestantibus prælij, ille insuper fructus, exti- tit ; quod eorum unus, Ioannes Listorius, per- spectâ intimè suorum Symmistarum in rebus fidei discordiâ,

discordiâ, & quod in sectis novitiis, nihil esset solidi ac certi, deserto quinto Evangelio, sese Romanæ restituerit Ecclesiæ.

CAPUT XXX.

Lutherum & assecclas in tradenda fidei doctrinâ, non veritati aut conscientiæ, sed tempori usuique servuisse.

TAmet si ad istud pronuntiatum nostrum comprobandum sufficere possit, ipsa doctrinæ Lutheri, à nobis alibi demonstrata, in plerisque omnibus fidei suæ capitibus, summa instabilitas ac varietas, immò contrarietas & repugnantia; secundum quam liceat dicere; nullum ferme ab eo fidei dogma uno loco proponi, cuius oppositum alio loco non adstruxerit; non attendens scilicet, quid à se exquiteret vis veritatis, aut sinceritas eloquiorum Dei; sed quid isti seu loco, seu tempori, magis conveniens aut expediens esset: attamen cum idem assertum factis singularibus, exemplisque propriis, confirmari insuper ac stabiliri possit; visum id nobis speciatim præstandum in præsentia, quò apertiùs intelligant ab illo seducti populi, quam non sinceris fidisque verbi Dei Doctoribus, inconsultè ac periculosè credant animas suas.

Neque nobis erit eum in finem laborandum in conquirendis aliorum scriptorum testimoniis: inter quos Ministri Argentinenses, libro edito
anno

anno 1533, disertè pronuntiant: *Lutherum*, pro ratione temporis, variè locutum, neque semper sibi presentem fuisse: quando aliunde nullo negotio, ex ipsis nimirum Martini dictis & factis, potest ea res prorsus convinci, & quod aiunt, peremptoriè probari.

Audiat igitur ipsa bestia; in-primis in Præfatione Tomi 1. Vvittenbergensis, anni 1582. ubi lectorem sic alloquitur: *Invenies in istis meis scriptis prioribus, quam multa & magna concesserim Papæ; quæ posterioribus & istis temporibus pro summâ blasphemâ & abominatione habeo & execror. Dabis ergo hunc errorem, pie lector, temporis, & imperitiæ meæ.* Tempori, inquit, quòd sub ea initia, eæ essent rerum circumstantiæ, quibus se, doctrinamve suam, adhuc eum in modum attemperare atque inflectere deberet.

Eodemque facit quod apud autorem Britan-nomachiæ citentur hæc illius verba: doctrinæ L.1.c.6. &c. suæ sinceritatem suspectam habentis: *Propemodum nescio, quo loco sim, & utrùm veritatem doceam, necne.* Idemque referat, Ioannem Matthesium in ipsius vitâ testari; ipsum aliquando cuidam è suis falsum esse: quòd ea prædicaret, quæ ipse non posset credere.

Sed audiri potest libro de captivitate Babylo-nica, ita proloquens: *Principio neganda sunt mihi septem Sacramenta, & tantùm tria pro tempore ponenda.* Pro tempore, inquit: velut sibi reservans aliter docere, si fortè temporis ratio, aliam doctrinam postulaverit. Quamquam sese illico quodammodo corrigens: *si usu scripturæ loqui velim, inquit, non nisi unum Sacramentum habeam, & tria signa Sacramentalia.* Ad

Ad hæc idem in parva Confessione Germanica folio (ut citatur) 55. & alibi ; ita de seipso inverecundè , & fronte perfrictâ loquitur. *Sciebam Sacramenti elevationem idololatricam esse (utpote quæ sacrificium indicaret) sed tamen eam retinebam in templo Vvittembergensi , ut agrè facerem diabolo Carolstadio. Qui nempe , inter se atque Lutherum (cui antea fuerat coniunctissimus) dissensione inde exortâ , quòd , per Lutheri absentiam , ipso inscio , & alioqui repugnante , Vvittembergæ Missam abrogasset , & alia quædam priscae Religionis monumenta , eatenus retenta , abjecisset , factus ei erat odiosissimus. Ergo ille ter sanctus , ille Christi verus Apostolus , ut animi sui libidini , indignationique satisfaceret ; usum , quem ipse persuasus esset , Idololatricum esse , retinebat tamen ; temporis utique , seu affectui suo magis , quàm veritati , & conscientiae serviens.*

Qui rursus alibi , non absimili inverecundia , at nescio annon etiam majori impietate , in has voces erumpit : *Nos tantum ad Papistarum despectum , utque molesti eis simus ; credemus verè panem & vinum manere cum corpore & sanguine Christi.*

In quibus verbis observa , Lector , particulas illas ; *tantum ad Papistarum despectum* &c. quarum hic omnino sensus est ; se , vel ab hoc tantum , quòd hac ratione Papistis contrarius , atque molestus futurus sit ; substantiæ panis & vini in Sacramento perseverantiam , ut fidei suæ articulum credendum assumere ; quidquid interim sit de articuli veritate , & sive hæc , sive altera pars ex verbo Dei habeatur.

Ex

Ex quo videre est , quàm non fidendum sit ei fidei, cuius articuli, non ex veritate, sed ex electione voluntaria, aut etiam ex animi impetu ac perturbatione, condantur.

Quapropter etiam varios ex sectariis, eiusmodi Lutheri dictorum ita puduit , ut dicerent illa Christiano Theologo indigna esse. Inter quos memoratur Amandus Polanus Professor Basileensis, qui iis relatis, hæc subiuxerit: *Nolo plura absurda Lutheri dicta recensere, quæ multa sunt: quæ tegenda potius (ut scilicet honori tanti Prophetæ consulatur) quàm exagitanda censeo.* Sic ille.

At hunc tamen Spiritum , in fidei scilicet negotio sese tempori & occasione , tametsi non ex animi sui sententiâ vafre accommodandi in Philippo Melanchtone primario Lutheri discipulo (aliis omissis) egregiè licebit agnoscere. Cuius equidem rei odorem præferunt , illæ eius ad Lutherum voces , epistola 2. *In Apologia* (scilicet Confessionis Augustanæ) *quotidie multa mutamus. Subinde enim (subdit) mutanda sunt, & occasione accommodanda.* Sed perfidam hominis versuti mentem illud convincit , quod scænæ serviens perfectum se Lutheranum mentiretur, cum, ut postea patuit, intus & occultè Sacramentarius esset.

Ita enim lego apud Claudium de Sainctes Tractatu de Eucharistiâ , Repetitione primâ. *Heidelbergæ (inquit) excusum est iudicium Melanchthonis de cæna Domini ad Principem Electorem Rhæni, ubi ait: suam de cæna Domini fidem in publicè editis lucubrationibus suis, nunquam*
antea

antea profiteri voluisse , attamen familiaribus amiculisque suis privatim non reticuisse ; se in hac re Lutherum damnare , & Zuinglio adstipulari. Suadetque proinde , ne de verborum Christi proprietate sollicitius disceptemus , sed de eorum veritate , sua unicuique libera permittatur expositio.

Atqui hic est, inquam, Philippus ille Melancthon , conditor propugnatorque Confessionis fidei Augustanæ : in cuius articulo decimo expressè agnoscitur ; quod in Sacramento Eucharistiæ verè adsit corpus & Sanguis Christi. Et ecce hunc ipsum fidei suæ & Confessionis articulum , negat habendum pro fidei articulo ; sed suum de eo ait unicuique sensum liberum relinquendum. Quin si animi sui sententia exquiratur, testatur se eâ in parte, non Magistrum suum Lutherum sectari , sed Zuinglio Sacramentario adhærere.

Neque verò eam Philippi , seu vafritiem, seu nequitiam ipsi Calvinistis fuisse ignotam ; ex eo confirmes , quod supra laudatus Adamus Contzen , ad annum Domini 1557. memorat: in quodam eius anni in Saxonia Conventu , Philippum (inter cæteros) etiam Sacramentarios damnasse. Sed , veluti subdit , Calviniani , non ignari Philippicæ *κρίσεως* & imposturæ ; nomine Sacramentariorum , Philippum intellexisse dixerunt , eos qui verbis Christi insistent , & *τὸ πῶς* tenent ; hoc est Catholicos & ipsos Lutheranos.

At, amo te mi Lector; in hoc ipso procedendi modo ; qui mæandri ! qui fluctus ! quanta errandi

errandi licentia , perturbatio disciplinæ ! & poterit quisquam cui vel mica sit iudicij , & non prorsus nulla salutis suæ sollicitudo istis erroribus concedere animam suam ; quibus sua ipsorum fides , ambigua , fluctuans , & in contraria versabilis sit : quique ubi vel rerum æstus , vel aura temporum impulerit (ut Apostoli prudens monitum huc transferam) velut parvuli fluctuant-*Eph. 4.* tes, circumferuntur omni vento doctrinæ, in nequitia hominum , in astutia ad circumventionem erroris.

Quibus , ut ad rem nostram rectè exponit Commentarius Ambrosio adscriptus. *Fundatos & stabiles esse non vult Apostolus ; in disciplina fidei Catholicæ, quam Petrus Apostolus, revelante Deo professus est; nec ventilari nos oberrantes per diversarum hæresum pestilentiosas asseverationes, nequitia humanâ inventas.*

Quamquam , si mihi permissum putem , in Apostoli verbis , nequitiam & astutiam inter se disparare ac seiungere, easdemque ad statum præsentium hæresum accommodare ; libens dixerim admoneri nos , ne circumferamur omni vento doctrinæ , in nequitia Lutheri , in astutia Calvinii.

Sed priusquam , sive à Luthero , sive à Melanchthone abeam ; placet dictis addere, quæ post hæc scripta de utroque lego apud Florimundum Ræmundum , de hæresis ortu &c. non aliena ab argumento præsentis. Et de Martino qui-*Lib. I. cap. 15. m. 10.* dem , testatur hic autor illum aliquando ad Bohemos scripsisse : quod olim se eorum adversarium professus sit , inde factum : quòd Papam
Anti

Antichristum esse, nondum persuasum haberet, coque eos, quos initio damnaverit, postea pro amicis & fratribus se palam habere, postquam nimirum certus iam sit Papam Antichristum esse. Sic enim (ut subdit laudatus autor) rationes suas instituerat, ut quisquis esset hostis Ecclesiæ, amicus suus esset.

Ex quo manifestum sit: illum, ut pro suis in Christo fratribus, eiusdemque fidei consortibus aliquos haberet, non veritati detulisse, sed affectui. Quanquam si Ræmundi testimonium recipimus: mirificè fluxum & instabilem eam in amicitiam oportuit esse Lutherum: quippe qui non tantum ab initio, quod supra vidimus, illos ut hæreticos damnaverit imò & alibi verbis expressis denuntiavit: *Maledicta sit charitas & concordia Sacramentariorum in æternum*: Sed etiam postea tractatu de cœna Domini, Tomo 2. Germanico fol. 174. eum sic audiamus loquentem: *Tanquam alterum iam pedem in sepulcro habens, hoc testimonium & hanc gloriam ad tribunal Domini adferam: quòd hostes Sacramenti, Carlstadtium, Zuinglium, Æcolampadium, toto pectore damnarim &c.*

Verum de Philippo, laudatis rei narratæ autoribus, ita scribit Ræmundus libro 2. cap. 9. n. 9. Melanchthoni iam animam agenti, matrem grandævam adstitisse, hisque ad eum verbis usam: *Mi fili, extremum iam me fortasse tu vides: ut qui jam jam, velut apparet, è mundo discessurus sis, & coram magno Iudice, eorum quæ fecisti exactam rationem redditurus. Tu scis Catholicam me fuisse, meque à te, ut religionem mutaverim,*

Tomo 7.
Vvitemb.
fol. 382.

verim, & diversam ab eâ, quam majores mei secuti fuerunt, amplexa sim, inductam. Nunc ego te per Deum vivum adjuro, ut quænam melior sit, mihi dicas, neque quidquam hac in re me celes. Tum Melanchthonem clara voce, ut ab omnibus intelligi posset, dixisse: Hæc plausibilior, illa securior. Plausibiliorem, opinor, appellans, Reformatam; quòd ad vulgi sensus, carnisque commoda, accommodatior sit: sed cùm Catholicam securiorem agnosceret; si non plus humanis, duceretur respectibus, quàm veritati salutique suæ consulere; in illius sanè professione mortem oppetere elegisset.

Verumtamen neque etiamnum desunt in quos conveniat illud dilecti discipuli: *Dilexerunt enim gloriam hominum, magis quàm gloriam Dei.* Ioan. 126 Et quod consequens est, æternam gloriam amiserunt.

Tandem generatim eodem spectat, in plerisque novitias religiones professis, proclivitas summa de secta ad sectam transeundi; ubi, vel hinc aliqua offensio, vel illinc spes majoris lucri, aut commodi alterius occurrerit: certo argumento, quòd vel primùm suscepta religio, nihil admodum ipsis satisfaciat; vel quòd ei non conscientiae ratione, sed aliquo alio temporali respectu, velut fortè fortunâ, adhæserint.

Quod quidem apud Henricum Fitzsimon crebro experimento sibi compertum, his verbis testatur Edmundus Bunnius Tractatu de Pacificatione. *Nunc planè adverto, inquit, homines*
Lib. I. Brä-
tannom. c. 6.
Y *consentire*

consentire nobis, potius ratione status & commoditatis, quam ex conscientia & fide.

Addo, quod his verbis accidisse sibi refert Becanus noster.

In Tit. Calv. Tit. Zuin- gliani q. 1. n. 4. Ante annos 14. cum in quodam itinere essem, diverti ad rusticanum hospitem; ex quo amicè sciscitatus sum, quam religionem profiteretur. Respondit toties eo loco mutari religionem, ut vix sciret, quam sequi vellet aut deberet. Et vester, inquam, Prædicans quam sequitur? Attnis, ait, superioribus Lutheranam secutus est, nunc Zuinglianam profiteri cœpit. Quid causæ? Quia Dominus loci, qui Lutheranus erat, mortuus est: nunc Zuinglianus successit. Prædicans igitur, ne cogatur solum vertere, tempori se accommodat.

Verùm de Luthero & Lutheranis hætenus.

CAPUT XXXXI.

Idem de Calvino & Sacramentariis ostenditur.

IN quorum sanè Novatorum classe, merito suo agmen ducat Hulricus Zuinglius, Sacramentariorum facilè princeps, & Calvinus præceptor plurimum scilicet colendus. Qui quidem, quomodo & ipse omni doctrinæ vento, in fidei dogmatis tradendis circumferretur, prout nimirum tempori, rebusve suis magis congruere sentiret; proclive est, ex eius ore, ingenuaque confessione cognoscere.

Quippe

Quippe cuius vulgò feruntur hæ voces , ex Tractatu , de vera & falsa Religione , cap. de Eucharistiâ. *Retractamus hîc igitur , (inquit) quæ illic diximus ; tali lege , ut quæ hîc damus , anno ætatis nostræ 42. præpõderent iis quæ quadragesimo dederamus ; quando , ut diximus , tempori potius scripsimus , quàm rei : sic iubente Domino , ut tali ratione ædificemus , ne intra initia , canes & porci nos rumpant.*

Sic ille lepidus , nuper exorti Evangelii (quando eo nomine eum dignatur Beza) Apostolus. Perinde atque si Salvator Matth. 7. informans suos Apostolos , ne Margaritas , sive pretiosam cælestemque Evangelij ac veræ fidei doctrinam , projicerent ante porcos ; indulgeret eis , ut inter initia prædicationis , tempori non rei , seu veritati servientes , doctrinam falsam ; & quæ postmodum retractari deberet , seu revocari , populis traderent. Aut quasi faciat ad nomen dignitatemque Apostoli , sive initio , sive in decursu Evangelicæ prædicationis , diversam doctrinam , sive sibi adversam , proponere.

Cùm & alioqui , præ cæcitate non adverteret ; sese eo pacto ansam dare sectariis suis , suspicandi deinceps ; quod , quâ ratione anno ætatis suæ 40. fatetur se potius tempori quàm rei , seu veritati , scripsisse , eâdem & anno ætatis 42. etiamnum tempori serviens , potuerit pariter , non ex animi sui sententiâ scribere , & successu temporis etiam ea quæ tunc docuerit , revocare. Quod fanè apparet , non modò probrosum esse auctori , sed ipsam quoque disciplinam suspectam reddere , & Zuinglianæ sectæ

universæ, non levem invidiam infamiamque conciliare.

Et fanè istius cerebelli magnam in negotio religionis oportet fuisse levitatem & inconstantiam, si verum est, quod quidam tradunt, eum suam de verbis Christi, *Hoc est corpus meum*, expositionem, spatio trium annorum reipsa quadragies mutasse, cuius rei testem Ioannem Fabrum, in libro quem de retractatione Baltazaris Pacimontani composuit, citat Franciscus Turrianus, in Proëmio ad Tractatum suum de Eucharistiâ.

Cæterùm hanc ipsam, artem, seu calliditatem appelles, ut nempe temporis serviens variis locis variè loqueretur, familiarem fuisse Calvinò, hoc loco licebit, ex eo quod dicam specialius cognoscere. Quippe qui, tametsi eo in negotio aliàs subinde perplexè loqui, & variè tergiversari visus esset; ipsâ ad extremum convictus rei evidentiâ, cùm, primævis illis Ecclesiæ Christi temporibus, in ea viguisse incruentum altaris sacrificium, preces pro mortuis, Deiparæ cultum, sanctorum cum Christo in cœlo regnantium invocationem, & alia complura, quæ hodieque in Ecclesia Romana perseverant, Christianæ pietatis officia, omnino negare non posset: ad hanc sibi molestam objectionem siccè admodum, & quasi dissimulanter, respondet: *Eam etatem non sic ab omni vitio liberam fuisse, ut pro regula habendum sit, quidquid tunc factum est: veteres quoque in errorem abreptos, dum ad legis umbras Iudaicæ nimium deflectunt, aut publico mori, seu vulgi imperitiæ, plusculum concedunt; & similia.*

L. 4. Inst. c.

13. §. 17. Ib.

c. 18. §. 11.

L. 3. c. 5. §.

10.

similia. Perinde atque si errores illi, non nisi ævi sint in egregio corpore, possintque adeò, na quidem ætate, in Ecclesiæ vultu dissimulari. Et verò eosdem videas, nævorum nomine expressos à Ministris Genevensibus, germanis Calvini filiis, in quadam Epistola adversus recentiores Arianos, cuius ista verba sunt: *Sunt quidem, fateor, sui in Patribus nævi; Quis enim hoc neget? sed tales, ut fundamentum istud (fidei scilicet) salvum retineant.*

Ex quo rursus inferas, dogmata illis contraria, qui ipsi sunt Confessionis Calvinianæ articuli, ex ipsorum sensu salvâ fidei substantia, negari posse.

At ij ipsi porrò errores, in hodierna Romana Ecclesia (si ipsum Calvinum & eius sectarios audimus) non jam nævi sunt, aut tanquam rugæ in vultu senili; sed carcinomata letifera, plagæ tabificæ atque putentes, sacrilega nempe impietas, manifesta, horrenda ac detestabilis Idololatria; ea denique ipsius Ecclesiæ corruptio, ut ex Sponsa Christi, iam facta sit prostibulum Anti-Christi; cur tam variè eadem in causâ? illic tam molliter; hîc tam acerbè, tam crudeliter, tamque iniquè?

Hîc jam enimverò, Lector optime, Sectarij huius astutiam, sed infelicem, & in autoris sui recidentem caput, mecum tantisper attende. Prospiciebat nimirum homo acutus, nec incallidus: Si priscae illi atque primævæ, & huic hodiernæ Romanæ Ecclesiæ, eandem formam & tanquam vultum, idem quasi nomen appellationemve, assignaret, aut affingeret; inde

consequenter duorum alterum sibi necessario admittendum esse. Vt nempe, vel illam primitivam Ecclesiam, etiamnum recenti & adhuc calenti Christi sanguine aspersam, & Apostolorum spiritus primitias habentem, fateri cogeretur, jam tum fuisse meretricem Babylo-niam, & tot erroribus Evangelicæ fidei (uti contendunt) contrariis, conspurcatam atque corruptam. Quod equidem nec fidem inveniret apud cordatos; adversareturque causæ, ac scopo præten-sæ Reformationis; qui, ita non semel profitente Calvino, alius non est, quam præsentem Ecclesiam, ipsâ temporum successione, à veræ fidei, morumque sanctorum, primigeniâ sinceritate, collapsam, in antiquum statum, formamque pristinam restituere.

Sin autem, (quæ est pars altera dilemmatis) veterem illam tanquam incorruptam & legitimam Christi sponsam haberet, consequens esset, & hodiernam quoque Romanam Ecclesiam, pro justâ & legitimâ Christi sponsâ habendam. Quippe quam ab illa nihil diversam; sed consimili formâ præditam, iisdemque coloribus ac lineamentis expressam agnosceret; eodemque modo ipse de utraque & loqueretur & sentiret.

Ergo, ut saltem minùs attentis fucû faceret, homini versuto & versabili, eâ visum est arte utendum; ut eadem dogmata ritusve, in veteri quidem Ecclesia, ut non magni momenti nævos, eosque eiusmodi, qui salvo fidei salutisque fundamento teneri possent, dissimulandos censeret; eorundem autem hodieque retentorum gratiâ, Romanam Ecclesiam,

Ecclesiam, Anti-Christi sedem, meretricē Babyloniam, animarum pestem ac perniciem appellaret. Quā autem id, sive sinceritate mentis, sive doctrinæ consequentiā; vel me tacente, quivis cordatus intelligit.

Et simile quiddam in Luthero quoque ac Lutheranis videre est. Quando ipse Lutherus commentario 2. in epistolam ad Galatas c. 5. & alibi, non tantum veteres illos Patres Hilariū, Athanasium, Ambrosium, Augustinum pro sanctis agnoscit; sed etiam recentiores, Benedictum, Bernardum, Franciscum: quos tamen certum est, Romano Pontifici, Romanæque fidei adhæsisse, itēque sacrificij Missæ, votorum monasticorum, aliorūque rituum (quos isti in nobis damnant, oderūt, execrantur) observantes fuisse; & quod consequens est, observationes eiusmodi, ipsorum quidem æternæ salutis, impedimentum nullum præbuisse.

Eodemque passu procedit Melanchthon in Apologia Confessionis Augustanæ, Tit. *de votis monasticis*; ubi hæc & his similia adiaphora esse significat, iisque Bernardum, Franciscum, & alios sanctos, absque impietate usos esse; additque itidem viros sanctos, pariter iis uti, absque impietate. Quæ quidem quomodo cum iis, quæ iidē alibi, adversus hæc ipsa, tanto furore, tamque acerbè declamitant, conciliari aut cohærere possint, ego profectò non intelligo.

Sed nimirum, quod antè monuimus, jam olim sectariorum proprium est; ex eodem ore, prout res tulerit, nunc calidum, nunc frigidum efflare; & doctrinam suam variis occasionibus variè temperare,

perare; atque ita, velut dicebamus, quid fixè sentiant, aut in quo sita sit fidei ipsorum forma propria, seu quasi substantia, ipsi legenti incertum relinquere. Quod ex his quæ postea subiungam, ampliùs declarabitur.

Veruntamen quod ad Calvinum speciatim attingit, aliud quiddam est majoris ponderis, in quo evidentiùs demonstretur istorum hominum, pro usu præsentis, temporumque ratione, huc illuc vergens ac versabile ingenium.

Nam cum Lutheranos inter, ac Tigurinos seu Zuinglianos, ingès exorta esset de præsentia corporis Christi in Sacramento, controversia: Lutheranis, Christum sub sacris symbolis (saltem in usu) verè ac realiter præsentem; Zuinglianis autè non nisi in figurâ comparentem, agnoscentibus: Calvinus sub ipsa principia Zuinglij sui placitis obsecundans, nihil nisi figuram, in toto eo mysterio, & ipse agnoscere visus est. Sed postea tamè, quòd id ad res suas magis facere existimaret, mediâ, & eatenus in Ecclesiâ inauditam, cõmentus est sententiam; ut negatâ quidem sub sacris symbolis reali Christi præsentia, defenderet tamen Corpus Christi, quatenus in cœlo duntaxat residens, verè, realiter, substantialiter à nobis in cœna māducari, & vi illius participationis, Christum verè ac realiter nobiscum in unum coalescere. Quâ licet absurdâ nec satis secum consistente mixturâ, tamè (ut observat loco suprâ laudato doctissimus Turrianus) *mirus ille*, ut eum appellat, *artifex fallendi*, id se consequi posse sperabat, ut quando eorum dictorum altero cum Lutheranis, altero cum Zuinglianis facere videretur, utrosque sibi adiungeret.

Verum

Verum enim cum, eâ gratiâ, Tigurinos sibi admodum infestos pateretur; quò eos placatos sibi redderet, veluti, palinodiam canens, librum scripsit, de suo cum Tigurinis, de cœnâ Domini, consensu.

At ecce postea, scenâ conversâ, anno Domini 1556. Beza cum Farello, Calvini Genevæ symmysta, Vvormatiam profectus, quò sectæ suæ in Gallia laboranti, Lutheranorum Principum gratiam & præsidium demereretur; illis, non suorum duntaxat Gallorum, sed etiam fratrum Helvetiorum nomine, confessionem quandam obtulit: quâ profitebantur, tanquam cum Lutheranis sentientes: Corpus Christi verè & realiter esse præsens in Cœna; & communicantibus verè ac realiter exhiberi.

Sed, cum, eâ gratiâ, triumphantibus Lutheranis, Zuingliani ex adverso, quasi proditâ communi causâ, fremerent; iis rursus placandis, dissimulanter reposuit Theodorus: se vera scripsisse, sed quæ Lutherani, non ex mente suâ acceperint. Se enim, non de cœnâ Domini, quatenus in terris exhibetur, sed quatenus in cœlo celebratur, esse locutum; cuius quidem facti, testis locuples est Claudius de Sainctes, in *Examine doctrinæ Calvinianæ & Bezanae*: additque libri *de Calvinii causa desperatâ*, cap. 4. Cutsemius: Iacobum Andreae Lutherani graviter de ista Bezæ nequitia (nec immeritò) conquestum esse.

Sed & ipsum Bezã in Conventu Poisiaco habitato in Galliis anno 1601. suo suorumq; nomine, de præsentia Christi in Sacramento semel, iterumque exhibuisse

exhibuisse formulam quandam perplexam prorsus & ancipitem, ut si fieri posset, verborum fucō, ipsis Catholicis imponeret; quæ, fraude comperta, reiecta fuerit à Catholicis Præsulibus; testatur supra laudatus autor, Claudius Sainctesius, qui præsens aderat.

In Psal. 80. In cuius hæresis vestigiis, annon agnoscis Lector optime, Augustinianam illam Vulpeculam, *in cavernosis anfractibus latentem, & ex unâ parte intrantem, & ex aliâ parte exeuntem.*

Verum nos, porro pergentes, apud ipsos præsertim Calvinistas, in doctrinæ fidei negotio incerta esse omnia; etiam altius repetitâ ratione, doceamus.

CAPVT XXXII.

Calvini sectarios in constituenda fidei regulâ varios, instabiles, & inconstantes esse.

DVplici ratione, & utraque, ni fallor, efficaci, possumus id quod præfert huius capituli lemma, conficere. Quarum prior exinde petitur; quod, cum disertis verbis profiteantur Calvinistæ: se, præter verbum Dei scriptum, quod vetere & Novo Testamento continetur, nullam aliam fidei regulam agnoscere: in eo tamen non persistant, sed alia quædam ipsi Scripturæ, perplexè, inconstanterque superaddant, quibus similiter innitatur eorum fides.

Posterior

Posterior, ex eo quod cum principio, verbum Dei expressum requirerent; deinceps istud dictum suum, tam variis modis, restringere, modificare, interpolare cæperint; ut quid præcisè velint aut determinent, ne acutus quisquam capere aut divinare possit.

Cum tamen nisi regula fidei, præcisè, fixè, & determinatè constituta sit, necesse sit fluctuare omnia; sive, ipsam incertam esse, vacillareque fidei, in quacunque religione, disciplinam.

Equidem, ad prius quod attinet; ante omnia attendenda erit, fidei Calvinianæ Regi Christianissimo omnium eius sectæ nomine, oblata Confessio. In cuius articulo 4. & 5. profitentur isti sectarii: *se pro fidei regulâ certissimâ, nil nisi verbum Dei, quod Scripturis sacris, continetur, admittere: cui (utique habenti autorem Spiritum Sanctum, & veritatem omnem, quæ ad salutem necessaria sit, complectenti) nulli sive hominum sive Angelorum licitum sit quicquam sive demere, sive addere, aut in eo aliquid quocunque modo immutare.*

Contra quæ in primis apertè facit; quod, ut rectè observat Ioannes Gonterius in suo lapide lydio, ostendi possit, in eâ ipsâ quam offerunt fidei confessione, multa ab illis constitui, quæ non habeantur ex Scripturis sanctis: proindeque illos id quod in eâ, verbo adstruunt, ipso facto destruere: quâ de re nos aliquid suprâ diximus.

Quod etiam expressiùs apparet; in hoc, quòd ipso articulo quinto, quo definiunt Scripturam
sacram

facram esse regulam omnis veritatis, cui nihil addi possit &c. confestim subiungant: *Consequenter ad hæc admittimus* (utique ut certam fidem facientia; ita postulante ratione & unitate contextus!) *tria symbola, videlicet Apostolorum, Nicenum, & Athanasij.* Tametsi hæc non sint Scriptura sacra; sed tantum, ut ipsimet addunt: *quia cum verbo Dei coherent atque consentiunt.*

Et verò, quod ad symbolum Apostolorum attinet: illud sine scripto ab Apostolis Ecclesiæ traditum, testantur Hieronymus, Ambrosius, Augustinus &c. Quin etiam (teste Gonterio ipsi Calvinistæ in Colloquio Parisiensi, negant illud ab Apostolis editum & traditum fuisse. Niceni autem autoritas, fundamentum habet in Concilij plenarij & legitimè approbati definitione. Et ipse Calvinus ita illud admittit, ut nonnulla in eo reprobet; ut v.g. particulas illas: *Deum de Deo* &c. Athanasij autem, certam autoritatem habet, non ut est Athanasij; 22. q. 1. a. 10. ad 3. sed quæ verba sunt Doctoris Angelici; *quia integram fidei veritatem eius doctrina breviter continebat, autoritate Summi Pontificis est recepta, ut quasi regula fidei habeatur.*

Quapropter itidem Calvinus, ne quid eâ in re videretur deferre Ecclesiæ sensui, aut Pontificiæ definitioni, in Synodo Lausanenſi, teste Fevardentio, dixit; *illud Symbolum non habere autoritatem nisi in Primis, (seu, Hæris canonicis) Sacerdotum.*

En quanta, in paucis Confessionis fidei Calvinianæ verbis, dictorum inconsequentia: &
quanta

quanta nunc jam , in ipsa fidei certâ Regulâ assignandâ , instabilitas ac perplexitas !

Atqui expressiùs apertiùsque ab eâ quam primitùs , ut solam fidei regulam agnoverunt, discessere passim in Batavia Calvinistæ. Quippe qui , vt testatur Tomo 4. opusculorum suorum Becanus , pro Regula fidei constituunt Scripturam sacram , Confessionem fidei Belgicam, & Catechismum Heildebergensem.

Eâque gratiâ Iacobus Arminius Leydenfis professor , in Apologia ad 31. articulos in vulgus sparsos , ait se apud rigidos Calvinistas suspectum fuisse de hæresi ; quod nempè dixisset , Catechismum Heildebergensem , & Confessionem Belgicam, in Synodo nationali, examini subjiendam esse.

A quo item sensu non valdè se alienam ostendit Synodus Provinciæ Ultrajectinæ anno 1612. habita. In qua etsi principio testentur Patres congregati : sese obstrictos ad nullam aliam fidei regulam admittendam , quàm solum Dei verbum , scriptis veteris & Novi Testamenti expressum : addunt tamen velle se , ut omnes Prædicantes teneant ac servant capita Christianæ Religionis symbolo Apostolico comprehensa ; ac insuper libellum , cui titulus : *Confessio fidei Ecclesiarum Belgicarum.*

Quanquam ad extremum , eam Confessionem & similes , certam fidem non facere, apertè significant, dum dicunt , illas esse examinabiles ad sacram Scripturam.

Verumtamen intolerabilior est , quorundam aliorum in eadem Batavia eo in argumento, quod

quod modò tractamus audacia. Quorum, ut affirmat ab eodem Becano memoratus, Adolphus Venator, Minister Alcmariensis, isti inter alios, fuerunt fidei articuli.

Vera, optima, certissima & perfectissima norma totius fidei Christiana, est Confessio Belgica, & Catechismus Heidelbergensis.

Rursum: *Ex verbo Dei non potest pura doctrina clarè intelligi; sed solum ex confessione, & Catechismo.*

Tandemque: *ubi Confessio & Catechismus est, non egemus verbo Dei.*

Quo loco stomachum tenere non potest, quin illum, & meritò, erumpat in hos gregales suos, vir cæteroqui in multis & ipse impiè insolens, Conrardus Vvorstius; in quadam respõsione ad postremam admonitionem Ministrorum Levvardésium. Vbi: *Multi, inquit, ex nostris nulum planè discrimen, inter Catechismum, & ipsum Dei verbum amplius agnoscunt; & isto ferè præterito, in illo solo simpliciter acquiescunt. Et mox: Non desunt qui idolum ex catechismo faciant, dum purè divinum scriptum esse putant, aut pari cum sacris litteris fide dignum.*

Pari autem! Immò si quis relata à Venatore loquendi formam attendat; etiam ipsis sacris litteris anteferendum.

Quid si porrò addamus, & illas eorundem Novatorum insanas sacrilegasque voces, & in nullo, qui se Christianum profiteatur; ferendas; ad extremum ita rem omnem cõcludentes.

Autores Confessionis & Catechismi fuerunt prudentiores & fideliores pro Ecclesia, quàm Apostoli & Evangelista.

En quò denique prorumpit infaniæ , cœca & præceps istorum hominum audacia. Vt qui ex una parte Ecclesiæ Catholicæ sensum ac traditiones recusant admittere, ne, ut ipsi dictitant, nō jam verbo Dei , sed hominum sensui deferre videantur; ex aliā modò, Ministrorum suorum privato studio confectos Cathechismos , aut fidei confessiones, ipsi Dei verbo etiam anteferant. Id nimirum illis attribuente licentiæ , privato illo cuiusque spiritu: ut sicut principiò per illum, arcano quodam internoque sapore , scripturas divinas à non divinis se discernere venditabant; simili modo, processu temporis, novitiæ illæ dogmatum fidei, & à particularibus Ecclesiis consarcinatæ collectiones , præ ipso puro Dei verbo, ipsorum palato magis sapiant , & Ecclesiæ Dei utiliores existimentur.

In quo vestigio, rursus antiquorum hæreticorum passus ac progressus agnoscas, quādo & ipsi Eunomiani, Eunomij libros, & Montanistæ Montani prophetiam, ipsi Evangelio ac Prophetis prætulisse noscuntur. Quā in rem audire placet B. Hieronymum, l. 1. contra Vigilantiū c. 3. sic proloquentem. *Rides de Reliquiis Martyrum, & cum autore huius hæresis Eunomio , Ecclesiæ Christi calumniam struis; nec tali societate terreris, ut eadē contra nos loquaris, quæ ille contra Ecclesiam loquitur. Omnes sectatores eius, Basilicas Apostolorum & Martyrum non ingrediuntur; ut scilicet mortuum adorent Eunomium; cuius libros maioris autoritatis arbitrantur, quàm Evangelia: sicut aliæ hæreses, Paracletum in Montanum venisse contendunt, & Manicheum ipsum dicunt Paracletum.*

Quid

Quid quod, non jam paucæ, ut sic loquamur, ranæ in stagnis Batavicis coaxantes; sed alij complures è sectariis, eâ ipsâ blandâ persuasione decepti, quòd se interiùs agitari Dei Spiritu crederent, eoque docente, sese de omnibus sufficienter instrui existimarent, ulteriùs progressi, dicere ausi sint; scripturam sacram sibi non esse necessariam, vel certè fidem, non esse accommodandam ad scripturam, sed scripturam ipsam, ad cuiusque fidem attemperandam. In hoc enim errore fuisse Anabaptistas, Libertinos, Syvenckfeldianos, tradunt qui recentius hæreticorum Catalogum confecere.

Neque verò, (ut per occasionem obiter istud admoneam.) illis ad hoc deesse poterit, si eo quidem uti voluerint, speciosum etiam ab ipsa scriptura præsidium; iis nempe locis, quibus Calvinistæ, pro suo illo arcano spiritu, uti, aut abuti consuevere.

Quippe cum verba illa 1. Ioan. 2. versu 20. *Vos unctionem habetis à sancto, & nostis omnia;* & illa etiam expressiora, versu 27. *Non necesse habetis, ut aliquis doceat vos, sed sicut unctio docet vos de omnibus.* Cum hæc, inquam, verba generalissima sibi, omnia nempe, & de omnibus; si per se quidem præcisè spectentur, non inagis efficiunt, quod contendunt Calvinistæ, de suo privato spiritu, ad scripturas veras, earumve sensum legitimum discernendum, quàm quod ultra intendunt Libertini, nullo scilicet indigere se verbi externi ministerio, sed ad omnia sufficere sibi interiorem Spiritus Sancti disciplinam.

Hactenus

Hactenus de priore Assertionis propositæ ratione.

CAPVT XXXXIII.

Declaratur altera Doctrinæ propositæ ratio.

NEquè difficilior est, quod secundo loco supra proponebamus, efficere.

Primum enim Novatores nostri, ut à se, inducendæ in Ecclesiam Dei Reformationis, temeritatem, specioso puri verbi Dei prætextu colorarent, eoque nomine apud simplicem populum doctrinam suam magis plausibilem redderent; ubique proclamare institerunt; nihil se nisi purum ac putum verbum Dei tradere; neque verò quidquam, nisi quod in scriptura divinâ expressis verbis contineretur, credendum esse. Imitati in eo majores suos, priscos scilicet hæresiarchas; qui, velut superius vidimus, eâ ipsâ escâ prolectabant sequaces suos; sed hoc interim discrimine: quod prisci, in eo dogmate, quantum apparet, constantes persisterent: recentiores autem, uti in omni fermè doctrinâ suâ instabiles, ita ab hoc ipso asserto suo, processu temporis variè ac fædè deflexerint.

Siquidem cum inter disputandum permolestè urgerentur à Catholicis, ut hos illosve Confessionis suæ articulos, verbis expressis in scriptura contineri ostenderent, idque se frustra

conari sentirent: cogeantur denique non sine rubore, ab ea à se assignatâ fidei regulâ discedere: quemadmodum antea, de Turlacensibus Lutheranis, & Sedanensibus Calvinistis, magis ex professo ostensum.

Neque enim, quidquid perscrutentur, unquam ostensuri sunt, hunc ipsum articulum; quem ut cæterorum fundamentum præstiluunt, expressè in scriptura contineri: nempe, *nihil esse credendum, nisi quod in verbo Dei scripto inveniatur expressum.*

Igitur ut se ab eâ molestâ instantiâ & insultatione, siquâ viâ liceret, expedirent; compulsi sunt dictum illud suum prætendere, seu ampliare, dicentes: *Nihil esse credendum, nisi quod in verbo Dei scripto expressum sit, aut certè ex illo deductum per evidentem consequentiam.*

Ita enim videas, Calvinianos Ministros Diepenses, in scripto quodam prolusorio concertationi, quæ instituenda prætendebatur, inter ipsos, & suprâ memoratum Ioannem Sonterium, virum ex ordine nostro, multis palmis eo in genere nobilem (qui rei seriem, libello edito: cui titulus est *Consequentia Religionis Reformatae &c.* vulgavit) eos, inquam, videas, articulo 3. prædicti scripti sic proloquentes: *Deus loquens in scripturis, sive terminis expressis, sive per consequentias necessarias, erit Iudex controversiarum.* Idque addunt esse articulum fidei suæ.

Similiter in colloquio Ratisponensi anni 1601. apud Tannerum, qui ut aliàs dictum, eius colloquij pars erat: cum adversarij (Lutherani scilicet) articulo 1. Thesium suarum asseruissent: verbum
Dei

Dei scriptum, fidei Christianæ unicam certam atque infallibilem normam esse; ita se deinceps explicare debuerunt, ut dicerent: *Nullum ex articulis & dogmatibus esse credendum, quod non, vel expressè contineatur in scriptura, vel inde per bonam, seu evidentem, consequentiam deducatur.*

Non animadvertētes videlicet (quantum præsertim ad Calvinistas attinet) sese hac adjunctione, priorem illum suæ fidei articulum, non explicare, sed abnegare: quando rem ipsam attendenti manifestum est: id quod ex scriptura per quamcunque demum consequentiam deducitur, non esse purum putumque aut expressum Dei verbū, sed humanā additā ratiocinatione convestitum ac subornatum. Neque rursus posse à Calvinistis admitti, vel unicum suæ Confessionis Gallicanæ articulum, ex scriptura duntaxat haberi per consequentiam, quin falsitatis convincatur eius Cōfessionis ratificatio; in qua sic dicitur: *Omnes Gallie Ecclesie approbant & ratificant superscriptam Confessionem, in omnibus suis capitibus & articulis; ut qui integrè fundati sint in puro & expresso verbo Dei.* Quod quidem falsum est de articulo, qui solūm ex illo habetur per consequentiam.

Verūm neque in eo additamento permissi sunt denique consistere: Catholicis rursus nō minūs molestè urgentibus; ut varios fidei suæ articulos, ex ipsa scriptura per evidentem consequentiam deducerent; puta illum, de quo suprā actum est, videlicet Christum non contineri realiter & substantialiter in Eucharistia. Et ridiculum illum, quem certissimā fide tenendum putant Calvinistæ; Papam scilicet esse Antichristum: qui adeò,

nullâ veritatis specie ex scriptura divina potest inferri, at magnæ Britanniaë Rex Iacobus, de eo adversus Puritanos ita scripserit: *quoad definitionem Antichristi, nolo rem tam obscuram & involutam, tanquam omnibus necessariam urgere.*

Ergo ad suarum consequentiarum subsidium accersendas putarunt Calvinistæ, nescio quas comparationes, proportiones, & in qua voce præsertim acquiescunt, analogiam fidei: dicentes denique credendorum regulam; esse verbum Dei scriptum, secundum fidei analogiam expositum. Quam loquendi formam, videntur ad extremum ad rem præsentem eò pronius adoptasse, quò eius quadam obscuritate, aut perplexitate protecti, minùs paterent redargutionibus; ac velut sepiæ obfuscata aqua, suo se atramento, ne capiantur, absconderent.

Atque eam vocem in-primis videas in hac materiâ insinuatam à Beza, quodam Opusculo adversus Iacobum Andream Lutheranum: ubi de Mariæ in partu integritate agens (quam teste Augustino, Enchiridij cap. 34. *tota confitetur Ecclesia*) potervè ait: *hoc miraculum, neque verbi autoritate, neque fidei analogia, neque alicuius Patrum probabili coniecturâ niti: denique ad fidem nihil facere.* Hieronymo Zanchio, Tractatu de scriptura sacra; dum de eius expositoribus ait: eatenus illorum interpretationes sibi amplectendas, quatenus eas analogiæ fidei, & aliis scripturis consentaneas esse viderit. Domino du Plessis; præfatione ad Tractatum de Eucharistia &c. de quo expressiùs infra.

Sed

Sed præsertim placet attendere, expendereque quod eâ de re cætus integer Ministrorum Genevensium, ex hac quam subiungo occasione, magis ex professo tradidit.

Emerferant in Galliis, etiamnum vivente Beza, ex eâ scholâ nonnulli; qui quorundam dogmatum suæ sectæ pertæsi, & concordia cum Catholicis ineundæ studio, plusculum de suæ disciplinæ rigore remittentes, inter alia concederent: *Ita Scripturam sacram esse solam & certam fidei regulam, ut tamen ei adiungenda essent Conciliorum, Patrum, atque Doctorum testimonia, tanquam verus scripturæ commentarius; & Ecclesiæ denique Catholica consensus, & sacra doctrinæ clausula, atque signaculum.* Quæ fermè verba sunt eruditi viri Ioannis Serrani, Arausicani Ministri.

Adversus hunc confestim scriptis litteris insurrexere Beza, & alij Genevenses ministri: quibus, eius conatu velut impossibili reprobato, quod ad fidei regulam attinet, rem omnem in hæc verba concludunt: *Censemus igitur tutius esse atque utilius, soli Dei verbo scripto, per seipsum secundum fidei analogiam exposito adherere: quàm prædictos sumere, pro arbitris earum rerum, de quibus solius Dei est pronuntiare. Quod mature tibi significavimus, ne in cassum labores &c.* Ita illi ex vrbe Geneva, ex qua scaturit fons primævus, & defæcata veritas Calvinianæ doctrinæ.

Attamen illis extremis, quod, de excludendis omnibus arbitris constituunt; quàm inconsequenter adscriptum est: quando ipsi consequen-

iarum verbi divini, & ipsius analogiæ fidei, arbitriū sibi metipsis assumunt; & ut postea dicam in his Religionis controversiis, postremò ad Magistratum civilem, velut Iudicem, recurrendum decernunt.

Verùm hoc prætermisso: quænam ab illis assignetur præcisa & certa fidei regula, attendite, benevero, & si quidem potestis, intelligite. *Solum* inquit, *verbum Dei* scriptum (non per Concilia, Patres, Ecclesiam) sed *per seipsum, secundum fidei analogiam, expositum.*

Quibus quidem si solum dicerent, assignante: *verbum Dei per se ipsum expositum*; significando videlicet, *verbum Dei* (quod aiunt) *ἐξ αὐτοῦ πιστόν*, sive per se ipsum fidem faciens, neque ullâ egere adjunctâ extrinsecus expositione, eò quòd vel per se clarum sit; vel si qua occurrat obscuritas, ea tolli possit, ipsâ inter sese locorum scripturæ collatione: hoc tametsi falsò dici putemus; attamen tale est, ut possit quod dicitur intelligi. At cum ultra additur: *per seipsum secundum fidei analogiam, expositum*; Oedipum sanè oportet esse, qui sensum latentem sub iis verbis, prout ad rem præsentem adferuntur, enucleaverit. Cum tamen si quidquam in Religionis materiâ clarè & distinctè omnibus innotescere oporteat, id præ cæteris sit, ipsa primæva regula fidei.

Dixi autem, *prout ad rem præsentem* &c. quia scio (neque id dissimulem) his ipsis vocibus, alio in argumento, usum esse Apostolum Rom. 12.v.6. in quantum, ubi nos legimus: *sive prophetiam secundum rationem fidei*; in Græco textu

pro *rationem*, legere est, *analogiam*.

Sed præterquam quod apud Apostolum, vocum ambiguitas satis explicatur ex contextu reliquo; juxta quod varij observant Interpretes non aliud velle Apostolum, quàm, ut qui à Deo, dono prophetiæ, sive gratiâ explicandi doctrinam & scripturam sacram, donati sunt, eâ utantur secundum proportionem & mensuram fidei, sive intelligentiæ & sapientiæ à Deo sibi concessæ, neque quidquam addant ex ingenio suo, multò autem minùs, extra regulam fidei quidquam loquantur aut sapiant: in quem itidem sensum antè dixerat v. 3. *non plus sapere, quàm oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem, & unicuique sicut Deus divisit mensuram fidei.*

Insuper clarum est, non posse ad eundem sensum applicari voces prædictas in definitione seu enuntiatione, de qua loquimur. Quia hîc jam quæritur, quænam sit regula ex parte objecti, movens hominis mentem, ad hoc vel illud credendum, ut dictum à Deo. At iuxta prædictam expositionem solum sensus esset, debere quemlibet Deo loquenti credere, secundum mensuram intelligentiæ sibi à Deo communicatæ: quod nihil facit ad rem præsentem.

Restat igitur tota difficultas: quo nimirum sensu in allata Calvinistarum definitione accipiantur hæ voces, *Analogia fidei*. Nam cum analogia omnis seu proportio, sit inter duo, quorum unum comparatur ad alterum: perplexum remanet, an per eas voces importetur comparatio, seu proportio verbi Dei ad fidem, an

comparatio seu proportio fidei ad verbum Dei. Quorum neutrum videtur in re proposita satis convenienter intelligi.

Quippe priori modo, sensus erit, verbum Dei exponendum esse per respectum ad ipsam fidem seu articulos qui credendi sunt, quod jam non esset, ipsum verbū Dei esse regulā seu mensuram fidei, sed è contra ipsam fidem, seu articulos credendos, esse regulam sive mensuram expositionis verbi divini.

Posteriori autem, sensus erit: verbum Dei exponendum esse, secundum proportionem, quam fides, sive res credendæ, habent ad ipsum verbum Dei. Per quod nondum satis determinatur, qua in re sita sit ea proportio; & videtur implicari circulus, sive vitium petitionis principij: cum iuxta hunc modū coniunctim dicatur, verbum Dei sic exponendum, quia res credenda sic intelligenda est; & vicissim hunc articulum sic intelligendum, quia verbum Dei, quod est regula fidei sic debet intelligi.

Verumtamen hîc audienda sunt, à nobis promissa Plessæi verba, ex quibus, quamvis intricatis poterit fortassis, sub prædictis vocibus quoddā latens mysteriū erui. Ita enim ait: in re proposita requiri; *ut interpretatio, quā verbo Dei damus aut recipimus, retineat semper analogiā fidei, proportionata sit, aut correspondens corpori doctrinæ Christianæ, quā veterū aliqui fidei regulā appellavere.* Per quæ, quid aliud nobis insinuari dicemus; nisi eo sensu dici scripturā exponendā esse servatā semper analogiā fidei, in quantum in eā exponendā semper habendus sit respectus ad
corpus

corpus doctrinae religionis Calvinianae v.g. five non per ordinem ad articulos credendos, sed ad jam constituta; ita ut nihil, scriptum intelligatur, quod aliquomodo repugnet corpori doctrinae five v.g. Confessioni fidei, Calvinianae?

In quo tamen si videatur involvi absurdum illud, quod hac ratione Corpus doctrinae suae, veluti mensuram expositionis verbi Dei constituent: id tamen non adeo alienum est ab istorum hominum mente, quin illud alibi etiam expressius agnoscant.

Videatur Gallica versio Bibliorum Genevensis anni 1573. In cuius Praefatione profitentur versionis autores; se in ea adornandam, varia addidisse, imminuisse, detraxisse, aut plures hebraicos loquendi modo emollisse; *usos in eo sanctam aliquam libertate, secundum quod Deo placuit illis elargiri de suo discretionis spiritu.* Ac deinde addunt; pro sua scilicet autoritate; *relinquere se aliis libertatem scripturam sacram convertendi;* sed eam adjectam conditione: *Dummodo eorum versio conformis sit nostris articulis fidei.* Sic illi.

In quibus in-primis mirari subit, excidisse non incallidis hominibus, vocem illam *sancta libertatis*: quae apud solertem lectorem, adjunctis praesertim postremis illis particulis, de articulis reformatae fidei fartis tectis servandis, continuo nota sit, non vanam inferre suspicionem, quasi ea scripturae versio, paulo licentius, ad eos ipsos articulos confirmandos comparata & subornata sit; pro eo nimirum arcano discretionis spiritu, quo circa scripturas dignoscendas, explicandas, interpretandas, pollere se jactant, Calvinii discipuli. Quod tamen nobis aliisque

ipsorum

ipforum adversariis , non sine fundamento, esse persuasum ; utrùm sectæ ipforum expediat , ipsi viderint.

Ego, eo in præsens omisso; illarum duntaxat extremarum vocum : [*dummodo eorum versio &c.*] seu repugnantiam, seu inconsequentiam, hoc loco dissimulare non possum.

Repugnantiam quidem ; quòd, ut dicebamus, à se conceptos fidei articulos , interpretationis sacræ scripturæ regulam aut normam manifestè constituent. Quid enim, obsecro, est dicere: relinqui ab ipsis libertatem novæ Bibliorū translationis condendæ , dummodo ea translatio articulis fidei Calvinianæ congruat ; pro eo ac dicendum esset : dummodo ipsi scripturæ textui, sive sensui, consentanea sit : quid, inquam, istud est aliud ; nisi fidei ab ipsis conditos articulos, habendos esse pro regulâ seu normâ eius sensus , qui in ipso scripturæ textu , ut legitimus agnoscendus sit , proindeque in ipsa translatione exprimendus ? Quod quam absurdum sit , immò temerarium ac sacrilegum , statim cognoscit, quisquis vel ipsas voces intelligit.

Inconsequentiam verò : in eo quod cùm, uti loquuntur articulo 5. vulgatæ Confessionis suæ scriptura sit omnis veritatis regula , & consequenter articulorum fidei reformatæ ; quos proinde statuunt exigendos esse & examinandos ad verbum Dei : jam è contrà dicant , scripturæ divinæ translationem , seu interpretationem , & (quod consequens est) ipsum textûs divini sensum, à quo nimirum unice dependet translationis sinceritas;

sinceritas; ad suæ fidei articulos conformandam esse ac mensurandam.

In quo rursum apparet familiaris ille, ac sæpe inculcandus, disciplinæ Calvinianæ circulus, & consequenter fidei illorum instabilitas; dum, quis sit legitimus, adeoque in versione deligendus, scripturæ sensus; ex conformitate ad articulos fidei suæ colligunt; & simul, qui legitimi sint fidei suæ articuli, ex conformitate ad legitimum scripturæ sensum, accipiunt.

CAPUT XXXXIV.

Quàm absurdos in sensus inducat Calvinii sequaces, temerè usurpata in fidei rebus analogia ratio.

IStud seorsum apponimus, ut appendicem susceptæ materiæ, utque hinc amplius intelligatur, quàm perniciosa sit, ab eiusmodi Doctoribus, ad rem summi momenti (qualis est Baptismi & Eucharistiæ usus legitimus) licenter traducta prædictæ analogiæ usurpatio.

Asseverat verbis disertissimis Salvator Ioan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aquâ & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei.* Atamen Novatores nostri, contra ipsam verbi toties iterati proprietatem, & hætenus receptum sensum usumque universalis Ecclesiæ, verba illa

la Christi, secundum quandam analogiam extendentes, contendunt in casu necessitatis, Baptismum *quovis alio liquore, non minùs quàm aquâ* (uti terminis expressis loquitur Beza epist. 2. ad Thomam Tiliam) *conferri posse.*

Qua in re videtur præeuntem secutus, Calvinus sui prodromum, Lutherum: qui in symposiacis cap. 17. docuit: *Quidquid balnei nomine venire potest, legitimam Christiani baptismi materiam esse.* Neque enim verba Salvatoris, restrictè & propriè de aquâ naturali intelligenda; sed de quovis liquore, qui ad hunc effectum, aquæ propriè dictæ proportionem respondeat.

Itaque & vino, & lacte, & (sit honor auribus & pax naribus) etiam lotio, si ita res ferat, iuxta scita quinti Evangelij ritè Baptizabitur. Quo sanè postremo liquore (quem à lotionem dici, autor est Calepinus) ætate nostra, in Hollandiæ partibus, usum esse Ministrum Calvinistam, cum ad eum de nocte in lecto cum uxore jacentem, Baptismi gratiâ delatus esset infantulus, loci & facti circumstantiis, ut in re compertâ adscriptis, scripto publico vulgatum, ipsi vidimus.

Sed non ibi sistit propudiosa, & animarum saluti pernicioosa, sed etiam ad Eucharistiæ materiam sese extendit, quidvis immutandi Novatorum nostrorum licentia. Ita enim rursus expressè Beza epistolâ eadem, etiam de Calvinis mente pronuntiat: Vbi panis aut vini, vel nullus est usus, vel nulla certo tempore copia; ritè celebrandam cœnam Domini, si quod panis aut vini vicem supplet, panis aut vini loco adhibea-

tur

tur. Hanc enim fuisse Christi Eucharistiam instituentis mentem, ut per ea quibus corpus nostrum alitur, veram alimoniam spirituales repræsentaret. A quâ proinde non aberraturum, qui (ut ipse loquitur) *Nullò prorsus novandi studio, pro pane & vino substituat, quæ, etsi non parem, similem tamen analogia rationem habeant.*

Quocirca, per illam analogiæ fidei regulam, si deest panis triticeus, etiam in pane ex milio, fabis, castaneis, & aliis quibuscvis, seu leguminibus seu fructibus confecto, ubi eius vulgaris usus est, corpus Christi ritè consecrabitur; sanguis item Christi etiam in aqua, ubi vinum defuerit: tametsi hic error jam olim ab Ecclesia damnatus sit in hæreticis, quos Augustinus Aquarios, Græci Hydroparastatas appellant. Cùm interim bonus Theodorus, quo, tametsi aperto impudentique mendacio, simplicioribus imponeret, eâdem epistola non erubuerit scribere: *non aliter de his ipsis rebus, ipsos etiam supersticiosissimos scholasticos scriptores censuisse.*

Sed audiat, si placet, è Lutheri scholâ, Agidium Hunnium, de hoc commento suo, in libro de cœna Lutherana, in hæc ipsa verba pronuntiantem: *Beza scribit, plusquam hæreticè, licere in defectu panis & vini, adhibere res alias.*

Porro autem quid de hoc dicemus; quod hi, qui aquâ deficiente, alium liquorem in baptismo ritè adhiberi pronuntiant; iidem in altero extremo, etiam ubi cogit necessitas, illum à privato

vato (& multo magis à fœmina) validè conferri posse negent ; Ita enim expressè Calvinus Epist. 334. *Sì privatus baptizet, ait, manifestam esse baptismi profanationem, ipsumque baptismum adulterium esse censendum.*

At cùm ipse sibi obiecisset Augustinum de eo dubitanter loqui : *Atqui nobis (respondet) longè pluris esse debet inviolabile Christi mandatum &c.*

Quis non obstupescat istorum hominum in fidei rebus, non jam oscitantiam, imprudentiamve, sed quasi ludicram & desultoriam, quodvis pro libito affirmandi, negandive libertatem?

Vt qui videlicet in Evangelij tractatione ita versentur, ut ubi Christus disertis verbis aquam in baptismo necessariò adhibendam significat, ipsi voluntariâ usi analogiâ, quemcunque liquorem, sufficientem esse intelligant: è diverso autem, ubi ille discipulis suis, & in his, Ecclesiæ suæ simpliciter indifferenterque committit ipsam baptismi administrationem, nullo addito verbo, quo illam restringat ad certas personas, neque accidente, de eâ restrictione, ullâ communi Ecclesiæ traditione; ab eo tamen officio, etiam in necessitate, privatum hominem excludant.

Perinde atque si, pro spiritus sui privati genio, permissum sibi existiment, in casu isto posteriore, ubi nulla est in Christi verbis specialis determinatio *mandatum* (quod contendit Calvinus) *inviolabile* agnoscere: in priore autem, ubi aqua à Christo, velut baptismi materia, præscribitur,

præscribitur , nullum agnoscere mandatum, sed licentiam sibi, alium liquorem, ubi aqua desit, usurpandi, permissam esse. Atque ita demum, pro animi sui libidine in uno laxos, in altero adstrictos esse: utrobique autem, quod illis solenne & complacitum est, ab Ecclesiæ veteris communi sensu, usuque protervè discedere.

Ipso interim Calvino Epistola 87. è contra rectè enunciante: *in materia proposita, tantum respicienda institutionem, & continuum usum, qui à Christi mandato, tanquam ex fonte fluxit.* Ideoque (ut addit, verbis insanè exaggeratis, neque cum superiore suâ doctrinâ cohærentibus *nihil suâ referre, siue homo Lucianus (hoc est Atheus aliquis &c.) qui baptizat, siue diabolus.* Sic ille.

Sed neque verum est: Augustinum verbis illis, quæ (ex libro 2. contra Epistolam Parmeniani cap. 13.) refert Calvinus, eâ de re, quod ad privatum hominem attinet, dubium hæsisse. Quandoquidem ante verba proximè relata, hæc præmiserit: *Quamquam etsi laicus pereunti (baptismum) dederit, necessitate compulsus, nescio an piè quisquam dixerit, esse repetendum.* Quâ loquendi formâ omninò significat, non ausurum se, repetendum præscribere; quod tamen Ministri Galliæ, in Synodo Vapincensi, decreverunt absolutè faciendum. Et verbis relatis statim subjiciat S. Doctor: *Sed etsi nullâ necessitate cogente; usurpetur, & à quolibet cuilibet detur; quod datum fuerit, non potest dici non datum, quamvis rectè dici possit illicitè datum.*

A quolibet, inquit, saltem qui baptizatus fuerit. Quia in sequentibus addit, aliam esse quaestionem de his, qui nunquam baptizati fuerint: de qua dicit; nihil adhuc determinandum.

Postremò eundem Augustinum libro 2. contra Cresconium cap. 29. ita audias loquentem: *Qui ius baptizandi sibi usurpare non debuit, sibi nocet, qui bonum malè usurpavit; non ei, qui bonum bene percepit.*

Porro, ut hoc addam iis quæ diximus de ipsâ Baptismi materiâ, minùs jam fortasse mirabimur Novatorum nostrorum audaciam, negantium aquam naturalem ex Christi præcepto adhibendam; si attenderimus Calvinum maiore infantiâ, de ipso baptismo suscipiendo in illis verbis Ioan. 3. nullum Christi præceptum agnoscere. Quippe qui libro 4. Instit. cap. 15. §. 20. expressè pronuntiet: *multum damni invexisse illam opinionem, quod baptismus aquæ sit de necessitate salutis*: quod item videas negasse Anonymum quendam, adversus quem scribit Petavius in Diatriba *de potestate consecrandi &c.* Cuius etiam mentis fuisse fertur, è Lutheranis Lucas Sternbergerus, & Ioannes Alasco è Sacramentariis.

Addente alibi generalius eodem Calvino, *commune esse Sacramentis omnibus, superflua esse, quoties alioqui memores sumus passionis Christi.*

Sed neque parvulos saltem fidelium filios egere baptismo, disertè tradit in Instit. loco citato, & alibi; diciturque id ipsum haberi in
ipforum

ipsorum formulâ administrandi Baptismum; cum tamen in eorum confessione fidei, articulo 35: sic è contrario expressè legam. *Dicimus, quod auctoritate Christi, parvuli fidelibus geniti debent Baptizari.*

Ita ubique Labyrinthus est, & apud istos vacillant omnia; etiam in capite summi momenti.

Ad extremum, quando de Novatorum circa baptismum erroribus mentio nobis est; tenere me non possum, quin Petri Vireti, Calvini Symmystæ in libro de clavibus Ecclesiæ, insulsiſſimum, & sive risu, sive indignatione, sive etiam commiseratione, dignum commentum, tibi Lector, propinem. Ut qui videlicet odio Romanæ Sedis, quo flagrare solent sectarij omnes, excæcatus, vigilans somniavit, aususque est scripto prodere: Tametsi Baptismus quocunque alio idiomate validè possit conferri: attamen Latinâ linguâ collatum, inutilem vel nullum esse. Ad quod fortè potuit & ipse induci eâ analogiâ fidei, ut quando, secundum Reformatam fidem, ex ipso Dei verbo, certo certius constat; Pontificem Romanum esse Antichristum: ita proportionem quadam consequens crederet, ipsam quoque linguam Romanam esse Antichristianam. Consequenter exinde fortè dicturus, ipsum quoque scripturæ Latinum textum, veluti profanum & Antichristianum, esse rejiciendum.

Eodemque facit non minùs fatuum Calvinistarum in Synodo Vilenſi decretum: *illegitimos quosunque esse æternæ damnationi obnoxios, nec ad baptismum admittendos*: contrâ quàm generalissimè

ralissimè à Salvatore pronuntiatum est: Qui *cre-*
diderit & baptizatus fuerit, salvus erit. Addit-
 que qui id refert Becanus in *privilegiis Calvinis-*
tarum privil. 8. idem traditum in quibusdam ar-
 ticulis in Palatinatu vulgatis, anno 1587.

Atque ecce rursus; attende, quæso, lector op-
 time; quò denique recidit, speciosa illa, & sim-
 plicium sensibus fraudulenter alludens, illudens-
 que ipso vocum sonitu, puritatis Evangelij, &
 meri putique verbi Dei consecrandi professio.

Vt enim, quæ pluribus dixi, in pauca contra-
 ham; qui primùm iactabant, plenisque buccis
 concrepabant; nihil sese nisi quod in verbo Dei
 scripto expressum haberetur, credendum pro-
 ponere; cum id eis minùs procederet, eo decli-
 narunt, ut dicerent, saltem credendum non esse
 nisi quod, vel expressum esset in scriptura, vel
 ex eâ deductum per necessarias consequentias.

Per quod, etsi magnam latamque viam ape-
 ruissent, dogmata quævis sibi complacita ve-
 luti scripturæ consentanea, venditandi; cum pro-
 num sit cuilibet, pro affectu suo, eiusmodi
 claram consequentiam, etiam ubi alij ne pro-
 babilem quidem inveniant, sibi fingere: uti vi-
 dere est, in articulo, quod Papa Romanus sit
Antichristus: attamen eò præsidio, ut minùs
 firmo, nondum contenti, demum ad cæcam il-
 lam licentiosamque analogiam fidei, sibi con-
 fugiendum existimarunt: cuius accessu, nemo
 non videt, aperiri viam laxissimam, ut sub um-
 brâ & obtentu verbi Dei, adstrui possit error
 quilibet; ut partim hætenus ostensum est, possit-
 que itidem pluribus aliis exemplis ostendi.

Quanto

Quanto simplicius, clarius, certius, & ad communem captum, doctrinaeque ac fidei unitatem accommodatius eo in negotio procedimus nos Catholici: cum Augustino & antiquitate, pro regulâ fidei, verbum Dei (seu scripto expressum, seu, sine scripto traditum; à qua quaestione abstinere possumus in praesentia) assignantes; eo sensu acceptum, quo illud intelligit, ac filiis suis Catholica proponit Ecclesia. Fida nimirum custos, ac legitima interpres verbi Dei, eoque nomine ab Apostolo dicta, columna & firmamentum veritatis.

Sed nimirum veritas, simplex, nuda & aperta est: ubi mendacium, multiplici sese ambage involvit, ut lateat, & fucatâ veri specie fallat incautos.

Videat proinde hoc loco bonæ mentis Lector, in utros verius, nosne an adversarios ipsos, verba illa Calvinii conveniant, libro primo Institutionum capite decimotertio §. tertio. *Ne aliqua subterfugia impiis relinquant, quibus verborum involucra, errorum erunt latebrae.*

CAPVT XXXV.

Proprium atque perpetuum, & olim fuisse, & modò existere sectariorum cacoëthes; non sensum suum ad scripturas divinas, sed ipsas scripturas ad sensus suos anticipatos accommodare: Eamque primitivam omnium hæresim originem esse.

Istud quidem, opinor, non una occasione in superioribus insinuavimus: sed quia locus ita postulat, placet nunc id ipsum magis ex professo deducere: quo demum vel cæcis appareat, quod non sine causa sæpiùs urgemus, eos, qui præ cæteris sese verbi Dei sequaces cultores prætendunt, hos minimè omnium ipsi Dei verbo deferre. Ut proinde, si cui eâ in re nimius videbor; possim mihi iure Paulinum illud usurpare: *Eadem vobis scribere, mihi quidem non pigrum: vobis autem, necessarium.*

Philip. 3.

*De prescrip.
c. 17.*

Ibid. cap. 4.

Quam in rem in-primis antiquissimum Tertullianum suprâ vidimus; in sui ævi hæreticis id subnotantem; quod scripturas variè *ad dispositionem sui instituti* perverterent, & fidei doctrinam *pro arbitrio suo* modularentur, aut componerent.

Eodemque nomine Augustinum, culpantem Manichæos: quòd id denique viderentur agere, ut *suis cuique animus* (sive propria animi persuasio, autor sit, quid in quaque scriptura probet, quid improbet, &c.

Verum

Verum universè eum esse proprium hæreticorum genium rectè observavit commentarius Ambrosio adscriptus in caput 3. Epistolæ ad Titum ita scribens : *Hæretici sunt , qui per verba legis , legem impugnant . Proprium enim sensum (id est , eum quem quisque sibi privatim præcompofuit) verbis adstruunt legis ; ut perversitatem mentis suæ , legis auctoritate commendent .*

Eamque præsertim extitisse hæresum omnium originem nominatim admonet S. Hilarius : dum libro 7. de Trinitate , adversus Arianos disputans ; qui nescio quibus , circa Verbi divini eandem cum Patre substantiam , offuciis præpediti ; ad hæc Platonice disciplinis , sive (Tertulliani verbo *Philosophatis doctrinis hominum* ,) præventi , ad divinas litteras interpretandas accesserant ; expressè tradit : *Ex vitio malæ intelligentiæ , fidei extitisse dissidium ; dum , quod legitur , sensui potius coaptatur , quàm lectioni sensus obtemperat . Ex quo consequens fit ; ut (quod subiungit lib. 8.) fidem ipsi sibi potius constituent , quàm accipiant ; dum nempe studio humanæ inanitatatis inflati , quæ volunt , sapiunt ; & nolunt sapere , quæ vera sunt .*

Nimirum amat quisque libens conceptiones , & partus animi sui : & difficulter abstrahitur ab eo quod semel adamaverit . Quâ etiam in re alicubit agnoscit Augustinus , cæcum errorem fædamque labem humanæ vitæ : quòd nempe , *Sic ametur veritas , ut quicumque aliud amant , hoc quod amant , velint esse veritatem : & quia falli nolunt , nolunt convinci , quod falsi sint .*

L. I. de Trin. Quapropter cuilibet ad verbi divini lectionem accedenti, ab omni affectu sensuque præsumpto, evacuandus est animus, servandaque illa præclara eiusdem Hilarij regula. *Optimus enim lector est, qui dictorum intelligentiam expectet ex dictis, potius quam imponat; & retulerit magis, quam attulerit: neque cogat id videri dictis contineri, quod ante lectionem præsumpserit intelligendum.* cui consonans B. Hier. in c. 10. Matthæi. *Prudens lector, inquit, cave superstitiosam intelligentiam, ut non tuo sensui attemperes scripturam, sed scripturæ iungas sensum tuum.*

Et quoniam scriptura divina, tametsi ad eam animum docilem, quis attulerit; non omnibus locis per se aperta & pervia est: adiungenda est Hilarij regulæ, illa altera S. Augustini, lib. 1. contra Cresconium Grammaticum cap. 33. sapienter admonentis: *Scripturarum à nobis tenetur veritas, dum hoc facimus, quod universæ iam placuit Ecclesiæ; quam ipsarum scripturarum commendat auctoritas. Ut quoniam sancta scriptura fallere non potest; quisquis falli non vult obscuritate questionis, eandem Ecclesiam de illâ consulat, quam sine ulla ambiguitate sancta scriptura demonstrat.* Sic illi.

Quæ quam sapienter, quamque necessario præcipiantur, vel inde evadit manifestum: quòd alioqui necesse sit in Ecclesiis, summam credendorum diversitatem, perplexitatem, confusionem existere; dum quisque nimirum sibi fidem pro arbitrio suo modulatur; & sunt quod dici solet, quot capita, tot sententiæ.

Qua item ex causâ, horrèdum chaos, summamque fidei perturbationem, in Ecclesiâ suo ævo ab
Arianis

Arianis inductam, his verbis deplorabat, antea non semel, sed nunquam satis, laudatus S. Hilarius; eo in libello, quem Constantio Augusto, pro fidei Orthodoxæ defensione suâ manu obtulit: *Periculosum, inquit, nobis admodum atque etiam miserabile est, tot nunc fides existere, quot voluntates, & tot nobis doctrinas, quot mores: dum aut ita fides scribuntur ac volumus; aut ita, ut volumus, intelliguntur.*

Quod quidem de ipso novarum sectarum Principe Martino Luthero, multis sanè exemplis, sed, isto præsertim ostendi potest. Quod is secessionem ab Ecclesia Catholicâ meditans, cum iustitiam hominis per solam fidem, omnis licentiæ ac corruptelæ in vitâ instituendâ fontem, Religioni novæ à se condendæ, veluti basim præstituiere constituisset, dein animadvertens, B. Iacobi epistolam instituto suo apertè esse contrariâ, atque his præsertim illius verbis c.2. *Ex operibus iustificatur homo, & non ex fide tantum*, errorem suum peremptoriè iugulari; ut hunc sibi scrupulum efficaciter eximeret; eam epistolam, Tertullianiverbo, non stylo, sed machærâ, usus, (ut & plura alia) ex ipso sacrarum scripturarum canone recidendam censuit, appellans eam stramineam, aridam, indignam Apostolico spiritu. Cuius ausûs, cum ipsos etiam illius sectarios puderet, nonnulli negarunt eum ita scripsisse (qui tamen ex antiquis bibliis, quæ adhuc supersunt, præfatione in novum testamentum, apertè convincuntur) alij correxisse affirmarunt: eandemque ipsi inter scripturas sacras retulerunt: sic tamen, ut (teste Gudse-
mio in causâ Calvinî desperatâ) in Bibliis

Tubingæ editis, ad caput 2. eius epistolæ in margine annotarint: *Hæc epistola nostro & veterum tempore suspecta fuit; quia Apostolus admodum periculosè loquitur de hominis iustificatione.*

Quâ licentiâ pariter iidem admonere possent, ad verba Christi Matth. 19. *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata*; Christum admodum periculosè loqui de iustitia operum: & ad illa; *Hoc est corpus meum*, Sacramentarij: eundem admodum periculosè loqui, de suâ in Sacramento præsentia.

Verum mox ultra progressus Luther, quasi habere volens quod Iacobi verbis opponeret; verbis S. Pauli Rom. 3. v. 28. diabolico (ut in re simili loquentem audivimus Augustinum) privilegio, vocem *solam* addidit; innumeras autem novi Testamenti sententias, quibus operum iustitia, & mandatorum observatio adstruitur, ut earum vim eluderet, non in sensu proprio, sed ironico, aut verbis ipsis directè contrario, pro sua scilicet autoritate, intelligendas esse constituit.

Quod quid aliud est, nisi aperto contemptu, scripturas divinas, ad sensum proprium animi sui, non jam accommodare dicam; sed invitas quasi repugnantes compellere; eundemque sensum aut arbitrium suum, ac denique seipsum divini verbi interpretandi regulam ac normam constituere.

Superbâ utique & atroganti, primitivæ illius ab Angelis primùm, deinde à primis generis nostri autoribus susceptæ defectionis à Deo seu adversus Deum, rebellionis, imitatione: quam
in

in eo positam, post Augustinum non uno loco scripsit Bernardus; quod, *sua potestate delectati*^{ep. II. ad Guidonem.} *ipsi sibi lex esse voluerint, & legem sibi suam facere voluntatem.*

Porro ut ad Calvinum reveniam: an non illum plus anticipatis animi sui notionibus, quam ingenuæ verbi divini simplicitati deferre illa eius palam ostendit; in deneganda Corporis Christi in Sacramento veritate, præfracta pertinacia? Quippe qui ingenio suo præfidens, & intelligentiæ suæ modulo divinæ virtutis immensitatem protervè dimetiens; cum binas istas enuntiationes; *Impossibile esse, etiam per Dei omnipotentiam, idem corpus simul esse in duobus locis.* Item: *per eandem Dei potentiam, non posse corpus omni externa dimensione privari,* profunde induxisset in animum: maluit proinde clarissimas illas Christi voces (in quibus fatetur ipse Beza, non posse teneri τὸ ἑνὶ τόπῳ, sive ipsam dicti proprietatem, nisi Catholica transubstantiatio statuatur) contra receptam ab initio Ecclesiæ fidem, ad metaphoram deflectere, seu intorquere, quam, uti par erat, divini verbi auctoritati sensum suum ingenuè subjiciendo, de anticipatis illis principiis ullo modo dubitare.

Cum interim, ut id obiter admoncam; idem ipse Calvinus, alio in dogmate, etiam magis difficili, & ipsis scripturis Deique bonitati manifestè repugnante; eo videlicet, quo statuebat Deum, præ solo suo arbitrio, homines aliquos iustitiæ suæ exercendæ gratiâ, ad interitum destinasse, eumque in finem ipsorum lapsum atque peccata decrevisse, eosque denique
ad

L. 3. Instit.
c. 23. § 7.

ad ea perpetranda , suo tempore movere ; impellere , cogere ; propterea quod illud tueri è re suâ duceret , viâ prorsus oppositâ , processerit. Nam cùm istud decretum fateretur esse horribile , illudque reipsa exhorrescant plerique etiâ ipsius sectarij ; in eo tamen defendendo perstitit ; ei quam sibi ipse objiciebat difficultati , contentus , affectatâ modestiâ in hæc ipsa verba respondere : *ubi non capimus quomodo fieri velit Deus , quod facere vetat ; veniat nobis in memoriam nostra imbecillitas , & simul reputemus , lucem quam inhabitat , non frustra vocari inaccessibleam , quia caligine obducta est.* Ita ille libro primo institutionum , capite decimo octavo , §. tertio. Cui simile quiddam , si ei lubuisset , ad difficultates , quas ipse invenit in Eucharistiæ mysterio , nobiscum respondere : nihil opus fuisset tot eâ de causâ ab eo excitari tragœdias , & contra sentientes , etiam insanos appellari.

Verùm nihil mirum est , in pari causâ disparerem esse sententiam ; quando in eâ ferendâ non tam causæ meritum , quam insita animi propensio , & cæcus consulitur affectus.

Et simile quiddam in alio casu , non minùs aperto , videre est. Nam cùm idem Calvinus , adversus Ecclesiæ Catholicæ sensum eam sibi adoptasset falsam sententiam : quæ negat Sacramenta novæ legis maiorem habere efficaciam , quàm Sacramenta veteris ; ipsumque adeò Ioannis baptismum contenderet paris efficaciam cum Christi baptismo fuisse : animadvertens se vehementer impugnari ex eo , quod Actorum 19. cap.

cap. refert S. Lucas, quosdam fideles solo Ioannis baptismo tinctos, iussos à Paulo iterum baptizari *in nomine Domini Iesu*; ne eapropter à sensu suo anticipato discederet: maluit contra sensum communem, & ipsius contextus consequentiam, verborumque genuinam proprietatem; dicere fideles illos, non fuisse iterum baptizatos, sed tantum per hæc significari accepisse illos dona Spiritus Sancti.

Cum tamen ex usu scripturæ constet baptizari in nomine Domini Iesu, idem esse ac suscipere baptismum Christi; & ipse contextus; apertè ut diversa referat; baptizatos fuisse, & per impositionem manuum Apostoli, Spiritum Sanctum venisse super eos, & Actorum octavo capite, manifestissimè ista opponantur inter se, nec negare possit ipse Calvinus, eo saltem loco baptizari in nomine Domini Iesu, intelligi de suscepto vero Baptismo Christi.

Verum, uti dixi, hæc omnia contemnit, contrario sensu præoccupatus animus; paratus potius, ut quod de Luthero dixit Zuinglius, etiam de Calvino usurpem, non sibi modò, sed etiam divini verbi o raculis contradicere, quàm à semel conceptâ opinione discedere.

Et verò hoc ipsum cacoëthes in suis fratribus agnoscit, & damnat ipse Calvinus, Præfatione in Psychopannychian: cuius loci primores versus aliâ occasione supra produximus. Ita enim deinde insistit. *Tandem (quod est caput mali) dum obstinatè tueri pergunt, quod semel temerè effataverunt; tum Oracula Dei consulunt, ex quibus errorum suorum patrocinia quarant. Vbi, Deus bone,*

bone, quid non evertunt, quid non depravant atque corrumpunt, ut ad sensum suum, non dico inflectant, sed vi incurvent; heccine est discendi, via; versare ac volutare scripturas, ut libidini nostræ serviant, ut sensui nostro subiiciantur; Quo, inquit, nihil est stolidius.

Ad extremum affectatè subiungit sapiens monitum; cuius utinam prior ipse rationem habuisset: *Nos, Fratres, tot exemplis moniti, vel serò tandem sapiamus. Pendeamus semper ex ore Domini, & ne quid ad eius sapientiam admisceamus de nostro, ne velut fermentum totam massam corrumpat &c.* Sic ibi.

Tandem, quod attinet ad affectatam proprietatis suprà memoratorum verborum Christi, *Hoc est corpus meum*; negligentiam, seu non curantiam; in eundem cum Calvino lapidem incurrunt plerique omnes Sacramentarij; quorum complurium à doctissimo Fevardentio locis adscriptis, relatas voces homine quidem Christiano indignas, ad ipsarum sectarum probrum operæ pretium est, etiam hoc loco, saltem ex parte audiri.

Zuinglius igitur, de augustissimo Eucharistiæ Sacramento agens, disertè fatetur, se in eo argumento, non niti verbis Institutionis quæ referunt Evangelistæ; sed hoc uno dicto, Ioannis 6. *Caro non prodest quidquam.* Quasi nempe diceret: sese verba quibus in Sacramento instituendo Christus usus est (eò quòd ad sensum suum minùs faciant, & aliquid proferant, quod ipse capere non possit) tametsi clara & aperta, in hac controversiâ non attendere: sed unicè nisi verbis

Theomach.

l. 16. ad cap.

10. Catech. f.

mi Calvin.

n. 41.

bis illis Ioannis, quanquam minus apertis, & re ipsa sensum alium in se continentibus: propterea quod hæc potius ad sensum suum accommodare & inflectere possit,

Sed propius ad propositum nostrum: *Remove* inquit *Syvenkfeldius* ibidem citatus, *ista verba: Hoc est corpus meum, & considera, quanam sit natura corporis humani.* Et *Vermilius*, sive *Petrus Martyr*; *non tam verbum divinum, quam etiam verba naturæ* asserit *sequenda esse in Theologia.* Quibus quidem quid aliud significant, quam sese pro regula mysteriorum fidei, non tam quid ipsa scriptura dicat, quam quid natura rerum permittere videatur, attendere?

Porro *Strigelius* nescio quis ibidem non est veritus, etiam impudentius scribere: *se in re tali dextrum oculum habere ad naturam, sinistrum autem ad verba Christi.*

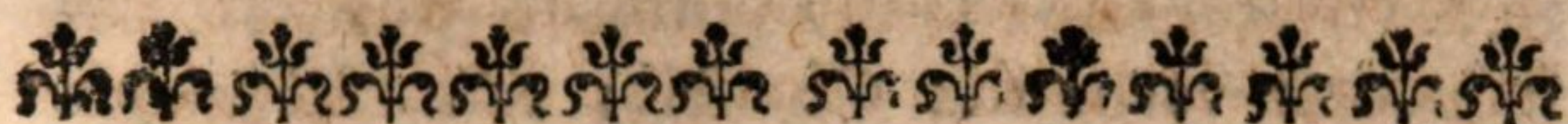
Tandem aliis omissis; quod credere vix possem, nisi adeò fide dignum haberem autorem; ipse *Beza* non exhorruit (inquit expressis verbis *Fevardentius*) *divinissima Christi verba, vocare umbram asini, auriculas asini, fatentes asini crepitus &c.*

Et non exhorrescitis ad hæc, Domini Reformati, & tam cæci estis, ut non perspiciatis continuo, ex eâ vestrorum Doctorum philosophandi ratione, non tantum subverti sacræ Eucharistiæ dogma Catholicum; sed etiam divinæ Trinitatis & Incarnationis mysteria, quæ recipit vestræ fidei Confessio, consimiliter eludi posse: dicentibus illinc Sabelliano aut Ariano, hinc autem Nestoriano aliquo; in Theologiâ non tantum

tantum quid scriptura significet, sed etiam quid ferat natura rerum, attendendum esse: sibi autem esse persuasissimum: trium personarum in unam naturam, aut duarum naturarum in eandem hypostasim, convenientiam, ex suis terminis manifestè repugnare. Inimò generalius: ubicunque à Scripturâ sacrâ quidpiam traditur, quod consuetas naturæ vires, nostramque adeò intelligentiam exuperet; id non in genuino proprioque verborum sensu, sed in exotico, metaphorico, hyperbolico accipiendum esse. Quod equidem esset, & verbi Dei energiam pro animi cuiusque libidine, prorsus eludere; & quod præfert inscriptio capitis, cuius hæresi latissimum aditum aperire:

Et ubi jam erit, summa illa virtus ac potentia fidei divinæ; per quam gloriatur Apostolus sese, destruere omnia consilia (Græcè λογισμῶν, id est, omnes objectas naturalis Philosophiæ rationes) & omnem humanæ sapientiæ altitudinem, extol-
 2. Cor. 6. 10 lentem se, sive opponentem se scitis divinæ sapientiæ; atque ita sibi subjicere, & quasi in captivitatem ac servitutem redigere, omnem intellectum in obsequium.

Quam quidem humani sensus sub divina
 L. 3. Inst. Christi autoritate subjectionem, adeò non curat
 c. 2. §. 2. ipse Calvinus ut prætextu rejiciendi fidem Catholicorum implicitam, omninò explicitam & perspicuam divinæ veritatis cognitionem requirens; audacter subdat: *Hac cognitione & non sensus nostri submissione ingressum in regnum cælorum obtinemus.* Sic ille.

CAPUT XXXVI.

Ex dictis nominatim deducitur, quam falsò Calvinus, eiusque pulli, de accurato præ Catholicis, puri verbi Dei studio, usuque gloriantur.

Manifestum quidem id esse potest, ea quæ diximus paulò attentius consideranti: cum negari non possit, plus reverentiæ studiique deferre verbo Dei, illos qui ei primas deferunt, secundas autem ratiunculis ex infirmâ nostrâ intelligentiâ, aut consuetō rerum naturalium ordine, petitis; quod facimus nos Catholici; quàm qui ante omnia debilem sensum suum, naturæque leges attendunt, ut iis consultis pronuntient, quem denique in sensum verbum Dei accipiendum videatur; quod facere Calvinum eiusque discipulos, apparet ex dictis.

Verùm, cum ea res magni sit momenti ad scopum susceptæ à nobis exercitationis; visum est id ipsum, in suprâ prolato, de Corporis Christi in Sacramento Eucharistiæ exemplo, tam evidenter ostendere, ut etiam à rudioribus planè & plenè possit intelligi.

Siquidem in eius tractatione mysterij, ita procedit discurritque Calvinus: Fieri non potest, ut idem Corpus simul sit verè ac realiter in locis pluribus. Atqui corpus Christi verè est in cœlo, donec ad iudicium veniat. ergo nequit simul verè
rè

rè & realiter esse sub sub symbolo panis; & cōsequenter verba illa Christi : *Hoc est corpus meum* : non possunt in sensu vero seu proprio accipi.

Catholici verò ab hoc postremo exorsi, è diverso ita discurrunt. Corpus Christi est verè & realiter in Sacramento : quia ita postulet verborum Christi genuina proprietas, & perpetuus de eo verborum intellectus, Ecclesiæ sensus; & tamen simul est in cœlo. Ergo concedendum est, per absolutam saltem Dei potentiam, posse idem corpus simul esse verè ac realiter in pluribus locis.

In quibus argumentandi modis, uti fortè jam adverteris, Lector ingenue, magna est & notatu digna differentia: quod in Calviniana formula pro basi & fundamento argumenti assumatur principium, ex solâ naturali experientia, & humanâ ratione petitum; ex quo consequenter proceditur, ad determinandum; sitne verbum Dei, in sensu proprio, aut metaphorico, seu improprio interpretandum. Ex quo statim apparet, eos ex illa ipsorum phrasi, dextrum oculum habere ad naturam, sinistrum autem ad verba Christi; sive, naturale rationis lumen, esse sensus verbi divini regulam; cum è contrario verbum Dei, qui certissima atque suprema veritas est, debeat naturalis luminis regula atque amussis esse.

*Apud Plu-
tarchum.*

Nos autem, memores prisce verique proverbij: non amussim ad lapidem, sed lapidem ad amussim esse accommodandum, ante omnia attendimus; quis sit reipsâ scripturæ
sensus

sensus; & tùm ex ipsa genuinâ verborum Christi proprietate, à qua nihil est quod compellat nos recedere; tùm ex orthodoxæ Ecclesiæ, quam ut legitimam habemus divinæ veritatis interpretem, definitione ac traditione comper- tum habentes, corpus Christi simul verè, & in cœlo, & in Sacramento esse; consequenter procedimus ad corrigendum sive potius supple- dum ac modificandum, (ne alioqui verbo Dei repugnet) naturale illud principium, dicentes aliter fieri posse per absolutam Dei potentiam, quæ nempe immensè transcendit & exuperat, seu naturæ vim, seu naturalis luminis aut ra- tionis humanæ sibi relictæ, infirmitatem.

Atque hoc modo dextrum oculum ad ver- bum Dei, & sinistrum ad naturam habentes, ob- sequimur B. Apostolo, cautissimè monenti: *ut fides nostra non sit in sapientia hominum, sed in virtute Dei.*

1. Cor. 2.

Quam sensus nostri, sub divinam, sive veri- tatem, sive virtutem subjectionem, quoties scri- ptura supra naturæ vim, & intelligentiæ huma- næ captum, quidpiam videtur proponere, cùm in universum adferamus; ex hac quoque parte ma- nifestum est nos nimio plus deferre verbo Dei, quàm ij faciant, qui ut sectam suam plausibilio- rem reddant, puri verbi Dei Sectatores, sese jactitant: *habentes speciem pietatis, virtutem autem eius abnegantes.*

2. Tim. 3.

Quos nimirum sensus humani infirmitate, di- vina metiri contendentes, superbæ vanitatis, immò stultitiæ coarguit præclarus Doctor S. Hilarius; verbis utique memorabilibus, & dignissimis;

dignissimis, quæ etiam à nostri ævi sectariis ponderentur. Ita autem ait, lib. 3. de Trinitate. *Omnis itaque infidelitas, stultitia est; quia imperfecti sensus sui usa sapientiâ, dum omnia infirmitatis suæ opinione moderatur, putat effici non posse, quod non sapit. Et rursum: Ergo quidquid pereuntibus stultitia est, hoc iis qui salvantur Dei virtus est: quia nihil naturalis sensus infirmitate moderantur, sed divina potestatis efficientiam, secundum infinitatem celestis virtutis, expendunt. Ex quibus ad extremum infert: Nihil igitur in divinis effectibus, humana mentis opinione tractandum est.*

L. 2. *Meta-*
ph. c. 1. §. 1.

Cap. 9.

Et sanè, si, ut sapienter agnovit ipse Philosophus; sicut oculi vespertilionis ad lumen diei se habent; ita intellectus animæ nostræ ad manifestissima naturæ: multò minùs erit sibi ipsi permissus ad ea quæ sunt supra naturam pervidenda sufficiens. Aut velut legimus in libro sapientiæ: *difficile est estimamus, quæ in terra sunt; & quæ in prospectu sunt, invenimus cum labore: quæ autem in cælis sunt quis investigabit? sensum autem tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiam &c.*

At ista non audit, sibi præfidens humanæ mentis proterva intelligentia; & quia non credit, nisi quod sapit; hinc non sensum suum subicere amat verbo Dei, sed illud potius ad sensum suum inflectere: quam etiam dixi; videri omnium hæresum primitivam originem esse. Quod hoc præclaro dicto, ad suprà laudata Apostoli verba: *ut fides vestra non sit in sapientia hominum*, confirmans Beatus Ambrosius, & qua velut aureâ clausulâ, quæ hætenus scripsi obsignem

obsignem: fides igitur non sit in hominum sapientia, & hæresis non erit.

CAPUT XXXVII.

Fidem Calvinistarum specialem, Scripturâ divinâ ut propriâ regulâ, non niti.

NON est nobis hoc loco disceptatio, de eo actu, quo juxta Calvinum, ipsius fideles ex sola Spiritu interioris persuasione, discernunt Scripturas canonicas à non canonicis; cuius veritatis constat apud ipsos, verbum Dei scriptum regulam non esse, sed eo posito, investigamus in præsentia, utrum si fortè non universè, at circa aliquas fidei suæ veritates, simile quiddam dicere habeant: contra id quod tradit ipsorum Confessio, *verbum Dei scriptum, omnis veritatis solam & unicam regulam esse.*

Qua in re, ut distinctè, ordinatèque procedatur; distinguenda nobis est, quod ad præsens attinet, duplex fides: quarum altera dicatur generalis, ex eo quod versetur circa omnes veritates, quæ nobis à Deo revelantur in Scripturis. Altera specialis, quâ juxta Calvinum unusquisque fidelis credere debet se justum esse, & ad vitam æternam propter Christum ex speciali Dei benevolentia præordinatum: in quo actu dicunt, fidem iustificantem consistere.

Atque ut ab hoc incipiam: fuit quidem &

Errore 23.
apud Gault.

hic Lutheri error : *Iustum certò , etiam certitudine fidei, scire se esse in statu gratiæ, licet nullam eius habuerit revelationem specialem.*

Sed , ipsis vocibus , magis insolens & proterva est , Calvini sententia : *unumquemque fidelem posse ac debere indubitata fide credere, se iustum esse apud Deum , perseveraturumque in Dei gratia; ac proinde regnum cælorum jam esse suum, nec illud posse sibi excidere.* Quò maximè spectant hæc eius verba, ex libro 4. Instit. c. 17. §. 2. præsertim , ut admonet Gaulterus, in editione Gallica : *Nobis securè spondere audemus , vitam æternam nostram esse, cuius Christus est hæres : nec regnum cælorum posse magis nobis excidere, quàm ipsi. Rursum; peccatis nostris non posse nos magis damnari , quàm ipsum.*

Sed dissimulatâ in præsens temerarij hominis exaggeratâ audaciâ : illud præsertim in rem nostram assumimus; quòd expressissimè tradit lib. 3. cap. 2. §. 16. *Verè fidelem non esse , nisi qui divine erga se benevolentia promissionibus fretus , indubitata salutis expectationem præsumit.*

Quâ doctrinâ positâ : faciamus Calvinistam aliquem (quem v. g. appellemus Gualterum Guillielmum) ex Calvini sensu , certâ fide credere , se esse iustum , & electum à Deo , & infallibiliter perventurum ad vitam æternam. Quæro , in quo verbo Dei scripto , ut proximâ & sufficienti regulâ fundatur iste actus fidei? Nam si (ut certum est) in nulla scriptura expressè habeatur hæc absoluta propositio: *Gualterus Guillielmus est iustus , & electus à Deo,* adeoque

adeoque infallibiliter salvabitur : neque ea
rursum ex verbo Dei deducatur , per evidentem
saltem consequentiam : ea hoc ipso vel credi-
no nō potest fide divinā , vel pro eo actu alia
erit regula fidei quærenda.

Quod enim Calvinus eam in rem scribere
visus est , lib.3.citato,cap.2.§.28.*fidei*(inquiens)
fundamentum facimus gratuitam promissionem,
quod in ipsa propriè fides consistat. Et §.29. *fides*
propriè à promissione incipit , in ipsa constat , in
ipsa desinit : id , inquam , nihil ad rem facit,
quandiu promissio (prout in casu nostro) dun-
taxat generalis est , neque applicatur ad perso-
nam,de qua est sermo.Alioqui in hac argumen-
ti formā : Deus v.g. promisit salutem æternam
credentibus in se , & (quod iuxta ipsos conne-
xum habetur) in sua iustitiā usque in finem per-
severantibus : nisi quid addatur,non magis evi-
denter inferes : ergo Gualterus Guilielmus in-
fallibiliter salvabitur : quàm si quis olim inde
intulisset : ergo Iudas infallibiliter salvabitur;
aut modò inferat : ergo Antichristus infallibi-
liter salvabitur.

Addendum igitur est in argumento : Atqui
Gualterus Guilielmus , fidelis & iustus est &c.
quo modo Beza dicebat, unumquemque ita ra-
tiocinari debere. *Ego sum in Christo*, id est in *In conf. sua*
punct.4.a.5.
Dei gratia , & ideo perire non possum.

Verum cū hoc ipsum quod nempè Gualte-
rus fidelis & iustus sit , dicatur, ab ipso Gual-
tero fide certā & indubitata credendum : recur-
ret quæstio : in quo loco scripturæ fundari pos-
sit hoc iudicium , in ipso Gualtero : *Ego fidelis*

sum & iustus, aut, Ego in Christo sum; ita ut ex illo deducatur, saltem per evidentem consequentiam.

Cumque nullus omnino proferri possit locus eiusmodi: manifestè infertur, regulam proximam & determinatam talis actus fidei, si quis dari fingatur: esse ipsam internam revelationem Spiritus: & consequenter verbum Dei scriptum, eâ saltem ex parte non esse unicam & adæquatam regulam fidei; cùm hæc arcana revelatio, si detur, non sit utique verbum Dei scriptum.

Neque dicas eam certitudinem sufficienter fundari, in eo quod Rom. 8. v. 16. dicitur: *ipse Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filij Dei.* Quo loco & ei similibus, ad hunc errorem suum stabiliendum abutuntur Sectarij.

Etenim, præterquam, quòd hic locus non possit accipi de certitudine fidei, sed tantum de certitudine morali, ex signis & argumentis vehementer id suadentibus; ne alioqui is contradicat aliis locis Scripturæ, manifestè contrarium tradentibus; ut exempli causâ Prov. 20. *Quis potest dicere, mundum est cor meum; purus sum à peccato?* Eccl. 9. *sunt iusti atque sapientes, & opera eorum sunt in manu Dei; & tamen nescit homo, utrum amore, an odio dignus sit.* I. Cor. 4. *Nihil mihi conscius sum; sed non in hoc justificatus sum.* Quæ omnia iugulant fidem illam specialem hæreticorum.

Attamen, ut id etiam concedamus adversariis, eum videlicet sensum quem intendunt, re-
ipsa

ipsa cadere in locum prolatum : adhuc dico illum nihil conferre posse in rem præsentem.

Observandum quippe est , ut omnis tollatur æquivocatio ; aliud esse , ex eâ scripturâ quasi reflexè haberi ; unicuique justo , per interioris Spiritus persuasionem , aut revelationem , constare certò & infallibiliter de sua iustitiâ : aliud hanc ipsam Scripturam posse directè , & ut propriam regulam , ad hoc conducere , ut hic iustus , puta Gualterus , in se formet votum certæ fidei , de suâ iustitiâ. Quod clarum est fieri non posse ; cum ea scriptura nihil absolute dictet de cuiusque hominis iustitiâ : sed duntaxat quasi conditionatè affirmet , ei qui iustus sit , per internum quoddam Spiritus sancti testimonium , certò constare , quod sit filius Dei. Ex quo etiam apparet , eam certam fidem seu persuasionem , non haberi in ipsis iustis , à Spiritu sancto velut per scripturam publicè loquente ; sed ab interiori eiusdem Spiritus testimonio tanquam eius assensûs regulâ propriâ ac spiritali.

Ex quo discursu denique manifestum evadit , fidem specialem Calvinistarum , si qua detur in rerum naturâ , non in verbo Dei scripto fundari , tanquam directâ & propria regula fidei ; sed aliam , ut diximus , & specialem regulam habere ; & consequenter , quod probandum erat , verbum Dei scriptum non esse regulam omnis veritatis.

Quid autem si hoc quasi gradu factò , ulterius progressi , illud ex abundanti adiunxerimus

mus, quod insuper insinuabamus: etiam absolute, seu nullo in casu, verbum Dei scriptum esse fidei Calvinianæ regulam; Quod quidem evidentis erit consequentiæ; si illud, minùs expectatum, demonstraverimus, quod suscipimus præstandum proximo capite: in schola Calvini, extra fidem illam specialem, nullum alium veræ ac Christianæ fidei actum, agnoscendum esse.

CAPVT XXXXVIII.

Deducitur ex Calvini dictis, prædictam fidem specialem, unicum & adequatum fidei Calvinianæ actum esse; & quod hinc sequitur, nullum Calvinianæ fidei assensum, verbum Dei scriptum, pro regulâ propriâ habere.

Paradoxum istud continuo censebit Lector meus; nec credet, etiam de Calvini scholâ, quisquis paulò leviùs eius doctrinâ tinctus, suæ ipsius sectæ arcana minùs penetraverit.

Cùm & alioqui parte ex una nimis clarum sit, unicuique fidei, verâ atque divinâ fide, credendum esse v. g. Deum omnia creasse ex nihilo; Christum natum esse ex Virgine, & quæcunque alia divinis scriptis continentur, extra proprium objectum fidei istius specialis.

Ex alterâ autem ipse Calvinus, id olim sibi ab adversariis objectum, velut calumniam repulerit; libro 3. Instit. c. 2. §. 30. ita proloquens: *Nos immerito gravant calumniatores, ac si negaremus, fidem habere respectum ad omnes verbi Dei partes.* Et antea ibidem §. 7. *non negamus, inquit, quin fidei officium sit veritati Dei subscribere, quoties, & quidquid, & quocunque modo, loquitur.*

Verum, quod ad hoc postremum attinet; nō est quidquā insolens, imò familiare est Calvinō; ubi odiosius quidquam ex ipsius dictis objectum sit, id quod re ipsa docet, verbo negare; aut certe (quod istis Exercitationibus passim demonstramus) etiam in primariis doctrinæ suæ capitibus, fluctuantem, varium, atque perplexum esse.

Nostrum igitur erit hoc loco, ex ipsa Calvini doctrina, id quod propositum est, deducere: siquid autem alibi, aut eodem loco contradixerit; quatenus ad scopum nostrum attinet, non attendere.

Atque ut hinc ordiar: non difficile erit ex Calvini sensu, superiori capite exposito, aliisque eiusdem affinibus locis, quos Errore Calvini 6. nobis suggerit Iacobus Gaulterus, destinatum nostrum efficere.

Quid enim aliud sibi volunt illæ Calvinī voces: *fundamentum fidei esse gratuitam Dei promissionem? Ab hac fidem incipere, in hac constare, in hac desinere; ac demum, quod infra adjungit: fidei unicum scopum, esse Dei misericordiam; proprium fidei objectum, esse Dei bonitatem, quâ peccata remittuntur?* Nam si hic unicus fidei scopus,

pus, propriumque objectum est: cætera igitur quæ verbo Dei continentur, extra fidei objectum sunt, nec jam verâ fide credentur; sed unus, verus, ac proprius fidei actus erit, credere, quod ex gratuita Dei misericordia & Christi gratiâ, peccata nobis remissa sint, & vitam æternam certò & infallibiliter consecuturi simus.

Verùm id etiam clariùs efficaciusque deduci atque inferri potest, ex eâ, quam libro eodem Instit. 3. c. 2. §. 7. proponit fidei definitione. (inquiens) *iusta fidei definitio nobis constabit; si dicamus, esse divinæ erga nos benevolentia firmam certamque cognitionem; quæ gratuita in Christo promissionis veritate, fundata, per spiritum sanctum, & revelatur mentibus, & cordibus obsignatur.* Sic ille; fortassis alludens ad antea his verbis, ut suprâ dixi sermone Dominicæ 2. Quadragesimæ, expressam à Luthero definitionem: *Fides est certa, altissimèque animo insidens, divinæ bonitatis & gratiæ, per verbum Dei cognita atque manifesta, fiducia.*

Etenim, cum ex Philosopho, & ipsa vi vocis, compertum sit; definitionem: ut iusta sit, ita adæquari debere definito, ut nec illud excedat, nec ab eo deficiat; sive, nec plus nec minus, quàm definitum, contineat: si, ut pronuntiat ipse Calvinus, hæc iusta est fidei definitio; ergo adæquatum fidei objectum, est illa specialis erga nos Dei misericordia; & unus & adæquatus fidei actus erit, de hac ipsâ nobis applicatâ, firmam certamque persuasionem habere.

Ex quo confestim & irrefragabiliter sequitur, secundum Calvini doctrinam; cætera omnia quæ
verbo

verbo Dei, aut Evangelio continentur, puta quod suprà dicebamus ; Deum omnia creasse ex nihilo ; Christum natum esse ex virgine , & reliqua Evangelij dogmata , non pertinere ad objectum fidei Christianæ, neque adeò posse verâ & Christianâ fide credi; cùm nulla facultas, seu virtus, ferri possit extra objectum suum adæquatum. Et hinc ulterius , sive hæc ut vera acceptentur, sive non; immò (ut pòst inferam) etiamsi expresse negentur, nihil id ad salutem pertinere ; sed rem omnino adiaphoram, sive indifferentem esse.

Quæ, quanquam, sunt dictu atque auditu horribilia , & piis auribus prorsus intoleranda : tamen, ut dixi , negari non potest , quin ad eam, quam proposuimus , Calvinì doctrinam , sint confectaria: immò, ut jam ostendam, ab ipso Calvino, loco citato §. 9. & sequentibus expresse admissa.

Eo quippe loco, postquam Catholicos Theologos , qui fidei objectum docent esse, Deum, & exinde scilicet , quidquid est à Deo revelatum, superbo fastidio rejecisset , consequenter addit: *Credere certè quàm plurimos, Deum esse, Evangelicam historiam, ac reliquas scripturæ partes veras esse, arbitrari: esse etiam, qui ultrà procedentes, & Dei sermonem pro tutissimo habent oraculo, nec eius præcepta prorsus negligunt, & minis & promissionibus utcunque commoventur.*

Talibus quidem fidei testimonium tribuitur , sed per catachresin (sive abusum) quoniam Dei verbum non impugnant manifestâ impietate, vel reiciunt, vel contemnunt; sed quandam potiùs obedientie speciem præ se ferunt. Verùm hæc fidei, seu um-
bra,

bra, seu imago ut nullius momenti est, ita indigna est fidei appellatione. Eò videlicet, quòd, ut subjungit procul abest à solidâ veritate fidei, quam ibidem unicè constituit, in firma certaue specialis illius divinæ erga nos benevolentia persuasione. Hæc omnia Calvinus.

In quibus venit observandum; fidem illam de Dei existentia, cæterisque rebus, quæ verbo, Dei continentur, quam v. g. habet quispiam Catholicus; non eâ, de causâ dici à Calvino umbraticam, imaginariam, & indignam fidei appellatione, quòd ei supponat deesse quidpiam ex parte credentis, ratione cuius, etiam Doctores Catholici, eam non veram fidem, sed umbram fidei & imaginem esse dicerent: sic enim se illis non jam opponeret Calvinus, quod eo loco prætendit facere. Sed ex eo tantum, quòd vel non habeat objectum proprium veræ fidei, quod, ex ipsius definitione, in solâ consistit gratuitâ promissione; vel, quòd Dei quidem speciali promissione commoveatur; sed, ut ipse ait, *ut-
cunque* tantum, id est, sic ut homo non habeat firmam certamque fidem de suâ salute.

Igitur fides, quâ Christianus, ipsum Dei sermonem habet pro certissimo oraculo, & quâ, quantâ potest certitudine credit, Deum unicum esse, eundemque cœli ac terræ creatorem; Christum natum ex Virgine Maria, suscitasse Lazarum, & alia edidisse miracula, eundemque in Eucharistia reipsa & substantialiter præsentem secundum Catholicos, secundum Calvinistas, non nisi in figurâ adesse; ea, inquam, fides, ex doctrinâ Calvinii, nullius ad salutem momenti est; & sive hæc credas,

credas, sive non credas (dummodo Calvinianam specialem fidem habeas) perinde de tuâ salute securus es.

Quod & dictu monstruosum, & longè plurimis refertum absurdis, comperietur. Si enim ita est, atque, ut vidimus, Philosophatur Calvinus; frustra igitur de tot dogmatibus mundo persuadendis adeò laborarunt Apostoli: frustra symbolum condiderunt, & illud ut credendi regulam, & Christianæ fidei summam Ecclesiis commendarunt.

Frustra vos ipsi, Domini Calvinistæ, Confessionem vestræ fidei, compluribus articulis (extra illum de fide speciali) constantem, fidelibus vestris contraditis.

Frustra adeò nobiscum; de tot aliis articulis, inter nos & vos controversis, tam atrociter digladiamini: Frustra etiam nos, quòd in horum plerisque à vobis dissentiamus, quin etiam iniuste atque indignè inter hæreticos censetis: cùm manifestum sit, hæreticum non esse, nisi qui veritatem aliquam ad fidem Christianam pertinentem, pertinaciter reiicit; ad quam jam non pertinebunt controversiæ illæ, de reali corporis Christi in Sacramento præsentia, invocatione sanctorum, imaginum cultu, aliæque similes, ex suprâ prolata Magistri vestri doctrina atque definitione.

Frustra denique, idque potissimum, fratres vestros Lutheranos, adeò infectamini; quando & hi quoque (si ipsos audimus) fide illâ speciali præditi sunt, quâ sibi vobiscum certò persuadent, se per Christi merita iustificatos, quid-

quid

quid agant aut sentiant, in æternum perire non posse.

Neque obstare possit, quòd (uti creditis) in certis dogmatis exerrent: quia, ut antè nos rectè animadvertit Becanus noster in 2. parte Theologiæ, ubi de iustificatione ex sententiâ Calvinistarum: *Si adulteria, furta, homicidia, ceteraque id generis flagitia non obstant, quo minùs saluus sit, is qui credit sibi omnia remitti per Christum: nec error circa predestinationem, Eucharistiam, & ubiquitatem obstare potest, quo minùs saluus sit Lutheranus, qui credat sibi omnia remitti per Christum.*

CAPUT XXXXIX.

De eo, quod Calvinii sequaces, in fidei inter se controversiis, ad Principes aut Magistratùs sacculares, tanquam ad ultimos atque supremos, in Religionis materia, Indices recurrunt atque confugiunt.

Pertinet id quoque ad Labyrinthum Religionis reformatæ; & exinde: in eâ nullam inveniri certam fidei regulam, evidentius ostenditur. Atque id quidem quod proponitur permirum, uti existimo, immò incredibile videbitur, candido Lectori: Eos videlicet, qui alioqui, se non aliam fidei regulam, quàm verbum Dei scriptum, neque alium controversiarum Iudicem; quàm Spiritum sanctum per Scripturas loquentem, habere ja-
ctent.

stent; eoque nomine Romani Pontificis iudicium (quem veluti Christi in terris Vicarium Catholica haecenus agnoscit ac veneratur Ecclesia) tanquam humanum atque profanum, contumaciter repudient; neque adeò ad Patrum consensum, aut Ecclesiae definitionem, à nobis recurri sustineant, *ne* (ut postea loquentem audiemus Calvinum) *videatur veritas Dei minus firma futura, nisi hominum humeris fulciatur*: eos ipsos, inquam, in Ecclesiae suae causis ad Magistratus laicos atque profanos, non tantum quoad externum regimen, sed etiam quoad doctrinam, hoc est, ipsorum phrasi; quoad dogmata, fidemque ipsam, ad extremum recurrere, atque hos pro legitimis atque supremis controversiarum Iudicibus habere.

Igitur duo intelligo, impraesentiarum nobis esse praestanda. Primum: ut doceamus, istud quod praetendit huius Capitis inscriptio, non tantum usu apud illos esse receptum, varum etiam, ut ita fiat, expressis decretis constitutum.

Alterum ut manifestum faciamus, quam id per se absurdum, atque à reliqua ipsorum doctrina alienum, atque abhorrens sit.

Atque ad primum quod attinet: in-primis lego apud Gualterium saeculo 16. Errore Calvinii 14. in fine: *In Statutis Ecclesiae Genevensis editis anno 1562, quo adhuc superstes erat ipse Calvinus, eam de doctrina controversiam, quam neque coeuntes Ministri, neque convocati seniores & delegati Dominatus Genevensis dirimere potuerint, ultimò tandem remitti ad Magistratum*

tu m temporalem : Eique (si id sine risu , aut indignatione , proferri possit) tanquam ad supremum & sacrosanctum Ecclesiæ Calvinī Patriarchalis , etiam in fidei dogmatumque controversiis , tribunal.

Nec dissimiliter , ut apud Sandæum , Becanum , aliosque expressum legimus : *Domini Status Hollandiæ mandaverunt , ut omnes controversiæ , quæ à Prædicantibus dirimi non possunt ad ipsos tanquam supremos Iudices referantur*. Quanquam, ut vidimus, in eo decreto non perstiterint , Contra-Reformantium (ut appellabant) sive rigidorum Calvinistarum , importunitate compulsi.

Et in manibus sunt, ut suprâ monuimus statuta Synodi Calvinianæ Ultrajectinæ , anno 1612. ut habet inscriptio , à *Nobilibus & Potentibus illius Provinciæ Statibus* condita. In quibus varia , circa doctrinæ fideique regulas, pro suâ autoritate constituunt ; quorum aliqua inferiùs, aliâ occasione, tangemus.

Extatque itidem Confessio fidei Ecclesiarum Scotiæ , hoc titulo insignita : *Brevis , & generalis Confessio Christianæ Religionis , secundum verbum Dei & Acta Parliamentorum ad Dei gloriam , & bonum exemplum omnium , subscripta à Regia maiestate (scilicet Iacobo VI) eiusque familia , Edemburgi 28. Ian. 1580. & regni eius 14.*

Vt & hinc appareat, quod dicebamus; eos, qui ex Calvinī scitis , purum & putum verbum Dei , ut unicam fidei regulam , & controversiarum omnium arbitram se profitentur agnoscere

noscere ; illud non aliter quàm ut à Parlamen-
to, aliisve læcularibus Iudicibus , propositum,
expositum & ad sensum ipsis placentem , deter-
minatum, pro fidei suæ norma admittere; iisque
amplius quam quibusvis Ecclesiasticis Synodis
reipsa deferre.

Tandem vulgò notum est magnæ Britanniae
Regem à suis agnosci, ut absolutum Ecclesiae An-
glicanae Caput; & quod hinc consequens est, su-
preum Iudicem omnium fidei controversia-
rum. Quam in partem dignum memoratu vide-
tur, dictum quoddam Ioannis Ogilbæi; è Socie-
tate nostra , qui anno 1615. Glasguae in Scotia
pro Catholica fide generose occubuit. Quippe
qui in carcere positus, cum à Calvinii sectæ Mi-
nistris, variis quæstionibus urgeretur; sese, inter
cætera, id illis objecisse, refert: ipsorum fidem, seu
Religionem, adhuc non esse decem annorum. Si-
quidem nondum fluxisse decennium, ex quo ar-
ticulum illum , quod Rex Angliæ sit caput Ec-
clesiæ , in suam confessionem admiserint ; cum
antea , aiebat , contrarium iurassent , & sub-
scripsissent. Et antea quidem , dixisse hoc
esse verbum Dei ; cum nunc oppositum , ver-
bum Dei esse dicerent. sic ille.

Tandem , ut etiam de Lutheranis ali-
quid addam : citatur à variis ex eâ scho-
lâ Ioannes Brentius ; ut qui in Prolego-
menis adversus Petrum à Soto , Principes
Sæculares faciat Rectores & Iudices re-
rum Ecclesiasticarum. Idque passim in Ger-
mania usurpare Principes Acatholicos , etiam
patebit ex dicendis.

Ex quibus fat liquet, quod dicebamus, Calviniani sequaces etiam ex suis ipsorum decretis ad Principes aut Magistratus temporales, tanquam ad ultimos controversiarum suarum Iudices recurrere. Quod quàm præposterè, & inconsequenter ad sectæ suæ fundamenta constituerint, vel ipsius Calviniani autoritate, doceri potest. Quippe qui hunc ipsum recursum; velut Ecclesiæ perniciosum, esse cavendum, jam antea gravissimis verbis præmonuerit; epistolâ anno 1542. (hoc est annis 20. ante decretum illud Genevense Genevæ data 23. Augusti, ita præscribens. *De ratione agendi, hoc expendere oportet: quale exemplum adituri sint fratres, si doctrinæ Indicem habeant Principem; ut quidquid sanxerit, amplectendum sit, & habendum protinus pro oraculo: Quale & quantum sit hoc præiudicium ad posteros. Certè si ita patimur, nobis iugum imponi, prodimus nostrâ dissimulatione, sacrum ministerium.* Et epistola sequenti 3. Septembris scripta. *Nam hoc exemplo (inquit) posthac necesse erit, doctrinam non modò potestati, sed nutui, unius hominis, & quidem imperiti, subiectam esse.*

Quæ & plura, eandem in rem, profert suprâ citatus Cudseminius in Appendice ad Synodum Ultrajectinam.

Et quamvis his locis videatur Calvinus reprobare, præsertim usurpatum à Principe in causis Religionis iudicium; attamen ex verbis ipsis satis apparet, quid de voluntario quoque ad illos recursum, dicendum putet; cùm etiam per illum, non leve accedat

cedat ipsi sacro (ut appellat) Ministerio, præiudicium & non mediocriter periclitetur fidei veritas ; & sinceritas Religionis.

Et sanè intelligi non potest , quâ ratione eiusmodi recursus consistat , cum eâ doctrinâ , quâ tradunt : omnes fideles suos , & nempè præsertim Calviniani verbi Ministros , pollere arcano spiritu , quo vera fidei dogmata à falsis valeant discernere.

Vt non vanè Becanus noster , *de Titulis Calvinistarum* , Titulo tertio , quæstione quarta , ex occasione decreti ordinum Hollandiæ suprâ memorati , ipsos prædicantes premar hoc dilemmate : *Vel enim habent spiritum privatum , quem sibi Calvinistæ vindicant , vel non habent si habent Cur ? ipsi non dirimunt controversias : Quid opus ad DD. Statuum tribunal confugere ? si non habent : Cur asserunt se habere ? Non capio (subdit) hæc mysteria.*

Equidem in-primis intelligi nequit , quâ ratione ; si eiusmodi privato spiritu omnes polleant , possit inter illos de dogmatis existere dissensio , quam suo spiritu componere non valeant ; cum idem spiritus Dei nequeat ipsis dictare contraria , sed omnes faciat in unam eandemque veritatem conspirare.

Item , quâ ratione , ij qui se tali spiritu donatos sentiant , & certam ab illo sibi veritatem inspirari ; consentire possint , in tali ad Principem Magistratumve appellatione: quod

re ipsa iam esset (quod vanè nobis objiciunt) à divino Spiritu ad iudicium humanum provocare ; & veritatem Dei discrimini falsæ atque profanæ definitionis , exponere.

Non enim apparet , ex quo principio , possint hi Iudices de fidei rebus certam proferre sententiam : quando , ex ipsa rei naturâ , supponuntur ipsi ex parte suâ instructiores non esse , ipsius sectæ Ministris atque Doctoribus ; neque dici possit ad eum finem speciali iuvandos divini Spiritus , ut appellamus , assistentiâ : cum iuxta Apostolum Eph. 4. non Principes aut Magistratus temporales , sed Pastores & Doctores Ecclesiæ , constituerit Christus , *in opus sacri ministerij , & adificationem corporis sui mystici ; & nominatim in unitatem fidei in nobis tuendam ; ut jam non simus parvuli fluctuantes , & circumferamur omni vento doctrine &c.*

Ex quo ad extremum istud sequitur : quod cum talium Iudicum sententia , ex nullo capite certitudinem ac firmitatem habeat , non teneantur diversa sentientes , ei iudicio , saltem in conscientia (uti loquimur) obtemperare ; sed , ut summum , externâ specie , & politicâ quadam ratione (prout statim magis intelligitur) silentium pacemque servare. Alioqui enim perinde ac prius , incerta manere omnia ; & non nisi cutem , ut ita loquar , obduci crudo vulnere , quod suppressum , urat acerbius , & dato tempore erumpat in saniem , partemque inhalet funestiore.

Quanto certius , planius , constantius , etiam ex complurium A catholicorum confessione , in fidei salutisque

salutisque negotio, procedimus nos Catholici: qui, ubi in aliquâ fidei veritate perplexitas occurrit, aut controversia, non eâ gratiâ ad spiritus privati cæcas latebras, neque ad potestatis sæcularis impar iudicium confugimus; sed ipsius Ecclesiæ Catholicæ, (adversus quàm, ut in Petrâ fundatam, & velut columnam & firmamentum veritatis, à Sponso suo stabilitam, nullam unquam hæresim prævalituram certi sumus) ea super re sensum, traditionem, definitionem exquirentes; ubi de eâ constiterit, simpliciter, promptè, immobiles, unanimes acquiescimus, & adhærescimus: certi ipsam esse, indubitatam Spiritus Sancti interpretem, & quidquid illa tradiderit definieritve, infallibilem, atque immotam, æternamque esse veritatem.

Dixi autem expressè; immobiles nos & unanimes Ecclesiæ sensui ac definitioni acquiescere: quò significarem, per eum ad Principes recursum, neutrum horum obtineri posse. Quando idem Princeps, aut eius successor, liberrimè possit, ab eo quod priùs constitutum sit, recedere: neque unquam omnes, qui eandem sectam profiteantur, in eadem dogmata consensuri sint. Ex quo necesse est fluctuare omnia, neque quidquam certi, etiam in eadem sectâ consistere. Quam in rem poterunt quæ exempli causâ subjicio, considerari.

In-primis siquidem Iacobus VI. Scotiæ Rex, ut antea vidimus, iuratus subscripsit Cōfessionī Puritanorum Scotiæ, protestans se omnibus illius

articulis assentiri in conscientia, ut indubitatæ veritati Dei &c.

At ecce postmodum ad Angliæ coronam vocatus, quòd ita res suæ exigent, factus est Protestans, seu Formalista, ut ibi vocant: eiusque deinde autoritate, in quadam Synodo, edita est Confessio, sive constitutio fidei, Anti-Puritana, 141. canonibus constans; in quâ varij ritus Ecclesiæ Romanæ sanciantur & præcipiuntur, quos Calvinistæ passim ad Idololatriam, aut superstitionem, pertinere contendunt: frementibus ad id Puritanis: sed interim Regem, pro supremo Ecclesiæ Anglicanæ capite, etiam iureiurando agnoscere adactis.

Idemque liceret de solâ Germaniâ compluribus exemplis, quæ exactè deducit in Iubilo Iubilorum Adamus Contzen, ostendere: sed iis omissis, lubet hîc duntaxat; quod annis abhinc sat multis à viro fide digno accepi, exempli causâ, commemorare,

Referebat ille, quendam è nostrâ Societate, cùm in Germania per A catholicorum terras iter faceret, quodam loco, ut sit, Religionis mentione injecta quæsisse ex hospite; quænam eo loci Religionis forma servaretur. Eum autem responsi loco, non aliud reddidisse, quàm hoc inexpectatum: Ibi quidem anno superiore istud, & istud, creditum fuisse: nescire autem se, quid instanti anno credituri essent; propterea quòd credendorum formula nondum emanasset ex aulâ Principis. Et affine quiddam sibi contigisse, testatus est Becanus, alibi à nobis memoratus.

Quod,

Quod, obsecro mi lector, quid, per fidem tuam, aliud esse dixeris: quàm divinæ formam Religio- nis, velut amictum mutare, sive pro libitu, modò sumere, modò ponere; aut, quod Arianis, suæ fidei modulum identidem variantibus, olim ex- probrabat S. Hilarius, fides annuas, aut etiam menstruas, habere?

Quâ item ratione Lutheri aut Lutheranorum inconstantiam accusans, apud Claudium de Sain- ctes, Dux Saxoniae Georgius, aiebat scire se quid eo anno, seu mense docuerit Lutherus, aut credi- derint Lutherani; sed quid insequenti, seu anno, seu mense credituri sint, sibi prorsus incertum esse.

CAPUT L.

*Adduntur nonnulla ad maiorem dictorum ex-
plicationem.*

Cæterum cum non desint, etiam viri eruditi, qui eam, de qua agimus, potestatem autori- tatemve Magistratibus competere contendunt: è quorum numero, Hugo Grotius, libro speciali quem inscripsit, *De pietate Ordinum Hollandiae*, ab iis editum eâ de re decretum, allegato etiam magnæ Britanniae Regis exemplo, studiosè defen- dit: placet ad extremum ex eo Tractatu pauca de- cerpere, eorumque inanitate ostensâ, contrarium sensum, usumque Ecclesiae Catholicae confirmare.

Apud San-
dæum P. 2.

Hydræ Hol-
land. l. 2. c. 4.

Is igitur autor, adversus Contra-Remonstran-
tes, argumento quodam (ut aiunt) *ad hominem*
utitur, sed quod æquè valeat, adversus ipsummet
Calvinum, sectæ autorem. Ita enim ait: *Vos mi-
nimo de plebe Quiriti*, (sic etenim loquitur vir
litteratus, hemistichio mutuato ex libro 1. Amo-
rum Ovidij, quod clarius diceret: vos minimo
cuique de cætu vestro) *de Synodi placitis iudi-
cium aliquod conceditis. Neque enim credere te-
netur quisquam (ut dicitis) quod Synodus præcipit,
sed de cuius veritate persuasus est. Hoc ipsum sal-
tem Regi concedite. Id ubi concessum sit; cogitate,
an aliam Rex fidem, propugnare fovere, ornare de-
beat, quam eam cuius ipse πληροφροῦν habeat; id est,
certam persuasionem.*

Quam vocem is autor, jam magis Theolo-
gum agens, desumpsisse videtur è textu Græco
Epistolæ Pauli ad Hebræos cap. 10. v. 22. ubi com-
mendatur, πληροφροῦν πίστεως; quam vulgatus ver-
tit, plenitudinem fidei; alij autem plenam persua-
sionem fidei.

Igitur iuxta hunc Calvinistam, liberum est
cui libet Principi, eam quam ipse sibi fidem ut
veram persuaserit, subditis suis tenendam præ-
scribere; & ita (quod suprâ vidimus, per absurdum
censere Calvinum) necesse erit, doctrinam, non
modò potestati, sed nutui unius hominis, & qui-
dem imperiti, subjectam esse.

Quam quidem in doctrinam fidei, ambitiosam
usurpationem, adeò adamavit prædictus Rex, ut
eam sibi arrogasse non contentus, eandem aliis
quoque Principibus persuadere conatus sit.
Quippe quem audias, Epistolâ quadam monito-

riâ

giâ, Principibus Europæ missâ (apud Sandæum
epistolâ ad amicum Italum de diffidio Protestan-
tium Hollandorum n.64.) ita loquentem : *Cum
Paulo, opto omnes fieri tales , hac una in re, qualis
ego sum. In-primis, ut velitis scripturas pervolu-
tare ; ex his credendi normam petere ; neque alio-
rum incertis opinionibus, sed vestrâ ipsorum certâ
scientiâ* (quæ nempe est illa jam memorata
πληροφορία) *vestræ fidei fundamenta collocare: quan-
do iustus ex fide suâ vivit , & unusquisque sit fi-
de propriâ salvus. Sic ille. Parum quidem scitè,
aut ad scripturæ mentem accommodatè.*

Etenim quod Habacuc 2. dicitur iustus in fi-
de sua vivere; suâ, inquam ; id est, quam quisque
subjectivè (ut aiunt) habeat in semetipso ; non
rectè ita accipitur , quasi etiam ex parte creden-
dorum, debeat unusquisque fabricare sibi fidem
specialem & propriam; & non potius, si securus
esse velit, attendere quæ sit fides communis Ec-
clesiæ Christi ; cui nempe credita sunt eloquia
Dei, & simul commissa clavibus, ea interpretandi, &
legitimum eorum sensum aperiendi.

Et contraria animi inductio (ut evidens erit,
apertos habenti mentis oculos) fuit, eritque sem-
per, origo & fons omnium hæresum, & pestife-
ra radix , supremæ in Ecclesia perturbationis.
Hoc enim illud est , quod in Arianis , aliisque
hæreticis graviter accusat magnus ille S. Hila-
rius; quem utique suprâ jam audivimus , & hîc
rursum audire liceat, in hæc verba egregiè disse-
tentem. *Multi sunt qui simulantes fidem, non sub- l. 3 de Triq.
diti sunt fidei ; sibi que fidem potius constituunt,
quàm accipiunt (ab Ecclesia videlicet) sensu hu-
mana*

mane inanitatis inflati, dum quæ volunt sapiunt, & nolunt sapere quæ vera sunt: cum sapientiæ hæc veritas sit, interdum sapere, quæ nolis.

Addimus (quod rectè observat è Calvinì scho-
lâ antea memoratus à nobis Ioannes Serranus)
iuxta mentem, B. Petri scripturam non esse *ιδίως*
ἐπιλύσεις, id est, propriæ sive privatæ explicationis.
Epist. 2. c. 2. v. 20. Tandem, quod addebatur, hac ratione persuasum
Principem, iustè ac rectè posse, illam fidem suam,
elut ab omnibus unicè tenendam promulgare,
nescio quomodo , cum Calvinì supra laudatis
verbis conciliari possit.

Nisi fortè quis dicat , quod in modò dictis
tacitè insinuaturn est; non sic accipiendum edi-
ctum Principis, ut id quod sanxerit, ita haben-
dum sit pro oraculo , quias constingat con-
scientias , & non fas sit, ei qui aliter persuasus
sit, intus in animo dissentire. Sed eò duntaxat
eam valere Principis providentiam, ut sic con-
suletur, tranquillitati publicæ, & (quâ propriè
voce usum invenio Iacobum Regem epistolâ
quadam ad ordines Hollandiæ) ita *sopiantur*
Hydri Holl. P. 2. c. 3. n. 10. *autoritate publicâ lites Religionis*, ut ne erum-
pant in publicum, & tumultûs quiddam eâ gra-
tiâ conticetur.

Verumtamen hæc ipsa etiam agendi ratio in
eâ specie, quâ proponitur, adeò apparet defor-
mis & inconveniens ; ut (quidquid sit de do-
ctrinæ ipsius consequentiâ) ne ipsum quidem
Calvinum existimem , eam terminis propositis,
apertè & clarè comprobaturum aut admissurum
esse.

Quid enim hoc esset aliud, per fidem vestram,
nisi

nisi in negotio religionis, & salutis æternæ ludere; & figuram quandam Religionis, seu quasi mimicam & theatralem Religionis ideam, quæ politicæ paci præsertim subserviat, Macchiavelistico artificio assumere: cæterum quid sincerus Dei cultus, quid fidei veritas, quid animarum salus, conscientiarum quies postulet, nihil pensi habere. Ex quo etiam fiat, quod aliàs paucis indicavimus; ut, dum servatâ tantum externâ specie præscriptæ Religionis, unicuique privatim credendi, quod complacitum sit, libertas relinquitur, paulatim surrepat etiam nihil credendi licentia; & hinc in Atheismum Epicureismumve, hoc est in extremæ cæcitatæ ac nequitie, tandemque perditionis, barathrum, præcipitet, infelix anima: quod utinam non esset ipsâ experientiâ compertum.

Quò quidem pertinet, quod ex Guilielmo Barloo Anglo supra retulimus. *Religio in Anglia à multis annis conversa in Statismum, brevi transibit in Atheismum.*

Clausulæ gratiâ placet addere, in improvidos istos Sectarios, rectè convenire, quod Iob 6. capite scriptum est: *Qui timent pruina, irruet super eos nix.* Nam falso prætextu libertatis Evangelicæ, à Vicarij Christi obedientia, quam tyrannidem appellabant, se subduxerant; Principibus modò in rebus fidei & Religionis, iurisdictionem, ut sic appellem, usurpantibus, deterioris jam conditionis se factos esse inveniant; ita ut potiori iure, eam usurpationem censere possint tyrannicam, tum aliis de causis, tum ex eo quod exerceatur in eos, qui ex suæ sectæ placitis, sese Dei spiritu, ad id quod quisque privatim sibi credendum putet, instructos esse intelligant.

Quod sanè jam olim sensisse & deploras-
se Magdeburgenos, apparet ex iis quæ scribunt in
Præfatione ad centuriam septimam : Vbi *Ma-*
gistratus politici, inquit, *aut etiam eorum*
Ministri, censorio quodam supercilio, *novam Re-*
ligionis formam præscribunt, & non minus impe-
riose, quàm Romanus Pontifex, obtrudunt.

CAPVT LI.

In Synodi Calvinianæ processu, pronuper Dor-
draci habitæ, velut in illustri speculo, quàm
nusquam consistat eius Sæctæ disciplina, mani-
festò conspici posse.

PRæmittenda nobis est hoc capite aliqua
eius Synodi notitia ; ut ex illâ deinceps, id
quod contendimus, efficiamus.

Præsciendum est igitur, sub sæculi currentis
exordia, subortas esse in Batavis, inter Leyden-
ses Theologiæ Calvinianæ Professores Iacobum
Arminium, & Franciscum Gommarum; eorum-
que Assceclas (quorum illi, propter libellum
Ordinibus Hollandiæ exhibitum, *Remonstran-*
tes ; hi, propter responsum ei libello opposi-
tum, *Contra-Remonstrantes*, deinceps appellati
sunt) circa divinam Providentiam, hominum-
que seu prædestinationem, seu reprobationem,
aliaque annexa decreta, gravissimas sanè tur-
bulentissimasque controversias ; non sine scan-
dalo offensionemve totius Religionis reformatæ.

Et

Et Principio quidem cum se Arminiani, qui molliorem viam, & Catholicis propiorem sectabantur, à Gommaristis rigidis Calvinistis, & quorum illi assertiones, horridas, & in Deum contumeliosas, esse dicebant, eâ gratiâ vehementer vexari, & tantum non opprimi sentissent; opportunum factu censuerunt, ad politicum Magistratum, ipsos, inquam, Hollandiæ ordines tanquam legitimum controversiarum fidei Iudicem, protectionis causâ recurrere. Susceperunt illi non illibenter Remonstrantium patrociniū, & pro autoritate, quam & ipsi sibi eâ in parte competere censerent; huiusmodi decretum, à Sandæo nostro relatum, pro pace (ut inquiunt) Ecclesiarum anno 1614. edidit.

Parte I. Hy.
dri Holland.
l. 2. c. 3.

Quando multum dissidij ac contentionis, per harum regionum Ecclesias subortum est, ex diversis interpretationibus locorum S. Scripturæ: idcirco rebus diu multumque perpensis, usq; eâ autoritate, quæ nobis, ut summis legitimis potestatibus, iuxta Dei verbum, eorumque Regum, Principum ac civitatum, quæ reformationem Religionis amplexæ sunt exempla, competit; imperavimus, atque etiamnum imperamus, ut in memoratis interpretationibus diligenter quisque attendat; mandataque proinde Ecclesiæ pastoribus, ne aliud, quam quod ipsi definiunt, insigant populo; quasdam verò propositiones (Contra-Remonstrantium videlicet mox referendas) nullo modo doceant.

Eademque in causâ, et simili usi autoritate Provinciæ Ultrajectinæ Ordines, in supra citatâ Synodo anni 1612. cap. 2. num. 4. præceperant

rant: *Vt in tractandis hisce materiis ea adhibeatur moderatio; ut ne cui detur occasio iure suspicandi, aliquid in Ecclesiis nostris doceri, ex quo sequi possit: Hominem ullum à Deo creatum ad condemnationem. aut: Hominem ad peccandum necessitate aliquâ extrinsecâ alligari. aut inuitari quenquam ad salutem à Deo petendam, cui tamen ipse absolutè eam non dare decreverit; aut: facere aliquid Deum, quod ullam habeat speciem iniustitiæ.*

Hæc enim (subdunt) ad Dei infamiam, & blasphemiam Christianæ nostræ Reformationis, spectarent, gignerentque in aliis quidem securitatem, in aliis verò desperationem.

Hæc tum hi, tum illi; Remonstrantibus expressè tum quidem faventes.

Tumultuantur hîc Contra-Remonstrantes; & quia in eo rerum articulo, causæ suæ sic expediebat; negant, fidei controversiarum cognitionem Magistratui politico competere: & vehementi scripto ipsos ordines aggressi, demonstrant quantæ, ex eo Remonstrantium conatu, corruptelæ suboriri natæ sint: Quarum, inquiunt, quis fructus nisi, ut alterâ alteram ducente, veritas tandem exulet, Ecclesiisque pessundantis, merus Atheismus, aut Epicureismus obtineat; & gravem in vos vobisque subditos iram Dei concitet &c. Sic illi.

Quapropter exinde in dies magis ægrescentibus animis, & intendentibus se, non sine tumultu, studiis partium; cum aliud nihil succurreret remedij: placuit denique ipsis Hollandiæ Ordinibus, ex Contra-Remonstrantium

Sandæus supra c. 4.

tium voto, quò res efficacius, & maiori pondere autoritatis perageretur, eâ gratiâ ex omnibus Regnis Provinciisve, in quibus vigeret Reformatæ Religionis exercitium, viris eruditis; suâ curâ ac sumptu evocatis, quasi generalem Synodum indicere: quæ denique anno 1618. mense Novembri, Dordraci urbe Hollandiæ Metropoli (ubi & alia nationalis Synodus anno 1578. habita fuerat¹) coacta, permultis habitis sessionibus, & sententiâ denique pro Contra-Remonstrantibus pronuntiata, anno 1619. mense Maio, conclusa & terminata est.

Quo autem eventu, successu, fructu, rei nostræ interest, inspicere.

CAPUT LII.

In quo; quid tandem emolumenti detrimentive, ex ea Synodo captum fuerit, expenditur.

ERgo quis Synodi tam generalis tamque operosæ, successus aut fructus demum fuerit, studiose Lector, attende.

Primùm enim exinde, ipsi Remonstrantes ex parte suâ, magis se in suis assertionibus adversus Synodi decreta, obstinarunt: non iis duntaxat cavillationibus, quibus & olim Ariani v. g. Nicenæ Synodo, & recentius Novatores nostri Tridentinæ parère detrectarunt; puta quod Synodus libera non fuerit, quòd ipsi non fuerint auditi, quòd Synodi Patres, partim

partim propria animi inductione, partim Principum voluntate præoccupati, anticipatas iam & deliberatas sententias ad eam attulerint; quæ & his similia, potiori iure in re præsentì poterant ipsi opponere; quippe prædure ac præter æquum à Synodo habiti; ut manifestum est ex ipsis Actis.

Verùm insuper ac potissimum, ex propriis Sectæ Calvinianæ principiis, Synodi iudicio obluçtabantur: quòd nempe secundum sectæ suæ placita, non alium Iudicem controversiarum, quàm verbum Dei scriptum agnoscerent: ipsi autem iurare parati essent, sese in propugnandis suis dogmatis, solo Dei verbo, eoquẽ evidenti, niti.

Ad hæc inculcabant, quam recentes sectæ profitentur & iactant libertatem Evangelicam; secundum quam par non sit coarctari fidelium conscientias: sed (quod ipsi quoque Contra-Remonstrantes in scripto suo agnoscere visi sunt) relinqui debeat unicuique facultas, id in Domino credendi, quod credendum esse, iuxta verbum Dei, interior spiritus demonstrarit ac persuaserit: Sic illi; & si principiorum istius Sectæ consequentia tenenda sit, meo quidem sensu, non nimis absurdè.

Sed quid ad hos questus Remonstrantium, Domini Contra-Remonstrantes, ex parte suâ reposuerint, nunc attendite.

Etenim auditis fratrum sententiis, Synodi nomine edixerunt, illis Synodi præsides: *Quandoquidem res autoritate summi magistratus agitur, acquiescere debetis.*

Vestris

Vestris conscientiis non imperamus : relinquitur vobis liberum iudicium privatum ; non verò publicum verbo aut calamo expressum.

Atque has ipsas voces, ex ipsis Synodi Actis sessione 30. desumptas, apud Maximilianum Sandæum, libro de Synodo Dordrectana, consideratione 10. reperies.

At hîc fidem tuam, quæso, quisquis es, sive Catholice, sive Acatholice Lector. Potuitne quicquam ab illo Doctorum Reformatorum flore delibato absurdius decerni, aut aliâ ullâ ratione, quàm eo diserto expressoque responso (tametsi à Calvinî sensu nihil abhorrente) ipsi Calvinianæ sectæ luculentior plaga imponi ? ut enim non abs re, quasdam Isaiaæ Prophetæ voces huc transferam : *Stulti Principes Taneos, Sapientes Consiliarij Pharaonis, dederunt consilium insipiens. Dominus miscuit in medio eius Spiritum vertiginis, & errare fecerunt Egyptum &c.*

Quod ut perspicias, reflecte huc paulisper animum, & rei feriem, quod ad præsens attinget, mentis tuæ oculis subjice.

Ad componendas controversias fidei gravissimas, easque veluti utraque pars confitetur, circa veritates Religionis fundamentales, inter Remonstrantes & Contra-Remonstrantes, magnâ Ecclesiæ perturbatione, & fidelium offensione exortas atque, agitatas ; conveniunt ex Britannia, Gallia, Germania, Belgio Religionis Reformatæ primaria capita : fitque Synodus appellata ab ipsis Nationalis. Longa instituitur de articulis controversis disceptatio ; examina-

tur diligenter, quid de iis ex verbo Dei sentien-
dum sit; attenditur etiam quis de iis sit Docto-
ris Calvini sensus; id est, juxta Bezam, consuli-
tur *os Domini*, & magni Prophetæ sensus exqui-
ritur.

Omniſſis diſcuſſis, atque perpenſis, damnan-
tur aſſertiones Remonſtrantium; & iis oppoſitæ
cum nonnulla tamen modificatione, tanquam
veritates Evangelicæ definituntur à Synodo; &
ut ab omnibus tenendæ, ſub pœnis graviffimis
proponuntur ac promulgantur.

Quid verò poſtea? Nimirum poſt iſta omnia,
declarat ipſa Synodus; non eſſe intentionis ſuæ,
per ſua decreta, cuiuſquam conſcientiam con-
ſtringere; ſive, ad ea quæ definita ſunt, tanquam
fidei veritates, acceptanda obligare; ſed, dummo-
do quis nec verbo, nec ſcripto, contrarium quid-
quam publicè doceat, liberum illi eſſe, id quod
illi ſua conſcientia dictet, privatim tenere; &
conſequenter in animo ſuo, ab hiſ quæ Syno-
dus definierit, tutâ conſcientiâ, & ſalvâ fide Cal-
vinianâ, diſſentire.

Ergo eâ duntaxat gratiâ, tanto molimine co-
gebatur ille nationalis, tot Religionis Refor-
matæ procerum atque myſtarum, unâ cum non
paucis è poteſtate civili deputatis, conventus; ut
ſoli nimirum externæ paci, politicæque rationi,
non autem fidei ſinceritati, tranquillitati con-
ſcientiarum, animarum ſaluti conſuleretur; ne-
que, ut denique conſtaret fidelibus, quid in re
præſenti, juxta verbum Dei, neceſſariò creden-
dum ſit: ſed tantùm, ut ſcirent, quænam eis in
foro externo, ita nunc poſtulante rerum ſtatu,
ac

atque ob bonum pacis, quasi politica Religionis forma tenenda: cæteroqui videri, eas res ad salutem esse indifferentes, dum teneat quisque privato iudicio, quod sua sibi conscientia, magis consentaneum veritati, consulto Dei verbo dictaverit.

Ex quo proinde, id consequens sit: ut si, temporis lapsu, easdem contingat recrudescente controversias, & ut versabiles sunt affectus sensusque mortalium, & (quod factu pronum est) Principibus ipsis, seu Magistratibus aliter animo comparatis, prævaleat factio cōtraria; possint, inquam alio coacto conventu, ita jam postulante tranquillitate publica, definiri assertiones ante definitis oppositæ, velut verbo Dei consentaneæ; addito, duntaxat nullam vim inferri conscientiis. Atque ita etiam quoad veritates existimatas fundamentales, in contrarium mutari possit Confessio fidei Calvinianæ; non sine scandalo totius Ecclesiæ Reformatæ, & perturbatione conscientiarum.

Atqui ex vobis libens audiam, ô boni: an cum magna illa venerandæ antiquitatis Concilia, puta Nicenum, Ephesinum, &c. Controversas fidei veritates, sub anathemate definiebant; existimetis Patres illos Sanctissimos juxta ac Doctissimos, id tantum habuisse propositum, ut quid de illis fidei mysteriis exterius tenendum ac profitendum esset, decernerent; si quis autem in animo suo, de filio Dei v.g. indignè & contumeliosè sentiret, ad salutem æternam nihil admodum interesse, censerent?

Perinde atque si Spiritus veritatis, quem

Christus promisit Ecclesiæ suæ, non ut asserat ipse Salvator, docturus sit eam omnem veritatem; sed tantum suggesturus, quænam externa Religionis forma, aut publicæ doctrinæ ratio, in hac vel illa conditione rerum politicæ paci tranquillitatisque conservandæ magis opportuna; si-ve interim vera sit seu falsa, eadem ad salutem conducens, aut saluti contraria. Quod vel cogitare insanum sit, & asserere, sacrilegum.

Hic porrò jam vide, quisquis Calvinò studes, lector ingenue, quanta hic insuper rerum catastrophe, fluctuatio sententiarum, & in re omnino summi momenti, ubi de fidei sinceritate, & animæ salute agitur, quanta in totius negotij processu, inconstantia, atque perturbatio.

Primum enim ipsi Magistratus Politici, qui prius, impulsæ à Remonstrantibus, iuxta verbum Dei, & aliorum Principum eiusdem factionis exemplum, earum controversiarum iudicium sibi competere pronuntiantes, assertiones Gommaristarum, tanquam Deo ipsi iniurias, & in Reformatam religionem contumeliosas, publicè vetuerant; mutatâ jam velificatione, eadem supremâ autoritate, assertiones easdem, tanquam verbo Dei consentaneas, ab animarum Pastoribus publicè docendas defendendasque definiunt; ipsosque Remonstrantes damnant, persequuntur, & nisi conditionibus durissimis sibi propositis subscribant, proscribunt atque relegant. Ipsi, inquam, Magistratus politici. Neque enim tantum, ut habet Synodi præfatio, eadem iussu & autoritate ordinum Hollandiæ, seu fœderatarum Belgij Provinciarum, convocata & congregata est,

est, sed etiam nutu mandatoque directâ. Vnde illud est assiduum in Actis; *Sic mandarunt ordines &c.*

Quid verò hîc contra-Remonstrantes, Nimirum jam Magistratus Politici, cui antea scripto peracerbo, ullam hac in parte auctoritatem competere negaverant, eiusdem, inquam, modò decreta, Synodi nomine vestita atque subornata, ut Evangelicas veritates, suscipiunt atque exosculantur, deque adversariis hac ratione supplantatis, exultant.

Tandem, è diverso miseri Remonstrantes, qui principiò, quò se ab adversariorum infestatione liberarent, Magistratum Politicum, pro legitimo atque supremo causarum fidei iudice acceptaverant, sese jam ab illo, Synodi operâ, damnatos animadvertentes, ipsius Synodi iudicium tanquam incompetens declinant atque rejiciunt: testati se nullum controversiarum Iudicem admittere, præter verbum Dei &c. Quemadmodum antea ipsi Synodo, quam meritò suspectam habebant, in hæc verba denuntiabant, apud Sandæum, libro de Synodo, consideratione 5. Vbi: *Expectabimus, inquit, quid de tota hac re Synodus indicatura sit, ut si illud comperiamus divino verbo consentaneum, suffragio nostro læti, & cum gratiarum actione comprobemus. Sin minùs; patienter &c.*

In eo denique consentientes ipsis contra-Remonstrantibus; quorum in scripto contra illos edito, ea est professio, apud eundem Sandæum.

verbum Dei solum in sacris litteris expressum, cum sit αὐτόπιστον (sive per seipsum, & absque

cuiuscunque Iudicis determinatione, fidem faciens) *regula est & norma fidei. Spiritus Sanctus illuminans corda electorum, testificatur de veritate, obsignans eam in animis ipsorum*, Sic illi. Pulchra quidem verba, sed quid rei subsit, attendendum est.

Duo allagantur: scriptura, ut regula fidei, & Spiritus interior, veritatem in cordibus obsignans. Sed cum altera pars, eadem ipsa pro se alleget; quippe quæ & scripturam profiteatur sequi ut regulam, & habere pro se internum testimonium Spiritus Sancti; quamdiu ad hæc nullus accedit Iudex legitimus, qui vel de legitimo scripturæ sensu, vel de spiritus interni sinceritate, in alterutram partem authenticè pronuntiet; perinde incerta restant, omnia; neque est modus ullus efficax, quo finis imponatur controversiæ, & Ecclesiæ sincera pax, conscientiiisque vera tranquillitas reddatur.

Atqui ex Calvini Calvinistarumque confessione, talis Iudex non est ipsa Synodus, negante Calvino, uti vidimus, eo ipso veram & certam Scripturæ interpretationem, quod Concilij suffragiis fuerit recepta; & universè affirmante cuiusvis Concilij definitionem, adhuc examinari posse ad divini verbi regulam: idque videlicet à quovis fidei, perito, imperito, lanione, cerdone, puella rudi, anu delira: quam quidem si, per privatum Spiritum, minùs consuetudine cum ipso Dei verbo iudicet, possit, salvâ fide, à Concilio diversa sentire.

Ergo, ut dicebamus, etiam post Synodum perinde incerta pendent omnia; & ulteriori examini

mini seu inquisitioni obnoxia. Vt jam mihi liceat in novatores nostros opportunè jacere, quod olim in suos præclarè intorquebat Tertullianus in aureo libro de præscriptionibus Hæreticorum. Vbi cùm illud cap. 11. præmisset: *Nemo querit, nisi qui aut non habuit, aut perdidit*; postea subiungit cap. 14. *cùm enim querunt adhuc, nondum tenent, cùm autem nondum tenent, nondum crediderunt; cùm autem nondum crediderunt, non sunt Christiani.* Sic ille.

Atque ad extremum manifestum est in toto eo negotio recurrere puerilem illum, & Calvini sectæ familiarem circulum, dum pro fidei veritate dignoscenda, à Spiritu singulorum privato quasi provocatur ad Synodum nationalem, & ab hac singuli remittuntur ad suum privatum Spiritum; ut patebit rem consideranti.

Tandem quod ad talis processus formam utcunque sustinendam, acutè sibi effari visus est libro suprà relato Hugo Grotius, dicens: *De suâ Religione Index est unusquisque: de Ecclesiæ fide ipsa Ecclesia statuit*: mirum sanè hoc est, homini erudito, & in sacris litteris multum versato, tam incautum dictum excidisse. Perinde nimirum, ac si alia esse posset membrorum fides, alia corporis: aut, quasi divinus Apostolus ad Ephesios cap. 4. quod suprà monuimus, non apertè denuntiet: Christum posuisse in Ecclesiâ suâ Apostolos, Pastores, Doctores &c. qui ita Corpus Christi (quod est Ecclesia) ædificent, ut tandem *occurramus omnes* (id est universè singuli) *in unitatem fidei*, & non cir-

cumferamur omni vento doctrinae &c.

Adde : vel fidem quam ipsa sibi statuit Ecclesia, esse certam & infallibilem, vel dubiam atque fallacem. Si posterius : ergo eo ipso non erit Ecclesia Dei vivi, quæ esse debet columna & firmamentum veritatis.

Si prius: igitur permittendi non erunt singuli suam sibi fidem ex proprio Spiritu modulari: cum manifestum sit, eam falsam fore: si fuerit fidei ipsius Ecclesiæ contraria. Sed de his satis : Iam enim abundè de suscepto à nobis argumento disputatum est, & finem respectat prima hæc nostra exercitatio.

CAPVT LIII.

Ex decursu operis inferitur, Sectis Reformatis nihil solidi aut certi inesse: sed eas, sub speciosis pretextibus, inanem duntaxat ideam, & fallax simulacrum Evangelicæ veritatis exhibere.

EX his ergo, quæ toto Tractatu, quâ cum Dei gratiâ, potuimus fide ac diligentia pro rei momento deduximus, manifestum opinor, evadit studioso & attento Lectori, contrariis saltem præiudiciis non nimium occupato; apud adversarios nostros, nihil solidum, atque subsistens, in quo quis pedem tutò figere possit, haberi; nullam inveniri certam regulam, quâ se, in negotio æternitatis, dirigat ac firmet salutis suæ cupiens animæ

anima : sed potius vacillare omnia, & ob singulorum firmamentorum infirmitatem ab uno recurri ad aliud; atque ad extremum aut nihil dici; aut ad id quod primò assumptum, nec sufficenter stabilitum fuerit, repetito labore, sed semper supervacuo; rediri. Omnem denique Sectarum novarum disciplinam, prout prætendebat scopus operis, in probroso circuitu, cæcisque & in semet recurrentibus anfractibus, & verbo uno, in Labyrintho inextricabili, versari. *Semper enim* (uti principio, cum S. Hieronymo dicebamus) *errantium fluctuant pedes &c.*

Quam equidem mentis, in vitæ suæ rationibus constituendis fluctuationem, *jactationem animi, non invenientis exitum*, & rursus, *nusquam residentis animi volutationem*, verbis ad rem nostram perappositis, indigitat, damnatque Seneca libro de animi tranquillitate, cap. 2.

At verò Lirinenſis Vincentius c. 25. in fidei rebus fluctuantes animo describens, ait illos, seu tempestate jactatos, in semetipsos recurrentes, tanquam contrarios fluctus collidi: quippe *incertos quò eant, quò redeant; quid appetant, quid fugiant; quid teneant, quid dimittant.*

Quæ, ut ipse appellat, *dubij & malè penduli cordis afflictio*, ingens quidem malum, si in eâ sistatur (quandoquidem fides incerta & fluctuans nulla fides est) attamen subdit, *divinæ erga se miserationis medicina est si sapiant*: id est, si diversis agitati cogitationum procellis, intelligant denique nullum se istius jactationis finem inventuros, nisi sese *intra fidissimam stationem placide ac bonæ maris; Ecclesiæ, inquam, Catholicæ,*
velut

velut postliminio, *reducatur*. Sic ille. Cuius prisci antoris sensus ac voces, eò libentiùs refero: quòd is quoque sit scopus proprius, ac finis unicus, exercitationis præsens.

Porro quod addebamus: Religionem Reformatam, falsis transfigurata, prætexitibus, nihil nisi umbram, simulacrumve fallax Evangelicæ veritatis habere; id quoque certis argumentis toto tractatu evictum est: quæ placet hoc loco in pauca velut recolligere; ut tota res sub unum tanquam aspectum subjiciatur.

In-primis siquidem illa in Titulo Confessionis Calvinianæ, jactantiæ plena protestatio: eos se esse, qui secundum puritatem Evangelij, vitam instituere percupiant, & quod assidue crepant sectarij, sese unicè pro fidei regulâ, purum verbum Dei scriptum habere; mera verba sunt, & larva quædam, dogmatum ipsorum dedecori obtegendo, obducta.

Vt enim hoc loco non exaggerem, eodem prætextu olim usos esse, quicumque ab Ecclesiâ Catholica secessionem facerent: quo facit quod apud Augustinum l. 2. contra Petilianum Donatistarum c. 1. mentio fiat cujusdam epistolæ, ab ipso in hunc modum inscriptæ: *Petilianus Episcopus, dilectissimis fratribus, presbyteris, & Diaconibus, ministris per diocesim, nobiscum constitutis in sancto Evangelio*: manifestissimè, velut opinor, demonstravimus; eos qui præsertim sese eo nomine venditent, minimè omnium Evangelicos esse.

Quis enim cordatus, eos vel leviter puri verbi Dei studiosos cultores existimet, quos in hoc

Tractatu

Tractatu animadvertat; ipsum scripturæ textum, ubi id ex usu suo esse videant, corrumpere, pervertere, adulterare? eius auctoritatem variis modis deterere; ipsum Christum, illius autorem, indignis modis deprimere, & vel vilissimo cuique de suâ sectâ parem facere; eiusdem divina & sacrosancta verba ad suam censuram evocare; tandemque manifestissimas ipsius Scripturæ sententias, in sensum contrarium torquere; omnemque adeo Evangelij harmoniam perversâ interpretatione dissolvere, atque eo pacto, illud infidelium contemptui atque irrisioni exponere? Vno verbo, quoties id eis est collibitum, non sensus suos ad sacram Scripturam, sed hanc ad suos sensus, per fas & nefas adducere: quod jam in re ipsa non est aliud, quàm seipsum, aut spiritum suum interpretationis verbi Dei regulam, contra quam oporteret, constituere. Quibus denique nominibus meritò inferre liceat, Tertulliani verbis, *Sectariorum istorum disciplinam, aliud nihil, quàm adulteria Scripturarum, & expositionum mendacia* continere; atque ad extremum, eosdem non puri verbi Dei studiosos cultores; sed quo nomine Marcionem compellat idem antiquissimus scriptor, *interfectores L. de carne veritatis Evangelicæ* appellare. Adde illos ipsos in fidei suæ propriâ regulâ assignanda, nec satis constanter, nec satis exploratè procedere.

Principio siquidem profitebantur nihil recipiendum, nisi quod in verbo Dei scripto disertè, & uti loquimur, in propriis terminis expressum esset: quo modo videas Puritanos Anglos apud Henricum Fitzsimon tradentes: *nihil esse credendum,*

De præscrip.
c. 18.

L. de carne Christi c. 5.

Britannom.
l. 1. cap. 5.

dum, nisi quod in scriptura totidem verbis expresseum sit. Atqui, ut ostendimus, deflexerūt primum ab ea verbipuritate ad consequentias; ab his ad implexā & Labyrinthæam analogiam fidei; ipsā vocabuli obscuritate rem involventes, & nihil satis certi aut fixi determinantes. Atqui vacillante regulā fidei, ipsam quoque fidem claudicare necesse est, neque in hac veram certamque, sed umbraticam tantum, & imaginariam Religionem fundari posse.

Rursum: cum duo sint tanquam fundamenta, seu (ut Calvino loqui visum) velut cardines Ecclesiæ Reformatæ. Quorum alter habet se, ut dogma fidei primarium, & ex quo reliqua apta & quasi religata pendeant: nimirum articulus ille: *Hominem iustificari per solam fidem*: quem uti vidimus, ipsi Reformati, tanquam Ecclesiæ suæ animam habent, solum primum salutis fontem, omnium denique articulorum primum & summum; prout apud Brerleium, loquitur etiam

*Tract. 2 c. 2.
sect. 11. §. 3.*

Confessio Bohemica.

At cardinum alter, ex ipsorum sensu, habet se ut norma proxima, applicans rebus credendis, ipsam regulam credendi, sive scripturam sacram; estque ille quem nos appellamus spiritum privatum, & secundum illos est arcana quædam Spiritus Sancti persuasio, quā quisque fidelis certissimè discernat verum scripturæ sensum à non vero, & consequenter credenda à non credendis.

Verum cum utrumque fundamentum istud, infirmum, fallax, & instabile esse aperte ibidem & multifariam ostenderimus; necesse est rursum, iis subversis, totam religionis reformatæ machinam funditus

funditus ruere; neque adeò hanc esse veram Salvatoris Ecclesiam, quam utique constet ex eius verbo, supra firmam petram & immobilem, fundatam atque extructam esse.

In quem locum proinde apprimè quadret illa Ioannis Gonterij cogitatio : Religionem reformatam, statuæ illi quam in somnis vidit Nabuchodonosor, videri persimilem; ut quæ dici possit, habere quidem caput aureum; puta speciosum prætextum reformationis Ecclesiæ, puritatem Evangelij &c. pedes autem fictiles; hoc est, sensa & inventa humana, pro divini Spiritus persuasione, falsò obtrusa.

*Epist. præfixa
ad libellum
de cōsequen-
tiis.*

Atque illud dictis addere liceat: stante gemino illo Religionis Reformatæ tanquam cardine; non modò funditus subverti, universam Sancti Evangelij & scriptorum Apostoli, uti suprà vidimus, harmoniam: sed in iis quoque fundari, speciosum item, sed perniciosissimum, *libertatis* (quam vocant) *Evangelicæ* nomen: quæ aliud non est, quàm, omni sublato cuiuscunque legis obstaculo, laxata licentia, vivendi ut velis, & credendi quod velis: Quando, si rectè attenderimus, spiritus quidem privatus, omnis erroris & hæresis, cæca latebra est; iustitia autem solius fidei, omnis nequitiae prostibulum, & spurcitiae volutabrum. Idque ex istius religionis fructibus apertè constare suo loco à nobis ostensum.

Demum, ut susceptæ, toto isto Tractatu traditorum à nobis, probatorumque recensitioni, terminum aliquem constituam: erit ad extremum in rem presentem, sive ipsius reformatæ doctrinæ qualitas, sive eorum qui primi eam Reformatio-

nem

nem subinducere aggressi sunt, conditio, facultas, animique præstantia, paulò diligentius recognoscenda.

Et doctrinam quidem ipsam vidimus, plerisque suis in capitibus, non novam duntaxat & insolentem, venerandæque antiquitatis præiudicio damnatam, neque absurdam tantum, ac paralogam, secumque ipsâ non satis consistentem; sed insuper oppidò nefariam, & in Deum ipsum, ac Christum Dominum, blasphemis dictis contumeliosam. Ut vel inde, eam non de cœlo haustam, aut à Dei spiritu esse profectam appareat, sed ex orco potius, atque avernalis alicuius spiritus inspiratione suggestam. Et, quod consequens est, non in eâ veram ac genuinam Christi Ecclesiam, sed atram aliquam atque funestam, Anti-Christi synagogam, esse fundatam.

lib. I c. 7.

Quales autem fuerint primi Reformatæ, sive disciplinæ autores, sive Ecclesiæ conditores, pudor est dicere, & non paucos ipsorum discipulos, pudet audire. Siquidem, ut de Anglis testatur autor Britannomachiæ; *quotidie doctiores omnes modestioresque, Calvino, nec immerito, ut impostori exploratissimo, renuntiant.* Et audio alibi nonnullos Lutheranismi professores, nolle se Lutheranos; sed Evangelicos appellari, quòd ipsum Lutherum pro homine perduto & æternum damnato habeant.

Et sanè, si quis attenderit suis locis memoratas à nobis, ipsorum in Deum benedictum, & in Christum Dominum horrendas blaphemias, audaces divini verbi corruptiones, & sub titulo libertatis Evangelicæ, inductam in orbem Christianum

stianum impunè quidlibet audendi committen-
 dique licentiam; ut ipsos ex iis esse appareat,
 quos vel S. Petrus memorat; *velamen habentes* 1. Petr. 2.
malitia, libertatem; vel S. Iudas: *Dei nostri gra-*
tiam, in luxuriam transferentes: Ad hæc arrogan-
 tiam & fastum intolerabilem, quo se vel Apo-
 stolis Christi præferunt, vel etiam Angelorum
 Iudices esse pronuntiant; neque se esse, qui lo-
 quantur, sed ipsum Deum per os suum loqui in-
 solenter iactitant; Postremò ipsorum (ut iam
 primi ducis & auspiciis eorum, intimam cum orci
 spiritibus familiaritatem, non inculcem) ipso-
 rum, inquam, qui spiritu Dei perinde se præditos
 existiment, fœdam inter sese, & acerbis odiis, di-
 risque invicem contumeliis exercitam, in fidei
 dogmatis dissensionem. Hæc, uti dicebam, &
 his affinia, si quis attenderit, manifestè cognoscet,
 ipsos profectò ex eorum esse numero, qui (ut
 inquit scriptura) *se dicunt esse Apostolos, & non*
sunt; & quod consequens est, fundatam ab eis
 Ecclesiam, non Apostolicam, sed Apostaticam,
 esse censendam. Apoc. cap. 2:

Et verò liceat in ipsum Lutherum eiusque
 confortes, iure retorquere; quod ipse in libro in-
 scripto, *D fensio verborum cæna* &c. Cùm Car-
 lostadij, Zuinglij, & colāpadij, verba Christi, ut
 ait, variè excarnificantium; diversas expositio-
 nes commemorasset, in eos intorquet; ita pro-
 loquens: *Verumtamen Spiritus Sanctus est in*
his singulis; & nullus vult erroris argui in tam
diversis & contrariis probationibus, & textus or-
dinationibus: cùm tamen unam tantum textus col-
locationem veram esse oporteat. Adeò crassè &
manifestè,

manifestè, diabolus nos naso suspendit. Ita Lutherus.

Coloss. 2.

Et tamen quod miserandum est, ab his Doctoribus, cæteroqui (quod item vidimus) in ipsâ fidei doctrinâ instabilibus, variis nec semper sincerè, ut eis fidi possit, illam tradentibus, sed potiùs temporì, quàm veritati servientibus, animas suas committunt infelices populi: neque animadvertunt, qui scopus est præsentis Operis, eos omni verâ certaque regulâ destitui; utique non tenentes caput, hoc est, Christum per Scripturas loquentem, & per Spiritum veritatis, quem adfuturum suæ promisit Ecclesiæ, & non per Spiritum cuiusque privatum (quo nihil est fallacius) easdem fidelibus interpretantem.

Cui argumento illustrando confirmandoque, cum quiddam occurrat adjectu dignum; placet illud in materiæ complementum subicere, & istâ tanquam coronide, exercitationem cumulare.

CAPUT LIV.

In quo expenditur Tertulliani locus egregius, ex quo ad extremum elucescat, simplex ac prudens Ecclesiæ Catholicæ, præ tortuosa, ac fallaci adversariorum in fidei causa procedendi ratio.

Serviet hoc Caput ad id declarandum, quod Contra Calvinum suprâ non semel intulimus.

mus: quanto nempe simpliciùs, certiùs, & ad fidei unitatem accommodatiùs, procedamus nos Catholici, in quæstionibus fidei, ad Ecclesiæ sensum ac traditionem recurrendo.

Tertullianus igitur libro contra Valentiniānos c. 3. tortuosis implexisque viis hæreticorum columbinam Ecclesiæ Catholicæ simplicitatem opponens: his præclaris verbis describit hæresū & Ecclesiæ Christi ingenium. *Abscondat, inquit, se serpens, quantum potest, totamque prudentiam in latebrarum ambagibus torqueat; altè (id est profundè) habitet, in ceca detrudatur, per anfractus seriem suam evolvat, tortè procedat, nec semel totus Lucifuga bestia.*

In quibus jam duplicem agnoscis, etiam hodiernarum hæresum, & præsertim Calvinianæ, calliditatem. Alteram in eo, quòd & ipsa, serpentis instar latebrarum ambages amet, & ubi se peti intelligit, ad cæcos illos spiritus privati recessus, velut ad antrum Trophonij, aut Sybillæ specum, receperet sese. Alteram; quòd in semet implexa, & (Plautino verbo) contortuplicata, in rebus arduis vix unquam se totam semel explicet; Quod in Calvino videre est, præsertim in mysteriis, divinæ Trinitatis & Eucharistiæ.

L. 5. de bapt. contra Donatistas c. 16. & Tract. 6. in Ioan.

E diverso autem *nostræ columbæ* id est Ecclesiæ Catholicæ (dicente alicubi S. Augustino: *Ecclesia est columba, inter multorum corvorum improbitatem gemens*) *nostræ*, inquam, *columbæ* (inquit Tertullianus) *etiam domus simplex est*, non habens anfractus tortuosos, & cæcos exitus; *in editis semper & apertis ad lucem*. Etenim, ut ibidem subdit: *nihil veritas erubescit, nisi solummodo abscondi*

Et rectè quidem prædictus autor, simplicem
 sive genuinum, & tum rationi, tum prudentiæ
 Christianæ prorsus consentaneum, in fidei rebus
 procedendi modum, in Christi columbâ, seu Ec-
 clesiâ Catholicâ, agnoscit. In quantum scilicet
 eius filij, illinc divinæ potentia supereminentem
 excellentiam, hinc humanæ mentis atque intel-
 ligentiæ, circa res divinas, imbecillitatem, atten-
 dentes; ubi Deum aliquid in scripturis sanctis,
 nobis revelasse constiterit, continuò sensum om-
 nem suum supremæ ipsius auctoritati submitten-
 tes, acceptant quod dicitur, creduntque esse pos-
 sibile; quidquid ex adverso forsitan obstrepat
 sibi relicta humana ratio; persuasi nimirum; quod
 scripsit dilectus discipulus; quod *Deus maior sit*
1. Ioan. c. 3. *corde nostro: illamque studētes æmulari cælestium*
Ezech. 1. *animalium obedientiam; de quibus scriptum est:*
Cùm fieret vox super firmamentum, quod erat super
caput eorum, stabant, & submittebant alas suas.

Quod si qua occurrat, de legitimo Scripturæ
 sensu non contemnenda dubitatio; non proprio
 suo iudicio, aut spiritu privato confidunt; sed in-
 telligunt sibi exquirendum super eo sensum,
 traditionem, definitionemve ipsius Ecclesiæ;
 quam ex Apostolo didicerunt esse columnam &
 firmamentum veritatis. Ex Augustino autem,
 ad eam recurrendum, ut ad *Tabernaculum Dei.*

At enim ad eiusdem Apostoli locum, adver-
 sum nos, nobisque eâ in parte consentientes,
 intonat furiali voce Calvinus: *blaterare nos exe-*
crabilem blasphemiam; nimirum veritatem Dei,
1. Tim. 4. *minùs firmam futuram, nisi hominum humeris ful-*
ciatur; incertumque esse Dei verbum, donec ab ho-
minibus

minibus certitudinem, quasi precario, mutuetur.

Sic equidem proloquens, perinde atque si
sectarij sui, quibus potestatem Scripturas divi-
nas interpretandi attribuit, minùs homines es-
sent, quàm Catholica Ecclesia, aut Pastores eius
in Concilio aliquo Oecumenico, illam repræ-
sentantes: aut quasi Ecclesiæ Dei, quam ipse Deus
constituit columnam ac firmamentum veritatis,
non certius, justius securiusque diceremus, ad
eum effectum assistere divinum Spiritum, quam
ipse Calvinus suis sectariis, tot modis suspectum
spiritum illum privatum. Aut quasi denique,
quod invidiosè insinuat, fateremur verbi Dei
autoritatem fulciri humano subsidio. Quando
uti dicebam, illud nobis, prorsus persuasum at-
que ratum est: ubi evidēs est verbi Dei sensus, illi
nullā morā interpositā, subjici omnem huma-
nam intelligentiam. Vbi autem incertus & per-
plexus est, cum nondum perfectè nobis loquatur
Deus, recurrendum ad eos, quos verbi sui con-
stituit interpretes: qualis nobis est, ipsa Catho-
lica Ecclesia. Cuius utique declaratione acce-
dente, pari obedientiā subjicimus nos verbo Dei,
in sensu ab Ecclesiā proposito. Qua proinde
ratione eadem Ecclesia, non fulcit verbum Dei,
quasi ei autoritatem tribuens, sed tantum effi-
cit ut nobis jam constet, Deum isto sensu nobis
loqui; quo posito ei, ut à Deo profecto fidem
habemus, non propter humanam autoritatem
Ecclesiæ per se præcisè sumptam, sed propter
divinam revelationem, nobis Ecclesiæ ministe-
rio manifestatam.

Et simile, si quis attenderit, invenitur in eo

casu quo Deus loquitur, aut mentem suam interpretatur, per Prophetas.

Atque istud semel paulò exactiùs declarari oportuit, ad discutiendas, illas seu offucias, seu nebulas, quas eiusmodi paralogismis simpliciorum oculis offundunt, aut inscitè, aut malignè nostri Novatores.

Quo in genere, brevius me expediàm eo pronuntiato quod adversus nostrū, in rebus controversis, ad Patrum traditionem, aut etiam Ecclesiæ definitionem recursum, in Tractatu de cælibatu & voto, in hæc verba, quasi pro autoritate suâ, edicit Petrus Martyr Calvinista: *Pronuntio, inquit, mihi non videri hominis Christiani, ad hominum iudicia provocare à sacris scripturis Dei.* Sic ille.

L de caliba.

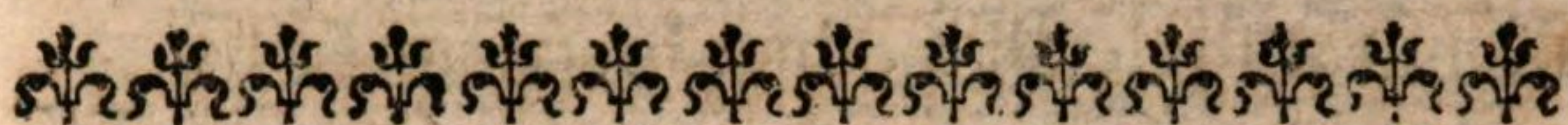
in & votis.

Neque nobis sanè, mi homo, aliter videtur: quia id quidem tunc solum verum esset, si ubi de scripturæ sensu constaret, eo neglecto contrasentire vellemus, propter contrariam Patrum aut Ecclesiæ autoritatem: quod insulsè supponis Catholicos facere.

At verò, ubi scripturæ sensus dubius est aut controversus, ad Patrum aut Ecclesiæ sensum recurrentes, non provocamus ad iudicia hominum à scripturis sacris, sed à vobis, seu à vestrà perversâ scripturæ interpretatione; supponentes non sine causâ à quovis cordato & contrariis præjudiciis non occupato, sanctorum Patrum & Ecclesiæ Catholicæ iudicium, vestris hominum nudiustertius natorum, voluntariis, & ad anticipatos sensus vestros, detortis interpretationibus, immensè prævalere debere.

Quod

Quod totum per sese quàm rectæ rationi sit congruens; confirmabit statim audiendus, complurium etiam Reformatorum, hac in parte nobis accedentium, communissimus sensus.

C A P U T L V.

Ex ipsorum adversariorum ingenua confessione, absque recurſu ad traditionem sensumque Ecclesiæ Catholiæ, præſentes fidei controversias, nullum unquam finem habituras.

Magna utique vis est veritatis, quæ vel ab invitis eiusmodi confessionem extorqueat: sed altera ex parte, magna quoque vis est pertinaciæ; quæ eos non sinat ei sed reddere Ecclesiæ, quam ex eo possint pro verâ Christi sponsâ agnoscere, quòd ea sola sic instituta sit, ut (quod prorsus erat ad eius pacem tranquillitatemque necessarium) sola queat, ubi id opus est, exortas in eâ controversias, pacifico exitu, ac fine debito, componere.

Audiatur igitur primo loco, primus controversiarum, quæ hodieque vigent, motor excitorque Lutherus. Qui contra Zuinglium de veritate corporis Christi in Eucharistia disputans, & exosus tam diversas inter se eiusdem scripturæ recens excogitatas interpretationes: *Si diutius steterit mundus, inquit, iterum erit necessarium, ut propter diversas scripturæ interpretationes, ad conservandam fidei unitatem, conciliorum decreta recipiamus, atque ad ea confugiamus.* Verissimè

Verissimè dictum. Atqui istud quidem etiam modò necessarium est, neque expectandum, ut diutiùs stet mundus: quando & ab excessu Lutheri, 100. anni & ampliùs fluxere, & ipsa docuit experientia, auctis potiùs dissensionibus, nullum alium eas sopiendi modum inventum fuisse.

Martinus Kemnitiùs in examine Consilij Tridentini P. I. p. 74. *Nulli dubium est (ait) primitivam Ecclesiam accepisse ab Apostolis & viris Apostolicis, non tantùm textum scripturæ, verùm & legitimam & nativam eius interpretationem.* Ex quibus apertè conficitur, ex istius Lutherani mente, non præcisè ex ipsâ scripturâ, multo minùs ex privato cuiusque spiritu, accipiendum esse legitimum scripturæ sensum, sed ex traditione ab ipsis Apostolis profecta, & per viros Apostolicos, eorumque successores in hac Ecclesiâ visibili (neque enim ulla apparet alia) hucusque propagatâ, atque retentâ, eiusdem legitimam interpretationem petendam & expectandam esse.

Tract. 2. c. 2.

ect. 10. §. 9.

Eodem facit quod inter alios tradit Saravia apud Brerleium: *Spiritus Sanctus, qui Ecclesia præsidet, verus est scripturarum interpretes. Ab eo igitur est petenda vera interpretatio: & cum is sibi non possit esse contrarius, qui primitivæ Ecclesiæ, præsedet, & per Episcopos eam gubernavit, ipsos jam abijcere, consentaneum veritati non est.* Item, quod Brianus Voltonus Anglicus Protestans, in Præfatione ad sua Biblia Polyglotta in hanc formam loquitur: *Constituit Deus Ecclesiam oraculorum suorum custodem, & interpretem fidelem: unde firmamentum & columna veritatis dicitur. At iudicem scripturæ non fecit: sed scripturam ipsam,*

si non iudicem propriè dictum, normam tamen & regulam, secundum quam controversias circa fidem dijudicare debet Ecclesia, omnibus proposuit.

At præ cæteris accuratè sapienterque eadem ex gente Fieldus, in quadam Epistola; apud eundem Brerleium: ubi ita præfatus: *Cum funestas Christiani orbis discordias, & infinitas propè de Religione dissidentium, & nescientium quid certi statuunt; aut cui parti adhæreant, dissensiones perpendo &c.* Subdit, omnibus consideratis, ad hoc unicè esse necessarium, ut ante omnia vera Christi Ecclesia cognoscatur. *Quid enim aliud, inquit, veritatis studiosis superest, quàm sedulò indagare, quanam tandem sit illa in terris Sanctorum hominum societas, illa Sponsa Christi, illa Dei viventis Ecclesia, quæ est columna & firmamentum veritatis; ut illà semel inventà, communionem eius amplectantur, consilium sequantur, eius denique iudicio acquiescant.*

In idem conspirant Reformati plures, dum expressè fatentur, nullum fore in Ecclesia Dei finem controversiarum, nisi detur supremus aliquis administrator, ad quem summa rerum deferatur: Pro qua sententia citatur Hockerus ab autore Britannomachia l. 1. c. 6. & apud Brerleium, Iacobus Andrea, Melanchthon, & alij; eà quidem in parte Romanam Ecclesiam melius esse constitutam agnoscetes.

Quod ipsum ingenuè fatetur, deploratque apud Henricum Fitzsimon, Eduvinus Sandes Eques Protestans: *Romani, inquit, pro communi parente, admonitore & Duce, habent Pontificem, ad lites dirimendas, controversias sopiendas,*
ad

Tract. 1. sect. 3. §. 10.

ad Religionem suam Conciliorum consensu uniformiter temperandam &c. E contra verò Protestantes, sunt veluti factiones dispersæ, & palantes greges, trahentes singuli animos diversos, sine omni ad iurgia componenda, ad repugnantias tollendas, ad animos conciliandos, præsidio. Subdens deinde, quod hinc consequi necesse est: Omnis inter illos Ecclesia, diversâ formâ & normâ agendi, diversâ liturgiâ, diversâ opinionum sententiâ utitur &c. Hæc ille.

Audiat denique Ioannes Serranus in Concordia suâ, notione 6. ubi à Symmistis suis eâ in parte prorsus dissidens, & negatâ, ut ante vidimus, fidelibus suis privata illâ Scripturæ divinæ explicatione; docet eâ in causâ, acquiescendum Ecclesiæ sensui in Conciliis Oecumenicis coadunatæ: quæ de veritate divinâ (utpote eius hæres, testis, custos, interpret) legitimè iudicare potest. Ita ut recti iudicii regula, duabus tanquam stellis illustretur, Scripturâ, & Ecclesiâ. Ad extremum addens: se Ecclesiæ consensum accensere, ut sacræ Doctrinæ ac veritatis clausulam, & signaculum; cum è contra Collegæ sui, dicerent divinam veritatem per Spiritum privarum, in hominum cordibus obsignari. Hæc & plura is autor apud Gaultierium in Chronologia sæculo 17. cap. 3. Hæc illi.

Ex quorum denique consensu atque experimento, pro comperto haberi debet, quod hætenus variè ostendimus; ad prædictum finem ineptum & inutilem esse, spiritum illum privatum, quem suis figmentis obtundunt præsertim Calvinistæ, & ad quod ubique velut ad asylum suæ pertinaciæ confugiunt.

Quamobrem

Quãobrem in istos Novatores (ut quod sentio, liberè proloquar) iustissimè videtur produci posse, illa Salvatoris Luc. 11, in Scribas & Phariseos intenta comminatio. *Vae vobis legisperitis : quia tulistis clavem scientiæ ; eius videlicet quæ conducit ad regnum cælorum : ipsi non introistis , & eos qui introibant, prohibuistis.* Quæ verba etiam S. Ambrosius , ad eam locum S. Lucæ, ad hæreticos transfert, ita proloquens. *Arguuntur sub nomine Iudæorum, & futuro iudicio statuuntur obnoxij : qui , cum doctrinam sibi divinæ cognitionis usurpent ; & alios impediunt, nec ipsi quod profitentur agnoscunt.* Proprium namque hæreticorum est, doctrinam sibi divinæ cognitionis, atque eo sensu, clavem scientiæ (qua nimirum voce Tertullianus, interpretationem legis intelligit) quasi sibi propriam usurpare ; nihil pensi habentes, quid in rebus fidei controversis ferat communis sensus Ecclesiæ, sed ex sensu proprio, seu privato spiritu, cuncta definientes, atque seipsum, & alios quos ad se pertrahunt , miserè fallentes , atque perdentes.

L. 4. contra
Marc. c. 2.

Hunc igitur in modum censebam, eum Lucæ locum perappositè in rem præsentem exponi posse. Cum vera clavis, seu via certa, assequendi eam scientiam , quæ conducat ad regnum cælorum, sit recursus ad sensum, traditionem, definitionem Ecclesiæ, quam (uti fatentes vidimus complures ex adversariis) constituit Christus verbi sui, seu divinæ veritatis , non tantum fidelem custodem, sed etiam legitimam interpretem; eos qui ab Ecclesia Catholica separantes se, ea-que proinde certissimâ viâ neglectâ , ad sensus
privatos,

privatos, contrariosque convertuntur, aliosque secum à communi via divertunt: auferre ab illis veram certamque clavem scientiæ cælestis; prætentâ aliâ adulterina atque fallaci, recursum scilicet ad spiritum cuiusque privatum: quo fiat ut nec ipsi regnum cœlorum introeant, verâ ad id clavi destituti; & alios, qui alioquin Ecclesiæ sensum hætenus securi sectabantur, eiusdem regni introitu prohibeant: eapropter illi *væ*, seu comminationi Salvatoris obnoxij.

Cui cogitationi accommodationive meæ, cum jam faventem deprehendam, antiquissimum, & teste B. Hieronymo, omnium eruditissimum, Clementem Alexandrinum; placet eius locum ex septimo Stromatum c. 10. his attexere.

Qui impios, inquit, attingunt sermones, neque verbis divinis rectè, sed perversè utuntur, neque ipsi in regnum cœlorum ingrediuntur, neque eos, quos deceperunt, sinunt assequi veritatem. Sed nec ipsi ingressus clavim habent; sed falsam quandam, & ut dicit consuetudo, ἀντικλειδα, id est adversam clavim, per quam, non, relaxato velo, ut nos ingredimur, per Domini traditionem, sed exciso ostio, & muro Ecclesiæ clam perfosso, veritatem transgredientes, mystagogi animæ impiorum efficiuntur. Hæc ille.

In quibus agnoscis celeberrimum illum Alexandrinæ Scholæ Doctorem, ad eum quem hîc verfabamur, Evangelij Lucæ locum respicientem, negare hæreticos, ab Ecclesiæ Catholicæ sensu discedentes, habere veram clavim cognitionis divinæ, per quam scilicet nos, Ecclesiæ filij, certò ac securè in veritatem ingredimur, *per Domini,*
ut

ut ait, *traditionem*, sed falsam atque adulterinam, per quam furtivè & clandestinè subingredi tentantes, aut perfractâ etiam Ecclesiæ autoritate, vim inferentes; divinam non inveniunt, nec ingrediuntur, sed transgrediuntur, veritatem: Eundemque & tunc, & modò, & semper (quod, ubi se offert occasio, libenter admonui lectorem meum) extitisse hæreticorum genium, atque calliditatem.

CAPUT LVI.

Extrema mea, atque amica, ad Novatores, si qui hac legerint, de repetendo Veteris Ecclesiæ gremio, ex Sanctorum præsertim Augustini & Vincentij Lirinensis dictis, concepta commonitio.

E Nimverò istis, quæ in causam nostram tam multa produximus, atque, ni valde fallor, efficaciter approbavimus, à vobis, amici, ritè perpensis, atque in æternitatis staterâ, perinde atque si divino adstaretis iudicio, iusto pondere examinatis, quid denique vobis subest consilij, aut quemadmodum animo vos affectos esse sentitis? Eos quippe de vobis alloquor, quibus aliqua iudicij subtilitas, & non nimium adsit pertinaciæ: nam & hi qui nimis pertinaces sint, ne ad aures quidem, ea quæ commentamur, admiserint; quibus autem sit obtusior acies animi, hi, quæ audierint, non pro eo fortassis ac res postulat, assequuntur.

Sed annon vos, inquam, expergiscimini, & ad tantam lucem, quæ sensus vestros everberat, aperit

De Agone
Christiano
cap. 31.

aperitis oculos; iamque deprehensâ sectarum
vestrarum vanitate, mendaciis, perversitate, at-
tenditis denique, quàm lubrico in loco pericu-
losoque vestra versetur æterna salus; ac secluso
tantisper cæco illo & hostili Romanæ sedis
odio, quod ex ipsa temporum infelicitate, falla-
cibus inducti fabulis jam à teneris forsan imbi-
bistis, Augustini verbo, *in Petro Petram intelli-
gentes*; eidem ad extremum auscultetis Doctori
sapientissimo iuxta ac sanctissimo: Qui perinde,
ac vos Lutheri modò, Calvini, aut Zuinglij
(quos quidem sectarum Reformatarum velut
quosdam Triumviros nomino) fallaciis detine-
mini; sic ipse ab adolescentiâ per annos complu-
res Manichæorum obvolutus & jactatus errori-
bus, neque usquam alibi, stationem quietam, aut
salutis portum reperiens, Romanæ gremio sese
reddidit, Ecclesiæ, illiusque quâ tunc securus
frueretur, felicitatis consortes fieri percipiens,
omnes errantes, illos eodem provocabat verbis
amplissimis; quæ ante hac aliâ occasione posi-
ta, rursus ad hoc loci audientur opportunissimè

*Cum igitur (ait magnus Doctor libro de
utilitate credendi c. 17.) tantum auxilium Dei,
tantum profectum, fructumque videamus: dubita-
bimus nos eius Ecclesiæ condere gremio, quæ usque
ad confessionem generis humani, per successiones
Episcoporum, frustra hæreticis (uti modo facitis)
circumlatrantibus, & partim plebis ipsius iudicio,
partim Conciliorum gravitate, partim etiam mi-
raculorum maiestate, damnatis; culmen autoritatis
obtinuit. Cui nolle primas tradere; vel summa pro-
fectò impietatis est, vel precipitis arrogantia. Sic
ille,*

ille, non de aliquâ opinor, Lutheranâ aut Calvinianâ Ecclesia, sed de Romanâ & Catholicâ agens.

Verumtamen potius forsan attendetis, Galli Reformati, è Gallia vestra Vincentium Lirinensem, jam ab annis mille ducentis, adversus *profanas vocum novitates*, quales hodieque apud vos *Ca. 14.* vigent, declamantem, iisque utentem vocibus, quæ in hæc tempora apprimè, & propriâ quadam ratione, conveniant. Nam cum verba Apostoli Pauli ad Galatas 1. v. 8. protulisset: *Clamat*, inquit, *ille vas electionis, ille Magister Gentium, ille Apostolorum tuba &c. Ut si quis novum dogma annuntiaverit, anathema sit. Et contra reclamant rana quedam, & ciniphes, & muscæ morientes; quales sunt Pelagiani. Et hoc Catholicis: Nobis, inquiunt autoribus &c. Quæ dixi apprimè & propriâ quadam ratione, in hæc ipsa tempora convenire: quibus videlicet, isti Apostolico verbo reclamant & obstrepunt, rana quedam in lacu Lemano, id est Calviniani; & ciniphes, è silvis Tigurinis, id est Zuingliani; & muscæ morientes, in popinis Vvittembergensibus, id est Lutherani. Quid autem dicunt Catholicis? *Nobis inquiunt autoribus, nobis principibus, nobis expositoribus, dammate quæ tenebatis, tenete quæ damnabatis; reiicite antiquam fidem, paterna instituta, maiorum deposita; & recipite: quænam illa tandem? Horreo dicere: sunt enim tam superba, ut mihi non affirmari, sed ne refelli quidem, sine aliquo piaculo posse videantur. Ista Vincentius.**

Qui rursus postea, & istas refert quorundam ex ipsis voces, easque & sensu & formâ loquen *Ca. 26.*
di-

di adeò fortes ad vestrum genium, ut hodie à vobis ortæ crederentur, si pro iis non proferrem antiquum autorem. Ita enim ævi sui sectarios inducit loquentes: *Venite, ô insipientes & miseri, qui vulgo Catholici vocitamini; & discite fidem veram, quam præter nos nullus intelligit, quæ multis antè sæculis latuit, nuper verò revelata & ostensa est.*

Tract. 2. c. 2.
sect. 10 §. 3.

Nec verò absimili modo Lutherani varij apud Brerleium loquuntur de eo dogmate, quod animam esse Reformationis vestræ asseritis, nimirum de iustitia solius fidei: nominatim autem quidam Foxius; dicens, Lutherum, fundamentum fidei Catholicæ diruisse; *aperiendo, ut ait, venam quãdam diu absconditam; nempe gratuitam nostram, per solam in Christum fidem, iustificationem.* Vt hinc colligi possit, eorundem vos animari spiritu, quorum idioma etiam nescientes usurpatis, & phrasim ipsam imitamini.

Finiam: si, clausulæ vice, huc revocavero præclaram summi Doctoris Augustini sententiam; idcirco opportunè extremo hoc loco repetendam, ut altius animo legentium infigatur. Is quippe vir tantus, & quem vos subinde summis celebratis laudibus, recensere volens *charissima*, ut appellat, *vincula*, quibus obstrictus teneatur Ecclesiæ Catholicæ, & pariter eidem obstringi oporteat, quicunque percupiant animæ suæ salutis consultum esse: Tractatu contra Epistolam Manichæi c. 4. ita Philosophatur. *In Ecclesia Catholica, inquit, multa sunt, quæ in eius gremio me iustissime teneant. Tenet consensus populorum. Tenet autoritas, miraculis inchoata, spe nutrita, charitate aucta, vetustate firmata. Tenet ab ipsa*
sede

INEXTRICABILIS. 415

sede Petri Apostoli, cui pascendas oves suas, post resurrectionem Dominus commendavit usque ad presentem Episcopatum, successio sacerdotum. Tenet postremò ipsum Catholica nomen, quod non sine causâ, inter tam multas hæreses, ista sola Ecclesia obtinuit &c. Sic Augustinus.

In cuius præclaro sermone, quot apices attendo, tot pæne videor damnationis vestræ, ô amici, argumenta videre: nisi tanti viri exemplo sapientes, attendatis, ut cum Isaia loquar, *ad Pe-^{Cap. 51}* *tram unde excisi estis; & depositis tandem erroribus, demum manûs detis, tot documentis innuata, ac demonstrata veritati.*

FINIS.

Le Roy, Franciscus

Exercitationum theol. adversus haereses aevi praesentis ... labyrinthus
inextricabilis

Lugdunum 1677

Polem. 1578

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10774807-5